

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ศึกษาแนวทางจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภูผาเพชร

ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

จัดทำโดย

นายจรูญ ทศกุล และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ศึกษาแนวทางจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภูผาเพชร

ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

จัดทำโดย

นายจรูญ	ทศกุล
นายพิเชษฐ	ปิ่นเมฆ
นายณัฐพงษ์	สงค้วง
นายดำรง	สุดแป้น
นางประจวบ	คงแก้ว
นายจำนุญ	ยอดราช
นายปัญญา	ทองนุ่น
นายบันเทิง	คงแก้ว
นายไพโรจน์	คำพลับ
นายศักดิ์ชัย	บุญคง
นายโชคชัย	หลินมา

คำนำ

“ถ้ำภูผาเพชร” เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล มีการประชาสัมพันธ์และพัฒนาต่อเนื่องจนเป็นที่รู้จักและเป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างประเทศ ทุก ๆ ปีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาชมความงามภายในถ้ำ รวมทั้งมีกิจกรรมเดินป่า ล่องแก่ง แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะ มลภาวะด้านต่าง ๆ วัฒนธรรมที่มาจากคนภายนอกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเยาวชนในชุมชน รวมทั้งปัญหาเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ปลายปี ๒๕๕๐ คนในชุมชนภูผาเพชรส่วนหนึ่งจึงได้รวมตัวจัดตั้งชมรม “ภูผาเพชร โสมสแด่และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนทั้งด้านการจัดฝึกอบรมและงบประมาณ อย่างไรก็ตามหน่วยงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาสนับสนุนไปที่การดำเนินงานในลักษณะธุรกิจเน้นการสร้างรายได้ ในขณะที่วัตถุประสงค์ของชมรมต้องการให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและยั่งยืน เยาวชนเป็นคนดี ช่วยเหลือสังคม ไม่หลงตามกระแส เน้นความหมายและคุณค่าของการใช้ชีวิตบนฐานวิถีของชุมชนที่สัมพันธ์กับระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ มากกว่ารายได้ที่เป็นตัวเงิน

ทีมวิจัยภูผาเพชรซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้น จึงได้จัดทำโครงการศึกษาแนวทางท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชรขึ้นเพื่อศึกษาศักยภาพหรือจุดเด่นในชุมชนที่สามารถนำไปสู่การจัดการเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนบริเวณถ้ำภูผาเพชรอย่างแท้จริง ซึ่งน่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งและรองรับกระแสการท่องเที่ยวได้อย่างเท่าทัน

ทีมวิจัยภูผาเพชร

ธันวาคม 2553

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	
	ความเป็นมาของโครงการ	4
บทที่ 2	บริบทของชุมชน	14
บทที่ 3	วิธีและขั้นตอนการดำเนินงาน	16
บทที่ 4	ผลการวิจัย	27
บทที่ 5	บทสรุป	38
ภาคผนวก	รายละเอียดการดำเนินงานระยะที่ 1 ของโครงการ	42
	รายละเอียดการดำเนินงานระยะที่ 2 ของโครงการ	158
	ข้อมูลศักยภาพของชุมชน	306

บทที่ 1

บทนำ

ชื่อโครงการวิจัย ศึกษาแนวทางจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภูผาเพชร
ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

ความเป็นมา

ชุมชนภูผาเพชรตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล ทิศเหนือจรดเทือกเขาบรรทัดเขตรอยต่อตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และตำบลเขาจันทร์ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ทิศใต้จรดหมู่ที่ 6 บ้านป่าพน ตำบลปาล์มพัฒนา ทิศตะวันออกจรดเทือกเขาบรรทัด ตำบลโละหาร อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ทิศตะวันตกจรดบ้านป่าพน และบ้านถ้ำเจ็ดคด ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

เดิมชุมชนภูผาเพชรเป็นพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมีบ้านเรือนเพียงไม่กี่หลัง ต่อมาเมื่อปี 2505 ทางกรมได้เปิดให้มีการสัมปทานทำไม้ ทำให้ป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์กลายเป็นป่าเสื่อมโทรม คนงานที่เข้ามารับจ้างทำไม้ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดพัทลุงเห็นว่าเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์จึงได้แผ้วถางทำไร่ ทำสวนยางพารา และปลูกหลักสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย จากนั้นได้ชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนฝูงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ กลายเป็นหย่อมบ้านขนาดเล็ก ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2518 พื้นที่แห่งนี้ถูกประกาศเป็นพื้นที่สีแดง เนื่องจากเป็นเขตการเคลื่อนไหวสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) มีการตั้งค่ายถึง 3 ค่าย ภายหลังที่การเคลื่อนไหว พคท. ยุติลงผู้คนก็เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นชุมชนตั้งแต่นั้นมา

เมื่อปี 2535 มีพระธุดงค์ชื่อ หลวงแผลง ธุดงค์ขึ้นไปบนเขา และค้นพบถ้ำจึงได้ชักชวนชาวบ้านเข้าไปสำรวจ พบว่าเป็นถ้ำที่สวยงามและใหญ่โตเป็นอย่างมาก ชาวบ้านได้ตั้งชื่อว่า “ถ้ำภูผาเพชร” ความวิจิตรสวยงามของถ้ำทำให้ถ้ำภูผาเพชรเริ่มเป็นที่สนใจของคนทั่วไป รวมทั้งหน่วยงานของรัฐแต่ก็ยังไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนา จนกระทั่งปี 2542 ได้มีการสำรวจอย่างจริงจังอีกครั้งและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลปาล์มพัฒนา (อบต.) เริ่มมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น และต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่รู้จักและเป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างประเทศ แต่ละปีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาชมความงามภายในถ้ำ เดินป่า และอื่น ๆ ชุมชนเริ่มมองเห็นปัญหาจากสิ่งที่นักท่องเที่ยวทิ้งไว้ ทั้งขยะ มลภาวะด้านต่าง ๆ วัฒนธรรมที่มากับคนภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเยาวชนในชุมชน รวมทั้งปัญหาเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คนในชุมชนเริ่มเห็นว่า หากไม่มีการจัดการที่ดี อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากร ต่อสภาพแวดล้อม ต่อเยาวชนในชุมชน ทำอย่างไรให้การท่องเที่ยวเป็นของชุมชน คนในชุมชนได้ประโยชน์ ขณะเดียวกัน

ก็สามารถรักษาสິงคิงามในชุมชนไว้ได้ จึงได้เริ่มทำการสำรวจใหม่อีกครั้ง และพบว่านอกจากถ้า
ภูผาเพชรที่สวยงามแล้ว ยังมีสถานที่อื่น ๆ พร้อมทั้งเรื่องราว ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ
ที่น่าจะเก็บรวบรวมเอาไว้ และน่าจะนำมาสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชน นักท่องเที่ยวเพื่อเป็นทางเลือก
หนึ่ง เช่น ชนเผ่าชาวกู การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ สายคลอง ล่องแก่ง ถ้ำอื่น ๆ น้ำตกวังใต้หนาน
ร่องรอยการเคลื่อนไหวพรรคคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

ปลายปี 2550 คนในชุมชนส่วนหนึ่งจึงร่วมกันจัดตั้งชมรม “ภูผาเพชร ไร่มสธยและการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์” จัดกิจกรรมล่องแก่งลำคลองสายถ้ำโกบ-ถ้ำเจ็ดคด และตั้งชื่อว่า “ถ้ำธารภูผาเพชร” มีสมาชิก
37 คน จัดให้มีการระดมทุนได้จำนวน 2,840 หุ่น ๆ ละ 150 บาท เป็นเงินทั้งสิ้น 426,000 บาท นำมาซื้อ
แพยางและอุปกรณ์ในการล่องแก่ง ภายหลังที่ชมรมได้จัดการท่องเที่ยวขึ้นก็มีหลายหน่วยงานสนับสนุน
ด้านการจัดฝึกอบรม งบประมาณ อย่างไรก็ตามหน่วยงานส่วนใหญ่ที่เข้ามามุ่งไปที่สนับสนุนให้
ดำเนินงานลักษณะธุรกิจเพื่อสร้างรายได้ ในขณะที่วัตถุประสงค์ของชมรมต้องการให้ชุมชนมีความ
เข้มแข็ง สมัครสมานสามัคคี ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและยั่งยืน ชาวชนเป็นเด็กดี ช่วยเหลือสังคม
ช่วยเหลือชุมชน ไม่หลงตามกระแส เน้นความหมายและคุณค่าของการใช้ชีวิตบนฐานวิถีชุมชนที่
สัมพันธ์กับระบบนิเวศน์และทรัพยากรธรรมชาติมากกว่ารายได้ที่เป็นตัวเงิน ดังนั้นหากชุมชนมี
การศึกษาศักยภาพหรือจุดเด่นในชุมชนที่สามารถนำไปสู่การจัดการเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและ
เหมาะสมต่อชุมชนได้ ก็น่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งและรองรับกระแส
การท่องเที่ยวได้อย่างเท่าทัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการจัดตั้งชมรมขึ้นมาเพื่อรองรับการท่องเที่ยว แต่เป็นการจัดตั้งที่รวดเร็ว
ด้วยสถานการณ์เป็นตัวเร่ง เพื่อต้องการระดมเงินทุนไปบริหารในชมรม สมาชิกในชมรมยังไม่ได้มี
การเตรียมตัวหรือเตรียมความพร้อมเท่าที่ควร ยังไม่ได้เตรียมพร้อมสำหรับรองรับการท่องเที่ยวแบบ
ชุมชน มองเห็นปัญหาข้างหน้าว่าหากมีการจัดการไม่ดีพอ ชมรมอาจดำรงอยู่ไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ปัจจุบันมีนักธุรกิจ นายทุน คนนอกเข้ามาทำการท่องเที่ยวในชุมชนด้วย หากแต่ละฝ่ายคำนึงถึงแต่รายได้
ไม่ได้คิดถึงเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อให้การท่องเที่ยวในชุมชนยั่งยืนแล้ว ทรัพยากรที่มีคุณค่า
แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของคนในชุมชน ชาวชน ทั้งในและนอกพื้นที่ ของตำบลปาล์มพัฒนาอาจถูกทำลาย
ไปเรื่อย ๆ อีกทั้งยังมีสถานที่สำคัญ เรื่องราวต่าง ๆ ในชุมชนอีกมากที่ยังไม่ได้มีการศึกษาประวัติ
ความเป็นมา ยังไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลสิ่งดี ๆ ที่อยู่ในชุมชน จึงต้องการร่วมกันศึกษาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ใน
ชุมชน นำมาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างพลังในการค้นหาแนวทางหรือวิธีการจัดการศักยภาพของชุมชนที่มี
อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนบริเวณถ้ำภูผาเพชรอย่างแท้จริง

โจทย์/คำถามวิจัย

- การจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนภูผาเพชรควรจะเป็นอย่างไร
- ศักยภาพ/ทุนเดิมของชุมชนมีอะไรบ้าง
- จะนำศักยภาพของชุมชนมาสร้างการเรียนรู้และจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมร่วมกันได้อย่างไร
- การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีของคนภูผาเพชรควรจะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมศักยภาพพื้นที่ เรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพ/ยกระดับชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

18 เดือน ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2551 – 31 ธันวาคม 2552

งบประมาณดำเนินการ

296,000 บาท (สองแสนเก้าหมื่นหกพันบาท)

พื้นที่ดำเนินการ

หมู่ที่ 9 ต.ป่าลัมพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. รวบรวมองค์ความรู้/ศักยภาพชุมชนที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว
2. ชุมชนได้รู้เรื่องราวของตนเองอย่างถูกต้องตรงกัน และสามารถนำเรื่องราวเหล่านั้นถ่ายทอดสู่คนภายนอกได้
3. ชุมชนเห็นคุณค่าและความหมาย เกิดความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญของทรัพยากร สิ่งที่มีในชุมชน
4. ได้แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและยั่งยืน สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

กิจกรรมขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ

งวดที่ 1

1. ประชุมทีมวิจัยเตรียมความพร้อม

วัตถุประสงค์ เพื่อทบทวนโครงการ เป้าหมายวัตถุประสงค์ คำถามวิจัย ร่วมกันอีกครั้ง พร้อมทั้งวางแผนกิจกรรมถัดไป

ผู้เข้าร่วมเวที ทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการ สกว. รวม 20 คน เวลา 1 วัน

2. เวทีทบทวนการดำเนินงานของชมรม “ภูผาเพชรโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”

วัตถุประสงค์ เพื่อทบทวนการดำเนินงานของชมรม วัตถุประสงค์ กิจกรรม การจัดการ พัฒนาการของชมรม ข้อจำกัด ปัญหา อุปสรรค การดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อค้นหาสิ่งดีๆ ร่วมกัน สรุปกิจกรรมและวางแผนการทำงานช่วงต่อไป

ผู้เข้าร่วมเวที ทีมวิจัย สมาชิกชมรม และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวม 20 คน เวลา 1 วัน

3. เวทีค้นหาศักยภาพชุมชน “บ้านเรามีของดีไหมบ้าง?”

วัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนครอบคลุมทุกด้าน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ (ชุมชน สถานที่ บุคคล) ทรัพยากรธรรมชาติ สถานที่สำคัญต่าง ๆ ความเป็นมาและเรื่องราว เพื่อทราบแหล่งข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย ผู้รู้ สร้างการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน และสามารถ นำมาวางแผนรวมทั้งออกแบบวิธีการในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล (โดยการระดมคำถาม หรือ สิ่งที่ยากรู้ทุกหัวข้อที่วางไว้ หารูปแบบวิธีการที่เหมาะสม วางแผนลงพื้นที่ แบ่งบทบาทหน้าที่ทีมวิจัย กำหนดเวลาในการดำเนินการ)

ผู้เข้าร่วมเวที ผู้รู้ในชุมชน คนเฒ่าคนแก่ ทีมวิจัย ที่ปรึกษา รวม 30 คน 1 วัน

4. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล “ลงพื้นที่สืบหาของดีในชุมชน”

วัตถุประสงค์ เพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามหัวข้อ ประเด็นที่กำหนด

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย 15 คน ระยะเวลา 10 วัน

5. สรุปข้อมูลศักยภาพชุมชน/วางแผนลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพิ่มเติม “ได้อะไรแน่นๆมาแลกันดิ”

วัตถุประสงค์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสรุป เรียบเรียง เรียนรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งสรุปปัญหา อุปสรรค จากการทำกิจกรรม พร้อมทั้งวางแผนในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพิ่มเติม

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัยและที่ปรึกษารวม 20 คน เวลา 1 วัน

6. กิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพิ่มเติม (เก็บตก)

วัตถุประสงค์ เพื่อเก็บข้อมูลส่วนที่ยังขาด สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนไปด้วย

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย 15 คน เวลา 4 วัน

7. กิจกรรมสรุป วิเคราะห์ เรียบเรียงข้อมูล “มาช่วยกันแลมาแชร์เรื่องราว”

วัตถุประสงค์ เพื่อร่วมกันสรุป เรียบเรียงข้อมูลให้เป็นระบบ รวมทั้งสรุปปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันในทีมวิจัย และวางแผนกิจกรรมต่อไป

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ที่ปรึกษา 15 คน เวลา 2 วัน 1 คืน

8. เวทีนำเสนอข้อมูลชุมชน “เวทีคืนข้อมูล”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้คนในชุมชนร่วมรับรู้และตรวจสอบข้อมูล สร้างการมีส่วนร่วม ลดภาพธุรกิจเฉพาะกลุ่ม พร้อมทั้งร่วมกันหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับชุมชน โดยคนในชุมชนพึงพอใจ

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ผู้เกี่ยวข้อง ผู้รู้ หน่วยงาน แกนนำ รวม 40 คน เวลา 1 วัน

9. กิจกรรมประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยว “การท่องเที่ยวให้อะไรกับชุมชน?”

วัตถุประสงค์ เพื่อร่วมกันประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และรูปแบบที่น่าจะเป็นในอนาคต ความคาดหวัง/ความต้องการ/สิ่งที่คนในชุมชนอยากเห็นอยากให้เป็น อยากให้มี

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ชาวบ้าน แกนนำ หน่วยงาน ผู้เกี่ยวข้อง รวม 30 คน 1 วัน

10. กิจกรรม สรุปเวที

วัตถุประสงค์ เพื่อสรุปสิ่งที่ได้จากเวทีประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยว ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งวางแผนการทำงานต่อไป

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ที่ปรึกษา 15 คน เวลา 1 วัน

11. ประชุมทีมวิจัยสรุปการทำงาน “สรุปบทเรียนการทำงาน”

วัตถุประสงค์ เพื่อร่วมกันทบทวนการดำเนินงานกิจกรรม สิ่งที่ได้ ปัญหาอุปสรรค การดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลจัดทำรายงานความก้าวหน้างวดที่ 1

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ที่ปรึกษา สกว. รวม 20 คน เวลา 2 วัน 1 คืน

12. จัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1

วัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากการทำกิจกรรมทุกครั้งที่ผ่านมา จัดทำเป็นรายงานความก้าวหน้า เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ข้อเสนอแนะ ให้ความเห็น ก่อนนำเสนอ สกว.

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย เวลา 15 วัน

งวดที่ 2

13. ประชุมทีมวิจัย ทบทวนการทำงานงวดที่ ๑ วางแผนการทำงานงวดที่ ๒

วัตถุประสงค์ เพื่อทบทวนการดำเนินงานช่วงที่ผ่านมา ร่วมกันอีกครั้ง สิ่งที่ได้ ปัญหา อุปสรรค และทราบแนวทางการดำเนินงาน ขั้นตอน วิธีการ กิจกรรมของโครงการในงวดที่ 1

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ที่ปรึกษา สกว. รวม 20 คน เวลา 1 วัน

14. อบรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มศักยภาพทีมในการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย วิทยากร รวม 20 คน เวลา 2 วัน 1 คืน

15. กิจกรรมศึกษาดูงาน “เอ๊ะ... การท่องเที่ยวที่อื่นเขาทำกันอย่างไร?”

วัตถุประสงค์ เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาปรับให้เหมาะสมกับชุมชน

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ที่ปรึกษา รวม 20 คน เวลา 6 วัน

16. กิจกรรมสรุปบทเรียนจากการดูงาน “ไปแล้วได้อะไรบ้าง?”

วัตถุประสงค์ เพื่อร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษาดูงาน ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งหาแนวทางหรือร่วมกันกำหนดกติกา การท่องเที่ยวที่เหมาะสมเพื่อให้ได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่ชุมชนพึงพอใจ พร้อมวางแผนการทำงานต่อไป

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ที่ปรึกษา รวม 20 คน เวลา 12 วัน

17. กิจกรรมประชุมทีมวิจัยออกแบบการท่องเที่ยว “ออกแบบโปรแกรมนำเที่ยว”

วัตถุประสงค์ เพื่อร่วมกันออกแบบวางแผนกิจกรรม เส้นทาง หรือรูปแบบการทดลองการท่องเที่ยว แบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรม กำหนดโปรแกรมทดลองนำเที่ยว

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ที่ปรึกษา 15 คน เวลาครึ่งวัน

18. ทดลองนำเที่ยวตามโปรแกรมใหม่ “ย้อนรอยคุณค่าภูผาเพชร”

วัตถุประสงค์ เพื่อทดลองนำเที่ยวตามโปรแกรมทดลอง เพื่อทราบความเห็น ข้อเสนอแนะ มีปัญหา อุปสรรค ในการทดลอง จากผู้ร่วมกิจกรรม

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ที่ปรึกษา หน่วยงาน ผู้สนใจ รวม 30 คน เวลา 2 วัน 1 คืน

19. สรุปกิจกรรมทดลองนำเที่ยว

วัตถุประสงค์ เพื่อสรุปผลที่ได้จากการทดลองโปรแกรมนำเที่ยว ปัญหา อุปสรรค และปรับหรือกำหนด รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวชุมชน พร้อมวางแผนกิจกรรม

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย 15 คน เวลา 1 วัน

20. กิจกรรมวางแผนการตลาดที่เหมาะสม “โปรโมทอย่างไรให้น่าสนใจ?”

วัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางด้านการตลาดที่เหมาะสม เพื่อให้ทีมวิจัยเตรียมพร้อมสำหรับการบริหารจัดการ รวมทั้งหาช่องทางในการประชาสัมพันธ์ เช่น การจัดทำสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ แผ่นป้าย ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย วิทยากร รวม 20 คน เวลา 2 วัน 1 คืน

21. เวทีทบทวนการทำงานที่ผ่านมา “สรุปบทเรียนการทำงาน”

วัตถุประสงค์ เพื่อร่วมกันสรุป ทบทวนการทำงานที่ผ่านมา สิ่งที่ได้ ปัญหา อุปสรรค
รวบรวม เรียบเรียงข้อมูลทั้งหมด เตรียมนำเสนอผลการวิจัย
ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย ที่ปรึกษา รวม 20 คน เวลา 2 วัน 1 คืน

22. เวทีนำเสนอผลวิจัย

วัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัย ให้กับผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชน หน่วยงาน รับรู้
รับทราบ ให้ข้อเสนอแนะ เติมเต็ม
ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย คนในชุมชน แกนนำ หน่วยงาน ผู้เกี่ยวข้อง รวม 100 คน

23. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

วัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ให้ผู้เกี่ยวข้องช่วยกันเติมเต็ม ตรวจสอบ ก่อน
จะนำเสนอ.พิจารณาต่อไป
ผู้ร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย เวลา 15 วัน

ประวัติทีมวิจัย

1. นายจรูญ ทศกุล อายุ ปี 49 ปี
อยู่บ้านเลขที่ 53 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
การศึกษา ปริญญาตรีสาขาพืชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาชีพ - พนักงานรัฐวิสาหกิจ ตำแหน่งหัวหน้าหน่วยอำเภอ รกส.
- ที่ปรึกษามรรมาภพพรโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. นายศักดิ์ชัย บุญคง อายุ 53 ปี เบอร์โทร 083-6537814
อยู่บ้านเลขที่ 172 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
อาชีพ ทำสวน
ตำแหน่ง ประธานชมรมภพพรโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. นางประจวบ คงแก้ว อายุ 40 ปี เบอร์โทร 074-750288
อยู่บ้านเลขที่ 76/1 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
กำลังศึกษา ระดับอนุปริญญาสาขาการปกครองท้องถิ่น
อาชีพ ทำสวน
ตำแหน่ง - เลขานุการชมรมภพพรโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ประธานสตรีหมู่บ้าน/ตำบล อสม. ผู้นำกลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน
4. นายดำรง สุดแป้น อายุ 44 ปี เบอร์โทร 083-6540337,074-750204
อยู่บ้านเลขที่ 76 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
อาชีพ ทำสวน
ตำแหน่ง นายทะเบียนชมรมภพพรโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
5. นายจำลอง สงด้วง อายุ 42 ปี เบอร์โทร 087-3977582
อยู่บ้านเลขที่ 10/2 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
การศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
อาชีพ ทำสวน
ตำแหน่ง ประธานฝ่ายโฮมสเตย์ชมรมภพพรโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
6. นายบรรเทิง คงแก้ว อายุ 57 ปี เบอร์โทร 074-750286
อยู่บ้านเลขที่ 39 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

การศึกษา	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
อาชีพ	ทำสวน
ตำแหน่ง	รองประธานชมรมภูผาเพชร โสมสเคย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
7. นายพิเชษฐ์ ปิ่นเมฆ อายุ 33 ปี เบอร์โทร 083-6537545
อยู่บ้านเลขที่	166 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
การศึกษา	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
อาชีพ	เจ้าพนักงานป่าไม้ ทำสวน
ตำแหน่ง	คณะกรรมการ(ด้านเที่ยวป่า)ชมรมภูผาเพชร โสมสเคย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
8. นายสันติ แสงแก้ว อายุ 48 ปี เบอร์โทร 086-9682681
อยู่บ้านเลขที่	195 ม.3 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
การศึกษา	ปริญญาตรีสาขาเกษตรการประมง
อาชีพ	รับราชการ
ตำแหน่ง	ครูโรงเรียนบ้านป่าพน ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
9. นายไพโรจน์ คำพลับ อายุ 51 ปี เบอร์โทร 083-6532780
อยู่บ้านเลขที่	153 ม.9 ต.ปาล์ม อ.มะนัง จ.สตูล
การศึกษา	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
อาชีพ	ทำสวน
ตำแหน่ง	- ประชาสัมพันธ์ชมรมภูผาเพชร โสมสเคย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ประธานกองทุนหมู่บ้าน

****หมายเหตุ** มีการเปลี่ยนแปลงทีมวิจัย เมื่อเดือนกรกฎาคม 2552 จำนวน 2 คน โดยเปลี่ยนนายสันติ แสงแก้ว และนางพิกานัน ทวีกาญจน์ เป็น นายโชคชัย หลินมา และนายจำนุญ ยอดราช

10. นายจำนุญ ยอดราช	อายุ 52 ปี
อยู่บ้านเลขที่	94 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
การศึกษา	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ตำแหน่ง	รองประธานชมรมภูผาเพชร
11. นางพิกานัน ทวีกาญจน์ อายุ 36 ปี เบอร์โทร 087-9665195
อยู่บ้านเลขที่	73 ม.8 ต.นิคมพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
การศึกษา	ปริญญาโทบริหารการศึกษา

อาชีพ

รับราชการ

ตำแหน่ง

ครูโรงเรียนบ้านป่าพน ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

ที่ปรึกษาโครงการ

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป่าพน หมู่ที่ ๖ ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

พัฒนากรตำบลปาล์มพัฒนา

หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

บทที่ 2

บริบทชุมชน

1. สภาพทั่วไป

ชุมชนภูผาเพชรตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านควนดินดำ ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

ทิศเหนือจรด เทือกเขาบรรทัด เขตรอยต่อตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้จรด หมู่ที่ 6 บ้านป่าพน ตำบลปาล์มพัฒนา

ทิศตะวันออกจรด เทือกเขาบรรทัด ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และอำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล

ทิศตะวันตกจรด บ้านป่าพน และบ้านถ้ำเจ็ดคต ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

2. สภาพหมู่บ้าน

ชุมชนภูผาเพชรมีการเปลี่ยนแปลงด้านการแบ่งเขตการปกครองหลายครั้งเดิมขึ้นอยู่กับ ม.13 ต.นิคมพัฒนา อ.ควนกาหลง ต่อมาแยกเป็น ม.14 (บ้านป่าพน) ต.นิคมพัฒนา อ.ควนกาหลง และแยกเป็น ม.6 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล เมื่อ 26 พฤษภาคม 2526 จากนั้นเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นได้ขอแยกหมู่บ้านเป็น ม.9 บ้านควนดินดำ ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล เมื่อ 11 สิงหาคม พ.ศ.2543

ปัจจุบันมีประชากรประมาณ 233 ครัวเรือน จำนวน 773 คน เป็นชาย 418 คน หญิง 355 คน มีพื้นที่ทำกิน 5,600 ไร่ มีโรงเรียนประถมศึกษาตั้งแต่ ป.1-ป.6 1 แห่ง มีวัด 2 แห่ง มัสยิด 1 แห่ง โดยประชากรนับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 80% ศาสนาอิสลามประมาณ 20%

3. วิถีชีวิต

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ปลูกปาล์ม หาของป่าตามฤดูกาล เช่น สะตอป่า หาดักกูด ดีผึ้ง เผายาง(เอาน้ำมันจากต้นยางเพื่อทำเชื้อเพลิง) ตัดหาขาย กบ ปลา ด้านการประมงมีการเลี้ยงปลาในบ่อดินขนาดเล็กบริเวณพื้นที่ใกล้บ้าน ด้านปศุสัตว์ มีการเลี้ยงวัวและหมู ส่วนพวกเงาะป่าซาไก จะทำการหาของป่าเช่น สัตว์ป่า น้ำผึ้งป่า สมุนไพรรักษาโรคนำมาแลกกับข้าวสาร

4. กลุ่ม/องค์กรชุมชน

- กลุ่มออมทรัพย์
- กองทุนหมู่บ้าน
- กลุ่มกองทุนปืยหมุนเวียน
- กลุ่มอาชีพสตรี
- กลุ่มธนาคารข้าว เป็นเงินพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

- กลุ่มรับซื้อน้ำยางสด รับซื้อน้ำยางสดแล้วนำส่งขายโรงงาน จะได้ราคาดี ไม่ถูกตัดราคา และน้ำยางที่นำไปขายก็เป็นน้ำยางที่มีคุณภาพ % ยางดี
- กลุ่มประปาหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มกองทุนแม่เพื่อแผ่นดิน มาจากขณะนั้นกิ่งอำเภอมะนังได้ประกาศเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติดเป็นหมู่บ้านแรกของจังหวัดสตูล จึงได้รับงานพระราชทานเป็นเงินขวัญถุงจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
- กลุ่มสตรีพัฒนา
- กลุ่มสุขภาพอาหาร ซึ่งดำเนินการโดยกลุ่ม อาสาสมัคร (อสม.) ร่วมกับกลุ่มแม่บ้านดูแลเรื่องสุขภาพของคนในชุมชน ในครัวเรือน
- ชมรมภูผาเพชรโฮมสเตย์

บทที่ 3

วิธีการและขั้นตอนการดำเนินงาน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชมรมภูผาเพชรได้เริ่มต้นดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2550 เนื่องด้วยกระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดการรวมกันของกลุ่มคน จัดตั้งเป็นชมรมขึ้น อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของชมรมในช่วงแรก ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ยังคงมุ่งเน้นในเชิงธุรกิจการสร้างรายได้มากกว่าการจัดการอย่างยั่งยืน ทางชมรมจึงได้หาแนวทางเพื่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดตรัง (สกว.ตรัง)

การดำเนินงานกับ สกว. เริ่มต้นตั้งแต่เดือนมีนาคม 2551 โดยมีการพูดคุยสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและพี่เลี้ยงจากสกว.ตรัง จนกระทั่งได้เสนอโครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชมรมภูผาเพชรฯ ให้กับทางสกว. โดยมีกรอบระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย 1 ปี 6 เดือน นับตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2551 – 31 ธันวาคม 2552

หลังจากที่ได้เสนอโครงการ ในระยะแรกได้มีการประชุมเพื่อวางแผนการทำงาน จัดให้มีการทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชมรมภูผาเพชรโฮมสเตย์ ทั้งในเรื่องการจัดการบ้านพักโฮมสเตย์ โปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรม รวมทั้งค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว จากการพูดคุย สิ่งที่ต้องปรับปรุงและทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ได้แก่ เรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร การปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยวและอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมท่องเที่ยว การบริหารจัดการรับนักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และการแบ่งหน้าที่ภายในชมรม ซึ่งเมื่อได้ทบทวนการทำงานก็ให้เห็นสิ่งที่ชมรมต้องปรับปรุงมากขึ้น ต่อจากนั้นจึงวางแผนเพื่อทบทวนข้อมูลศักยภาพของชุมชนภายในทีมและแบ่งความรับผิดชอบให้แก่แต่ละคนในการจัดเก็บข้อมูล แล้วจึงออกสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวจริง ซึ่งทำให้เห็นพื้นที่จริงและได้เก็บข้อมูลของพื้นที่อีกครั้ง ภายหลังการสำรวจสถานที่ท่องเที่ยว ได้มีการเก็บข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น ข้อมูลด้านประวัติของชุมชน ทำให้เห็นการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนในช่วงต่างๆ ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและชุมชนชาวป่าที่อาศัยอยู่ก่อน ข้อมูลเกี่ยวกับสหายและค่ายคอมมิวนิสต์ ข้อมูลประวัติการค้นพบถ้ำภูผาเพชร (รายละเอียดในภาคผนวก) และเนื่องจากขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานในช่วงหลัง จึงมีการประชุมเพื่อทบทวนข้อมูลที่เก็บได้อีกครั้ง แล้ววางแผนเก็บข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติม เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้ว จึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ร่วมกัน นอกจากการเก็บข้อมูลเรื่องราวของชุมชนเพื่อค้นหาศักยภาพของชุมชนแล้ว การศึกษาดูงานทางภาคเหนือ การเข้าร่วมเวที 10 ปี สกว. และการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้กับทีมวิจัยจังหวัดสตูล ได้ทำให้ทีมวิจัยเปิดมุมมองใหม่ มีความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยมากขึ้น และนำมาใช้กับการดำเนินงานในพื้นที่

การดำเนินงานช่วงที่ 2 เริ่มต้นขึ้น ภายหลังจากจัดทำรายงานความก้าวหน้าเสร็จสิ้นลง โดยได้มีการตรวจทานข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกัน แล้วจึงวางแผนการทำงานในช่วงที่ 2 กิจกรรมแรกคือการประชุมเพื่อประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยว ทำให้เห็นสถานการณ์ทั้งภายในชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยวภายนอกชุมชน โดยได้ข้อสรุปร่วมกันว่าสิ่งที่ทีมต้องเร่งดำเนินการ คือ การจัดประชุมเพื่อชี้แจงการดำเนินงานของชมรมให้กับสมาชิกและคนในชุมชนได้ทราบถึงข้อมูลการทำวิจัย การดำเนินงานของชมรมที่ผ่านมา และป้อนผลคืนให้กับสมาชิก อย่างไรก็ตามการประชุมชี้แจงก็ไม่ได้เกิดขึ้นทันที เนื่องจากทีมวิจัยได้เข้าร่วมการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนการทำงานของเครือข่ายท่องเที่ยวที่สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนจัดขึ้น และได้เข้าร่วมการอบรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งการประชุมและการอบรมดังกล่าวได้ทำให้การทำงานมีความชัดเจนขึ้น โดยหลังจากการอบรมได้ทำโปรแกรมการท่องเที่ยวของชมรมที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และได้ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยว และข้อมูลชุมชนที่ชัดเจนแล้ว จึงจัดประชุมเตรียมเวทีขึ้นข้อมูลสู่ชุมชนและชี้แจงการดำเนินงานของชมรม โดยมีการกำหนดลำดับการนำเสนอ ผู้รับผิดชอบ หัวข้อที่จะนำเสนอ และผู้จัดบันทึก หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม ได้สรุปการทำงานร่วมกันและวางแผนเตรียมงานในกิจกรรมถัดไป ซึ่งได้แก่ กิจกรรมทดลองนำเที่ยว ซึ่งมีการวางแผนเตรียมการทดลองนำเที่ยว 2 ครั้ง ครั้งแรกเพื่อกำหนดโปรแกรม แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และครั้งที่สองเพื่อติดตามความคืบหน้าของงาน หลังจากนั้นจึงทดลองนำเที่ยว โดยมีเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอื่นจากตรังและสตูล รวมทั้งเจ้าหน้าที่จากอบต.เข้าร่วมด้วย

การดำเนินงานของโครงการมาถึงในช่วงสุดท้าย ก่อนปิดโครงการได้จัดประชุมถอดบทเรียนการทำงาน โดยมี อ.สมเจตนา มุณีโมไนย เป็นผู้จัดการกระบวนการ หลังจากนั้นจึงวางแผนจัดเวทีปิดโครงการและจัดเวทีปิดโครงการขึ้นในวันที่ 25 ธันวาคม 53 โดยได้มีการนำเสนอความเป็นมาของชมรม โครงการวิจัย การดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาที่เกิดขึ้น แนวทางการดำเนินงานต่อไป และผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้การดำเนินงานของโครงการมีรายละเอียดขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

ระยะที่ 1

• เตรียมความพร้อมนักวิจัย

การประชุมจัดขึ้นในวันที่ 4 มีนาคม 2551 ณ บ้านบนคอย โสมสเดย์ ต.ปาล์มพัฒนา จ.สตูล โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมทั้งสิ้น 14 คน โดยทางสกว.ตรังได้ฉายวิทัศน์งานวิจัยการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านแม่กำปอง จ.เชียงใหม่ และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นจากการชมวิทัศน์และร่วมกันเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานภายในชุมชน

หลังจากที่มีการพูดคุยทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยแล้ว ในวันที่ 11 มีนาคม 2551 ณ ที่ทำการชุมชนภูผาเพชร ซึ่งผู้เข้าร่วม 9 คน ได้พูดคุยทบทวนการดำเนินงานและศักยภาพของชุมชน เพื่อจัดทำข้อเสนอโครงการของชุมชน

- **ทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชนและวางแผนการทำงาน**

การประชุมเพื่อทบทวนการดำเนินงานของชุมชนภูผาเพชร วันที่ 25 กรกฎาคม 2551 โดยมีผู้เข้าร่วม 23 คน เพื่อทบทวนทุนเดิมของชมรมและหาแนวทางการดำเนินงานต่อ โดยมีการทบทวนความเป็นมาของโครงการวิจัย การประชุมครั้งที่ผ่านมา และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ สภาพบ้านถ้าโกบก่อนตั้งชมรมฯ ความคิดแรกเริ่มในการก่อตั้งชมรมเพื่ออะไร ชมรมมีการทำงานอยู่อย่างไร ทั้งการรับนักท่องเที่ยว กิจกรรม ค่าใช้จ่าย การจัดการ ฯลฯ เมื่อเป็นชมรมแล้ว เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง สิ่งที่ทำแล้วภูมิใจ สิ่งใดที่คิดว่ายังต้องปรับปรุงหรือต้องแก้ไขให้ดีขึ้น รวมทั้งได้มีการวางแผนลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยมีผู้รับผิดชอบหลักในแต่ละหัวข้อ

- **เก็บข้อมูล**

วันที่ 7 ธันวาคม 2552 ทีมวิจัยได้จัดประชุมเพื่อทบทวนศักยภาพของชุมชนอีกครั้ง หลังจากที่ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยมีการพูดคุยสรุปผล และวางแผนการทำงานต่อ

ในวันที่ 9-10 กุมภาพันธ์ 2552 ทีมวิจัยและพี่เลี้ยงจากสกว. รวม 10 คน ได้ลงพื้นที่สำรวจเส้นทางเดินป่าและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการเตรียมกล้องถ่ายรูป สมุดเพื่อจดบันทึกสภาพป่า และสิ่งที่พบเห็นระหว่างเดินทาง แล้วจึงประชุมพูดคุยสรุปผลการสำรวจเส้นทางเดินป่าอีกครั้งที่บ้านลุงต๋องนักวิจัย

วันที่ 7 มีนาคม 2552 ทีมวิจัยและพี่เลี้ยงสกว.รวม 12 คน ได้ประชุมสรุปการลงพื้นที่เก็บข้อมูลประวัตินักท่องเที่ยวที่บ้านลุงต๋องโฮมสเตย์ โดยได้สรุปผลการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเรื่องถ้าภูผาเพชรในวันที่ 4 มีนาคม 2552 ซึ่งมีนักวิจัยร่วมเก็บข้อมูล 12 คน ได้พูดคุยถึงปัญหาของการลงพื้นที่ในวันดังกล่าว หลังจากนั้นจึงได้พูดคุย สอบถามประวัติของชุมชนจากอดีตผู้ใหญ่บ้านสมปอง อนันต์ ตามหัวข้อที่ได้กำหนดไว้

วันที่ 11 มีนาคม 2552 ทีมวิจัยและพี่เลี้ยง รวม 7 คน ได้พูดคุยและเก็บข้อมูลเรื่องเงาะซาไกจากเผ่าแซ โดยได้ทบทวนข้อมูลและเติมเต็มข้อมูล และวางแผนการทำงานต่อ

วันที่ 28 มีนาคม 2552 ที่บ้านลุงต๋องโฮมสเตย์ ได้จัดพูดคุยสัมภาษณ์อดีตสหราชอาณาจักร รักษ์ทองจันทร์ และนายบรรเทียง คงแก้วหรือลุงต๋องนักวิจัย โดยมีผู้เข้าร่วม 14 คน เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ 3 คนจากกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี เริ่มต้นด้วยการทักทายและบอกกล่าวถึงจุดประสงค์ของการประชุมที่ต้องการเก็บข้อมูล โดยใช้การพูดคุยซักถามถึงเรื่องราวความเป็นมาเป็นไปของคอมมิวนิสต์ในชุมชน และมีส่วนบันทึกข้อมูลที่ได้

วันที่ 18 เมษายน 2552 ได้จัดการประชุมที่ชมรมภูผาเพชร โฮมสเตย์ เพื่อทบทวนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และรายงานความคืบหน้า โดยในครั้งนี้มีนักวิจัยเข้าร่วมทุกคน พูดคุยทบทวนเติมเต็มในแต่

ละประเด็น ได้แก่ เรื่องสำนักสงฆ์/ถ้ำ การเข้ามาตั้งถิ่นฐาน การสัมปทาน ทวดหินกอง ทวดถ้ำโอบ การละเล่น ซาไก และผลกระทบจากการเข้ามาของคอมมิวนิสต์

เดือนมิถุนายน 2552 ทบทวนข้อมูล ที่บ้านน้ำดังโฮมสเตย์ โดยมีพี่เลี้ยงและนักวิจัยเข้าร่วม การประชุมครั้งนี้เกิดขึ้นเพื่อทบทวนข้อมูลของแต่ละคนได้เก็บมา

วันที่ 1 มิถุนายน 2552 มีผู้เข้าร่วม 7 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเงาะป่าซาไก และดูสถานที่จริง การเก็บข้อมูลครั้งนี้ นักวิจัยได้ลงพื้นที่พร้อมกับคณะอาจารย์จากศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม ในภาวะวิกฤต มหาวิทยาลัยมหิดล 2 ท่าน

วันที่ 23 มิถุนายน 2552 นักวิจัย 5 คน ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเรื่องถ้ำภูผาเพชร เพื่อค้นหาเรื่องราว เหตุการณ์จริงทั้งหมดของการพบถ้ำภูผาเพชร และบันทึกประวัติ และเพื่อสร้างพลัง สร้างความสามัคคี ของคนในชุมชน โดยนักวิจัยลงพื้นที่สอบถามถึงสถานที่ที่หลงตาเพลงอาศัยอยู่ หลังจากนั้นเมื่อได้ที่อยู่ แล้ว จึงสัมภาษณ์หลวงแพ่ง ในวันที่ 29 มิถุนายน 2552 ที่บ้านปากทางสงขลา จ.สตูล มีผู้เข้าร่วม 6 คน

หลังจากทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลหลายครั้ง จึงได้จัดประชุมเพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบเพิ่มเติม ข้อมูลขึ้นในวันที่ 7-9 กรกฎาคม 2552 ที่บ้านลุงตั่ง มีผู้เข้าร่วม 12 คน นอกจากการเรียบเรียงวิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานความก้าวหน้าแล้ว พี่เลี้ยงได้ติดตามการเงินของโครงการและวางแผนทำงานต่อ

● แลกเปลี่ยนเรียนรู้

วันที่ 20-22 มีนาคม 2552 ทีมวิจัยสกว.ตรังและพี่เลี้ยงสกว. รวม 40 คน เข้าร่วมงาน 10 ปี งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ เมืองทองธานี กรุงเทพฯ เพื่อร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ ต่าง ๆ

วันที่ 24 มีนาคม 2552 ได้เข้าร่วมการประชุมเครือข่ายโครงการวิจัยประเด็นการท่องเที่ยว 3 จังหวัด ณ ที่ทำการชมรมภูผาเพชรฯ โดยมีผู้เข้าร่วม 45 คน จากชุมชนเกาะสาหร่าย โคกพะยอม ภูผาเพชร บ้านในทอนทุ่งสะบิระ และชุมชนปยู เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยแต่ละชุมชนได้นำเสนอการดำเนินงานในชุมชน หลังจากนั้นได้ร่วมแลกเปลี่ยนถึงแนวทางการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัด

วันที่ 3-7 เมษายน 2552 เป็นกิจกรรมศึกษาดูงานที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยก่อนไปได้มีการวางแผนการศึกษาดูงานสองครั้ง ครั้งแรกในวันที่ 24 มีนาคม 2552 มีผู้เข้าร่วม 12 คน โดยมีคุณสุภาวดี จากสถาบันการท่องเที่ยวเพื่อชุมชน สกว.ตรังเข้าร่วม ด้วย การประชุมเริ่มต้นด้วยการพูดคุยถึงการดำเนินงานของโครงการ และมีการวางแผนศึกษาดูงาน โดยต่อมาในวันที่ 28 มีนาคม 2552 ได้มีการออกแบบการศึกษาดูงานอีกครั้ง เพื่อกำหนดรอบการศึกษาดูงาน ในแต่ละเรื่อง และกำหนดผู้รับผิดชอบเก็บข้อมูลของแต่ละเรื่อง โดยมีพี่เลี้ยงคอยแนะนำเรื่องการตั้งคำถาม การประชุมครั้งนี้มีทีมวิจัยและพี่เลี้ยงเข้าร่วม รวม 10 คน หลังจากกลับจากการศึกษาดูงาน ในวันที่ 17 เมษายน 2552 ทีมวิจัยได้จัดประชุมเพื่อสรุปบทเรียนการศึกษาดูงาน (สิ่งที่ได้รับ ปัญหา ข้อคิด และสิ่งที่อยากทำในชุมชน) และวางแผนการดำเนินกิจกรรมในช่วงต่อไป โดยพี่เลี้ยงได้ช่วยกำหนด

กรอบการพูดคุยในแต่ละเรื่อง และในวันที่ 26 เมษายน 2552 ได้พูดคุยสรุปบทเรียนที่ได้จากการศึกษาคุณงานอีกครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วม 11 คน เริ่มต้นด้วยการทบทวนการประชุมครั้งที่ผ่านมา อ่านจากสรุปการประชุมให้กับทุกคนในทีมวิจัยฟัง หลังจากนั้นพี่เลี้ยงได้ชวนคุยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนรู้งานวิจัยท้องถิ่นจากการศึกษาคุณงาน การท่องเที่ยวโดยชุมชน และสิ่งที่แต่ละคนได้เรียนรู้จากการดูงานในครั้งนี้

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดขึ้นอีกครั้งในวันที่ 30-31 พฤษภาคม 2552 ณ อุทยานแห่งชาติทะเลบัน จ.สตูล ในชื่อว่า “จังกาบชุมชนวิจัย CBT ตรัง-สตูล โดยมีตัวแทนเข้าร่วม 3 คน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เติมเต็มความรู้เกี่ยวกับการวิจัยท่องเที่ยวโดยชุมชน การประชุมใช้การพูดคุย ระดมแลกเปลี่ยนความคิด และนำเสนอสิ่งที่ได้ทบทวนพูดคุยกันภายในทีมตามพื้นที่ต่าง ๆ

● จัดทำรายงานความก้าวหน้า

การจัดทำรายงานของทีมวิจัย เริ่มต้นจากการประชุม วันที่ 7-9 มิถุนายน 2552 ที่บ้านน้ำตัง มีผู้เข้าร่วม 11 คน เพื่อดูความคืบหน้าการดำเนินงานของโครงการ นำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาวิเคราะห์ เรียบเรียง ทำรายงาน และวางแผนการทำงานต่อไป

ระยะที่ 2

● วิเคราะห์สถานการณ์ท่องเที่ยว

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2553 ทีมวิจัยได้จัดการประชุมเพื่อวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวของทีมวิจัยท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยจัดขึ้นที่ บ้านคุณจรรยา มีผู้เข้าร่วม 12 คน การประชุมเริ่มต้นด้วยการที่พี่เลี้ยงเป็นผู้ชวนคุยตามประเด็นที่กำหนดไว้ ได้แก่

1. สถานการณ์ท่องเที่ยวของกลุ่ม/ชุมชน
 - การจัดการท่องเที่ยว (อดีต ปัจจุบัน) และปัญหาอุปสรรคที่พบ
 - แนวทางการทำงานในอนาคต
2. สถานการณ์ท่องเที่ยวในภาพรวม
3. การปรับตัวของทีมต่อสถานการณ์ท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลง

หลังจากนั้นได้พูดคุยถึงเวทีที่จะมีขึ้นในครั้งต่อไป คือ การอบรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

● อบรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เวทีอบรมการบริหารจัดการท่องเที่ยว จัดขึ้นในวันที่ 19-21 มีนาคม 2553 ณ เกาะสุกรพาราไดซ์ รีสอร์ท โดยมีทีมวิจัยจาก 3 พื้นที่เข้าร่วม คือ พื้นที่ภูผาเพชร จ.สตูล จำนวน 6 คน พื้นที่บ้านในทอน และพื้นที่เกาะสุกร โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 32 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อเติมเต็มความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การอบรมในครั้งนี้มีวิทยากรจากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้

วันที่ 19 มีนาคม 53

ช่วงบ่าย แบ่งกลุ่มย่อยตามพื้นที่ เพื่อทบทวนการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของแต่ละพื้นที่

โจทย์คำถาม

- ทรัพยากรท่องเที่ยวคืออะไรบ้าง
- กิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม
- กลุ่มท่องเที่ยว และกลุ่มเป้าหมายของชุมชน
- รูปแบบการบริหารจัดการ

เมื่อช่วยกันระดมภายในกลุ่มแล้วนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่

วันที่ 20 มีนาคม 2553

ช่วงเช้า - รูปแบบในการบริหารจัดการที่จำเป็น/การเตรียมความพร้อม การสร้างโปรแกรมและราคา
เริ่มด้วย

1. การแยกประเภททรัพยากร คน, สิ่งแวดล้อม, วัฒนธรรม
2. แยกทรัพยากรที่มีเป็นของชุมชนหรือมีการใช้ร่วมกับชุมชนอื่น เช่น เกาะเกตรา มีกลุ่มอื่นเข้ามาใช้เป็นจุดท่องเที่ยวด้วย เป็นต้น
3. เลือกข้อดีของชุมชนเพื่อทำโปรแกรมท่องเที่ยว
4. เลือกรูปแบบโปรแกรม เช่น ไป-กลับวันเดียว, แบบ 2 วัน 1 คืน หรือ 3 วัน 2 คืน
5. ออกแบบโปรแกรม

ช่วงบ่าย - ฝึกกำหนดโครงสร้างที่เหมาะสมในการบริหารจัดการบทบาทและหน้าที่ของแต่ละฝ่าย

- สร้างโครงสร้างการบริหารจัดการท่องเที่ยว
- บทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย
 - โดยดูเรื่องของภาระหน้าที่นอกเหนือจากงานท่องเที่ยวที่ระบุในฝ่ายนั้นๆ
 - ระบุทำงาน ระบุชื่อในแต่ละฝ่าย
 - กำหนดระบบบริหารจัดการ ในแต่ละฝ่าย (หลังจากได้ชื่อนุคคลรับผิดชอบ) มีการจัดการอย่างไร และจัดการผลประโยชน์อย่างไร
- การเตรียมความพร้อมด้านการให้บริการ

ช่วงค่ำ - แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและกิจกรรมสัมพันธ์ ชมรองเง็งโบราณ

วันที่ 21 มีนาคม 2553

ก่อนเริ่มกิจกรรมวันที่ 3

ให้แต่ละคนหาสิ่งของตนเองคนละ 1 ชิ้นที่ พร้อมเหตุผลประกอบ

ช่วงเช้า - นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับการบริการ นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการ
- แผนการดำเนินงานวิจัยในช่วงถัดไป

ช่วงเที่ยง รับประทานอาหารกลางวันและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

การอบรมในครั้งนี้ทำให้การดำเนินงานของทีมวิจัยมีความชัดเจนมากขึ้น แต่สิ่งที่สำคัญคือ การลงมือทำร่วมกัน ซึ่งแต่ละพื้นที่มีปัญหาภายในทีมไม่เหมือนกัน ดังนั้นหากสามารถจัดการทีมภายในได้ การดำเนินงานต่อไปก็จะเป็นไปได้โดยง่าย

● เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน

ข้อมูลถือเป็นส่วนสำคัญของการวิจัย นอกจากการเก็บ การเรียบเรียง และวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว การเตรียมนำเสนอข้อมูลก็เป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากจะต้องกำหนดสิ่งที่จะนำเสนอ และจะต้องเตรียมข้อมูลที่ชัดเจน ดังนั้นจึงมีการตรวจทานข้อมูล ประชุมทบทวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

เวทีตรวจทานข้อมูลเตรียมการสู่เวทีคืนข้อมูลชุมชน จัดขึ้นในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2552 ณ บ้านลุงต๋องโฮมสเตย์ โดยมีผู้เข้าร่วม 11 คน จัดขึ้นเพื่อพูดคุยถึงความพร้อมในการดำเนินงานของชมรม และทบทวนข้อมูลที่เก็บได้ของทีมวิจัยเช่นเดียวกันกับวันที่ 22 พฤศจิกายน 2552 ซึ่งมีผู้เข้าร่วม 11 คน ที่บ้านลุงต๋อง เพื่อทบทวนตรวจสอบข้อมูลที่บันทึกจากรายงานความก้าวหน้าอีกครั้ง โดยการอ่านจากรายงานและช่วยกันพิจารณาข้อมูลที่อยู่ในรายงานว่าถูกต้องหรือไม่ แล้วจึงมอบหมายให้แต่ละคนไปรวบรวมและเขียนเรื่องราวให้ชัดเจนและนำเสนอที่ประชุม เพื่อบันทึกไว้ หลังจากนั้นในวันที่ 10 มกราคม 2553 ที่ทำการชมรมฯ ทีมวิจัย 13 คน ได้เข้าร่วมการประชุมอีกครั้ง เพื่อทบทวนข้อมูลที่เก็บมา วิเคราะห์ และร่วมกันทบทวนกฎกติกาของชมรมฯ โดยคุยเป็นประเด็นตามที่กำหนดไว้

การพูดคุยประชุม ทบทวน และวางแผนการทำงานของทีมงานเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เนื่องจากในบางช่วงเวลาวางเว้นจากการดำเนินกิจกรรมตามกรอบโครงการ จึงต้องมีการทบทวนกันก่อน เช่นก่อนเริ่มต้นกิจกรรมในระยะที่ 2 ได้จัดประชุมในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2552 เพื่อติดตามความคืบหน้าและความพร้อมของชมรม ที่บ้านลุงต๋อง โดยมีผู้เข้าร่วม 11 คน การประชุมเป็นการนั่งพูดคุยสบาย ๆ มีผู้จัดบันทึก และวันที่ 22 พฤษภาคม 2553 เป็นการพูดคุยติดตามการดำเนินงานของโครงการอีกครั้ง หลังจากการพูดคุยเรื่องข้อมูลครั้งสุดท้ายในเดือนมกราคม การประชุมครั้งนี้มีผู้เข้าร่วม 13 คน จัดขึ้นที่บ้านลุงต๋อง เริ่มต้นด้วยการที่พี่เลี้ยงชวนพูดคุยถึงกิจกรรมที่เหลืออยู่ของโครงการ และวางแผนการดำเนินต่อ

นอกจากการประชุมพูดคุยเพื่อทบทวนการทำงานและวางแผนการทำงานอย่างสม่ำเสมอแล้ว ทีมวิจัย ได้มีการปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยในวันที่ 29 พฤษภาคม 2553 ที่บ้านลุงต๋อง ได้จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น การประชุมครั้งนี้เป็นการพูดคุยภายในทีม มีคุณจรรยาเป็นผู้ชวนคุยและเขียนนำเสนอบนกระดานชาร์ต วันที่ 5 มิถุนายน 2553 ที่ทำการชมรมฯ ได้จัดประชุมเพื่อสรุปการดำเนินงานของชมรมฯ และใช้ข้อมูลของชมรมฯ นำเสนอชุมชนในเวทีคืนข้อมูล โดยมีผู้เข้าร่วม 11 คน การประชุมเริ่มต้นด้วยการทบทวนการประชุมที่ผ่านมาและวางแผนการประชุมในครั้งต่อไป คือในวันที่ 12 มิถุนายน 2553 โดยมีผู้เข้าร่วม 6 คน เพื่อวางแผนการจัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน และมีการเตรียมการจัดเวทีคืนข้อมูลอีกครั้งในวันที่ 18 มิถุนายน 2553 โดยมีผู้เข้าร่วม 11 คน

ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้มีการทบทวนตรวจสอบในหลายครั้งที่ผ่านมาได้ถูกรวบรวมและนำเสนอในเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนซึ่งจัดในวันรุ่งขึ้น 19 มิถุนายน 2553 โดยมีทีมวิจัยและพี่เลี้ยงรวม 14 คน และ

ผู้เข้าร่วมเวทีรวม 43 คน การจัดเวทีในครั้งนี้เพื่อนำเสนอข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมาของชมรมฯ ปันหุ้นของชมรมฯ และนำเสนอข้อมูลงานวิจัยที่ค้นพบ

และในวันที่ 26 มิถุนายน 2553 ได้จัดประชุมชี้แจงการทำงานและสรุปผลการจัดเวทีค้นข้อมูลผู้ ชุมชน โดยมีทีมวิจัยเข้าร่วม 11 คน

- **ทดลองนำเที่ยว**

การดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จคือการดำเนินงานที่ต้องมีการวางแผนที่ดี การแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้าที่ดีด้วย ดังนั้นการจัดการทดลองนำเที่ยวของทีมวิจัย จึงเริ่มต้นด้วยการประชุมวางแผนและ เตรียมความพร้อมรับนักท่องเที่ยวทดลอง ในวันที่ 17 สิงหาคม 2553 ที่บ้านลุงตั่ง โดยในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วม 7 คน เป็นการพูดคุยกันภายในทีม และประชุมอีกครั้งในวันที่ 5 กันยายน 2553 ที่ทำการชมรมฯ มีผู้เข้าร่วม 11 คน เพื่อสรุปการเข้าร่วมเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยาลัยชุมชนวันที่ 22 สิงหาคม และ สรุปการเข้าร่วมประชุมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.สตูลในวันที่ 1 กันยายน 2553 ซึ่งมีการลงนาม ความร่วมมือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล หลังจากสรุปการประชุมที่ผ่านมา ได้วางแผน กิจกรรมการทดลองนำเที่ยวของโครงการ และเตรียมความพร้อมอีกครั้งในวันที่ 18 กันยายน 2553 โดยมี ผู้เข้าร่วม 8 คน เพื่อทบทวนและวางแผนการทดลองนำเที่ยวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การทดลองนำเที่ยวของทีมวิจัย จัดขึ้นในวันที่ 25-26 กันยายน 2553 โดยมีสนใจเข้าร่วมรวม 83 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อื่น พี่เลี้ยง นักศึกษาแลกเปลี่ยน เริ่มต้นด้วยการแนะนำผู้เข้าร่วม บอกเล่าข้อมูลที่นำเสนอของชุมชน แล้วจึงเริ่มกิจกรรมท่องเที่ยวตาม โปรแกรม กิจกรรมแรกคือ การล่องแก่ง ตามด้วยการเยี่ยมชมบ้านรากไม้ ในตอนกลางคืนมีการแสดง มโนราห์ของชุมชน บอกเล่าที่มาของโครงการ และพูดคุยถึงกิจกรรมตลอดวันที่ผ่านมา วันรุ่งขึ้นเยี่ยมชม ถ้ำภูผาเพชร และสรุปการทดลองนำเที่ยว โดยผู้เข้าร่วมร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการรับ นักท่องเที่ยวของทีมวิจัย

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม ทีมวิจัยได้สรุปผลการทดลองนำเที่ยวในวันที่ 2 ตุลาคม 2553 โดยมี ผู้เข้าร่วม 10 คน เริ่มต้นจากการสรุปการดำเนินงาน ความเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของชมรมฯ จากนั้นพี่เลี้ยง ชวนพูดคุยสรุปการทดลองนำเที่ยวในแต่ละช่วงของกิจกรรมและสรุปจากแบบประเมินของผู้เข้าร่วม กิจกรรม

- **เวทีถอดบทเรียนการทำงาน**

ในวันที่ 8 ธันวาคม 2553 ได้จัดเวทีถอดบทเรียนโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูผาเพชรที่ ตาลาภาดูไย๊ะ ซิซอร์ ป่อเจ็ดลูก อ.ละงู จ.สตูล ตั้งแต่เวลา 13.30 -24.00 น. เพื่อถอดบทเรียนทีมวิจัยที่ได้ ดำเนินงานวิจัยมาตลอดระยะเวลาของโครงการ และเพื่อสรุปความรู้นำเสนอในเวทีนำเสนอผลงานวิจัย มีทีมวิจัยเข้าร่วม 14 คน โดยมีวิทยากรรับเชิญ อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย ซึ่งจัดกระบวนการโดยการ ให้โจทย์คำถามและระดมความคิดเห็นร่วมกัน โดยมีโจทย์ 3 ข้อใหญ่ให้นักวิจัยได้ขบคิด เริ่มจากการถาม

ตัวเองว่า สารสะท้อนสารความเป็นตัวฉันมีอะไรบ้าง สิ่งที่ค้นพบจากการทำวิจัยที่ผ่านมา และโจทย์ข้อสุดท้ายคือ บทเรียนที่ได้รับของแต่ละคน

- **เวทีปิดโครงการ**

เวทีปิดโครงการจัดขึ้นในวันที่ 25 ธันวาคม 2553 มีผู้เข้าร่วมในเวที 102 คน จัดขึ้นเพื่อนำเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง คนในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ รับทราบ โดยเริ่มต้นจากการกล่าวถึงที่มาของชมรมและที่มาของโครงการ จากนั้นเล่าถึงกิจกรรมที่ได้ทำมาโดยบรรยายภาพจาก Power Point ตามด้วยผลที่ได้รับจากการดำเนินงานวิจัย และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

- **จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์**

รวบรวมข้อมูลจากเวทีต่าง ๆ และเวทีถอดบทเรียน วิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงานวิจัย รวมทั้งรูปภาพประกอบการจัดทำรายงาน

สรุปขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ

ระยะที่ 1

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยภายใต้โครงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภูผาเพชร กำหนดกรอบระยะเวลา 18 เดือน และขยายเวลาการดำเนินงานเพิ่มขึ้น 1 ปี โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ 3 ข้อ และหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานผลปรากฏว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมศักยภาพพื้นที่ เรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน

ที่ผ่านมาทีมวิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ สืบเสาะผู้ที่เกี่ยวข้องหลายครั้ง โดยมีการทบทวน ตรวจสอบ เพิ่มเติมข้อมูลอยู่เสมอ รวมทั้งได้จัดการประชุมเพื่อรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลศักยภาพของชุมชนที่ค้นพบสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนภูผาเพชร

ชุมชนภูผาเพชรตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านควนดินดำ ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล มีการเปลี่ยนแปลงด้านการแบ่งเขตการปกครองหลายครั้งเดิมขึ้นอยู่กับ ม.13 ต.นิคมพัฒนา อ.ควนกาหลง ต่อมาแยกเป็น ม.14 (บ้านป่าพน) ต.นิคมพัฒนา อ.ควนกาหลง และแยกเป็น ม.6 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล เมื่อ 26 พฤษภาคม 2526 จากนั้นเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นได้ขอแยกหมู่บ้านเป็น ม.9 บ้านควนดินดำ ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล เมื่อ 11 สิงหาคม 2543 ส่วนโรงเรียนบ้านในคอก (เดิมชื่อโรงเรียนปากคอก) เปิดเรียนครั้งแรกเมื่อ 15 พฤษภาคม 2528

สมัยอดีตกาลชุมชนภูผาเพชรอาจจะเคยเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญมาก่อน เพราะมีหลักฐานบางอย่างที่บ่งบอก เช่น มีการพบถ้วยชาม เศษหม้อ เศษถ้วย สมัยโบราณบริเวณป่าพน ซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก และที่สำคัญได้พบโครงการกระดูกและเศษหม้อดินในถ้ำภูผาเพชร พบร่องรอยบางอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเคยมีผู้คนอาศัยมาก่อน และยังได้พบฟอสซิลของสัตว์ทะเล

ย้อนหลังไปเมื่อประมาณเกือบ 50 ปีก่อนเริ่มมีคนจำนวน 2-3 คน เดินทางข้ามเขามาจากฝั่งจังหวัดพัทลุง แต่ก็ไม่ได้เข้ามาอยู่ กระทั่งปี 2510 มีกลุ่มนายเป่า อนันต์ และพรรคพวกคือ นายสมปอง อนันต์ (ลูกชาย) นายประคอง อนันต์ และนายไข่ บุญสุข (ถูกยิงตายเมื่อ พ.ศ.2512 ที่ จ.พัทลุง) รวม 4 คน หนีความแร้นแค้นลำบาก หนีความยากจนมาจากจังหวัดพัทลุง เพราะต้องการพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์

ในปี 2511 เริ่มมีคนมาอยู่เพิ่มขึ้น เริ่มมีการถางป่าเพิ่ม เริ่มมีการตั้งครอบครัวใหม่ เริ่มมีการจับจองที่ดินอย่างจริงจังมากขึ้น น้ำเค็ม (นายเค็ม ทองมาก) บ้านหน้าพลอย ต.นาขยาด อ.ควนขนุน จ.พัทลุง ก็เข้ามาช่วงนี้พร้อมกับพรรคพวกอีกหลายคนพร้อม ๆ กันหลังจากนั้นก็มีการอพยพเข้ามาเรื่อย ๆ เพราะทุกครั้งทีกลับไปพัทลุงก็มักจะชักชวนญาติ ๆ เพื่อนบ้านไปด้วย เพราะจะได้เป็นเพื่อนกันทำมา

หากิน มีการจัดหาที่ดินทำกิน แบ่งเป็นทีมเพื่อช่วยกันทำงานและเริ่มมากขึ้นในปี 2513 เพราะรัฐบาลเปิดให้มีการสัมปทานป่า

ต่อมาในปี 2517 รัฐบาลประกาศให้ยกเลิกการสัมปทาน แต่ในพื้นที่ยังคงมีการตัดโค่นต้นไม้ต่อไป และมาหยุดจริงจังประมาณปี 2522

ปี 2518 ถูกประกาศเป็นพื้นที่สีแดง เนื่องจากเป็นเขตการเคลื่อนไหวสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) มีการตั้งค่ายหลายค่าย

ต่อมาเมื่อปี 2523 สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีโครงการได้เริ่มขึ้น ประกาศให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ออกมามอบตัวทำให้การเคลื่อนไหวของพคท.ยุติลง

ในปี 2525 ผู้คนทยอยกลับเข้าสู่หมู่บ้านอีกครั้ง

2. การละเล่น

เนื่องจากคนส่วนใหญ่ย้ายมาจากพัทลุง ซึ่งที่พัทลุงถือว่าเป็นเมืองเก่าแก่มีสืบประเพณีวัฒนธรรมมากมาย โดยเฉพาะมโนราห์ ลิเกป่า กลอน หนังตะลุง เพลงบอก ความรู้เหล่านั้นติดตัวคนที่ย้ายมาด้วย เครื่องดนตรีไม่มีก็เอาแกนลอนมาตีเคาะเป็นจังหวะ เล่นเพื่อคลายเครียด เล่นกันเองเวลาว่างเวลากินเหล้า หัดเด็ก ๆ ในหมู่บ้าน แต่ก็ไม่ได้จริงจังมากมาย

3. สำนักสงฆ์ภูผาเพชร

“หลวงเพลง” มีชื่อเดิมว่า นายเพลง บุญศิริ เกิดเมื่อปี 2496 เป็นคนบ้านหัวไทร ตำบลแหลมอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช บิดาชื่อเสริม บุญศิริ อาชีพทำนา บวชเมื่ออายุ 37 ปี ปี 2533 ได้รับฉายาว่า “ศีลธรรมโม” บรรพชาที่วัด ชนาทิพย์เฉลิม

เมื่อหลวงเพลงบวชได้ 2 พรรษา ก็เริ่มเดินธุดงค์ไปเรื่อย ๆ ไปหลายที่ในจังหวัดสงขลา พัทลุง ส่วนใหญ่ปักกรดในป่าช้า และเข้าเขตจังหวัดสตูลเมื่อปี 2535 ไปนั่งวิปัสสนาที่เขามงป่า 7 วัน จากนั้นก็ไปที่จังหวัดตรัง ก่อนจะกลับไปที่สตูลอีกครั้ง คราวนี้พักที่ถ้ำลอมข้าว และหาถ้ำเพชรเจอในปีเดียวกัน

4. ความเชื่อในชุมชน

- ทวดหินกองและการแก้บน

บางคนเชื่อว่าทวดหินกองเป็นเสือ บางครั้งก็เป็นงูใหญ่ คนที่เคยพบบางทีเห็นเป็นงูใหญ่นอนขวางถนน แต่เมื่อออกชื่อก็เลื้อยหายไปไม่ให้ทำอันตรายใด ๆ เวลาเดินผ่านไป-กลับต้องหยิบก้อนหินไปวาง 1 ก้อน เข้า 1 ก้อน กลับ 1 ก้อน พร้อมกับภาด (อธิษฐาน) ว่า “รักษากันทวดเหอ” ก็จะเดินทางไปกลับโดยปลอดภัย ทวดไม่ชอบลูกปะทัด ไม่ชอบเหล้า แต่ชอบให้แก้บนด้วยข้าวหลาม ข้าวต้มมัด

เมื่อบนแล้วจะแก้บนหรือไม่ก็ได้ เพียงบอกกล่าวเลข ๆ ก็ได้ หรือจะแก้บนด้วย ข้าวต้มมัดก็ได้ ข้าวต้มมัดใช้เพียงห่อเดียว แต่ให้หามา ทวดหินกองไม่ชอบการแก้บนด้วยเหล้า หรือการจุดประทัด ปัจจุบันผู้คนในท้องถิ่น เมื่อผ่านทวดหินกอง ก็จะบอกกล่าว ขวดยานพาหนะจะบีบแตร

ก่อให้เกิดผลดีคือความสบายใจ และที่ดีที่สุดคือเรื่องความปลอดภัย เนื่องจากเป็นร่องเขา ขวดยานผ่านมาจะไม่ค่อยเห็นกันเมื่อได้ยินเสียงแตรทำให้ระมัดระวังยิ่งขึ้น

- ทวดถ้ำภูผาเพชร

ถ้ำภูผาเพชรมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยดูแลปกป้อง คุ่มครอง คนในชุมชนมีการบนบาน ทวดถ้ำเพชรอยู่เสมอ ทวดถ้ำภูผาเพชรเลื่องชื่อในเรื่องของการบนว่าอย่าให้ฝนตกโดยเฉพาะช่วงที่มีงานในหมู่บ้าน แก่นโดยการจุดประทัด สุราขาว 1 ขวด หมากรูด ดอกไม้ รูปเทียน เคยมีคนในหมู่บ้านป่วยคิดว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในถ้ำเล่นงาน เลบนว่าขอให้หายจะแกงแพะให้กิน ปรากฏว่าหายจริง จึงเอาโคไ้ครุมาทำพิธีและแกงแพะถวาย เชื่อกันว่าในถ้ำยังมีสิ่งลี้ลับอยู่ บางพื้นที่ของถ้ำยังไม่ได้เปิดให้คนภายนอกรับรู้ แต่เชื่อว่ายังมีของดีซ่อนอยู่จริง

- ทวดถ้ำโกบ

ในถ้ำมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องคุ้มครอง คนในพื้นที่จะได้ยินเสียงดนตรีก้องอยู่เสมอในช่วงเย็น และตอนหัวรุ่งช่วงไปกรีดยาง คนในชุมชนไม่กลัวและต่างก็ได้ยินชัดเจน แต่ครั้งดังก้องอยู่ประมาณ 30 นาที บางคนเชื่อว่าเป็นเหมือนการทำนาย เพราะหากช่วงนั้นฝนตกอยู่หากได้ยินเสียง 2-3 วันจะแล้ง และหากแล้งอยู่ฝนก็จะตก คนในชุมชนเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์รักษาถ้ำโกบอยู่ นั่นก็คือทวดถ้ำโกบ

5. ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา กิจกรรมที่สำคัญของชุมชน

ประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานาน เช่น ปีใหม่ วันกตัญญู (จัดวันที่ 14 เมษายน) วันห้วยาหรือเข้าษา (วันเข้าพรรษา) ช่วงเดือน 8 งานเดือนสิบ ช่วงเดือนตุลาคม งานออกพรรษาหรือประเพณีลากพระ ช่วงเดือน 11 และลอยกระทง ในเดือน 12 เช่นเดียวกับภูมิปัญญา ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างจากที่อื่น เพราะที่นี่เป็นชุมชนใหม่

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมในชุมชนที่จัดเป็นประจำทุกปี คนในชุมชนมีส่วนร่วม เช่น ทุกวันที่ 12 สิงหาคม ทุกวันที่ 5 ธันวาคม ทุกวันที่ 21 พฤศจิกายน มีกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชนทุกปี ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละปีจะประชุมตกลงกันว่าจะทำอะไร

6. อนุสรณ์การต่อสู้ “ค่ายคอมมิวนิสต์”

ช่วงระหว่างประมาณปี 2513-2524 เป็นช่วงที่คอมมิวนิสต์เข้ามามีอิทธิพลต่อคนในชุมชน โดยเฉพาะประมาณ 2518-2520 เป็นช่วงที่มีการปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างคอมมิวนิสต์กับเจ้าหน้าที่ คนในหมู่บ้านหลายคนเข้าเป็นแนวร่วม บ้างก็เป็นญาติพี่น้องเข้าเป็นแนวร่วม มีค่ายทั้งหมด 7 ค่าย

7. ป่ากระท่อม

ป่ากระท่อมหรือป่าท่อม อยู่ในหุบเขาทางทิศเหนือของถ้ำโกบ ความเป็นมาของป่าท่อมยังเป็นเรื่องลึกลับอยู่จนบัดนี้ เพราะในชุมชนไม่มีใครรู้ว่าป่าท่อมเกิดขึ้นได้อย่างไร คนรุ่นแรกที่มาอยู่บอกว่าที่เห็นก็เป็นป่าท่อมอยู่แล้ว ไม่มีใครปลูก พื้นที่ที่เป็นป่าท่อมแปลงใหญ่ประมาณ 100 ไร่ สันนิษฐานว่าป่า

ท่อน้ำจะเกิดเองตามธรรมชาติ เพราะบริเวณที่มีต้นท่อมอยู่มากเป็นที่ชื้นและ น้ำใสสะอาด มีน้ำล้อมรอบ ดินดี ขึ้นตลอดปี ต้นท่อมชอบลักษณะแบบนี้

8. ไร่ 14 เจ้า : ความเป็นมาของ “ไร่ 14 เจ้า”

ไร่ 14 เจ้า อยู่ไม่ไกลจากถ้ำภูผาเพชร เกิดขึ้นเมื่อประมาณปี 2527 คนในชุมชน/สหายบางคนเริ่มคิดกันว่าน่าจะมีการจัดสรรที่ดินทำกินให้คนที่เพิ่งเข้ามาอยู่หรือคนที่ยังไม่มีที่ดินทำกิน แรกเริ่มในชุมชนเช่นน้ำดั่ง(นายบรรเทิง คงแก้ว) คุณเป็น น้ำแม่ม(นายศักดิ์ชัย บุญคง) อดีตสหาย จึงรับอาสาที่จะไปเจรจากับสหายที่ยังอยู่ในป่า เพราะช่วงนั้นยังมีทหารป่าบางคนอยู่ในป่าเขตจังหวัดพัทลุง เช่น คุณไสว คุณเผ็ด คุณครวญ สหายส่วนหนึ่งยอม แต่มีบางคนไม่ยอม คุณเป็นก็บอกว่า “คุณเป็นว่าทำหรือผมให้เขาเองแล้ว” ตอนนั้นทหารป่าไม่ได้มีอุดมการณ์แรงกล้าทำเพื่อประชาชนเหมือนเมื่อก่อน แต่ในที่สุดก็สามารถดำเนินการได้

9. ทับ “ชาไก” เจ้าป่าแห่งภูผาเพชร

“ชาไก” หรือ “เงาะป่า” หรือบางคนอาจเรียก “เงาะป่าชาไก” ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เป็นชนกลุ่มน้อยที่เร่ร่อนเรื่อยไปแถบเทือกเขาบรรทัด อาหารหมักก็ย้าย “ทับ” ทับคือที่อยู่ของชาไก เทือกเขาบรรทัดเคยเป็นที่อยู่อาศัยของเหล่าชาไกหลายกลุ่ม ปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 2-3 กลุ่มเท่านั้น และกลุ่มหนึ่งตั้งทับไม่ไกลจากถ้ำภูผาเพชร เป็นทับที่อยู่มานานพอสมควร บางทีอาจย้ายไปหาถิ่นที่อื่นแต่ไม่นานก็กลับมาหรือไม่ก็ย้ายไปไม่ไกลจากที่เดิม คนในชุมชนรู้ว่าชาไกอยู่มาก่อน จำนวนของชาไกมีแต่ลดลง ในขณะที่คนธรรมดาเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ๆ ชาไกส่วนที่เหลือก็เริ่มมีวิถีชีวิตเช่นเดียวกับคนปกติมากขึ้น เช่น สื่อสารกับคนภายนอกมากขึ้น ติดละครโทรทัศน์ กินข้าว กินปลาประป๋อง กินมาฆ่า อยากได้เงินเริ่มติดผงชูรส กาแฟ กินยาพาราเซตามอน

10. สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน : รวบรวมได้ 12 แห่ง ได้แก่

10.1 ถ้ำหมุดิน

ถ้ำหมุดินอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของถ้ำภูผาเพชร ห่างไปประมาณ 1 กิโลเมตร

10.2 ถ้ำภูผาเพชร

ถ้ำภูผาเพชรหรือถ้ำเพชร สันนิษฐานว่าอายุมากกว่า 3,000 ปี กว้างประมาณ 50 ไร่ ถือว่าเป็นถ้ำขนาดใหญ่ในถ้ำมี 3 ชั้น มีลักษณะเป็นห้องเกือบ 20 ห้องอยู่ในถ้ำ แต่ละห้องจะมีความกว้างและสวยงามแตกต่างกันออกไป

10.3 ถ้ำลอมข้าว

อยู่เทือกเขาเดียวกับถ้ำเพชร ห่างออกไปทางซ้ายมือหน้าถ้ำเพชรประมาณ 200 เมตร เป็นที่ตั้งของถ้ำลอมข้าว ลักษณะคล้ายเพิงหินที่เว้าลึกเข้าไปด้านในดิน กว้างประมาณ 1-2 งาน หรือประมาณ 100 ตารางวา

10.4 ถ้ำคางคก/ถ้ำน้ำ/ถ้ำยาว

เป็นถ้ำที่อยู่ใต้ถ้ำเพชร ลอดไปทางใต้หิน ยาวประมาณ 1 กิโลเมตร บางช่วงกว้าง บางช่วงน้ำลึก มีวังลึกหินลื่น เป็นอันตรายได้ ต้องใช้เชือก ภาษาวบ้านเรียกถ้ำยาว บางคนเรียกถ้ำลอด เพราะน้ำลอดได้เขา แต่ตอนหลังเรียกถ้ำคางคก

10.5 ถ้ำจอมป่า

เป็นเขาหินหน้าหนึ่ง อีกด้านเป็นหิน มีขนาดเล็ก เป็นเขาลูกโคด อยู่ต่ำกว่าป่า ต้นไม้ข้าง ๆ ขึ้นสูงกว่าเขาลูกนี้ก็เลยเรียกถ้ำจอมป่า

10.6 ถ้ำโกบ

ถ้ำโกบ เป็นถ้ำกว้างใหญ่ อยู่ติดกับป่ากระท่อม ความสูงของปากถ้ำจากพื้นดินประมาณ 30 เมตร ยาวประมาณ 100 เมตร ข้างในกว้างเป็นห้องโถงยาวตลอด เป็นทางผ่านน้ำจากป่าท่อมถ้ำโกบแล้วก็มาออกหมู่บ้าน

10.7 ฝายคลองการะเกด

ฝายคลองการะเกดถือเป็นความภาคภูมิใจในชุมชน เพราะเป็นโครงการพระในราชดำริ ผ่านกรมชลประทาน สร้างฝายบริเวณป่าต้นน้ำคลองการะเกด ได้รางวัลอันดับ 1 ของภาคใต้ 2 ครั้ง ได้รางวัลระดับประเทศที่ 4 นอกจากเป็นฝายที่มีน้ำสะอาดแล้วยังถือว่าในชุมชนมีการบริหารจัดการดี

10.8 เขื่อนเก็บน้ำวังเขาไคร

สร้างเมื่อ 2543 พื้นที่นับ 100 ไร่ เป็นเขื่อนสร้างขึ้นเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้หล่อเลี้ยงอุปโภคบริโภค การเกษตร ทำเป็นน้ำประปาตั้งแต่ควนดินคำคนหมู่ 9 หมู่ 6 หมู่ 5 เป็นระยะทางประมาณ 20 กว่า กิโลเมตร พื้นที่นับ 100 ไร่

10.9 บ้านรากไม้

บ้านรากไม้ เป็นของนายประเสริฐ คงทวี อายุ 62 ปี บ้านเลขที่ 132 หมู่ 9 บ้านควนดินคำตำบล ป่าลัมพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล เป็นการใช้ฝีมือภูมิปัญญา ความสามารถเฉพาะตัว นายประเสริฐ บ้านเดิมอยู่ที่บ้านมะกอกใต้ ต.ไชยบุรี อ.เมือง จ.พัทลุง เข้ามาอยู่บ้านควนดินคำเมื่อปี 2536

สาเหตุที่นายประเสริฐได้แกะสลักรากไม้จนกลายเป็นบ้านรากไม้เพราะเห็นว่าดอกไม้สมัยที่มีการสัมปทาน ถูกทิ้งไว้ในสวนที่ชาวบ้านทำกิน ในสวนของนายประเสริฐก็มีหลายดอก ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก บางส่วนนายประเสริฐได้เผาทิ้งไปบ้างแล้ว เลยมาถูกใจคิดว่าดอกไม้พวกนี้เป็นไม้ดี ๆ เผาทิ้งน่าเสียดาย จึงคิดที่จะเอามาใช้ประโยชน์

ปัจจุบันบ้านนายประเสริฐ ชื่อว่า “บ้านรากไม้” กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีคนทั้งในและต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชมอยู่เสมอ งานทุกชิ้นที่นายประเสริฐทำ ไม่ได้ขายใครเลย ยังมีครบทุกชิ้น ตั้งแต่เริ่มแกะชิ้นแรกจนถึงปัจจุบันนี้

นายประเสริฐตั้งใจว่า จะให้บ้านรากไม้นี้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์รากไม้ ไว้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ของคนรุ่นหลัง “สั่งลูกหลานไว้แล้วว่า แม้ตายไปก็ห้ามขายไม้พวกนี้” เป็นการแทนคุณแผ่นดิน ทั้งยังเป็น

การสะท้อนให้คนรุ่นหลังได้รู้ว่า เมื่อก่อนป่าอุดมสมบูรณ์ขนาดไหน มีต้นไม้ขนาดใหญ่และจำนวนมากเท่าใด แต่ปัจจุบันเป็นอย่างไร

10.10 น้ำตก

น้ำตกมีหลายที่ แต่ที่สวยงามก็มี น้ำตกวังไต้หนาน น้ำตกคลองยางแดง น้ำตกห้วยงู น้ำตกค่าย 84 และมีวังอีกหลายวัง วังคือแอ่งน้ำที่มีขนาดเล็ก มักอยู่ใต้น้ำตกหรือไม่กี่ในคลอง วังตะเคียน วังกลอย หาดต้นสาย วังโก๊น้าย

10.11 สันปันน้ำปากห้วยน้ำตก

ปากห้วยน้ำตก เป็นสันปันน้ำ คือเป็นจุดแบ่งของน้ำ ส่วนหนึ่งจะไหลไปทางตะวันออกรวมกับน้ำตกเขตจังหวัดพัทลุง อีกส่วนปันน้ำมาทางบ้านภูผาเพชร

10.12 ลำคลอง/สายห้วย

ลำคลองของหมู่บ้านมีสายคลองหลัก 2 สายคลองคือ คลองลำโลนหรือ คลองถ้ำโกบ คลองกระเเดด (ชาวบ้านเรียกคลองยางแดง) และมีสายห้วยอีกมากมายหลายสายที่ไหลสมทบ

11. กลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ที่มีในชุมชน : 11 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มออมทรัพย์
- กองทุนหมู่บ้าน
- กลุ่มกองทุนปื้ยมุนเวียน
- กลุ่มอาชีพสตรี
- กลุ่มธนาคารข้าว เป็นเงินพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
- กลุ่มรับซื้อน้ำยางสด รับซื้อน้ำยางสดแล้วนำส่งขายโรงยาง จะได้ราคาดี ไม่ถูกตัดราคา และน้ำยางที่นำไปขายก็เป็นน้ำยางที่มีคุณภาพ %ยางดี
- กลุ่มประปาหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มกองทุนแม่เพื่อแผ่นดิน มาจากขณะนั้นกิ่งอำเภอมะนังได้ประกาศเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติดเป็นหมู่บ้านแรกของจังหวัดสตูล จึงได้รับงานพระราชทานเป็นเงินขวัญถุงจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
- กลุ่มสตรีพัฒนา
- กลุ่มสุขภาพอาหาร ซึ่งดำเนินการโดยกลุ่มอาสาสมัคร (อสม.) ร่วมกับกลุ่มแม่บ้านดูแลเรื่องสุขภาพของคนในชุมชน ในครัวเรือน
- ชมรมภูผาเพชรโฮมสเตย์

12. หน่วยพิทักษ์ป่าภูผาเพชร

หน่วยพิทักษ์ป่าภูผาเพชร เป็นหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6 สงขลา กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

และสิ่งแวดลอม คูแลพื้นที่ปำครอบคลุมในหมู่ที่ 5 บ้านมะนัง ,หมู่ที่ 6 บ้านปำพน, หมู่ที่ 9 บ้านควนดินคำ หมู่ 7 บ้านปำลัม 7 และหมู่ที่ 3 บ้านปำลัม 4 บางส่วนของ ต.ปำลัมพัฒนา มีเนื้อรับผิชอบประมาณ 60,000 ไร่

หน่วยพิทักษ์ป่าภูผาเพชร ตั้งอยู่ที่ไร่ 14 เจ้า แปลงสุดท้าย หมู่ที่ 9 บ้านควนดินคำ ต.ปำลัมพัฒนา ลักษณะภูมิประเทศบริเวณที่พิทักษ์ป่าภูผาเพชร รับผิชอบเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน ภูเขาหินปูน และสลับที่ราบเล็กน้อย ความสูงจากระดับน้ำทะเล ระหว่าง 100 – 1,350 เมตร สภาพป่าเป็นป่าดิบชื้น มีพันธุ์ไม้มีค่าต่าง ๆ

(*รายละเอียดข้อมูลศักยภาพชุมชนสามารถอ่านเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ส่วนท้ายของรายงาน)

2. เพื่อพัฒนาศักยภาพ/ยกระดับชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นฐานได้ทำให้นักวิจัยได้มีการพูดคุยวางแผนเตรียมงานและมีการสรุปบทบทวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ขณะเดียวกันได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับต่างพื้นที่ มีการศึกษาดูงาน และสรุปผลการดูงานบ่อยครั้ง ทำให้ทีมวิจัยได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ประกอบกับการมีข้อมูลของชุมชนที่ค้นหาด้วยตนเอง จึงทำให้นักวิจัยมีความกล้า ความมั่นใจมากขึ้นที่จะนำเสนอบอกเล่าเรื่องราวของตนเองให้กับบุคคลภายนอก กล้าแสดงความคิดเห็นและร่วมแลกเปลี่ยน นอกจากนี้เมื่อได้พบปะกับผู้คนที่หลากหลาย เป็นที่รู้จักมากขึ้น หน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนมากขึ้น เพราะเห็นว่ากลุ่มมีความเข้มแข็ง ทุกคนทำงานอย่างทุ่มเทและทำอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักวิจัยได้มีโอกาส มีบทบาท และเป็นที่ยอมรับทั้งของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และของคนในชุมชน

กระบวนการวิจัยไม่เพียงช่วยให้นักวิจัยได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วย โดยทีมวิจัยได้ขยายผลการค้นคว้าวิจัยให้กับชุมชน เยาวชน ผ่านการจัดเวทีโดยได้บอกเล่าเรื่องราวของชุมชน ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในเชิงการอนุรักษ์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน คนในชุมชนได้ทราบความเป็นมาและเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเกิดของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจ ขณะที่ในกลุ่มเยาวชน ทีมวิจัยได้ดึงเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ เป็นมัคคุเทศก์ และสตาฟเรือในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

การทำงานที่มีกระบวนการที่ต่อเนื่องของทีมวิจัยทำให้เกิดความชัดเจนในรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้น เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานทำให้ได้รับการสนับสนุนทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพ ด้านงบประมาณ และการประชาสัมพันธ์

3. เพื่อหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

งานวิจัยทำให้ชุมชนได้ค้นพบแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เมื่อได้เรียนรู้ถึงกระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาอย่างรวดเร็วขณะที่ชุมชนยังเปราะบางในความรู้เท่าทัน ประกอบกับเมื่อได้เห็นบทเรียนจากการจัดการท่องเที่ยวในเชิงธุรกิจที่ขาดการควบคุม ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตที่ดั้งเดิมของชุมชน กระทั่งทำลายความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เหลือเพียงผลประโยชน์ที่ต่างฝ่ายต่างได้รับ

ดังนั้นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนภูผาเพชร จึงไม่มุ่งเน้นในเชิงธุรกิจ แต่เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมองว่าหากทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไป ก็ยากที่จะให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ขณะเดียวกันก็จะต้องไม่มีคุณค่าอะไรหลงเหลืออยู่ในการท่องเที่ยวนั้น ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงควรเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สร้างเกราะป้องกันให้กับชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นสมบัติที่มีค่าและเป็นหัวใจของการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนภูผาเพชรมากกว่าเป็นเครื่องมือเพื่อการทำลาย การบริหารจัดการท่องเที่ยวจึงเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ และวิถีชีวิตของคนในชุมชน กล่าวคือเน้นการอนุรักษ์ทั้งในแง่ของวัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และเน้นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนและคุณค่าของธรรมชาติ โดยมองว่ารายได้จากการจัดการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมและการจัดการท่องเที่ยวจะช่วยให้เยาวชนได้ทำกิจกรรมเสริมที่เป็นประโยชน์และสร้างคุณค่าให้กับตนเอง ทั้งนี้จะมีการเลือกรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้ มากกว่านักท่องเที่ยวที่ต้องการความบันเทิงสนุกสนานเพียงอย่างเดียว โดยจะมีการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชน รวมทั้งภูมิปัญญาในการท่องเที่ยวในที่ต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทั้งยังเป็นเกราะป้องกันให้กับชุมชนได้ในอีกทางหนึ่ง

หลังจากเสร็จสิ้นโครงการวิจัย ชุมชนมีความชัดเจนขึ้นในทิศทางการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคต มีแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นของตนเองไม่ตามกระแสการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ โดยมีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบจากศักยภาพที่มีในชุมชน ทั้งในการจัดการอาหารที่หาได้ในชุมชน การแสดงพื้นบ้านในชุมชน และนำเสนอเรื่องราวของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดคุณค่าที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน

- 9.30 น. ถึงชมรมภูผาเพชร โฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
กล่าวต้อนรับ กฎกติกาเที่ยวถ้ำล่องแก่ง
- 10.30 น. เดินทางไปชมถ้ำภูผาเพชร
- 12.00 น. รับประทานอาหารเที่ยง แนะนำประวัติดูมชน กลุ่มท่องเที่ยว(ชมรม)
- 13.30 น. เดินทางไปล่องแก่ง(คลองลำโตนหรือลำธารภูผาเพชร)
- 15.30 น. สิ้นสุดการล่องแก่ง รับประทานอาหารว่าง
กล่าวคำอำลาเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

****ราคา 450 บาท/คน****

โปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน # 1

วันที่ 1

- 10.00 น. ถึงที่ทำการภูผาเพชร โฮมสเตย์/ กล่าวต้อนรับ แนะนำประวัติดูมชน
แนะนำกลุ่มท่องเที่ยว (ชมรม) / กฎกติกาการท่องเที่ยว /
แนะนำโปรแกรมการท่องเที่ยว
- 10.30 น. เข้าที่พักโฮมสเตย์ เก็บสัมภาระ
- 11.00 น. นั่งรถชมวิถีชีวิตดูมชน / ชมแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาท้องถิ่น (บ้านรากไม้)
- 12.00 น. ถึงที่พักโฮมสเตย์ รับประทานอาหารเที่ยง
- 13.30 น. เดินทางไปล่องแก่ง(คลองลำโตน ลำธารภูผาเพชร)
- 17.00 น. เข้าบ้านพัก ทำกิจกรรมร่วมกับบ้านพัก
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น

****กิจกรรมพิเศษ การแสดงศิลปะพื้นบ้าน**

วันที่ 2

- 07.30 น. รับประทานอาหารเช้าที่บ้านพัก
- 08.30 น. บรรยายเรื่องราววิถีชีวิต ชาวป่าชาไก (มันนิ)
- 09.00 น. เดินทางไปเยี่ยมวิถีชีวิตชาวป่าชาไก(มันนิ)
- 10.30 น. รับประทานอาหารว่าง
- 11.00 น. นำเที่ยวถ้ำภูผาเพชร
- 12.30 น. รับประทานอาหารเที่ยง กล่าวคำอำลา เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

****ราคา 1,000 บาท/คน**

โปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน # 2

วันที่ 1

เช้า ถึงชมรมภูผาเพชร / กล่าวต้อนรับ กฎกติกากการท่องเที่ยว /

แนะนำกรรมการท่องเที่ยว

- เดินทางเข้าป่า ชมพรรณไม้ นก สัตว์ป่า
- รับประทานอาหารเที่ยงที่ริมลำธารวังตะเคียน

บ่าย เดินทางไปชมน้ำตกวังได้นาน บรยายความรู้ ด้านานน้ำตกวังได้นาน

เย็น เดินทางมาที่พัก ณ ริมลำธารวังกลอย

ค่ำ อาหารค่ำ รอบกองไฟ / ร่วมกิจกรรมส่องปลายามค่ำคืน / เรื่องราวรอบกองไฟ

วันที่ 2

เช้า รับประทานอาหารเช้า เคลียร์พื้นที่ เก็บขยะ

บรรยายเรื่องราวตำนานสหายแห่งภูผาเพชร

ชมร่องรอยประวัติศาสตร์ ถ่ายพลท. ถ่ายโรงเรียนการเมืองการทหาร ถ่ายขี้ม้า

เที่ยง รับประทานอาหารเที่ยงที่ชมรม / แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการท่องเที่ยวป่า

กล่าวอำลา เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

****ราคา 1,200 บาท/หัว**

ทั้งนี้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะดำเนินการโดยชมรมภูผาเพชรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการเรื่องการท่องเที่ยวได้เอง เพื่อเป็นการกระจายรายได้แก่เยาวชนในหมู่บ้าน ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ไม่มั่วสุมยาเสพติด ไม่เป็นปัญหาสังคม เพื่อสร้างความร่วมมือ สร้างความสามัคคีในชุมชน และคาดหวังว่าความร่วมมือสามัคคีนี้จะขยายจากกลุ่มชมรมไปสู่หมู่บ้าน และเพื่อปลูกจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน โดยชมรมมีการระดมทุนจากสมาชิกที่ถือหุ้น มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และจะมีการปันหุ้นคืนให้กับสมาชิก (**รายละเอียดการบริหารจัดการของชมรมภูผาเพชรสามารถอ่านได้ในภาคผนวก) ขณะที่กระบวนการวิจัยเป็นฐานที่ทำให้การดำเนินงานในการจัดการท่องเที่ยวมีความต่อเนื่อง ยั่งยืน เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน

นอกจากงานวิจัยทำให้เกิดความชัดเจนในทิศทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนแล้ว การที่ทีมวิจัยได้เข้าร่วมการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชนอื่น ๆ หลายครั้งจนกระทั่งมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดขึ้น ยิ่งทำให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งมากขึ้น นักวิจัยหลายคนได้พัฒนาตนเองมากขึ้น เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และทำให้คนในชุมชนเกิดความเชื่อถือ และร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมมากขึ้น

การดำเนินงานวิจัยของทีมวิจัยจึงตอบโจทย์วัตถุประสงค์ทั้งสามข้อของโครงการ แต่มีได้ถือว่าเป็นความสำเร็จที่สูงสุด เนื่องจากชุมชนยังต้องเตรียมรับมือและปรับตัวให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นกระบวนการวิจัยจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่งที่สร้างการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

บทที่ 5

บทวิเคราะห์ สรุป และข้อเสนอแนะ

การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนภูผาเพชร ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นฐานในการจัดการให้เกิดความยั่งยืน สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งทำให้คนในชุมชนพร้อมรับมือกับกระแสการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ ชุมชนภูผาเพชรได้รวบรวมข้อมูลของชุมชน ทั้งในด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว ทรัพยากรทางธรรมชาติ ความเชื่อของคนในชุมชน ความเป็นมาของชุมชนฯ โดยใช้การสอบถามจากผู้รู้ในชุมชน ระดมความคิดในเวทีประชุม ซึ่งจะมีการจดบันทึกข้อมูลทุกครั้ง นอกจากนี้ได้จัดเวทีเพื่อทบทวนตรวจสอบข้อมูล ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่เกิดจากการเห็นพ้องร่วมกันของคนในชุมชน มิใช่เป็นเพียงข้อมูลจากความคิดของคนใดคนหนึ่ง รวมทั้งได้จัดเวทีนำเสนอข้อมูลในชุมชน ซึ่งทำให้คนในชุมชนได้ร่วมเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน การวิจัยจึงทำให้คนในชุมชนได้รู้ความเป็นมาของชุมชน เกิดความตระหนักในการดูแลทรัพยากรของชุมชนร่วมกัน และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวจากรุ่นสู่รุ่น เนื่องจากการรวบรวมข้อมูลศักยภาพของชุมชนและมีการจดบันทึกที่ชัดเจน นอกจากนี้ข้อมูลจากการวิจัยยังใช้บอกเล่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน ได้อีกด้วย ซึ่งจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

นอกจากการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะช่วยทำให้ทีมวิจัยและคนในชุมชนได้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชนแล้ว กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ยังทำให้คนในชุมชนได้มีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองได้มากขึ้น เพราะในกระบวนการวิจัยได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมที่ทีมวิจัยจะต้องมีการวางแผนร่วมกัน แบ่งบทบาทหน้าที่ กำหนดการ ลำดับขั้นตอน หลังจากนั้นจึงลงมือทำเมื่อเสร็จสิ้นจึงสรุปผล ทบทวนการดำเนินงานเพื่อวางแผนใหม่ เป็นเช่นนี้ในทุกกิจกรรม จึงทำให้ได้เรียนรู้ แก้ไขปรับปรุงการทำงานอยู่เสมอบนฐานความเป็นจริงของชุมชน ก่อให้เกิดการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ดีขึ้น

ผลที่เกิดขึ้นกับนักวิจัย

- ได้เพื่อน ได้เครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนตรง สตูด อาจารย์มานพ อาจารย์สมเจตนา ถ้าไม่ทำวิจัยก็คงไม่รู้จัก
- ได้ทบทวนตัวเอง มีการคิดใคร่ครวญครุ่นคิดทุกวัน มีการวางแผนการทำงานในแต่ละวัน เมื่อได้ทบทวนก็พบจุดที่พลาด
- ทำให้จัดระบบความคิดได้มากขึ้น ได้ความรู้จากนอกบ้านมาปรับใช้ในบ้าน
- ทำให้กล้าพูดในที่ชุมชน เพราะได้ฝึกการพูด และพูดถึงเรื่องที่เราได้ทำ สิ่งดีๆ ที่เรารู้แต่เพื่อนไม่เราจึงกล้าพูด เพราะได้ทำมาแล้ว
- ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติการจริงในพื้นที่ แล้วนำมาสังเคราะห์

- ทำวิจัยแล้วทำให้เราค้นพบตัวเองว่าชอบอะไร
- เกิดความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือ และได้ทำสิ่งดี ๆ
- งานวิจัยทำให้ได้เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือคนอื่น
- เมื่อก่อนไม่เคยคิดว่าต้องรักษาต้นไม้ริมคลอง ตอนนี้อยากอนุรักษ์และฟื้นฟู เมื่อก่อนเราคิดไม่ถึงว่าต้องทำ พอทำวิจัยเราจึงได้คิดได้

🔧 ผลที่เกิดขึ้นกับทีม

- งานวิจัยได้ร่วมแก้ไขความสับสน เมื่อทำท้องเที่ยวไปแล้วมีปัญหาไม่เข้าใจกันในกลุ่ม คุยกันแค่สองสามคนไม่ได้มีการมาพบทั้งหมด พอเขาจะออกเราก็ใช้อารมณ์ว่าออกก็ออกไป การวิจัยทำให้รู้ว่าต้องเป็นประชาธิปไตย ต้องใช้มติของคนส่วนใหญ่ การพูดคุยทำให้ไขข้อข้องใจปรับความเข้าใจให้ตรงกัน
- งานวิจัยทำให้เราได้นั่งร่วมกลุ่มพูดคุยกัน แลกเปลี่ยน แก้ปัญหาสรุปแล้วการวิจัยทำให้แก้ปัญหาของชมรมได้ ที่ว่าแก้ปัญหาด้วยการประชุม
- เกิดความสามัคคี และทำงานเป็นทีมมากขึ้น เดิมภาระงานจะตกอยู่กับหัวหน้ากลุ่ม การวิจัยทำให้ได้เรียนรู้ว่า การที่เราฝากความหวังที่คนๆเดียวไม่ได้ ต้องร่วมคิด ร่วมกันแก้
- เป้าหมายทีมเปลี่ยนไปในเชิงคุณภาพมากขึ้น
- ทีมวิจัยได้เพื่อนได้เครือข่ายในการทำงาน
- งานวิจัยทำให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นไปในเชิงอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่ดีของชุมชนมากขึ้น แทนที่จะเน้นในเชิงธุรกิจ
- ข้อมูลจากงานวิจัยทำให้เห็นคุณค่าของดีในชุมชน นำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวของทีมที่ดีขึ้น

🔧 ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน

- งานวิจัยทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นในเชิงลึก และเป็นประโยชน์ให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษา
- งานวิจัยท้องถิ่นทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เนื่องจากคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการหาข้อมูลในชุมชนของตนเอง
- การทำงานวิจัยทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดและแก้ไขปัญหา จึงแก้ได้ตรงจุด
- งานวิจัยทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนงานเป็นรูปธรรม ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก
- ทำให้เด็กเยาวชนในชุมชนรวมพลังสามัคคี สร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก เมื่อก่อนไม่ได้คิด พอทำวิจัยทำให้รู้ ค้ำจอบหักต้องทำใหม่ ก่อนทำวิจัยกลุ่มเยาวชนร่วมทำเพียงพายเรือ ตอนนี้เด็กได้

เรียนรู้มากขึ้น ไม่ก่อปัญหา ห่างไกลยาเสพติด และยังสามารถหารายได้เสริมจากการเพาะเลี้ยง
รองเท้านารีชาวสตูลขายสู่ตลาดได้

บทเรียนที่ได้รับ

- การทำงานต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ
- การรับทัวร์ต้องสอบถามข้อมูลรายละเอียดให้ดี
- การจัดการท่องเที่ยวต้องรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และต้องอยู่พื้นฐานของการรักษาน้ำใจกัน
- บทเรียนเรื่องการติดต่อประสานงานมีความผิดพลาด ไม่ได้คุยกับเขาให้เรียบร้อย ไม่ได้บอกให้รู้
เรื่องที่พัก โฮมสเตย์ เมื่อเขามาที่โคนแยกบ้าน โดยที่เราไม่ได้ถาม จึงเกิดความขัดแย้ง ดังนั้นคนที่
ประสานงานต้องรู้รายละเอียดของเขาให้หมด ต่อมาก็ต้องพยายามถามเขา ถ้าเขามาเพื่อความ
สนุกเราแยกเขาไม่ได้ แต่ลักษณะที่มาเรียนรู้วิถีชุมชน เรียนรู้การอนุรักษ์เราแยกเขาได้ เราต้อง
รู้จักแยกแยะ
- เมื่อมีปัญหาให้พูดคุยกันเป็นดีที่สุด ให้นำเข้าเวที การพูดคุยคือการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด การที่บาง
คนเพื่อนถามแล้วไม่พอใจ ผมบอกเขาว่าการที่เขาถามเราต้องดีใจ ไม่ว่าเรื่องดีหรือไม่ดี เพราะเรา
มีโอกาสได้ชี้แจง
- บางปัญหาไม่สามารถจัดการหรือควบคุมได้ ต้องยืดหยุ่นและรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือต้อง
หาทางแก้ไขในครั้งต่อไป โดยในกรณีที่ลูกค้าทัวร์ไม่มาตามที่แจ้งไว้ ก็น่าจะให้วางเงินมัดจำไว้
ก่อน วางมัดจำเป็นครั้งก่อน การประสานงานทางโทรศัพท์ เป็นการควบคุมยาก บางครั้งก็ถูกชิง
ลูกค้าทัวร์ หากไม่ได้ไปรับลูกค้าทัวร์ก่อน
- เมื่อไม่คิดเชิงธุรกิจมาก จึงอยู่ได้ ให้เลือกรับตามที่เห็นสมควร แต่แรกเราประนีประนอมไม่พูด
เรื่องปัญหากัน แต่พอเปลี่ยนเป็นนำเอาปัญหามาพูดกันก็ทำให้แก้ไขปัญหาก็ได้ ถ้ามีปัญหาไม่
ต้องเกรงใจกันทำความจริงให้ปรากฏ
- ในวันตั้งชมรมเราบอกว่าจะปลอดการเมือง แม้จะแตกต่างทางความคิดทางการเมือง ต้องไม่เอา
การเมืองมาเป็นที่ตั้ง เพราะเห็นบทเรียนหลายแห่งแล้วว่าการเมืองทำให้เกิดความแตกแยก
- ควรชี้แจงสมาชิกเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ ด้าน แม้กระทั่งรายการเบ็ดเตล็ดต้องแจ้งให้ได้ว่ามี
อะไรบ้าง
- ค้นพบฐานบนความจริง เปรียบเหมือนการเดินทางที่เราเดินไปที่เป้าหมายอย่างเดียว เราพบว่า
ระหว่างทางของกระบวนการทำให้เห็นเป้าหมายระหว่างทาง เรามีกระบวนการระหว่างทางที่ดี
พบว่าทำให้แก้ปัญหาได้ การแก้ปัญหาลดๆ ทำให้เกิดปัญญา เป้าหมายจริงๆ ไม่ได้สำคัญ แต่เรา
พบว่าระหว่างทางมีความสำคัญ

การดำเนินงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาของทีมวิจัยภูผาเพชร ถึงแม้บางครั้งอาจมีปัญหาลุप्तรรค

งานหยุดชะงักบ้าง แต่ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมาทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ ได้แ่งคิด ได้มุมมองใหม่ ๆ ไม่เฉพาะเพียงการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเท่านั้น แต่เป็นมุมมองใหม่สำหรับการมองโลก การใช้ชีวิตอย่างสัมพันธ์กับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ โดยเมื่อมีกระบวนการวิจัยท้องถิ่นเข้ามาทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง โดยเมื่อถูกส่งสมทกกันเข้า เกิดเป็นบทเรียนใหม่ ๆ ของชุมชน ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้กันไป

ทิศทางการดำเนินงานในอนาคตของชุมชนภูผาเพชร อยู่บนพื้นฐานการจัดการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์เป็นฐานสำคัญ ทั้งนี้ที่ผ่านมาการร่วมใจกันของทีมวิจัย ทำให้ชุมชนได้มองเห็นความสำคัญของการดำเนินงานมากขึ้น ชาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนาของชุมชนมากขึ้น เช่น การพัฒนาเส้นทางล่องแก่ง การเป็นมัคคุเทศก์ เป็นต้น ขณะที่หน่วยงานต่าง ๆ หันมาให้การสนับสนุน และเข้ามาเรียนรู้การทำงานของทีมงานมากขึ้น นอกจากนี้การมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แทนที่การหวังผลทางธุรกิจ ยังเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งที่ทำให้ความสวยงามทางธรรมชาติยังคงอยู่กับชุมชนในอนาคต ขณะที่ชุมชนรอบข้างถูกรุกคืบด้วยอบายมุขรูปแบบต่างๆ ที่มาพร้อมกับกระแสการท่องเที่ยวที่เน้นความสะดวกสบาย ดังนั้นหากมีการผลักดันการทำงานบนฐานกระบวนการวิจัยที่เน้นการพูดคุยประชุมวางแผน ทำ และสรุปบทพวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ฝึกเยาวชนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทั้งในด้านการคิด การวางแผน และการดำเนินงาน ก็จะทำให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มั่นคงและมีความยั่งยืนต่อไป

๑๔ รายละเอียดกิจกรรมระยะที่ 1 ของโครงการ

เวทีเตรียมความพร้อมนักวิจัย

วันที่ 4 มีนาคม 2551

ณ บ้านบนดอย โสมสเทย์ ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

ผู้เข้าประชุม

1.นายจรูญ ทศกุล	ที่ปรึกษาชมรมภูผาเพชรฯ
2. นายจำนงค์ ยอดราช	รองประธานชมรมภูผาเพชรฯ
3.นายบันเทิง คงแก้ว	รองประธานชมรมภูผาเพชรฯ
4.นายศักดิ์ชัย คงแก้ว	ประธานชมรมภูผาเพชรฯ
5.นายไพโรจน์ สนิท	ประชาสัมพันธ์ชมรมภูผาเพชรฯ
6.นางประจวบ คงแก้ว	เลขานุการชมรมภูผาเพชรฯ
7.นายดำรง สดเป็น	นายทะเบียนชมรมภูผาเพชรฯ
8.นางสาวนลินิภา สดเป็น	ผช.เลขานุการชมรมภูผาเพชรฯ
9.นายอาลาติน ปากบารา	โครงการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนชายฝั่งอันดามันตอนใต้ (SACSTP)
10.นางสาวอัญญรัตน์ สรรเสริญ	โครงการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนชายฝั่งอันดามันตอนใต้ (SACSTP)
11.อาจารย์สันติ แสงแก้ว	โรงเรียนบ้านป่าพล,บ้านแห่งรักโสมสเทย์
12.นายมานพ ช่วยอินทร์	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำนักงานตรัง
13. คุณธิดารัตน์ ธนันทน์	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำนักงานตรัง
14.คุณจิรพันธ์ สัจจะอักษรศรี	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำนักงานตรัง

วาระการประชุม

วาระที่ 1 ทบทวนรายงานการประชุมร่วม สกว.ครั้งที่ 1 ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2551

ให้ทบทวนและแก้ไขให้ถูกต้องตรงกัน

วาระที่ 2 ทาง สกว.ตรัง ได้ฉายวิทัศน์ ของ สกว.ด้านการท่องเที่ยวให้ที่ประชุมศึกษา

เช่นการวิจัยจากแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหมู่บ้านแม่กำปอง จ.เชียงใหม่

พิพิธภัณฑ์ชุมชน จ.พะเยา (เรื่องราวของหมู่บ้าน ของใช้ในอดีตที่บริจาคจากคนในชุมชนนำมาแสดง

ข้อคิดเห็นจากผู้เข้าประชุม

- ให้ใช้ความเข้มแข็งของกลุ่มต่างๆในชุมชน มาบูรณาการร่วมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน
- ย้อนรอยค่าย พลท.ในอดีต เช่น ค่ายจี๊ม่า ค่ายโรงเรียน น้ำตกไถ่หนาน วังกลอย ค่ายการผลิต ให้ดำเนินการต่อไป

- ให้เรียนรู้จาก ชุมชนในที่สูง แนวภูเขา ไม่ใช่ทะเล เพราะภูผาเพชรเป็นที่โนที่สูง มีวิถีชีวิต อีกแบบ ควรศึกษาจากที่มีสภาพวิถีชีวิตใกล้เคียงกัน
- ให้หาจุดแข็งตนเอง เช่นธรรมชาติ น้ำ พันธุ์ไม้ อาหารสมุนไพร สัตว์ป่า กลุ่มต่างๆในชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ พทท. ระบบนิเวศน์ วิถีชีวิตชาไท
- ต้องการหาประสบการณ์เพิ่มเติมจากพื้นที่อื่นๆที่ประสบผลสำเร็จแล้ว
- ให้ศึกษาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ในวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อ เรื่องราวต่างๆ และ บันทึกไว้เพื่อคนรุ่นหลัง

นัดประชุมครั้งต่อไป วันที่ 11 มีนาคม 2551 ณ.ที่ทำการชมรมภูผาเพชรโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เลิกประชุมเวลา 20.00 น

เวทีทบทวนสิ่งที่ควรทำในชุมชน

วันที่ 11 มีนาคม 2551

ณ ที่ทำการชมรม ม.9 ต.ป่าสักพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

ผู้เข้าร่วมประชุม

1.นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการ/ที่ปรึกษาชมรมภูผาเพชรฯ
2.นายศักดิ์ชัย คงแก้ว	ทีมวิจัย/ประธานชมรมภูผาเพชรฯ
3.นายดำรง สุดแป้น	ทีมวิจัย/นายทะเบียน
4.นายไพโรจน์ คำพลับ	ทีมวิจัย/ประชาสัมพันธ์
5.นางประจวบ คงแก้ว	ทีมวิจัย/เลขานุการชมรม
6.นายสมพร ช่างขีด	ทีมวิจัย/สมาชิกชมรม
7.นายมานพ ช่วยอินทร์	สกว.
8.คุณสมบูรณ์ อภาสกิจ	สกว.
9.คุณทิน สีสุข	สกว.

เนื้อหาการประชุม

- สรุปผลการประชุมครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ให้ที่ประชุมรับทราบ
- ให้สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมสรุปว่าทำไมจึงมาจัดตั้งชมรม
- ทำไมจึงมาเข้าร่วม กับ สกว.
- ต้องการพัฒนาและเรียนรู้ตนเอง จากความรู้ภายในสู่ภายนอกเพื่อพัฒนาองค์กรไปสู่ระดับหนึ่ง
- เรียบเรียงข้อมูลเพื่อเขียนนำเสนอ
ข้อมูลเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ พทท. ประวัติศาสตร์ ถ้ำ ป่าไม้ การอพยพมาอยู่ในพื้นที่
ภูมิปัญญา กลุ่มอาชีพ ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี
การก่อเกิดของกลุ่ม ทำไมจึงเกิด มีปัญหาอย่างไร และกลุ่มจะจัดการได้อย่างไร
อาชีพและองค์กรกลุ่มในชุมชน

คุณสมบัติสรุป

กลุ่มคาดหวัง ความเข้มแข็งชุมชน อาชีพเสริม ทางเลือกอาชีพของเยาวชนรุ่นหลัง
การดูแลทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เครือข่ายการท่องเที่ยวภายนอกและภายในชุมชน(เช่นกลุ่มต่างๆ
ในชุมชน)

การแสวงหาความรู้ของชุมชน - ทรัพยากร - การทำมาหากิน - ประวัติศาสตร์ชุมชน วิถีความเป็นอยู่

ความเชื่อของชุมชน ความหมายของความเชื่อ

การจัดทำผลิตภัณฑ์ชุมชน และกิจกรรมการท่องเที่ยว

การดำเนินการของชุมชน และการจัดการ ฐานทุน ฐานทรัพยากร

เมื่อสร้างฐานความรู้ และนำมาสู่การเรียนรู้เพื่อคนในชุมชนและเยาวชน สอดคล้องการมีส่วนร่วมของ
ชุมชน

โดยการนำองค์ความรู้จากสมาชิกในชุมชนมาถ่ายทอดประสบการณ์ การเรียนรู้

ความเป็นมาบ้านถ้ำโกบ ที่ตั้ง

การตั้งถิ่นฐาน การสัมปทาน ป่าไม้เสื่อมโทรม

แหล่งท่องเที่ยว เกิดถ้าภูผาเพชร

เวทีบวชนกการดำเนินงานของชมรม ภูผาเพชรโฮมสเตย์

เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2551 เวลา 10.00 น. – 16.00 น.

เวทีวันนี้ทีมวิจัยและสมาชิกชมรมมาพร้อมเพรียงตั้งแต่เช้า ผู้เข้าร่วมเวทีครั้งนี้

มีนายอำเภอมนัง ปลัดอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการและสมาชิกชมรม

ทีมวิจัยท่องเที่ยวภูผาเพชร

อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย ที่ปรึกษาสกว.ตรัง

อาจารย์วิวิธย์นักวิชาการ มอ.ตรัง

ผอ.และเจ้าหน้าที่ ศูนย์เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อตรัง

เจ้าหน้าที่ Node ตรัง รวม 23 คน

เวทีครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ทบทวนทุนเดิมของชมรม
- ค้นหาแนวทางในการดำเนินงานต่อ

กระบวนการในเวที

- แนะนำตัวเอง และตำแหน่งหน้าที่ชุมชน
- ทบทวนความเป็นมาก่อนขึ้นโครงการวิจัยให้ผู้เข้าร่วมรับทราบ
- ทบทวนเวทีที่ผ่านมา “เวทีเตรียมความพร้อมนักวิจัย”
- สร้างความคุ้นเคย ผ่านชื่อเล่น หน้าที่ที่ทำในชมรม
- ขวนคุยในประเด็น

- สภาพก่อนตั้งชมรม บ้านถ้ำโกบเป็นอยู่อย่างไร
 - คิดอย่างไรหรือตั้งชมรมขึ้นมาเพื่ออะไร
 - ชมรมมีการทำงานอยู่อย่างไร ทั้งการรับนักท่องเที่ยว กิจกรรม ค่าใช้จ่าย การจัดการ ฯลฯ
 - เมื่อเป็นชมรมแล้ว เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง
 - สิ่งใดที่ทำแล้วภูมิใจ
 - สิ่งใดที่คิดว่ายังต้องปรับปรุงหรือต้องแก้ไขให้ดีขึ้น
- ประมวลภาพรวม โดยอาจารย์สมเจตนา มณีโมไนย
 - วางแผนการทำงานกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยคุณมานพ ช่วยอินทร์

สรุปเวที

หลังจากแนะนำตัวผู้เข้าร่วมครบทุกคนแล้ว คุณจรรยาตัวแทนชมรม ได้นำเสนอเล่าความเป็นมาของชมรมแก่ท่านนายอำเภอรับทราบเบื้องต้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำเป็นชมรมดังนี้

- เพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้มีผลกระทบกับชุมชนน้อยที่สุด ใช้ทรัพยากรให้ยั่งยืน
- เพื่อสร้างความสามัคคีสามัคคีจากกลุ่มขยายสู่ชุมชนให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง
- เพื่อให้มีรายได้เกิดขึ้นกับคนบ้านเรา

จากการทำงานที่ผ่านมาของชมรม นอกจากดำเนินงานเรื่องการนำเที่ยวแล้ว ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุน ทั้งจากหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน เช่น ธกส. ททท. ฯลฯ

โดยการเสริมความรู้และความช่วยเหลือด้านวิชาการ ด้วยวิธีศึกษาดูงาน อบรมหลายครั้ง และการประชาสัมพันธ์ลงเว็บไซต์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความรู้จากภายนอก แต่การทำให้ชมรมอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนได้นั้น ต้องเกิดจากความรู้จากภายใน เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ตนเอง ร่วมกันของสมาชิก

จึงได้ทำโครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร จังหวัดสตูล กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- มีโจทย์ที่ต้องค้นหา คือ การจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนเป็นอย่างไร

ประเด็นอื่นๆที่พูดคุย

ครั้งนี้ได้ เล่าย้อนทวนความเป็นมาที่ทำโครงการทบทวนเวทีเตรียมความพร้อมนักวิจัย โดยคุณจรรยาได้มีการพูดคุยบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชมรม ทำไมจึงตั้งชมรมภูผาเพชรขึ้นมา จากนั้นได้เล่าความเป็นมาของโครงการ ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร จังหวัดสตูล โจทย์ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ

จากนั้นก็ได้คุยกันเรื่องความมุ่งมั่นของทีม ที่เน้นเป้าหมายของโครงการ และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กัน ทีม และมีการชี้แจงเรื่องการทำเอกสารการเงิน ระบบบัญชี และช่วงสุดท้ายก็มีการวางแผนเวทีทบทวนการทำงานของชมรมที่ผ่านมา

ช่วงบ่าย

สร้างความคุ้นเคย แนะนำชื่อเล่น ตำแหน่ง/หน้าที่ที่ทำในชมรม

น้ำจวบ เป็นเลขฯ แต่หน้าที่ที่ทำไม่ชัดเจน เพราะทำทุกเรื่อง เมื่อก่อนคุณจรรยาทำหน้าที่นี้ เจตนาหน้าที่ผู้ช่วยเลขฯ ช่วยเรื่องการบันทึกการระดมประชุม และเรื่องอื่นๆ

น้ำตั้ง	ตำแหน่งรองประธานชมรม เป็นเหรียญกษาปณ์และเก็บเงินเหมือนธนาคารกลุ่ม
น้ำเกลียว	เป็นสมาชิก เป็นประธานกลุ่มน้ำยางสด ร่วมประชุมและประสานงาน
คุณปัญญา	ผู้ช่วยกรรมการฝ่ายล่องแก่ง สิ่งที่เคยทำคือพัฒนาเส้นทางล่องแก่ง
พีคำ	กรรมการฝ่ายล่องแก่ง จัดการเส้นทางล่องแก่ง การปล่อยเรือและช่วยเรื่องยานพาหนะรับ-ส่งนักท่องเที่ยว
คุณจรรยา	ที่ปรึกษาชมรม มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและประสานงาน
ผู้ใหญ่ดุษฎี ม.9	เป็นผู้ใหญ่หมู่ 9 เป็นที่ปรึกษาชมรม ร่วมมือและช่วยประสานในชุมชน
น้ำกอบ	ตำแหน่งประชาสัมพันธ์ หน้าที่หลักประชาสัมพันธ์ แนะนำชมรม และช่วยเรื่องการรับ – ส่งนักท่องเที่ยว
น้ำเม้ม	ประธานชมรม มีหน้าที่ในการบริหารชมรมและทำงานทั่วไป
น้ำหมี	เป็นนายทะเบียน ดูแลเรื่องบัญชีกับการเงิน
เจียบ	อยู่ สกว.ตรัง จะมาชวนทุกคนคุย ทบทวนการดำเนินงานของชมรม โดยจะมีอาจารย์สมเจตนา ซึ่งเป็นที่ปรึกษา สกว.อยู่ที่ตรัง และพี่มานพ คอยซักถามเพิ่มเติม

ที่บริเวณนี้อยู่ในเขตรักษาพันธุ์ การตั้งบ้านเรือนสมัยก่อนกระจ่ายกันอยู่เป็นกลุ่มหมู่บ้าน อยู่กันอย่างที่
อย่างน้อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ภายในหมู่บ้านมีการรวมอยู่หลายกลุ่ม เช่น

- กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มปุย
- กลุ่มธนาคารข้าว เป็นเงินพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
- กลุ่มรับซื้อน้ำยางสด รับซื้อน้ำยางสดแล้วนำส่งขายโรงยาง จะได้ราคาดี ไม่ถูกตัดราคา และน้ำยางที่นำไปขายก็เป็นน้ำยางที่มีคุณภาพ %ยางดี
- กลุ่มประปาหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มกองทุนแม่เพื่อแผ่นดิน มาจากขณะนั้นกิ่งอำเภอเม่นังได้ประกาศเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด เป็นหมู่บ้านแรกของจังหวัดสตูล จึงได้รับงานพระราชทานเป็นเงินขวัญถุงจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
- โครงการฝ่ายคลองการะเกด
- กลุ่มสุขภาพอาหาร ซึ่งดำเนินการโดยกลุ่ม อาสาสมัคร (อสม.) ร่วมกับกลุ่มแม่บ้าน ดูแลเรื่องสุขภาพของคนในชุมชน ในครัวเรือน

จะเห็นว่าในหมู่บ้านมีกลุ่มดำเนินการอยู่หลายกลุ่ม โดยที่กลุ่มเหล่านี้ไม่ค่อยมีปัญหา กลุ่มไม่แตก มีการจัดการดี คือมีเป้าหมายชัดเจน มีหลักคิดจากฐานชุมชน ทำเพื่อชุมชน เพื่อพัฒนาบ้านเอง มีกฎระเบียบในการดำเนินงาน ทำงานงานเป็นทีม มีคณะกรรมการจากชุมชน มีการจัดสวัสดิการคืนสู่คนในชุมชน มีการประชุมทุกเดือน มีปัญหาหารือกัน ไข่มติกลุ่ม ระเบียบกลุ่ม

ในระหว่างนี้ชุมชนยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา จนกระทั่งเมื่อปี 2534 มีพระธุดงค์ ชื่อหลวงแผลงมาพบ ถ้ำที่ภูผาเพชร และได้ใช้ที่นั่นเป็นสำนักวิปัสสนาถ้ำคงคาลอดหรือถ้ำลอด ในช่วงนั้นชาวบ้านมีความพร้อมเพรียงกัน ช่วยกันพัฒนาสำนักสงฆ์เพื่อให้เป็นจุดรวมของศาสนาพุทธ ทั้งผู้ชายผู้หญิงต่างก็ช่วยกัน ทำถนน ปรับแต่งที่ ขุดปากถ้ำ ขุดบ่อน้ำ เรือโยไม้สร้างกุฏิ จนกระทั่งปี 2540 สำนักสงฆ์ร้างไม่มีพระอยู่

น้ำเฒ่า “ตอนนั้นได้เสนอไปทาง อบต.ว่ามีถ้าแต่ก็ไม่มีใครเชื่อ”

ปี 2541 นโยบายรัฐบาลต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้มีการผลักดันสู่อำเภอ จังหวัด

จนเมื่อวันที่ 17 ม.ค. ปีเดียวกัน ก็มีการบุกเบิกสำรวจถ้ำ ร่วมกันระหว่างทาง อบต. อำเภอ จังหวัด และชุมชน เข้าสำรวจและก็กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมาถึงปัจจุบัน โดยอยู่ในการดูแลของ อบต. ชาวบ้านเริ่มรับรู้เรื่องการท่องเที่ยวและมีบุคคลภายนอกทยอยที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนมากขึ้น

เมื่อภูผาเพชร ได้เปิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ก็มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเยอะ บางครั้งวันหนึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้าชมความสวยงามของถ้ำมากเป็นพันคน

น้ำจวบ “ในช่วงนั้นชาวบ้านก็เริ่มทยอยทำออกมาเกือบจะไม่อยู่กับถ้ำแล้ว เพราะคิดว่าไม่ใช่สมบัติของเรา”

การเข้าถ้ำจะมีเก็บค่าธรรมเนียมซื้อตั๋ว 20 บาท โดยเงินนั้นจะแยกเป็น แบ่งให้ อบต. 9 บาท แบ่งให้การดูแลจัดการถ้ำ 9 บาท และอีก 2 บาท ให้หมู่บ้าน ในการจัดการท่องเที่ยว อบต.จะมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าไฟ ค่าจ้างไกด์นำชม ค่าจ้างคนทำความสะอาด เมื่อสิ้นปีงบประมาณก็มีการตรวจสอบงบประมาณ ซึ่งจากการท่องเที่ยวทำให้ มีรายได้เข้าสู่ อบต.จำนวนมาก

โดยอบต.จะมีค่าใช้จ่าย คือ ค่าไฟ ค่าจ้างทำความสะอาด ค่าจ้างไกด์ซึ่งเป็นคนในชุมชน แต่ไม่ใช่คนของชมรม ค่าจ้างคนขายตั๋ว เมื่อสิ้นปีงบประมาณมีการตรวจสอบ แต่ในมุมมองของผู้ใหญ่ “มองว่าอบต.มีรายได้จากการเที่ยวถ้ำเยอะ แต่การปรับปรุงมีการนำเงินส่วนนั้นมาใช้น้อย”

ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มายังภูผาเพชรจะเดินทางเข้ามาส่วนตัว กับผ่านบริษัททัวร์ โดยการเที่ยวถ้ำเป็นของเส้นทางทัวร์หนึ่งในโปรแกรม เมื่อเที่ยวชมถ้ำแล้วก็กลับออกไป เที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆที่อยู่ในเขตอำเภอมะนัง เช่น น้ำตกวังสายทอง ถ้ำเจ็ดคด ฯลฯ ซึ่งมีรีสอร์ท รองรับนักท่องเที่ยว

ผลจากการท่องเที่ยวถ้ำในช่วงนั้น มีคนเข้ามาเที่ยวถ้ำเยอะ เข้ามาที่บริษัททัวร์บ้าง มาส่วนตัวบ้าง มีเยอะจำนวนมาก หมู่บ้านได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวน้อย และหลังจากเกิดการท่องเที่ยวภูผาเพชรขึ้นมา ทำให้ อบต.มีการปรับตกแต่งหน้าถ้ำ ปรับภูมิทัศน์ และสร้างอาคารเรือนมาเพื่อรองรับคนที่เข้ามาเที่ยว โดยที่ อบต. เป็นการจัดการเพียงผู้เดียว ทั้งที่ถ้ำเป็นของทุกคนในชุมชน

น้ำจวบสะท้อนให้ฟัง ในฐานะที่อยู่ตรงนี้นานแล้ว ทีมก็เหมือนผู้บุกเบิกมาแต่ก่อน แต่พอมีผลประโยชน์ตรงนี้จริงๆเรากลับไม่ได้ประโยชน์อะไร เป็นเพียงผู้ช่วยดูแลทางอ้อม ในความรู้สึกที่เราเป็นชาวบ้าน “เหมือนเรามีของดี แต่เพื่อนเอาไปกิน” เพราะฉะนั้นความไม่ตรงนี้เราจะทำอย่างไรให้หายไ้

จุดก่อเกิดตั้งเป็นชมรม

เมื่อประมาณต้นปี 2550 เริ่มจากกลุ่มเพื่อนที่ดั่งวงนั่งกินเหล้า เพื่อนสนิท พุดคุยกัน “มีนักท่องเที่ยวเข้ามาถ้ำมากมาย แต่ประโยชน์เข้าหมู่บ้านแค่ 2 บาท จึงคิดถึงรายได้ที่น่าจะได้อะไรของชุมชน” แล้วรวมทีมสำรวจป่าสำรวจแหล่งทรัพยากรบนเขา และเส้นทางแล่งแก่ง

เพราะกระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามา น่าจะสร้างรายได้ให้คนในชุมชน นอกจากนี้ยังสามารถหาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เสริมด้วย เช่น การล่องแก่ง การเดินป่า ค่าย พคท. น้ำตกวังกลอย น้ำตกวังใต้หนาน เงาะป่าชาไก ฯลฯ

วันที่ 9 กันยายน 2550 แกนนำ 6 คน (นำโดยคุณสมศักดิ์ คุณจรรยา คุณพิเชษฐ์ น้อยยา คุณธรรมบุญ คุณบัณฑิต) ได้ร่วมกันสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเส้นทางที่เกิดจากคนในชุมชน ตามทางยังมีขอนไม้ หนาม กิ่งไผ่ ขวางคลอง แต่ก็ยังเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สวยงาม เส้นทางในการเดินสำรวจขณะนั้นยากลำบาก แต่ก็มี ความประทับใจและเห็นว่าควรจะมีการสำรวจหรือทำอะไรเพิ่มเติม เพราะพื้นที่น่าสนใจมาก

วันที่ 21 กันยายน 2550 มีการประชุม ชุมชนน่าจะทำท่องเที่ยวได้เอง จึงจัดตั้งเป็นชมรมภูผาเพชร โสมสเคย์ขึ้นในวันนั้น

โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยคนในชุมชนช่วยกัน จัดการท่องเที่ยวกัน เพื่อกระจายรายได้แก่เยาวชนในหมู่บ้าน ไม่ไปมั่วสุมยาเสพติด ไม่เป็นปัญหาดังคม เพื่อ สร้างความร่วมมือ สร้างความสามัคคีในชุมชน และคาดหวังว่าความร่วมมือสามัคคีนี้จะขยายจากกลุ่มชมรม ไปสู่หมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังทำเพื่อปลูกจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าชั่วคราว ชั่วโมง อีกอย่างก็มีแรงบันดาลใจจากการท่องเที่ยวของวังสายทองแต่เป็นของเจ้าของ นายทุน แต่ของเรา ตั้งรวมเป็นชมรมเป็นภูผาเพชร

ที่ใช้ชื่อชมรมภูผาเพชร เพราะชื่อนี้จะครอบคลุมทั้งหมด แต่ถ้าใช้ชื่อถ้าโกบก็เป็นส่วนหนึ่งใน หมู่บ้านเท่านั้น เพื่อเป็นเกียรติที่ภูผาเพชรเป็นสถานที่ทำให้บ้านเรามีถนน มีความเจริญเข้ามา อีกอย่างก็ชื่อถ้า ก็เป็นที่รู้จักกับคนภายนอกก็อยู่แล้ว ไม่ต้องห่วงเรื่องการประชาสัมพันธ์

เมื่อตั้งเป็นชมรมแล้ว มีตั้งเลือกคณะกรรมการออกเป็นฝ่ายดังนี้

- ฝ่ายท่องเที่ยว	- ฝ่ายโสมสเคย์
- ฝ่ายเดินป่า	- ฝ่ายยานพาหนะ
- ฝ่ายปลูก	- ฝ่ายประชาสัมพันธ์

มีคณะกรรมการดำเนินการจำนวน 15 คน ใช้การเลือกตั้งคณะกรรมการในตำแหน่งต่างๆกันในทีม โดยดู ตามความเหมาะสม ซึ่งชุดคณะกรรมการจะมีวาระอยู่ 2 ปี จึงเปลี่ยนแล้วเลือกใหม่

ก็มีการเปิดรับสมาชิก ในวันที่ 28 กันยายน 2550 มีการออกกฎระเบียบวิธีการของกลุ่ม ต้องแนบ หลักฐานสำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน รูปถ่าย และกำหนดไว้เกณฑ์ในการคัดเลือกสมาชิกอีกอย่าง คือ นอกจากเป็นคนในชุมชนแล้วผู้สมัครต้องมีความน่าเชื่อถือ เสียสละ ไม่คิดยาเสพติดครัวเรือนละ 1 คน และ อายุต้องถึงเกณฑ์ ถ้าอายุน้อยไม่รับ แต่ปัจจุบันการรับสมาชิกไม่จำกัดอายุ ขณะนี้มีสมาชิกทั้งหมด 44 คน

โดยเปิดระดมหุ้นๆละ 150 บาท โดยคนละไม่เกิน 300 หุ้น จนได้เงินทุน 426,000 บาท คณะกรรมการ ได้นำเงินส่วนนี้ไปซื้อเรือจำนวน 25 ลำ ระหว่างนั้น สมาชิกก็มีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอยู่ตลอด 5 คนบ้าง 15 คนบ้าง เพราะเมื่อมีน้ำใหญ่จะมีขอน มีสิ่งกีดขวางลงมาเรื่อยๆ ปรับปรุงทาง หนาม ขอนไม้ ก้อนหิน ฯลฯ ออกจากทางน้ำ เพื่อให้เกิดความสะดวกและปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว โดยไม่มีค่าตอบแทน และเปิดรับ นักท่องเที่ยวครั้งแรกเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2551

การเข้ามาของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจธรรมชาติ เข้ามาจากการบอกต่อของ พรคนพวกในชมรม หรือนักท่องเที่ยวที่มาพักแล้วบอกต่อกัน บางครั้งก็เป็นนักท่องเที่ยวสัญจร เที่ยวในวัน

เดียวแล้วกลับหรือไปพักที่อื่น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเป็นหมู่คณะ มาจัดสัมมนาเป็นกลุ่มใหญ่ก็มีบ้าง ที่กลุ่มเคยรับถึง 90 คน ในครั้งเดียว

จุดแข็งของการท่องเที่ยวของชมรมภูผาเพชร คือ การเที่ยวได้ในวันเดียว และสภาพธรรมชาติที่ยังสมบูรณ์ ดังนั้นเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา จะมีกิจกรรมและค่าใช้จ่ายดังนี้

ที่พัก โฮมสเตย์

เป็นกลุ่มที่เพิ่งเริ่มดำเนินการภายหลัง จากแนวคิดหากมีนักท่องเที่ยวต้องการพักจะทำอย่างไร อีกอย่างก็เป็นนโยบายผลักดันจากนายอำเภอสมชายด้วยที่จะให้ชมรมมีการจัดการเรื่องที่พัก

การจัดการเรื่องที่พักจะใช้วิธีการจัดนักท่องเที่ยวเวียนตามบ้านพัก แต่ก็มีบางครั้งที่แขกมาพักแล้วระบุจะพักบ้านที่เคยมาพัก ก็ต้องจัดให้ตามนั้น บางครั้งแขกไม่ยอมแยกไปพักตามบ้านที่จัดให้ อย่าพักรวมกันก็มี ซึ่งอันนี้ยังต้องขึ้นอยู่กับแขกเป็นหลัก

ค่าใช้จ่าย ของค่าที่พัก คิดหัวละ 150 บาท

อาหาร

การจัดการเรื่องอาหารจะขึ้นอยู่กับจำนวนแขกที่เข้าพัก ถ้าแขกน้อยไม่เกิน 8 – 10 คน จะให้บ้านที่แขกแยกเข้าพักเป็นคนรับผิดชอบเรื่องอาหาร แต่ถ้ามีแขกเป็นคณะ 20 – 30 คน อาจจะหาทีมทำอาหารแล้วรับประทานรวมกัน

ค่าใช้จ่ายเรื่องอาหาร คิดเป็นหัวโดยมี	60 บาท
มือเที่ยง	100 บาท
มือเย็น	100 บาท

(หากแขกขอรายการอาหารพิเศษ จำพวกปิ้งย่าง จะคิดอยู่ที่ราคา 150 บาท/หัว)

กิจกรรมล่องแก่ง

เป็นการล่องแก่งจากบริเวณถ้ำโกบเที่ยวชมสภาพธรรมชาติของสายน้ำ ป่าเขา เป็นระยะทาง 7 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 ชั่วโมง หากนักท่องเที่ยวต้องการเล่นน้ำ จะใช้เวลาเพิ่มขึ้น และจะมีเครื่องดื่มและของว่างบริการในจุดสิ้นสุดล่องแก่ง

ก่อนลงเรือจะมีคนเรือจะสอบถามโรคประจำตัวก่อน โรคหัวใจ โรคลมชักจะลงแก่งไม่ได้ พร้อมทั้งให้สวมเสื้อชูชีพตลอด

ค่าใช้จ่าย 200 บาท/คน โดยเรือยาง 1 ลำ จะมีนักท่องเที่ยว 2 คน และมีคนูเทศก์(คนเรือ) 1 คน จะไม่ปล่อยให้นักท่องเที่ยวไปกันเอง

การคิดหักค่าใช้จ่าย ถ้ามีนักท่องเที่ยว 6 คนๆละ 200 บาท รวม 1,200 บาท จะใช้เรือ 3 ลำ แบ่งเป็น

ค่าเรือลำละ	60 บาท
ค่ารถขนเรือเที่ยวละ	100 บาท
ค่ารถขนนักท่องเที่ยว	150 บาท
ค่าไฟพาย คนละ 150 บาท 3 คน ก็	450 บาท
ค่าน้ำและของว่าง	100 บาท
รวม	860 บาท

(จะเห็นว่าในการท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่าย 55 – 60% ต่อครั้ง)

หลังหักค่าใช้จ่ายจะมีเงินเหลือ 340 บาท ก็จะนำเข้ามาชมรมทั้งหมด

กิจกรรมเดินป่า

เป็นกิจกรรมที่ยังไม่เปิดให้นักท่องเที่ยวเดินป่าอย่างเป็นทางการ เพราะยังไม่มีรูปแบบเส้นทางที่แน่ชัด รวมถึงการทำข้อมูลเพื่อบอกเล่าเรื่องราวธรรมชาติระหว่างทาง แต่ถ้ามีนักท่องเที่ยวสนใจเดินป่าก็จะมีทีมงานนำเที่ยว

การจัดการการเงินในชมรมจะแบ่งเข้ากลุ่มเงินต่างๆ ดังนี้

60 % สำหรับ กองทุนเงินปันผล

20 % สำหรับกองทุนดำเนินการ

10 % สำหรับเป็นค่าเสื่อมของวัสดุ

10 % สำหรับกองทุนการกุศล ทั้งเงินค่าทำศพ เงินอุดหนุนการศึกษา งานพิเศษโรงเรียน

ซึ่งเกณฑ์ในการจัดการเงินดังกล่าวได้จากการประชุมร่วมกัน โดยดูตามความเหมาะสม

กิจกรรมเที่ยวชมถ้ำภูผาเพชร

เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจะเป็นเหมือนผีเสื้อ ประกบนักท่องเที่ยว แต่หน้าที่ในการนำชม อธิบายสภาพต่างๆ ในถ้ำ จะเป็นหน้าที่ของไกด์ของถ้ำ เพราะการอธิบาย ความชัดเจน จะมีมากกว่าทีมชมรมนำไป

การดำเนินงานชมรมที่ผ่านมา นอกจากจะมีการรับนักท่องเที่ยวที่ติดต่อเข้ามาแล้ว ยังมีกิจกรรมเสริมทักษะ เพิ่มความรู้ที่เกี่ยวกับการทำท่องเที่ยวโดยมีหน่วยงานอื่นเข้ามาสัมพันธ์

ชมรมได้ร่วมโครงการจัดการชายฝั่งทะเลอันดามันตอนใต้ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2550 โดยโครงการจะมาหนุนเสริมให้ความรู้ รวมทั้งการจัดการเรื่องเครือข่ายการท่องเที่ยว 11 พื้นที่ ซึ่งจะมี ทีมท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก จ.สตูล และทีมท่องเที่ยวเกาะสุกร จ.ตรัง ร่วมอยู่ด้วย กิจกรรมที่จัด แผนการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่าย การอบรมมัคคุเทศก์ การอบรมเรื่องการท่องเที่ยว

หน่วยงานธนาคารเกษตรเพื่อสหกรณ์ (ธกส.) ก็เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ชมรมเข้าไปสัมพันธ์ โดยทางธกส. จะเน้นให้ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชี อบรมการท่องเที่ยว เป็นต้น

นอกจากการกีฬาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ของจังหวัดสตูล อบรมเรื่องการท่องเที่ยวทางน้ำ และอบรมเรื่องการทำโฮมสเตย์ จนตอนนี้ชมรมได้รับใบรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เป็นต้น

สิ่งใดที่ทำแล้วภูมิใจ

- ความสามัคคีในกลุ่ม ในชุมชน
- การรวมตัว การทำงานร่วมกัน เสียสละ โปร่งใส
- ความน่าเชื่อถือของกลุ่ม

- สามารถบอกเล่าเรื่องราวของชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรให้แก่เด็ก เยาวชนที่เข้ามาเที่ยว ได้เรียนรู้วิถีชีวิต
- คนในชุมชนช่วยกันพัฒนา
- ที่บ้านเรายังเป็นวิถีชีวิตเดิมๆ
- ความเข้มแข็งของชมรม
- คนนอกรู้จักบ้านเรา รู้จักว่าเป็นชุมชนที่ทำท่องเที่ยว
- ได้ยื่นด้วยตนเอง
- เป็นชุมชนรักษารัชมรรชาติ เกิดจิตสำนึกขยายไปยังหมู่บ้านรอบๆ
- ทำให้เยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด
- ชุมชนเข้มแข็ง
- มีความเป็นกันเอง
- ความประทับใจและความรู้สึที่ดีจากนักท่องเที่ยว
- เกิดรายได้เข้าสู่คนในชุมชน
- การได้เป็นส่วนหนึ่งของชมรม
- การให้บริการ/ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาอย่างจริงใจ ใส่ใจความเป็นอยู่ของเขา เราก็สามารถทำได้
- ชมรมไม่มีความขัดแย้ง แผลงแต่เรื่องของเรา เรื่องของชุมชน
- เป็นกลุ่มที่ตั้งอย่างอิสระปราศจากเรื่องการเมือง
- รู้จักคนที่เข้ามา และคนในชุมชนเพิ่มขึ้น
- รู้จักพื้นที่ รู้จักบ้านตนเองเพิ่มขึ้น

สิ่งใดที่คิดว่ายังต้องปรับปรุงหรือต้องแก้ไขให้ดีขึ้น

- ปัญหาการดูแลริมฝั่งคลอง
- การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศสองฝั่งคลอง
- ช่องทางการติดต่อ เข้าพัก
- การติดต่อ การประชาสัมพันธ์/สื่อ /แผ่นพับ/นามบัตร/CD /โทรทัศน์
- การบริหารจัดการรับนักท่องเที่ยว/การแบ่งหน้าที่กันภายใน
- การพัฒนาภูมิทัศน์สองข้างทางในหมู่บ้าน
- ปัญหาเรื่องขยะทั้งบริเวณถ้ำและข้างทาง
- การพัฒนาถ้ำของ อบต.ทำให้ดิน ไม่ลื่นตาย
- ป้ายบอกทาง
- การปรับปรุงท่าขึ้น – ลงเรือ
- เส้นทางแล่งแก่งยังไม่เหมาะสม
- การสร้างที่เก็บ เพราะเรือยังไม่เหมาะสม
- ความพร้อมเพียงในการนําดำกิจกรรมชมรม

- ปัญหาเรื่องวัยรุ่น โดยเฉพาะช่วงสงคราม วัยรุ่นจะเล่นสาดน้ำกันแรงๆ จากนั้นก็ลงวาดแผนที่และลงสถานที่ที่สำคัญของบ้านถ้าโกบและวางแผนการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเป็นการบ้านในการพบกันครั้งหน้า

การบ้าน

1. เก็บข้อมูลในแต่ละเรื่องจากแหล่งข้อมูลในพื้นที่
2. เรียบเรียงข้อมูลแต่ละเรื่องมาคุยกันในทีมก่อน เพื่อช่วยกันเติมเต็มเบื้องต้น
3. เตรียมความพร้อมลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ พร้อมทีมสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเพื่อเครือข่ายท่องเที่ยวโดยแยกเป็นประเด็นดังนี้

- การตั้งค่ายโรงเรียน	ผู้รับผิดชอบหลัก	น้ำผึ้ง
- น้ำตกวังใต้หนาน	“ - - - - ”	น้ำผึ้ง
- ทับไอเฒ่า	“ - - - - ”	พิเชษฐ์
- บ้านรากไม้	“ - - - - ”	พีจวบ
- ถ้ำโกบ	“ - - - - ”	ผู้ใหญ่ด้อย
- เส้นทางล่องแก่ง	“ - - - - ”	พีหมี
- ถ้ำภูผาเพชร	“ - - - - ”	น้ำเม้ม
- มโนราห์	“ - - - - ”	น้ำเม้ม
- เส้นทางเดินป่า	“ - - - - ”	พิเชษฐ์
- ความเชื่อ/เรื่องเล่า/ภูมิปัญญา	รับผิดชอบโดยทุกคนในชมรม	

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร.

ศ.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จงสตูล

วันที่ 9- 10 กุมภาพันธ์ 2552

เวทีสำรวจเส้นทางเดินป่าและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นายจรูญ ทศกุล(คุ่ม)	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบรรเทิง คงแก้ว(คุณตั้ง)	ทีมวิจัย
3. นายจำนุญ ยอดราช	ทีมวิจัย
4. นายพิเชษฐ์ ปิ่นเมฆ	ทีมวิจัย
5. นายสมทบ ขาวสาย	กรรมการชมรมภูผาเพชรฯ
6. นายไพโรจน์ สนิท(แบน)	ที่ปรึกษาชมรม
7. คุณก๊ก	ผู้อำนวยการเดินป่า
8. นายเวง	สมาชิกในชมรม

9. นายมานพ ช่วยอินทร์

สกว.ตรัง

10. คุณยัพ

สกว.

การเดินทางครั้งนี้เกิดขึ้นเนื่องจาก สมาชิกในทีม เห็นว่าเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวใน ภูเขาเพชร เพื่อศึกษาสภาพธรรมชาติ เส้นทางเดินป่า และการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างผู้ร่วมทาง และธรรมชาติ ตลอดจนศึกษาเรื่องราวบนเส้นทางเดินป่า จึงได้กำหนด การเดินทางครั้งนี้ขึ้นซึ่งสมาชิกที่ร่วมเดินทาง มี 9 คน และมีสมาชิกในชุมชนตามไปร่วมเส้นทาง ในภายหลัง อีก 2 คน การเดินทางเริ่มจาก ที่ทำการเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2552 เวลาเที่ยงตรง ก่อนเดินทางก็ได้มีการเตรียมเสบียง อาหาร เช่น ข้าวสาร ปลาเค็ม เครื่องแกง น้ำดื่ม ปลากระป๋อง กาแฟ และอื่นๆ ทำที่จำเป็น สัมภาระส่วนตัว กล้องถ่ายรูป และความพร้อมด้านจิตใจ ที่จะไปใช้ชีวิตร่วมกันในป่า 2 วัน 1 คืน อาหารเอาไปไม่มากนัก ด้วย หวังจะไปหาผักในป่า ปลาในน้ำ ส่วนการล่าสัตว์หรือรบกวนธรรมชาติ เป็นข้อตกลงที่จะไม่ให้มีการล่าสัตว์ โดยเด็ดขาด

การเดินทางออกจากหลังเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขาเพชร ช่วงแรกป่ายังไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์มากนัก แต่เมื่อ เดินทางลึกเข้าไปเรื่อยในป่า ป่าไม้เริ่มอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีต้นไม้มากมาย เช่น ต้นหลุมพอ ไม้รักเขา ไม้ยาง และ ไม้ป่านานาชนิด เนื่องจาก ในชุมชนภูเขาเพชรแห่งนี้ ชาวบ้านในชุมชนร่วมกันดูแลรักษาป่า โดยไม่มีการบุกรุก หรือตัดไม้เพื่อการค้า เนื่องจากมีแนวกันเขตระหว่างที่ใช้ประโยชน์ของชุมชนและที่เขตป่าไม้ ระหว่างเส้นทาง เราจะเห็นต้นไม้ใหญ่สูงเสียดฟ้า ที่พบบ่อยคือ ต้นยาง ที่ชาวบ้านเคยอาศัย ทำน้ำมันยาง มาขาย ในยุคที่มาตั้งชุมชนใหม่ๆ (เริ่มเจาะน้ำมันยาง พ.ศ.2532) แต่ต่อมาป่าไม้ขอให้เลิก ชาวบ้านจึงบอกว่า ขอให้ ยางพาราได้ผลก่อน เมื่อยางพาราได้รับผลผลิตแล้วชาวบ้านจึงเลิก โดยตกลงกับป่าไม้ที่จะช่วยดูแลรักษาป่า และ มาเลิกทำน้ำมันยางสิ้นเชิง ในปี พ.ศ.2536 ตามที่รับปากไว้

เส้นทางเดินป่า ต้องผ่านห้วยสงขลา (คุณตั้งเล่าว่า เป็นที่ตั้งค่ายสหาย พ.ค.ท. ซึ่งอพยพหลบภัยมาจาก สงขลา มาตั้งค่ายที่บริเวณนี้) ผ่านห้วยลึก ขึ้นสันเขาวังกลอย ไปถึงวังตะเคียน เวลา 14.00 น. นั่นคือเราเดินป่า มา 2 ชั่วโมง

คุณตั้ง พูดถึง วังตะเคียนว่า

วังตะเคียน มีไม้ตะเคียน 2 ต้น เป็นเส้นทางเดินป่าของชาวบ้านที่นั่น จะไปน้ำตกคือวังไต้หานาน ต้อง ผ่านวังตะเคียนก่อน วังกลอยจะดีกว่า มีหินมาก อุดมสมบูรณ์กว่า

มีตะเขี่ยทองอยู่ตรงนั้น เป็นจุดนัดพบอีกด้าน ชาวบ้านที่ไปเจอเป็นคนตั้งแล้วเรียกต่อ ๆ กันมา

สภาพที่วังตะเขี่ย จะมีไม้ใหญ่อุดมสมบูรณ์มาก หาดทรายมีน้อย หากจะพักผ่อนหลายคน ที่นอน ที่กางเต็นท์ค่อนข้างลำบาก น้ำใสสะอาดตา ปลาต่างๆมีมากมาย กว่าวังกลอย แต่ที่วังกลอยจะเหมาะกับการพักผ่อนมากกว่า

เมื่อถึงวังตะเขี่ย เราให้ทีมงานส่วนหนึ่ง เช่น พี่บุญ ก็ก เชษฐ ตั้งค่ายพักแรม หาปลา ทำกับข้าวคอยที่เดินทางต่อ เช่น คุณตั้ง คุณม านพ ยัพ ไพโรจน์(เบน) เพื่อไปสำรวจ น้ำตกวังไต้หวัน ต่อ ระหว่างเส้นทาง ไม้ดอก ไม้ป่าสวยงามมากมาย วันหลังจะมากลั่นกิ่งพรรณไม้ และสมุนไพร ต่างๆ แต่เนื่องจากรีบเดินทาง ก็เรียนรู้ได้น้อย ซึ่งทีมวิจัยภูผาเพชร รู้จักดี จนเป็นของธรรมดา เช่นคุณตั้ง พี่บุญ ส่วนคุณยัพ คุณมานพ ก็คอยชี้ให้ดูเป็นระยะ แต่ไม่ได้บันทึกจดไว้

เดินทางข้ามลำห้วยเล็กๆ ไปตามเส้นทางในป่า และมาถึงน้ำตกวังไต้หวัน เวลา 15.00 น

น้ำตกวังไต้หวัน เป็นน้ำตก ที่อยู่ใจกลางป่าลึกแห่งเทือกเขาบรรทัด เป็นจุดที่แบ่งสันปันน้ำ มาสู่ตลิ่งสงขลา พัทลุง เป็นต้นธารน้ำ หล่อเลี้ยงชีวิต ชาว ละงู มะนัง เส้นสายน้ำไหลมาสู่ทะเล ที่ปากบารา เป็นน้ำตกที่สูงตระหง่านถึง 7 ชั้น มีผู้คนไม่มากนักที่ได้มาเยือน เนื่องจากไม่ได้เปิดเป็นการท่องเที่ยวโดยทั่วไป มีเฉพาะคณะผู้นิยมน้ำพรเท่านั้น ระยะทางจากที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูผาเพชรถึงน้ำตกวังไต้หวัน 7 กิโลเมตร เมื่อมาถึงเรานั่งพักและดื่มด่ำกับธรรมชาติ ความสดชื่นแห่งสายน้ำทำให้หายเหนื่อย

“ธรรมชาติที่คงความอุดมสมบูรณ์ รักษาสัตว์ป่าไว้ ภูเขา แมกไม้ รักษาต้นน้ำลำธาร ”

การมาป่าครั้งนี้ อย่างน้อยทำให้ทีมมีการพูดคุยกัน และตระหนักในการรักธรรมชาติ คุณตั้ง ได้พูดคุยถึงน้ำตกวังไต้หวันว่า

“น้ำตกวังไต้หวัน เดิมเป็นที่ตั้งค่าย พ.ท. เรียกว่า ค่ายไต้หวันซึ่งย้ายมาจากค่ายโรงเรียน มี อบต. สำรวจการท่องเที่ยวแล้วมีการไปตั้งชื่อว่าวังไต้หวัน แต่เมื่อก่อนเรียกว่าค่ายไต้หวัน (ได้น้ำตก) เป็นน้ำตก 7 ชั้น ขึ้นได้

สุดเป็นวังทางขึ้นขวามือ เป็นหินแหว ๆ หินดาน ชั้นแรกเป็นลำธาร ตกไม่เยอะ ชั้น 2-5 สวยงามเป็นน้ำพุ
ละอองขาวทางซ้ายเป็นป่าดิบ ปากห้วยน้ำตกเป็นสันปันน้ำ ซึ่งตามที่คุณแม่เล่าเรื่องการตั้งชื่อ มีผู้ตั้งดังนี้

เช่น ผู้ใหญ่สมปอง อนันต์ จะตั้งว่า น้ำตกอนันต์

อ.บ.ต.คณิง จันทรแดง เคยพาทีมงานมาเที่ยวมีพยาบาลมาด้วย ลื่นล้มลงที่น้ำตก ร้องไห้ เลยจะตั้งชื่อว่า
“น้ำตกน้ำตาพยาบาล” คุณแม่เห็นว่า ด้านล่างเป็นวัง จึงตั้งชื่อน้ำตกวังไต้หนาน คนอื่นๆก็เห็นด้วย จึงได้ชื่อนั้น
แต่นั้นมา

เมื่อชมความงามของน้ำตกจนเป็นที่พอใจ แล้ว คณะสำรวจก็เดินทางย้อนกลับ มาที่ วังตะเคียน เพื่อพัก
แรมในคืนนี้ ซึ่งทางทีมงานได้มาตั้งเต็นท์คอยไว้แล้ว และทำอาหารสำหรับมือค่ายนี้

เราต้องปีนข้ามลำห้วยวังตะเคียนไปอีกฝั่ง ซึ่งเป็นจุดพักแรม เพื่อความปลอดภัย เนื่องจากอยู่ในด้านที่ไม่ใช่
เส้นทางผ่าน หากใครจะมามีต้องข้ามห้วยมา เมื่อถึงก็อาบน้ำอาบท่า ผูกเปล ยามเย็นมาเขื่อน ล้อมวงรอบกองไฟ
หุงข้าว ปิ้งปลา ซึ่งปลา กีก และเขยฐ ได้ไปหาโดยคำน้ายังปลา พี่บุญ วางกั๊ดได้ปลามากมาย ทำอาหาร เช่น
ทอด แกงเผ็ด ต้มส้ม คำกินนี้ ก็ผ่านพ้นไปอีกคืน

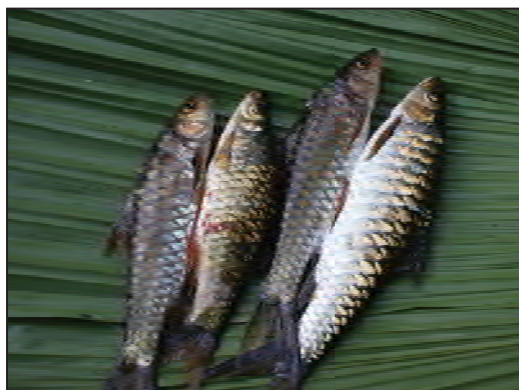
ยามคำกินก็มีเรื่องเล่ารอบกองไฟ ได้เห็นปลาที่หามาได้ มากมาย เช่นปลาหวด ปลากด ปลาฉิว ปลาอ
ทอง ก็รู้ว่า ปลายังคงความอุดมสมบูรณ์ การกินอาหาร ของทีมเดินป่า เรา ไม่ใช่จาน หรือโฟมใดๆ เรากินจาก
ใบไม้ บางคนเปิบข้าวด้วยมือ บางคนใช้ช้อน จากการที่เคยทดลองทำให้นักท่องเที่ยวกิน ก็เป็นที่ชอบของทุกคน
มีผลไม้ป่าเป็นของว่างซึ่งवेงหามา ก็มะม่วงป่า ที่เปรี้ยวจับใจ แต่เมื่อนึกว่า เวงสุดสำห้ไปหาจากในป่ามาฝาก
ซึ่งเป็นผลไม้ที่เงาะซาไกก็หากินอยู่เหมือนกันก็เลยกิน เลยแกล้มอย่างสบายใจ

กิจกรรมยามค่ำคืน บางคนก็พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน เวล่ำถึงสมัยเคยเป็นพรานเดินป่า ล่าสัตว์ไปถึงในตระ
บางคนก็ดูดาว เนื่องจากคืนนี้มีปรากฏการณ์ราหูอมจันทร์ ซึ่งการเฝ้าดู ดวงจันทร์โดยมองผ่านยอดไม้ ในป่า ริม
ลำน้ำ ให้ความสวยงาม มากกว่าที่เคยเห็นครั้งไหน ในเมืองทำให้นึกถึงเพลงหลายเพลง เช่น เดือนหงายกลางป่า
ของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ เพลงเดือนเพ็ญ ของคาราวานเพลง แสงจันทร์ ของมาลีฮวนน่า ดูแสงจันทร์ สลับ
การพูดคุย ค่ำกาแฟ จนหลับไป ตื่นอีกครั้งในยามเช้า ท่ามกลางหมอกที่หนาวเย็น

วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552 หลังจากทานอาหารเช้าเสร็จ เก็บสัมภาระ เคลียพื้นที่ กำจัดขยะแล้ว ก็ออก
เดินทาง ประมาณ ครึ่งชั่วโมงมาถึงวังกลอย เวลา 9.30 น ก็แวะพักอีกครั้งหนึ่งที่วังกลอย เป็นจุดพักแรมยอดนิยม
ของนักเดินป่าแถบนี้ เนื่องจาก มีหาดทรายที่กว้างขวางสะอาด น้ำใส และลำห้วยที่น้ำไม่ไหลแรงเหมาะกับการ
เล่นน้ำ ทางเดินที่ ผูกเปลได้ดี สรุปว่าดีมากจึงเป็นจุดพักแรมหลักของนักท่องเที่ยวคณะต่างๆ ซึ่งคุณตั้งได้
บรรยายถึงวังกลอยไว้ดังนี้

คุณตั้ง ชื่อวังกลอย เกิดขึ้นสมัยสหาย(คอมมิวนิสต์) เวลาสหายเดินทางจะมีการพัก ไม่ว่าจุดไหนที่พัก จะเอา
ต้น ไม้ หรือวังที่มีน้ำ เป็นที่นัดหมาย หรือที่สังเกต ที่วังกลอย เดิมจะมีต้นกลอยอยู่ 1 กอ กลอยเป็นพืชพื้นบ้าน
ใช้กินแทนข้าวได้ เมื่อสหายมาทำงานแถวบ้านป่าพน หรือบ้านควนดินดำ ก็จะนัดไปพักแถววังกลอย เวลา ก่อน
จะเข้าสู่หมู่บ้าน หรือกลับจากหมู่บ้าน สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่วังลึก ขนาดไม่กว้างมาก หาดทรายขาว เหมาะกับ
การตั้งที่พักรวม เล่นน้ำได้ดีสามารถตั้งที่พักได้ดี ปลาที่มีเช่นปลาทวด เนื่องจากกล้ำน้ำ ว่ายด้านน้ำ ได้ดี
ปลากดน้ำจืด ปลาชิว ปลาชิวกลม ปลาอีกรอง

วังกลอย การตั้งชื่อ น่าจะเป็นชาวบ้านที่ไปทำน้ำมันยางเป็นคนตั้ง ไม่ใช่สหายตั้ง

สภาพบริเวณวังกลอย และปลาที่มีอย่างอุดมสมบูรณ์

จากวังกลอย เราออกเดินทางสำรวจเส้นทางต่อ มาสู่ค่ายโรงเรียน ซึ่งในอดีตเป็นที่ตั้งค่ายโรงเรียนนายร้อย ของ พ.ท.ท (ใช้ฝึกด้านการเมืองการทหาร) ร่องรอยที่หลงเหลือ เช่น หลุมหลบภัย ดอเสื่ออากรเรียน ร่องรอยเสื่อสหาย ของใช้ที่ยังหลงเหลือเช่น ปิ๊บข้าวสาร ถ่านไฟฉาย เกียงแก๊ส ระหว่างการเดินทางผ่านค่ายโรงเรียน คุณตั้งซึ่งเคยเป็นอดีตสหายในพื้นที่นี้ ได้ชี้ให้ดูจุดต่างๆ และบรรยายตลอดเส้นทาง

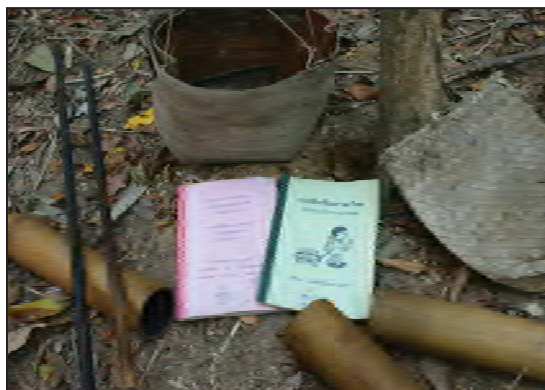
จากค่ายโรงเรียน เราเดินทางต่อมาจนถึง ห้วยงู : ซึ่งคุณตั้งได้เล่าถึงประวัติห้วยงูว่า ห้วยห้วย (ห้วยงู) เมื่อก่อนมีนายจีนไปหากบกับเพื่อน ๆ ไปพบงูเหลือมตัวใหญ่ เลยช่วยกันมัด ใส่กระสอบปุย เนื่องจากงูตัวใหญ่ เลยแบกมา ห้วยงูหลุดจากกระสอบ ห้อยมาถึงน่อง งูเลยกัดน่องนายจีน เลยเรียกกันว่าห้วยงู

ภาพบริเวณห้วยงู

จากห้วยงู เราเดินทางต่อ เพื่อสำรวจเส้นทางเดินป่าที่เหลือ ได้เดินผ่านทับเงาะที่ทิ้งร้างไว้

สอบถามดู เป็นทับเงาะของกลุ่มไอ้เต่าแซ ในทับมีที่น่าสนใจ คือ มีทับประมาณ 10 ทับ อยู่ตามเส้นทาง เป็นทับ แบบดั้งเดิม คือทำติดพื้นดิน อยู่ระหว่างต้นไม้ใหญ่ แต่ได้ย้ายออกไป ที่แปลกก็คือ มีการทำชิงช้าไว้ให้เด็กๆ โยนเล่น มีอุปกรณ์การดำรงชีวิต ทั้งไว้มากมาย เช่น กระบอกตุ๊ด ที่ใส่ลูกดอก ที่ใส่น้ำผึ้ง เครื่องใช้อื่น ๆ ที่อยู่ในสภาพดี ซึ่งแสดงว่า เงาะเหล่านี้ ไม่ได้ติดยึดในทรัพย์สินต่างๆ มากนัก และที่ทำให้ทีมงานตื่นเต้น คือ มีหนังสือ “แบบเรียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวป่า” ซึ่งพิเศษจริง ชี้แจงว่า น่าจะมีครู กศน.จากพัทลุง มาสอนให้ที่ในป่า

จากทั้บเงาะกลุ่มไ้เฒ่าแซ เราเดินทางต่อมานั่งพักที่ ค่ายหน้าถ้ำ ซึ่งอดีตเป็นที่ตั้งค่าย ของ สหาย พ.ค.ท. อยู่ใกล้กับถ้ำภูผาเพชร คุณตั้ง ได้เล่าถึง ค่ายหน้าถ้ำดังนี้

“ ค่ายหน้าถ้ำ หรือค่ายการเมืองการทหาร

หลังจากย้ายค่ายจากค่ายจี่ม้า มาอยู่ค่ายหน้าถ้ำ มีทหารเกือบ 100 คน ทั้งหญิงทั้งชาย ส่วนใหญ่มาจาก พัทลุง ตรัง และสตูล เปิดการอบรมมีสองด้าน คือ ด้านการเมือง เป็นการให้ความรู้ให้การศึกษาด้านการเมือง และด้านการทหาร เป็นการฝึกการสู้รบ

ฝึกอยู่ค่ายหน้าถ้ำประมาณ 1 ปี มีครูสอนมาจากส่วนกลาง มาเลเซียบางส่วน และบางส่วนมาจาก นักเรียนที่ทางพรรคส่งไปเรียนวิชาด้านการเมืองการทหารที่เวียดนาม กลับมาฝึกให้ พอจบหลักสูตร หลังจากนั้นก็แยกย้าย คนที่ถนัดเรื่องการเมืองก็ไปหาไปสร้างแนวร่วม ส่วนหนึ่งลงไปปฏิบัติการในหมู่บ้าน แยกย้ายกันไปทำงาน ก็ขยายพื้นที่ไปทั่ว อำเภอกวนกาหลง ละงู พังงา ก็จัดชุด สหายเก่า 1-2 คน น้องใหม่ที่เพิ่งฝึก 3 คน เป็น 5 คน เรียกหน่วยจรรยาวัธ เคลื่อนไหวง่าย เล็ก มีความฉับพลันเฉพาะด้าน ไปหมู่บ้านที่สามารถแทรกแซงหรือ เคลื่อนไหวได้ ได้ประมาณ 1 ปี ค่ายหน้าถ้ำก็ปิดร้าง”

ภาพบริเวณค่ายหน้าถ้ำ

จากค่ายหน้าถ้ำ เดินทางต่อ ตามเส้นทางในป่า ผ่านค่ายการผลิต ซึ่งเป็นค่าย พ.ค.ท.อีกค่ายหนึ่ง คุณตั้ง ได้กล่าวถึงค่ายโรงเรียน ดังนี้

ค่ายโรงเรียน หรือค่ายโรงเรียนนายร้อย

หลังจากค่ายหน้าถ้ำปิด ก็มาเปิดค่ายโรงเรียน ประมาณ ต้นปี 2522 ห่างจากค่ายหน้าถ้ำ ลึกเข้าไปในป่าอีก ประมาณ 5 กิโลเมตร ฝึกทหารปาระดับนายร้อย เป็นการฝึกที่ยากขึ้นโดยมีการคัดเลือกคนมาจาก พัทลุง ตรัง สงขลา สตูล ได้เป็น 1 กองร้อย (12 คน เป็น 1 หมู่ 3 หมู่เป็น 1 หมวด 3 หมวดเป็น 1 กองร้อย) (จำนวน 108 คน เท่ากับ 1 กองร้อย) อบรมจนครบหลักสูตร (6 เดือน) ทั้งด้านการทหารและการเมือง ใช้เวลา ค่ายโรงเรียนนี้ประมาณ 1 ปี ตอนนั้นครูฝึกมาจากพรรคคอมมิวนิสต์ประเทศมาเลเซีย

จากค่ายโรงเรียน นั้รับฟังเรื่องราว ต่างๆจากคุณตั้ง จนหายเหนื่อย ออกเดินทางเลียบลำคลอง

เพื่อเดินทางต่อไปที่ลำโพง ระหว่างเส้นทาง ได้เจอต้นจีพรีไฟ ซึ่งออกลูกเขียวแดง เป็นเถาวัลย์เกาะตามไม้ใหญ่อื่นๆ จึงเป็นหน้าที่คุณก๊ิก ปีนขึ้นไปเอา เนื่องจากหลายคนจะเอาไปทานแก้โรคลงตามความเชื่อต่าง เช่น แก้มะเร็ง ความดัน เบาหวาน ส่วนคุณยัพ จะเอาไปขายพันธุ์

จีพรีไฟ(สมุนไพรรักษาโรค)

จากนั้น เดินทางต่อ เลียบลำคลอง ที่สวยงาม มาแวะพักที่วังโก๊ฉ่าย ซึ่งเป็นวังน้ำที่สวยงาม น้ำใสสะอาด หาดทรายขาวเหมาะกับการตั้งที่พัก ทางที่มั่งคั่งหยุดพัก อาบน้ำ หุงข้าว ทานกาแฟ จนหายเหนื่อย คุณตั้งได้เล่า ประวัติของวังโก๊ฉ่ายให้ฟังดังนี้

คุณตั้ง “ ที่มาของชื่อเกิดขึ้นสมัยคอมมิวนิสต์ โก๊ฉ่ายตอนนั้นเป็นทหารพราน นิสัย ตลกขบขัน สมัยนั้นคอมมิวนิสต์ เหลือไม่มากแล้ว ที่เคลื่อนไหวยู่ที่บ้านลำโพง ตอนนั้นเกิดการปะทะขึ้นที่ปากทางเข้าลำโพง จากนั้นสหายถอยถอยกำลังถอยไปทางลำโพง จากนั้นทหารพรานตามมา เกิดการต่อสู้ทั้งสองฝ่าย สหายถอยไปถึงป่าล่อโก (ซึ่งเป็นไร่ที่สหายมาทำการผลิต) สหายถอยขึ้นไปจนถึงลำคลอง ทหารพรานชื่อโก๊ฉ่าย ตะโกนท้าสหาย(คอมมิวนิสต์) ว่าแน่จริงอย่าหนีมายิงกันดีกว่า พอสหายได้ยินก็รู้ว่า เสี่ยงโก๊ฉ่าย ก็ยิงสวนมา โก๊ฉ่ายตกใจกระโจนหนีลงน้ำ เปียกหมด เลยเรียกวังโก๊ ฉ่ายตลอดมา ” จากวังโก๊ฉ่ายเมื่อหายเหนื่อยแล้ว จากวังโก๊ฉ่ายเราเดินทางต่อไปยังลำโพง แต่ระหว่างเส้นทางผ่านที่สำคัญ คือ

ป่าท่อม(ป่ากระท่อม) ซึ่งมีต้นกระท่อมขนาดใหญ่ ขึ้นอยู่อย่างแน่นขนัด เป็นพื้นที่ราบ รอบบริเวณป่าท่อม จะมีลำธารขนาดกว้างประมาณ 2 เมตร น้ำใสสะอาด ไหลแรง ไหลไปสู่ลำโพง เป็นสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน บ้างว่าเป็นยาเสพติด คัดโค่นทำลาย ต้นไม้ไม่ได้คิดอันใด แต่คนกลับนำไปทำสิ่งที่ไม่ดี ต้นกระท่อมหากยิ่งโค่นจะยิ่งแตกใบและเติบโต ได้มีการพูดคุยถึงป่าท่อมและสรุปได้ดังนี้

ป่าท่อม พบเมื่อ 2513 มีอยู่แล้วมีต้นกระท่อมอยู่ประมาณ 150 ไร่ จะขึ้นตลอดขอบอยู่บริเวณตามลำคลอง ชุ่มน้ำ การกินกระท่อมในช่วงแรกนั้นจะกินกันเพื่อให้มีกำลังในการทำงาน คนที่กินนานๆ ตัวจะดำ แล้วไม่ชอบอาบน้ำ ถ้าไม่ได้กินก็จะหงุดหงิดทำงานไม่ไหว แต่ปัจจุบันนี้มีการนำกระท่อมมาพัฒนา คัดแปลงเป็นยาเสพติดของวัยรุ่นเคยมีคนจะมากินกระท่อมแต่ชาวบ้านไม่ยอม เพราะต้นกระท่อมเป็นต้นน้ำของชาวบ้าน ชาวบ้านไม่ได้เป็นคนปลูกแต่ต้นกระท่อมขึ้นเอง ทางเจ้าหน้าที่เข้าใจว่ามีคนปลูกเพื่อประโยชน์ส่วนตนจึงจะโค่น น่าจะมีการเรียกชื่อป่ากระท่อม เป็นป่าปัญหา ต้นกระท่อมขึ้นได้อย่างไรไม่มีใครทราบ แต่จะขึ้นกระจายกันไป ช่วงหน้าฝนก็จะมีคนมาวางกีดดักจับปลา เพราะเป็นพื้นที่ติดลำธาร อุดมสมบูรณ์ ชุมชนต้องช่วยป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดนำใบกระท่อมไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง

ป่ากระท่อมเนื้อที่ 150 ไร่

ใบกระท่อม

เมื่อเดินชมป่ากระท่อม ที่เคยได้ยินเพียงชื่อ ว่ามีต้นกระท่อมมากมายหลายร้อยไร่ ได้เห็นกับตาตนเองก็ยอมรับว่า มีมากมายจริง พืชพรรณก็เช่นเดียวกับมนุษย์ มีทั้งคนดี และคนเลว มีทั้งให้คุณและให้โทษ แต่กระท่อมไม่เคยให้ร้ายใคร มีแต่มนุษย์นำมาทำร้ายตนเอง

สิ้นสุดป่าท่อม เราก็มายัง ถ้ำโกบ ถ้ำซึ่งเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านที่เราอยู่ คือ บ้านถ้ำโกบ ถ้ำที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่คนในชุมชนเคารพนับถือ คือ ทวดถ้ำโกบ เราเดินผ่านป่าท่อม ปีนบันไดไม้ขึ้นสู่ถ้ำโกบ นั่งพักเหนื่อย คุความงาม และความเจียบสงบของถ้ำโกบ ซึ่งเป็นถ้ำที่มีขนาดใหญ่บริเวณพื้นถ้ำเป็นโคลน เนื่องจากน้ำขังในหน้าน้ำ มี ลำธารไหลผ่านถ้ำไปสู่ด้านนอก บนผนังถ้ำซึ่งสูงราว 50 เมตร มีไม้ซุงขนาดใหญ่ ไปติดอยู่ คงจะหน้าน้ำหลาก ได้พัดไปติดอยู่ ซึ่งผู้ที่ลบลู่ ต่างเคยได้ยินไม้ท่อนนี้หล่นลงน้ำ แต่พอไปดูยังอยู่ที่เดิม

ทางเข้าถ้ำโกบ(จากทางป่าท่อม)

ลำธารที่ไหลทะลุถ้ำโกบ

เรื่องราว และความเชื่อเกี่ยวกับถ้ำโกบ ได้เล่ากันมากมาย แต่ไม่บันทึกไว้ในการเดินทางได้บันทึกไว้แล้วในเรื่องความเชื่อ

เราเดินลัดเลาะหลบโคลนในถ้ำไป และค่อยไต่ขึ้นสูงเพื่อไปสู่ปากถ้ำโกบ เพื่อกลับสู่บ้านถ้ำโกบ

ออกจากปากถ้ำ เจอลำธารที่ทะลุถ้ำมา เข้าสู่สวนผลไม้ สวนยางพาราชาวบ้าน ประมาณ 1 กิโลเมตร ก็ออกสู่ถนนใหญ่ เป็นอันว่าการเดินป่า เวลา 2 วัน 1 คืน สิ้นสุดลง ทำให้เราได้รู้เรื่องราวต่างๆมากมาย เรามาสรุปกันต่อบ้านลุงตั้ง ดังนี้

1. ในการเดินป่า ผู้นำไม่ควรเดินเร็วเกินไปรอผู้ตามด้วย
2. ในการเดินป่าควรใส่เนื้อหาและเรื่องราว เช่นพรรณไม้ พืชสมุนไพร สัตว์ป่า เรื่องราวค่าย พ.ค.ท.
3. ทำให้เราได้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร รู้สึกรักและหวงแหนที่จะรักษาไว้ให้ลูกหลาน
4. ต้องมีทีมเวิร์คที่ดี รู้จักกัน ทำงานเป็นทีม แบ่งบทบาทและหน้าที่กันทำ เตรียมการที่ดี
5. ได้รู้เส้นทางเดินป่า พร้อมเรื่องราว ในครั้งนี้ เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูผาเพชร – ห้วยสงขลา – ห้วยลึก – วังเคียน-วังกลอย-น้ำตกวังใต้หนาน – ค่ายโรงเรียน-ค่ายหน้าถ้ำ – ห้วยงู-ทับเงาะซาไก-วังไก่อ้าย-ป่ากระท่อม-ถ้ำโกบ
6. ได้รับประสบการณ์ในการนำทาง ทดลองนำนักท่องเที่ยว ท่องไพร หลังจากสรุปบทเรียนพอเป็นสังเขป ก็แยกย้ายกันกลับ เพื่อพักผ่อนต่อไป

เวที สรุปการลงพื้นที่เก็บข้อมูลชุมชน(ประวัติชุมชน)
โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร
ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
วันที่ 7 มีนาคม 2552
ณ บ้านลุงตั้งโฮมสเตย์ 39 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

ผู้ร่วมเวที

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบันเทิง คงแก้ว	ทีมวิจัย
3. นายไพโรจน์ คำพลับ	ทีมวิจัย
4. นายโชคชัย หลินมา	ทีมวิจัย
5. นายจำนุญ ยอดราช	ทีมวิจัย
6. นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ	ทีมวิจัย
7. นายปัญญา ทองนุ่น	ทีมวิจัย
8. นางประจวบ คงแก้ว	ทีมวิจัย
9. นายสมปอง อนันต์	อดีตผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสในชุมชน
11. นายมานพ ช่วยอินทร์	ผู้ประสานงานสกว.ตรัง
12.นางสาว	บัณฑิตอาสา

เมื่อผู้เข้าร่วมเวทีมาพร้อมในยามใกล้ค่ำ หลังเสร็จสิ้นภาระกิจการทำงานแล้ว เวลา 17.30 น นายจรูญ ทศกุล (หัวหน้าโครงการวิจัย) ได้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเวที และแจ้งว่าวันนี้จะเป็นการเก็บข้อมูลเรื่องประวัติชุมชน

และที่ผ่านมา เมื่อ วันที่ 4 มีนาคม 2552 ทางทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพิ่มเติมเรื่อง “ ถ้าภูผาเพชร” ณ บ้านเลขที่ 172 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล มีผู้เข้าร่วมเวที 12 คน ประกอบด้วยทีมวิจัย และผู้อาวุโส ในชุมชน การประชุมในวันนั้น ไม่ราบรื่นและได้เนื้อหาเท่าที่ควร ให้ทางทีมช่วยวิเคราะห์สาเหตุ และแนวทางแก้ไข เพื่อเป็นบทเรียนในการทำงานครั้งต่อไป ทีมวิจัยได้ได้ร่วมกันสรุปสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ขาดการวางแผนล่วงหน้าที่ดีพอ ในการเตรียมเวที จะเชิญใครบ้าง ประเด็นคำถามควรมีอะไรบ้าง ?
2. ขาดรูปแบบในการเก็บข้อมูลที่ดี มีการทดสอบแทรกขณะผู้เสนอความเห็นคนก่อนยังพูดไม่จบ
3. ผู้สรุปหรือนำสนทนา ยังขาดประสบการณ์ในการนำเวที ต้องใช้ความพยายามเพิ่มขึ้น
4. ผู้เข้าร่วมเวทีไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า ทบทวนข้อมูลมาก่อน เมื่อมีการนำเสนอต่างเสริมความรู้ที่ตนเองมี แต่ไม่ชัดเจน ทำให้กลับหน้าได้ช้า

หัวหน้าโครงการวิจัย จึงให้ทีมวิจัยนำบทเรียนจากเวทีที่ผ่านมาปรับปรุงแก้ไข ให้การเก็บข้อมูลครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คุณมานพ ช่วยอินทร์ จาก สกว.ตรัง

ได้ให้ทางทีมวิจัยช่วยกันคิดและออกแบบประเด็นคำถามเกี่ยวกับประวัติชุมชนว่าควรเป็นอย่างไรบ้าง ทีมวิจัยร่วมกันคิดเค้าโครงคำถามได้ดังนี้

ประวัติชุมชน ทีมวิจัยเสนอประเด็นคำถามดังนี้

- **ประวัติชุมชนยุคแรกสุด**
 - ใครเข้ามา
 - มาทำอะไร
 - สถานการณ์เป็นอย่างไร
 - การทำมาหากินเป็นอย่างไร
 - มีเหตุการณ์สำคัญอะไรบ้าง
 - สัมปทานป่าไม้ เริ่มเมื่อไร สิ้นสุดเมื่อไร สิ้นสุดแล้วยังทำต่อหรือไม่
- **ยุค สหาย หรือ พ.ค.ท(พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย) เข้ามา**
 - พคท.เข้ามาเมื่อไร
 - มาทำอะไร เคลื่อนไหวอย่างไร
 - ตั้งค่ายอะไร ตรงไหน
 - ผลกระทบต่อชุมชน ต่อการทำมาหากินเป็นอย่างไร
 - ผลกระทบจากภาครัฐ
 - สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ของชุมชน

- **ยุคค้นพบถ้ำภูผาเพชร**

การเปลี่ยนแปลงจากการค้นพบถ้ำภูผาเพชรต่อชุมชน

สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน

อบต.มาเกี่ยวข้องกับได้อย่างไร

การท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอย่างไร

- **ประเพณี การละเล่น ความเชื่อ**

ทางทีมวิจัยเห็นว่าในการเก็บข้อมูลชุมชนในเบื้องต้นคงมีแค่นี้ก่อน ส่วนที่จะเก็บเพิ่มเติม เช่นข้อมูลด้านเอกสารจาก อบต. จากที่ว่าการอำเภอเม่นัง จากข้อมูลหมู่บ้าน มอบหมาย ทีมวิจัย 2 ท่าน คือ ผู้ใหญ่ปัญญา ทองนุ่น และคุณประจวบ คงแก้ว ดำเนินการเก็บข้อมูลมาประกอบ และคงมีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในครั้งต่อไป

เมื่อได้กรอบคำถามแล้ว ทางทีมวิจัย คือพี่กอบ(นายไพโรจน์ คำพลับ) คุณตั้ง(นายบันเท็ง คงแก้ว) ไปเชิญและรับผู้อาวุโสที่จะมาให้ข้อมูลในวันนี้

ผู้อาวุโสที่มาตามคำเชิญของทีมวิจัยในวันนี้ คือคุณลุงสมปอง อนันต์
ลุงสมปอง อนันต์ เกิดเมื่อ พ.ศ. 2489 ปัจจุบันอายุ 63 ปี เดิมเป็นชาวบ้าน ม.3 ต.ชะรัด อ.งหรา จ.พัทลุง เป็นผู้บุกเบิกยุคแรกสุดที่ได้เข้ามายังชุมชนนี้ มีความสามารถและมีความรักในศิลปะท้องถิ่นศิลปพื้นบ้านเป็นอย่างดี คือมโนราห์ ท่านเป็นหัวหน้าคณะมโนราห์หมายปอง

นับเป็นโชคที่ได้เจอท่านในวันนี้ เพราะปกติไม่ค่อยได้อยู่บ้านเนื่องจากท่านมักจะนำคณะไปเล่นมโนราห์ ต่างพื้นที่เป็นประจำ ต่อไปเราจะเรียกท่านตามที่ทุกคนเรียกว่า **ผู้ใหญ่สมปอง**

ทีมวิจัยและทางคุณมานพ ช่วยอินทร์ จาก สกว.ตรังได้ร่วมกันสอบถามผู้ใหญ่สมปอง ตามที่ได้ออกแบบคำถามไว้แล้ว ซึ่งผู้ใหญ่สมปองได้เล่าให้ทีมวิจัยฟังดังนี้

“ เมื่อ พ.ศ.2510 ตอนนั้นมีอายุ 21 ปี บ้านเดิมอยู่ ม.3 ต.ชะรัด อ.งหรา จ.พัทลุง อยู่ที่บ้านด้วยความแร้นแค้นเสดสา(ลำบาก) มาด้วยความจน คู่อำเภอเม่นัง ด้วยได้ข่าวว่า ดินดี ดินสวย เลยออกจากบ้านพัทลุง มาขึ้นรถยนต์ที่สี่แยกนาโหนด ขึ้นรถยนต์โดยสารมาลงที่สี่แยกภูเขา อ.รัตภูมิ จ.สงขลา นั่งรถยนต์โดยสารต่อมาลงที่ จ.ลพบุรี เมือง สตาล นั่งรถต่อมาสิ้นสุดทางรถยนต์ที่บ้านบ่อหิน ต.เขาขาว อ.ละงู และต้องหาบข้าวสาร ติปสี่สิบยี่สิบ

เดินเท้า มาด้วยความลำบาก มาณอนที่เม่นัง 1 คืน และเดินทางต่อมาจนถึงบ้านในคอก(ปัจจุบันคือบ้านปากคอก)”

ทีมวิจัย เข้ามายุคแรกสุดเมื่อ พ.ศ.2510 มีกี่คน ? ใครบ้าง ?

ผู้ใหญ่สมปอง “ เข้ามาตอนนั้นยุคแรกสุด มี 4 คน คือ

1. นายเป้า อนันต์ (บิดา นายสมปอง อนันต์)
2. นายสมปอง อนันต์
3. นายทอง อนันต์
4. นายไข่ บุญสุข (ถูกยิงตายเมื่อ พ.ศ.2512 ที่ จ.พัทลุง)

ทิมวิชัย ตอนนั้นเข้ามาทำอะไร สภาพพื้นที่ สภาพทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างไร และสถานการณ์เป็นอย่างไร

ผู้ใหญ่สมปอง

“พ.ศ.2510 ตอนมาถึงบ้านในคอก(ปัจจุบันเรียกบ้านปากคอก) สภาพพื้นที่เป็นป่าแก๊วกัดคำบรรพ์ มองไม่เห็นอะไร ด้วยต้นไม้ใบไม้บังบัง สัตว์ต่างๆมีมากมาย เช่น หมูป่า ฟาน กวาง จง กบ ปลา มีมาก ชุกชุม ใครมีพลองน้ำไม้ได้จะถูกปลาตอดแผล หากจะตกปลาหาได้ง่ายตกด้วยตาเบ็ดไม้ใส่เหยื่อ หรือตกด้วยเม็ดถั่วก็ได้ปลาแล้ว มาถึงบ้านในคอก(ปากคอก) ทำขนาสี่เสา ด้วยไม้พิน หลังคามุงด้วยใบชิง ช่วยกันถางป่า 4 คน ประมาณ 15 วัน ได้เนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ ต้องใช้แรงคนและขวาน ด้วยไม่มีเครื่องทุ่นแรง ต้นไม้ใหญ่มาก ต้องต่อนั่งร้าน ขึ้นไปโค่นด้วยขวาน นอนกลางคืน ต้องก่อกองไฟ จุดไม้ไฟป่า ให้ระเบิดเสียงดังตามไล่ไล่ เสือ

ยี่ถาง สามโค่น สี่ตากพา ห้าเผา ซึ่งผู้ใหญ่สมปองได้แปลสำนวนภาษาได้ ให้ทิมวิชัย คนได้เหมือนกันแต่ไม่เข้าใจสำนวนได้ว่า ในเดือนยี่เริ่มถางไม้เล็ก ถึงเดือนสามเริ่มโค่นไม้ใหญ่ เดือนสี่ตากแดดไว้ให้แห้ง พอเดือนห้าก็เริ่มเผา จากนั้นฟันปรน เดือนหกเดือนเจ็ด นำข้าว

ถางป่าเสร็จ กลับไปหาข้าวเปลือก พันธุ์พืช เสบียง ที่พัทลุง จุดที่เริ่มมานุกเบิกที่ครั้งแรกคือ **ท่าคลอง ห้วนอน**(บริเวณสามแยกปากคอก) เมื่อกลับมาจากพัทลุง ก็พาครอบครัวมาช่วยนำข้าว มาถอนหญ้า ปลูกลูก คีปลี ข้าวโพด เป็นการปลูกเพื่อบริโภคในและแบ่งปันกัน ไม่ได้มีการซื้อขายแต่อย่างใด ในช่วงนั้นเริ่มมีการปลูกยางพาราแล้ว เป็นยางพาราพันธุ์พื้นเมือง

ขนาที่มีตอนนั้น มี 2 ขนา คือขนานายเป่า อนันต์ และขนานายเป่า บุญสุข”

“ พ.ศ.2511 ช่วงที่นำข้าวมีคนเพิ่มเป็น 10 คน มีครัวเรือนเพิ่มเป็นห้าครัวเรือน **เริ่มมีการถางป่าเพิ่ม** เนื้อที่ต่อครัวเรือนไม่ต่ำกว่าสิบไร่ ครอบครัวยที่เพิ่มคือ ครอบครัวนายไข่ ปานช่วย นายพราก ขูทอง นายสมหมาย อนันต์ นายทอง อนันต์ นายสมปอง อนันต์ **เริ่มมีการทำขุ้งข้าว**หลังคามุงด้วยใบชิงในยุคนั้น ชุมชนที่ใกล้เคียงที่สุด คือ **บ้านย่ำบน มะนัง และบ้านถ้ำเจ็ดคด** ”

ที่บ้านถ้ำเจ็ดคด ผู้ใหญ่สมปองเล่าว่า “ บ้านถ้ำเจ็ดคด ได้มีอิสลาม จาก ต.ชะรัด อ.กงหรา จ.พัทลุง เข้ามานุกเบิกถางป่า ในปี พ.ศ.2510 เช่นกัน ภายใต้การนำของ **นายไสว เหมมปาน** มากันเป็นชุดใหญ่ถึง 35 คน ได้ต่อแพไม้ไผ่จากวังสายทอง ลอดถ้ำเจ็ดคด เรียกว่ามาทางในถ้ำ อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ถางป่าได้เป็น 100 ไร่ ”

ผู้ใหญ่สมปอง

“คนแรกสุดที่น่าจะมาสู่บ้านในคอก(ปากคอก) คือ นายไข่ บุญสุข ด้วยการเดินเท้าลัดเลาะมาบนภูเขา ที่จริงบ้านปากคอกเดิมเรียกบ้านในคอก ด้วยมีภูเขาโอบล้อม ป่าไม้มากมาย เหมือนอยู่ในคอกหาเส้นทางไม่พบมีเส้นทางเป็นร่องเขา ผ่านทวดหินกองจึงเข้ามาได้ จากบริเวณทวดหินกองเข้ามาด้านในเรียกบ้านในคอก”

“ พ.ศ.2512 มีราษฎรจาก จ.พัทลุง มาอยู่เพิ่มอีก 7 ครัวเรือน ทำให้มีครัวเรือนเพิ่มขึ้นเป็น 12 ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่จะเป็นญาติกัน ที่ได้อพยพมาเพิ่มเนื่องจากเห็นว่าดินอุดมสมบูรณ์ดี ในช่วงนั้นสัตว์ป่ามีมากมาย ตกแล้ว หาข้างบ้านก็ได้ทุกวันได้แบ่งปันกันกิน เช่นกระเจง ไม่ได้ล่าเพื่อขาย ตกปลาจะได้ปลา เช่นปลาตูลูนา ขนาดใหญ่มาก ทุ่งชุกชุม เช่นงูเห่าก็มีขนาดใหญ่”

“ พ.ศ.2513 นายทุนได้เข้ามาสัมปทานทำป่าไม้ ได้นำเครื่องจักรกล มาโค่นต้นไม้มี

รถบรรทุกไม้ซุง ทำให้เกิดทางไม้ซุง มีคนงานเข้ามารับจ้างทำไม้ประมาณ 30 คน เช่น นายจันทร์ นายขวัญ นายเพียร นายเลียบ นายล้ำ นายอู๋ นายหวาง ได้บุกเบิกทำไม้ถึง บ้านควนดินดำ บ้านถ้ำโกบ

ชาวบ้านที่เข้ารับจ้างทำไม้กับทางบริษัท ก็จะถางป่าบุกเบิกทำสวนของตนเองไปด้วย เนื่องจากบริษัททำไม้จะ โคนเสาแต่ไม้ใหญ่ได้ขนาด ชาวบ้านถางไม้เล็กบุกเบิกที่ถือครองปลูกข้าว ปลูกยางพารา พันธุ์ยางขนมาจากจังหวัดพัทลุง

นายทุนสัมปทานทำไม้ ได้ตั้งแคมป์ทำไม้ที่บริเวณ โรงเรียนป่าพนในปัจจุบัน เมื่อมีเส้นทางไม้ซุง การสัญจรก็สะดวกกว่าเดิม ผู้คนเริ่มได้ขายสินค้าที่ปลูกเช่น ผัก ติปลี ข้าวฟ่าง ลูกเดือย ถั่วลิสง ข้าวโพด

ชุมชนที่มีในขณะนั้น คือ บ้านป่าพน บ้านปากคอก บ้านถ้ำเจ็ดคต บ้านถ้ำโกบ ในปี พ.ศ.2513 ผู้คนเริ่มอพยพเข้ามาอยู่มากมายจากที่ต่างๆ เช่น จ.พัทลุง จ.ตรัง จ.สงขลา มีการขยายการตั้งถิ่นฐานถึง บ้านควนดินดำ การสัมปทานป่าไม้ ยุคแรก ผู้สัมปทานคือเสี่ยสมศักดิ์ ยุคที่สองคือคุณเจียม

สัมปทานทำไม้มาสิ้นสุดในปี พ.ศ.2517 แต่มาหยุดการทำไม้จริงในปี พ.ศ.2522 ยางพารา ที่ปลูกในปี พ.ศ.2510 เริ่มได้รับผลในปี 2517 ในปี พ.ศ.2526 มีครัวเรือนเพิ่มเป็น 130 ครัวเรือน บ้านส่วนใหญ่เป็นชนา ผู้คนมีความรักใคร่สามัคคีกันสูง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการลงแขกนำข้าวจะไป ช่วยกันหมด”

ทิมวิชัย

“อยากให้ผู้ใหญ่สมปองช่วยเหลือเรื่องราวของสหาย หรือ พ.ค.ท.(พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย) ว่ามาเกี่ยวข้องและกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนอย่างไร ?

ผู้ใหญ่สมปอง

“คาดว่าสหาย หรือ พคท. ได้เข้ามาในพื้นที่แล้ว เมื่อ พ.ศ.2513 เนื่องจากชาวบ้านได้เห็นรอยเท้า และมี ร่องเท้า(เกือก) ตกอยู่ 1 ข้าง คาดว่าเป็นของสหาย เนื่องจากในตอนนั้นชาวบ้านเดินเท้าเปล่ายังไม่ใส่รองเท้า ชาวบ้านเริ่มซุบซิบกันด้วยความหวาดกลัว เพราะเคยเห็นราชการติดใบปลิวโฆษณา ว่าคอมมิวนิสต์ จะจับพระ และคนไปไถนาและสูบเลือดคน ในช่วงนั้นคนที่หวาดกลัวก็จะอพยพไปอยู่ควนกาหลง หรือพัทลุง เป็น ช่วงๆแล้วกลับมาอีก บางรายไปแล้วก็ไม่ยอมกลับมาอีก”

“ในราว พ.ศ.2515 ชาวบ้านยังกลัวสหายมาก พยามจะหลบหนีเมื่อรู้ว่าสหายมา นายไข่ ร่างการพิการเคลื่อนไหวได้ช้ากว่าคนอื่น สหายตามทัน ลูบเนื้อลูบตัวด้วยความเมตตา พุดจาด้วยดี สุภาพเรียบร้อย จนหายกลัว และรู้สึกเป็นกันเอง ก็ไปบอกเพื่อนบ้านว่าสหายเป็นคนดี ไม่ได้ดุร้ายน่ากลัว ทำให้ ชาวบ้านหายหวาดกลัวลง ต่อมาสหายเข้ามาเคลื่อนไหวทำงานมวลชน มาช่วยถางป่า ช่วยนำข้าว เมื่อเจ็บป่วย จิตยาให้ ทำให้ชาวบ้านสนิทสนมและไว้วางใจสหาย”

“ช่วงนั้นสหายที่มาช่วยนำข้าว บางคนเป็นสหายนักศึกษามาจากในเมือง ไม่เคยนำข้าวมา ก่อน การนำข้าวคือการเอาไม้ปลายแหลมแทงไปในดินแล้วหยอดเมล็ดข้าวลงไปหลุมละ 2-3 เมล็ด แต่มีสหาย ท่านหนึ่งหยอดทีละครั้งกำมือ ไม่นานข้าวเปลือกก็หมด ชาวบ้านที่นำข้าวมาองคูดอยู่ แต่ด้วยความเกรงใจสหาย ทำให้ไม่กล้าบอก ”

ผู้ใหญ่สมปอง

“ ในช่วงปี พ.ศ.2515-2516 สหายที่เข้ามาเคลื่อนไหวในพื้นที่ เช่น คุณจิน คุณแนว คุณรวม คุณชู คุณเหียม คุณเพียร

ในปี พ.ศ.2516 (14 ตุลาคม 2516) นักศึกษาอพยพเข้ามามากมาย ทหารเริ่มเข้ามาปราบปราม ในปี พ.ศ.2516-2517
ทีมวิจัย

ชาวบ้านได้รับผลกระทบอะไรบ้างจากการปราบปรามของทหาร ?

ผู้ใหญ่สมปอง

“ชาวบ้านต้องอยู่ด้วยความหวาดกลัว ต้องระมัดระวัง บางคนต้องอพยพออกจากพื้นที่ เคยมีชาวบ้านถูกท่อนระเบิด 2 คน มีคนว่าเป็นท่อนระเบิดของสหาย แต่ที่จริงเป็นท่อนระเบิดของชาวบ้านเอง ด้วยความกึกก้อง ได้เอาท่อนระเบิดที่ทำเอง ไปฝังไว้บนเส้นทาง ไม่รู้ว่าแม่ตนเองและญาติจะกลับมาถูกท่อนระเบิด”

“และอีกเหตุการณ์ ใน พ.ศ.2522 สมัยนั้นชาวบ้านปลูกข้าวแล้วเก็บเกี่ยว หาบเข้าเพื่อนำกลับบ้าน แต่เนื่องจากหาบมาไกล คงพาไปไม่ถึงบ้าน มาถึงแคมป์พวกทำไม้ ซึ่งมุ่งหลังคาสังกะสี ข้าวจะได้ไม่ถูกฝนถูกน้ำค้างก็เลยกองรวมไว้ ทหารมาเห็นก็ว่าเป็นเสบียงคอมมิวนิสต์ เลยยิงและเผาข้าวหมด ต่อมาเพื่อความปลอดภัย ชาวบ้านได้สร้างหลุมหลบภัยไว้ใกล้บ้านเวลามีการปะทะกันก็ไว้หลบภัยจากการปะทะ แต่บางทีทหารก็มาใช้หลุมหลบภัยเพื่อการปะทะด้วย”

ทีมวิจัย ปัญหาที่พบในช่วงนั้นมีอะไรบ้างที่สำคัญ ?

ผู้ใหญ่สมปอง

ปัญหาที่พบที่สำคัญในช่วงนั้นคือ โรคภัยไข้เจ็บ ที่พบมากคือไข้ป่า(มาลาเรีย)”

ผู้ใหญ่สมปองได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น เดิมทีนี้ขึ้นกับ ม.13 ต.นิคมพัฒนา อ.ควนกาหลง ต่อมาแยกเป็น ม.14 (บ้านป่าพน) ต.นิคมพัฒนา อ.ควนกาหลง และแยกเป็น ม.6 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล เมื่อ 26 พฤษภาคม 2526 จากนั้นเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นได้ขอแยกหมู่บ้านเป็น ม.9 บ้านควนดินดำ ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล เมื่อ พ.ศ.2543 รายละเอียดอื่นๆเช่น ตั้งโรงเรียนบ้านป่าพน(เดิมชื่อโรงเรียนปากคอก) เมื่อ 15 พฤษภาคม 2528
คุณจรรยา ทศกุล (หัวหน้าโครงการวิจัย)

ได้เสนอให้ทีมวิจัยที่ดูแลเรื่องข้อมูลชุมชนประวัติชุมชน คือผู้ใหญ่ปัญญา ทองนุ่น นางประจวบ คงแก้ว ไปค้นข้อมูลยุคหลังตั้งหมู่บ้าน มาเพิ่มเติมข้อมูลต่อไป

คุณมานพ ช่วยอินทร์ สกว.ตรัง “อยากให้ผู้ใหญ่สมปอง ได้เล่าถึงสถานที่สำคัญที่เป็นที่เคารพนับถือของคนในท้องถิ่น และเรื่องเล่า ความเชื่อต่างๆในชุมชน”

ผู้ใหญ่สมปองเล่าว่า มีดังนี้

1.ทวดหินกอง

สถานที่ตั้ง.

เป็นช่องเขา ที่อยู่ในจุดสูงสุด เป็นเส้นทางเดียวที่เจ้าเข้าสู่บ้านในคอก (ปากคอก) และหมู่บ้านอื่นๆที่อยู่ด้านในเดิมเป็นเส้นทางเท้าในป่า เก่าแก่ก่อนมีหมู่บ้าน มี ปะตูเอน ซึ่งเป็นอิสลาม ได้ใช้เป็นเส้นทางไปล่าสัตว์จับช้าง และความเชื่อเรื่องทวดหินกองก็มีอยู่แล้ว ร่องรอยหลักฐานในอดีต จะมีกุโบว์(ป่าช้าแขก) ในพื้นที่นี้

ในช่วงที่ผู้คนอพยพเข้ามาตั้งแต่ พ.ศ.2510 เวลาเดินเท้าผ่านเขาสูง ซึ่งเต็มไปด้วยความยากลำบาก ก็จะถือหินก้อนเล็กๆมา 1 ก้อน พอเดินผ่านบริเวณทวดหินกองจะเอาหินตั้งกองรวมไว้กับของคนอื่นๆ ชาวบ้านแถวนี้จะภาค(อธิษฐาน) ว่า “รักษากันทวดเหอ”

ทีมวิจัยและผู้ใหญ่สมpongได้ร่วมกันทบทวนประสบการณ์ที่พบเห็นจากร่องรอยความเชื่อเรื่องทวดหินกองดังนี้

- ในอดีตที่มีการทำไม้ โดยใช้ช้างเข้ามาชักลากไม้ เมื่อควาญช้างพาช้างผ่านบริเวณทวดหินกอง หากเจ้าของไม้ภาค(บน) หรือบอกกล่าวทวดหินกองจะถูกทวดหักขาช้างทำให้ช้างเท้าพลงบาดเจ็บ ตอนหลังก็ต้องบอกกล่าวทุกครั้งทำให้ช้างปลอดภัย
- ในยุคสัมปทานป่าไม้ นายทุนนำรถคัน จะนำมาดับบริเวณทวดหินกอง ขณะคนขับกำลังขับรถเพื่อเข้าไปดับ มีกิ่งยาง(ต้นยาง ที่ใช้ทำน้ำมันยาง)ตกใส่แขนรถเบ็กโซขาด ทำให้ชาวบ้านเคารพนับถือในความศักดิ์สิทธิ์
- นายเลี่ยม คนในชุมชน ไม่มีความเชื่อและศรัทธาเรื่องทวดหินกอง พอจีรยนต์ผ่าน ก็ชักอวัยวะเพศให้ไปทางทวดหินกอง พอรถยนต์ลงจากควน(เขา) รถยนต์พลิกคว่ำแต่ไม่ได้รับบาดเจ็บ
- เวลาคันในชุมชนมีหญิงที่คลอดบุตรใหม่ไปคลอดนอกพื้นที่และนำบุตรกลับมา หรือนำเด็กเล็กจากถิ่นอื่นมาในชุมชน เมื่อผ่านทวดหินกอง หากไม่ได้บอกกล่าว กลับมาบ้านเด็กจะร้องไห้กวน

ทีมวิจัย มีการเก็บอย่างไร ?

ผู้ใหญสมpong

“ ไม่ต้องเก็บด้วยอะไรก็ได้ เพียงบอกกล่าวเฉยๆ หรือจะเก็บด้วย ข้าวต้มหอม ข้าวต้มหอม คือข้าวต้มมัดอาจเพียงห่อเดียวก็ได้ แต่ให้หอมมาทวดหินกองไม่ขอการเก็บด้วยเหล้า หรือการจุดประทัด ปัจจุบันผู้คนในท้องถิ่น เมื่อผ่านทวดหินกอง ก็จะบอกกล่าว ขวดยานพาหนะ จะบีบแตร ก่อให้เกิดผลดีคือความสบายใจ และที่ดีที่สุดคือเรื่องความปลอดภัย เนื่องจากเป็นร่องเขา ขวดยานผ่านมาจะไม่ค่อยเห็นกันเมื่อได้ยินเสียงแตรทำให้ระมัดระวังยิ่งขึ้น”

ทวดถ้ำโกบ

ที่ตั้ง บริเวณเขาถ้ำโกบ ถ้ำโกบเป็นถ้ำที่สวยงามอีกถ้ำหนึ่งอยู่บ้านถ้ำโกบ อยู่ก่อนถึงถ้ำภูผาเพชร ทวดถ้ำโกบเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านถ้ำโกบและชุมชนใกล้เคียง ประวัติทวดถ้ำโกบ ผู้ใหญ่สมpongว่า ชื่อคือ **ตาโกบธัญญะ** แต่หากอยากรู้ข้อมูลให้มากกว่านี้ให้ไปถาม **ลุงจันทร์ สงด้วง** **ลุงตั้ง(นายบันเทิง คงแก้ว)** เล่าว่า

“ ตอนลุงควายกลับบ้าน ผ่านมาตามถนนสู่บ้านถ้ำโกบ ควายไม่ยอมมาตามทิศที่ลุงจะไปทางทิศอื่น ทำให้ไม่สามารถลุงได้ เมื่อจนปัญญาที่จะแก้ไข ก็อธิษฐานถึงทวดถ้ำโกบให้ช่วย หลังจากนั้นควายก็ยอมให้ลุงไปตามทางกลับบ้านแต่โดยดี”

ผู้ใหญสมpong

“ มีคนไปกินเหล้าในถ้ำกันหลายคน ขณะนั่งกินได้ยินเสียงร้องไห้ที่ติดอยู่ที่ผนังถ้ำ(ตามรูปภาพประกอบที่เห็นลูกศรชี้) หล่นลงน้ำดังตูม ด้วยความตกใจวิ่งไปดูแต่ไม่เห็นร่องรอยอะไร เลยเชื่อว่าเป็นเพราะไม่บอกกล่าวทวดถ้ำโกบ”

รายละเอียดอื่นๆเพิ่มเติมที่มิจัยจะลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้ง

ผู้ใหญ่สมปองเล่าว่า

ความบันเทิงในอดีตที่มีในชุมชนนี้ คือ มโนราห์ ลิเกป่า ซึ่งติดตัวมาจาก จ.พัทลุง
ทีมวิจัย ได้ร่วมวางแผนเก็บข้อมูลประวัติชุมชน เรื่อง พ.ค.ท(สหยา) และบ้านรากไม้ภายใน 15 มีนาคม 2552
จากนั้นได้เลิกการเก็บข้อมูล เนื่องจากคึกมากแล้ว ในเวลา 23.00 น

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร.

ศ.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จงสตูล

วันที่ 11 มีนาคม 2552

ณ.บ้านลุงตั่งโฮมสเตย์ ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

เวที เก็บข้อมูลเรื่องเงาะซาไก

.....

ผู้ร่วมเวที

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบรรเทิง คงแก้ว	ทีมวิจัย
3. นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ	ทีมวิจัย
4. น.ส.เพ็ญลักษณ์ อินรสังข์	บันทึกอาสา
5. นายจำนัญ ยอดราช	ทีมวิจัย
6. ไอ้เฒ่าแซ เงาะซาไก	ผู้ให้ข้อมูล
7. นายมานพ ช่วยอินทร์	ส.ก.ว.ตรัง

เมื่อทีมวิจัยพร้อมเพรียง นายจรูญ ทศกุล หัวหน้าโครงการวิจัย ได้พูดคุยกับผู้ร่วมเวที

“วันนี้จะเป็นการเก็บข้อมูลเรื่องเงาะซาไก ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชุมชนภูผาเพชรมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้ใช้ชีวิตเร่ร่อนเร่ไปมาตามป่าเขา ในพื้นที่แห่งนี้ก่อนที่จะมีหมู่บ้าน ก่อนที่จะมีชาวบ้านคนแรกสุดที่มานุกเบิกหมู่บ้านนี้ได้เข้ามาถึง การเรียนรู้เรื่องเงาะซาไก จะทำให้เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กับทีมวิจัย และอาจจะนำเรื่องราวที่เป็นประโยชน์นำมาถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและเหมาะสม และทำให้เราได้เข้าใจ วิถีชีวิต มีความเข้าใจต่อเงาะซาไก และทำให้ได้อยู่ร่วมกันในพื้นที่แห่งนี้มีความสุข

วันนี้เรามี ไอ้เฒ่าแซ เงาะซาไกมาร่วมพูดคุยให้ข้อมูล คำว่าไอ้เฒ่า แปลว่า เกลต หรือเพื่อน เพราะฉะนั้นวันนี้เราจะแทนตัวเองว่าไอ้เฒ่า กัน อีกอย่างคำว่า เงาะซาไก ซึ่งเป็นเงาะป่าเหล่านี้ ตามหนังสือ

ไม่มีเงาะป่าในประเทศไทย ของบุญเสริม – ประสิทธิ์ ฤทธิการิมย์ กล่าวว่า ดร.พอล คิมสเคเบสตัว จำแนกไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2468 ว่าเป็นเผ่าเซมัง (SEMANG) แต่ในที่นี้เราจะเรียกว่าชาไก ตามคำเรียกขานและเป็นที่เข้าใจกันมาตั้งแต่อดีต ”

ไอ้เผ่าหนพ (คุณมานพ ช่วยอินทร์) ได้นำเสนอต่อทีมวิจัยว่าเพื่อให้การเก็บข้อมูลง่ายขึ้นก็ควรวางโครงประเด็นที่จะเก็บข้อมูล โดยให้ทุกคนช่วยกันคิดและเสนอมา ซึ่งก็ได้เค้าโครงเบื้องต้นดังนี้

1. ด้านการตั้งถิ่นฐาน ชาไกเข้ามาอยู่เมื่อไรเมื่อเทียบกับชุมชน
2. ความสัมพันธ์กับชุมชน ตั้งแต่ยุคมีสหยา (พ.ค.ท) การช่วยเหลือ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนสิ่งของกับชุมชน การให้อภัย
3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาไกด้วยกัน ระหว่างกลุ่มชาไก (ตราง – พัทลุง – สตูล) การไปมาหาสู่กัน ลักษณะไคบ้าง การย้ายที่ทำกิน การไปเยี่ยมเยียน การนัดหมายพบปะระหว่างกลุ่มชาไกต่างๆ
4. ลักษณะการตั้งทัพ มีการย้ายทัพบ่อย สาเหตุการย้าย (มีแหล่งอาหารใหม่ตามฤดูกาลที่เดิมอาหารหมดหากินลำบาก มีคน ตาย)
5. การหาอยู่หากิน หากินอย่างไร สัตว์ป่าของป่า ห้วยมัน
6. ความสัมพันธ์ภายในทัพ ความสัมพันธ์เป็นอย่างไร และเปลี่ยนแปลงอย่างไร จากอดีตถึงปัจจุบัน ได้สิ่งของมา แบ่งปันกันอย่างไร มีการช่วยเหลือกันอย่างไร มีการปกครองอย่างไร
7. สภาพความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การใช้เสื้อผ้า และใส่เสื้อผ้า การกิน สภาพตั้งแต่ดั้งเดิมและพัฒนาจนถึงปัจจุบัน การเกิด ยารักษาโรค การตาย อื่นๆ เช่นภาษาพูด สิ่งของเครื่องใช้ การศึกษา ความเชื่อ การเลียนแบบวิถีชีวิตของชาวบ้าน

การพูดคุยวันนี้ ไอ้เผ่าแซ ชาไกที่ใกล้ชิดกับชุมชนภูผาเพชร ร่วมให้ข้อมูล ซึ่ง ไอ้เผ่าเชษฐ (นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ) ไอ้เผ่าตั้ง (นายบรรเทิง คงแก้ว) ไอ้เผ่าหนูน (นายจำนัญ ยอดราช) ผู้สนิทสนมและคลุกคลีกับชาไกกลุ่มนี้ร่วมเพิ่มเติมข้อมูล

ไอ้เผ่าแซ เกิดที่ห้วยแห้ง (ใกล้วังกลอย แหล่งที่พักเดินป่าของชุมชน) ใช้ชีวิตในป่าเทือกเขาบรรทัด เช่น โตนเต๊ะ-ตราง เขาจันทร์-พัทลุง และภูผาเพชร-สตูล คนในชุมชนที่สนิทเป็นพิเศษ เช่น ไอ้เผ่าปอง (อดีตผู้ใหญ่สมปอง อนันต์) ไอ้เผ่าเฉียง (นายเฉียง ทองมาก-ผู้อาวุโสในชุมชน)

ทางทีมวิจัย ไอ้เผ่าแซ(ชาไก) ไอ้เผ่าหนพ(คุณมานพ) ร่วมพูดคุย และแปลภาษาพูด และภาษาความเข้าใจมาเป็นภาษาเขียน เป็นเรื่องๆดังนี้ (หมายเหตุ ได้เพิ่มเติมภาพที่ชมรมได้ไปสำรวจมาจากพื้นที่จริงมาในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ด้วยเพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น)

1.ประเด็นเรื่องการตั้งถิ่นฐาน

เงาะซาไกได้ใช้ชีวิตในพื้นที่แห่งนี้ก่อนที่ชาวบ้านจะมาตั้งชุมชนในภูผาเพชร ซึ่งตามข้อมูลที่ผู้ใหญ่สมปอง อนันต์ ได้เล่ากับทีมวิจัย ว่าเริ่มเข้ามาในพื้นที่แห่งนี้ในปี 2510 ซึ่งขณะนั้นเพิ่งเริ่มมีชาวบ้านมาตั้งถิ่นฐานซึ่งท่านเป็นชุดแรกสุด ก็มีเงาะป่าอยู่ก่อนแล้ว ไอ้เฒ่าแซ ก็ยืนยันว่าบรรพบุรุษก็อยู่ในป่าที่ตั้งชุมชนนี้มาก่อนตนเองเกิดอีก ต่อมาชาวบ้านมาตั้งถิ่นฐานเงาะซาไก ก็ได้ค่อยเข้าไปเรื่อยๆ เนื่องจากซาไกชีวิตความเป็นอยู่ต้องอาศัยป่า

ไอ้เฒ่าตั้ง

“ผมได้พบเงาะซาไก ตอนเป็นสหายอยู่ในป่า เงาะซาไกที่จะเล่าถึงได้มาเป็นสหาย(พ.ค.ท.) ชื่อ **คุณพฤษ** ตอนนั้นซาไกคนหนึ่งได้แยกตัวออกจากกลุ่มของตนเองมาอยู่โดดเดี่ยวโดยอยู่กับชาวบ้านผมเคลื่อนไหวทำงานมวชนมาพบเข้า ที่นี้ ซาไกคนนี้ก็ได้อาศัยตามสหาย(พ.ค.ท.) มาอนมามากินอยู่กับสหายมาตอนหลังก็ตัดสินใจเข้าไปเป็นสหาย เข้าสู่กระบวนการ พ.ค.ท. ได้ชื่อจัดตั้งว่า **คุณพฤษ** ได้ทำหน้าที่ในการหาเสบียงล่าสัตว์ ทำการผลิต เช่นปลูกข้าว ทำไร่ สามารถทำได้ เข้าไปเป็นสหายประมาณ 5 ปี หลังจากผมออกจากป่าเมื่อปี 2524 คุณพฤษยังไม่ออกจากป่า และได้ ประมาณปี พ.ศ.2526 คุณพฤษได้ทำงานเคลื่อนไหวไปอยู่กับสหายอีกชุด แต่มีกำลังไม่มากนักที่**เขาจันทร์ พัทลุง** และเกิดปะทะกับกองกำลังทหารพราน ก็ถูกยิงตาย

ไอ้เฒ่าคุ้ม(นายจรูญ ทศกุล-หัวหน้าโครงการวิจัย)

“ผมขออนุญาตเสริมเรื่อง **คุณพฤษ** เงาะซาไกที่เข้าร่วมกับ พ.ค.ท. เป็นข้อมูลเอกสาร จากหนังสือ **บนเส้นทางภูบรรทัด** ตำนานการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชน พัทลุง-ตรัง-สตูล หน้า 242 เขียนว่าในมือกลางวันและมือเย็นมีเนื้อสัตว์ แทบทุกมื้อจากฝีมือการล่าของ **คุณพฤษ** สหายที่มีสายเลือดเผ่าซาไก เพียงผู้เดียวของเรา ที่ยังป็นลูกกรด และลูกของยาวแม่นเหมือนจับวาง การล่าสัตว์ของคุณพฤษเป็นเหตุให้เราหยุดเรียน(การเมืองการทหาร) เพื่อช่วยกัน ไปหาหมูเถื่อนที่ถูกยิงกองไว้ 3-4 ตัวในป่าต่างควนกัน....

ไอ้เฒ่าตั้ง

ตอนผมเป็นสหาย อยู่ที่ค่ายในตระ ประมาณ พ.ศ.2522 ได้เจอกับเงาะซาไกชุด **ลุงเจียด ป้าทรัพย์** (ตายแล้ว) ได้หาอยู่หากินตามประสาเงาะป่าที่ในตระ ได้ไปพุดคุยและพบปะที่ทับ ต่อมาป้าทรัพย์ได้ไปหาอาหารเช่นหัวมันป่าที่บริเวณป่าในตระ ก็ไปเหยียบถูกกับระเบิดของพวกผม(สหาย) ถูกสะเก็ดตามตัวบาดเจ็บแต่ไม่สาหัส **ลุงเจียด**(สามีป้าทรัพย์ ได้พาไปหาสหายที่ค่าย ได้ไปเรียกภรรยาผมที่เป็นสหายเช่นกันว่า ..สาว สาว ป้าทรัพย์ถูกทุบ ผมก็ได้พาไปในค่าย ทำแผล และให้กินยา สั่งให้ตั้งทับใกล้ค่ายสหาย และรักษาจนหาย

ต่อมาผมออกตัวจากสหายมาสร้างบ้านอยู่ที่ภูผาเพชรในปี 2526 ป้าทรัพย์ได้ย้ายทับเร่ร่อนมาพบเข้าก็จำได้ ยังถามหาและทักทาย ลูกสาวป้าทรัพย์ 1 คน ชื่อเม่น ก็เป็นเมีย **ไอ้เฒ่าแซ**

ไอ้เฒ่านพ นี้แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายหากินในป่าแห่งนี้ซึ่งมีมานานก่อนตั้งชุมชนภูผาเพชร

2.ประเด็นความสัมพันธ์กับชุมชน

ไอ้เฒ่านพ

พอรู้จักกับเงาะซาไกแล้ว ได้มีการช่วยเหลือกับคนในชุมชนอย่างไรบ้าง .

ไอ้เฒ่าตั้ง

ตอนที่ผมถางป่าทำไร่ข้าวที่บริเวณไร่ 14 ชุดป่าทรัพย์ ลุงเจียดได้พาชุดเงาะป่าชาไปประมาณ 25 คน ไปช่วยทำหญ้าในไร่(ถอนหญ้า) ผมได้หุงข้าวให้กิน เงาะกลุ่มนี้จะกินข้าวเปล่า ยังกินแกงไม่เป็น แกงเผ็ดกินไม่เป็น กินแต่ของจืด เช่นแกงเลียงผักพื้นบ้าน หลังจากนั้นชุดป่าทรัพย์ ลุงเจียดก็ไปอยู่ที่ตระ ชุดต่อมา ก็เป็นชุดของไอ้เฒ่าครวญ

ไอ้เฒ่าแซ(ชาไก)

แต่แรกผมก็อยู่กับกลุ่มไอ้เฒ่าครวญ ตอนนี้นั้นไปอยู่ทับทุ่งแล้ว เฒ่าไอ้เฒ่ายาวก็อยู่กับกลุ่มนี้แหละ แต่ตอนนี้ไปอยู่กับกลุ่มที่เขาจันทร์พัทลุง

ไอ้เฒ่านพ

นี่แสดงให้เห็นว่าเงาะที่มาอยู่ในชุมชนนี้ มีมากกว่า 1 กลุ่ม เช่นยุคแรก กลุ่มป่าทรัพย์-ลุงเจียด กลุ่มไอ้เฒ่าครวญ กลุ่มไอ้เฒ่าแซ ซึ่งมาอยู่ค่อนข้างประจำ และอาจมีกลุ่มอื่นๆอีก มีการย้ายกลุ่มระหว่างกลุ่มด้วย และมีการแตกกลุ่มออกไป

ไอ้เฒ่าตั้ง

เวลาเงาะป่ามาชาวบ้านจะให้ข้าวสาร ส่วนชาไกก็จะเอาของป่ามาให้ มาแลกเปลี่ยนกัน เช่นสมุนไพรรักษาโรค ให้มาตั้งแต่อดีตรุ่นป่าทรัพย์เช่นผ้าถุง ของกินเช่นกะปิ เกลือยังไม่รู้จักกิน ตอนนี้เป็นคนหมดแล้ว

ไอ้เฒ่าคุ้ม

คุณเจียดเคยเล่าว่าเมื่อปี 2528 ตอนได้จัดงานแต่งงาน ก็ได้บอกเงาะชาไกกลุ่มป่าเจียด-ลุงทรัพย์ มาร่วมงานถึง 40 คน เนื่องจากมีความสนิทสนมกัน ได้เชิญมากินข้าว บางทีก็ได้ให้ญาติที่มาจากที่อื่นได้เจอเงาะ นี่แสดงว่าเงาะชาไกกับชุมชนมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ไอ้เฒ่าตั้ง

เวลาในงานอื่นๆเช่นงานทอดกฐินในวัด งานต้อนรับคณะต่างๆ จะบอกให้มาเป็นเชิงมาโช้วด้ว

ไอ้เฒ่าเขษฐ

“ การออกมาพบปะกับชาวบ้าน จะออกมาพบกับคนที่สนิทเท่านั้น และการออกมาที่ชาวบ้านทุกครั้งจะต้องมีของมาแลกเปลี่ยน หรือมีชาวบ้านนัดหมายให้ออกมาว่าจะมีงานมีการ เช่นงานแต่งงาน งานบวช งานศพ ถ้ามีการนัดไว้ชาไกจะออกมาทั้งหมด ในกลุ่มที่มีอยู่จะกินอาหารในงานจนอิ่ม บางงานก็ให้ของติดไม้ติดมือไปด้วย เช่น ข้าว แกงในงาน หรือเสื้อผ้า ซึ่งเมื่อก่อนจะใช้เสื้อผ้าไม่เป็นปัจจุบันเวลาออกมาที่ชาวบ้านจะใส่เสื้อผ้าทุกคน

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544-2545 เป็นต้นมา เมื่อชาไกนำของป่ามาแลก เช่น สมุนไพรรักษาโรค กล้วยไม้ ลูกเหริย ลูกเนียง สะตอ จะขอแลกเป็นเครื่องปรุงต่างๆ เช่นเครื่องแกง เกลือ ผงชูรส การกินอาหารจะไม่ชอบที่รสเผ็ด ”

3.ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาโกด้วยกัน

ไอเฒ่าตั้ง

มีบ้างไหม ที่พวกเงาะชาโกหลายกลุ่มนัดหมายไปพบกันในที่เดียวกัน และนัดหมายอย่างไร เพราะผมเคยไปพบครั้งหนึ่งที่เจ้าพะห้ ตรัง เงาะป่ามารวมกันทั้งหมด ประมาณ 100 คน มาร้องรำทำเพลง มีเครื่องดนตรีเคาะเสียงดัง ผมได้ถามป้าทรัพย์(เงาะชาโก) บอกว่ามาพบกัน

ไอเฒ่าแซ

มีพบเหมือนกัน เวลาไปหาสัตว์ก็ได้เจอกันก็นัดแนะกัน แต่รุ่นผมไม่มีการร้องรำ แต่ได้แต่พูดคุยกันเท่านั้น การปกครองในกลุ่มจะมีผู้นำ เป็นกำนันชาโก แต่บางกลุ่มก็ไม่มีผู้นำเช่นกลุ่มไอเฒ่าแซ

4.ลักษณะการตั้งทับ

ไอเฒ่าเชษฐ

“ ลักษณะการตั้งทับที่อยู่อาศัยจะเลือกทำเลภูมิประเทศเป็นเนิน มักอยู่ตามป่าลึก ร่มไม้ใหญ่ มีลำธารอยู่ใกล้ มีสัตว์ป่า เพื่อกันอันตราย ทำเป็นเพิงหมาแหงน มุงด้วยใบหนา ใบพน หรือ ใบร็อก หรือ ใบชิง ที่นอนจะทำด้วยไม้กลมขนาดพอกำมือรอบ ทุกทับจะมีกองไฟ หนึ่งถึงสองกองติดอยู่เสมอ เพื่อก่ออาหาร หรือให้ความอบอุ่น

ในช่วงที่ฝนตกชุกจะย้ายทับ ไปอยู่ที่หน้าลา(เพิงหิน) การตั้งทับจะอยู่ใกล้กันเป็นกลุ่มๆ ถ้าในกลุ่มมีเด็กผู้ชายอายุประมาณ 6-7 ปี จะมีต้นไม้ต้นเท่าแขนไว้ฝึกปีนด้วย และจะใช้ยานเชือกผูกไม้ทำชิงช้าให้เด็กเล่นในกลุ่มหนึ่งจะมีตั้งแต่ 20-30 คน

ไอเฒ่าตั้ง ในช่วงหลังเมื่อได้มาตั้งทับใกล้ชุมชนเพื่อรับนักท่องเที่ยว ที่จะไปหาจะทำแบบยกพื้นคล้ายกระท่อมชาวบ้าน ก็มีกลุ่มไอเฒ่าแซ กลุ่มเดียวที่ทำ เช่นที่ทับไร่ 14

กรณีการย้ายทับจะย้ายเมื่อ

1. อาหารการกินไม่เพียงพอ ของกินเริ่มหายาก
2. ย้ายตามฤดูกาล เช่นฝนตกหนักจะย้ายไปอยู่หน้าลา (บริเวณชะง่อนผากันฝนได้)
3. ย้ายเพื่อหาแหล่งอาหารใหม่ เช่นรู้ว่าช่วงนี้มีผลไม้สุกที่ใด เช่นผลไม้ป่า ลูกสะท่อนป่า ลูกปีค้อน
4. กรณีที่ถูกชาวบ้านรบกวนมากเกินไป หรือขู่ว่าจะทำร้าย ”
5. กรณีมีสมาชิกในกลุ่มชาโกด้วยกันตาย

5.ประเด็นการหาอยู่หากิน

ไอเฒ่าเชษฐ

ผมเข้ามาอยู่ปี 2543-2544 มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องการกิน มีการขอเครื่องแกง ขอเกลือ แม้แต่น้ำยาล้างจาน เนื่องจากจะมีชาวบ้านให้ของใช้ที่ไม่จำเป็น เช่นขนมซอง ยาสระผม ให้ไปซื้อเสื้อผ้าที่ไม่จำเป็นเวลาจะมาหานักท่องเที่ยวเช่นมาหน้าถ้ำภูผาเพชร ต้องบอกกล่าวเชิญมา จะรู้จักการหาเงินแล้ว รู้จักขอเงิน แลกเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง การกินการแต่งตัว จะเปลี่ยนไป

ไอ้เฒ่าตั้ง

การหาอยู่หากินจะหาของป่าเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนกับชาวบ้าน เช่นน้ำผึ้ง สะตอ ลูกเหริ่ง กล้วยไม้ป่า เริ่มรู้จักใช้เงินแล้ว สมัยก่อนหุงข้าวจะไม่หมีหม้อจะหุงกับกระบอกไม้ไผ่ มีการแบ่งปันอาหารภายในกลุ่ม

6.สภาพความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

- สภาพความเป็นอยู่ในอดีต (การแต่งกาย)

ไอ้เฒ่าบุญ (นายจำบุญ ยอดราช)

ประมาณปี 2532 นายช่วง-นางพร้อม รับซื้อหอย ส่วนผมไปตัดหอยในป่า ต้องนอนในป่า เงาะซาไก กลุ่มหนึ่งประมาณ มากกว่า 20 คนเป็นกลุ่มป่าทรัพย์-ลุงเจียด แต่ตอนนั้นไม่ค่อยนุ่งผ้า นุ่งบ้างนิดๆหน่อยๆ แต่พอเจอคนจะนุ่งครบปิดหมด แต่ในชุดกลุ่มยุคหลังเช่นชุด ไอ้เฒ่าแซ ก็แต่งตัวเป็นแล้ว

ไอ้เฒ่ากอบ (นายไพโรจน์ คำพล)

ตอนผมมาอยู่ปี 2535 มีเงาะมาอยู่แถวใกล้บ้านผม เงาะยังนุ่งใบไม้ เงาะนอนใกล้โขดหินจะนอนเอาหัวเข้าในเพิงหิน ด้วยกลัวเสียดหัว การใช้เสื่อผืนยังน้อย นุ่งผ้าเดียว ผู้หญิงอาจใช้ผ้าเดียว ผ้ารัดอก ไม่ได้ลามกแต่ไม่มีอะไรใส่

ไอ้เฒ่าคุ่ม เรื่องการแต่งกายของซาไกในอดีตของกลุ่มที่มาในชุมชนนี้ในอดีต ผมมีข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บนเส้นทางภูบรรทัด ตำนานการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชน พัทลุง-ตรัง-สตูล หน้า 217

“วันหนึ่งประมาณบ่ายสามบ่ายสี่ ช่วงต้นปี 2522 ขณะที่พวกเรากำลังถางป่าเพื่อนกเบิกที่ดินทำไร่อยู่ๆ ก็มีเพื่อนซาไกปรากฏตัว ขึ้นอย่างเงียบๆ โดยที่เราไม่รู้ตัวมาก่อนแรกๆที่เราเห็นเพียงคนสองคนและพวกเราบางคนร้องออกมาด้วยความตื่นเต้นตกใจ แล้วเราก็อ๋อๆเห็นกลุ่มของเขาทั้งหญิงชายเด็กและผู้ใหญ่ ทั้งเดิน ทั้งกระเตง ทั้งเกาะอก และเกาะหลังรวมๆกันแล้วประมาณ 40 คน ปรากฏตัวเปลือยกายล่อนจ้อน ตามวิถีดั้งเดิมของพวกเขา มีอยู่บางคนเท่านั้น ที่มีใบไม้หรือเศษผ้าปิดบังอวัยวะเพศบ้างแต่ส่วนใหญ่ไม่มี ”

ไอ้เฒ่าคุ่ม

“ การแต่งกายในปัจจุบัน ซาไกรับวัฒนธรรมการแต่งกายอย่างสังคมชาวบ้าน ผู้หญิงใส่เสื้อ นุ่งผ้าถุง ผู้ชายนุ่งกางเกง ใส่เสื้อสวมรองเท้า และอาจใส่บาฬิกา(แต่ดูเวลาไม่เป็น) แล้วแต่จะมีชาวบ้านบริจาคให้ ใส่แล้วไม่ซัก จนเก่าแล้วทิ้ง เมื่อได้ชุดใหม่”

7.การกินสภาพตั้งแต่ดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน

ไอ้เฒ่าเชษฐ

“ การหากินของซาไกในอดีต อาหารจะเป็นอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เนื่องจากซาไกไม่รู้จักการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ พืช จะเป็นพวกหัวมันป่า ซึ่งมีประมาณ 2 ชนิด ผลไม้ตามฤดูกาล ยอดเหมา และสัตว์ป่า ซึ่งหาได้เมื่อก่อนจะมีจำพวกกวางด้วย แต่สัตว์ป่าที่มีในปัจจุบันเช่น ลิง ค่าง บ่าง ชะนี หมูป่า ฯลฯ สัตว์ป่าที่ซาไกไม่กินก็มีเหมือนกัน คือ โคร่า หรือเลี้ยงผา ซึ่งในอดีตครั้งหนึ่งมีซาไกที่กินเลี้ยงผาแล้วตาย ทำให้ซาไกที่รู้หรืออยู่ในเหตุการณ์ไม่กล้ากินเลี้ยงผาอีก “

ไอ้เผ่าคุ้ม

“ตอนที่เรามาพบไอ้เผ่ายาวที่ทับคลองยางแดง ปี 2549 :ชาวกูกลุ่มนี้ได้ลงมา ผู้ชายเป็นคนล่า ผู้หญิงเป็นคนฆ่าและ โดยเอาหนังเผาไฟทั้งตัว พอชนไหม้ ก็เอาไม้ไผ่ ซึ่งผ่าแล้วมีความคมขูดหนังออก จากนั้น ใช้มีดตัดอย่างไฟพอสุกๆดิบๆแบ่งกันกิน และแบ่งไปตามทับต่างๆเท่ากัน ส่วนหัวมันก็มีหัวมันหัวเล็กๆเป็นอาหารสะสมไว้อยู่หลายหัว”

ไอ้เผ่าเขมร

“ปัจจุบันของกินในป่าที่พอจะเป็นอาหารได้ ได้มีจำนวนน้อยลงมาก เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์และพื้นที่ป่าลดลง ก็เลยต้องหาของป่าที่ชาวบ้านต้องการมาแลก เช่น จำพวกสมุนไพร ถั่วฝักยาว ฝรั่ง มะม่วง น้ำผึ้ง หรือของอื่นๆที่ชาวบ้านบอกไป ของที่ชาวกูต้องการจะเป็นอาหารเช่นข้าวสาร และกับข้าวที่ชาวบ้านให้ จำพวกปลาเนื้อหมู มาม่า หรือปลากระป๋อง

8.การแต่งงานของชาวกู

ไอ้เผ่าเขมร

“ การแต่งงานของชาวกู ก็คือถ้าทั้งสองฝ่ายยินยอมพร้อมใจก็จะอยู่ด้วยกันเลย หรือถ้ามีการสู่ขอก็จะให้ฝ่ายชายไปหาสัตว์ป่า และฝ่ายหญิงไปหาหัวมันเพื่อเอามาเลี้ยงหรือกินกัน จะมีการทำทัບใหม่ให้คู่บ่าวสาว ”

ไอ้เผ่าคุ้ม

“ ปัจจุบันการแต่งงานของชาวกูถูกนำมาทำการท่องเที่ยว โดยบิดเป็นวิถีดั้งเดิมของชาวกูในการแต่งงาน ไปเกณฑ์ชาวกูมาแต่งงานจัดฉากให้นักท่องเที่ยวดู ซึ่งชุมชนของเราไม่เห็นด้วย ได้จัดมาเป็นปีที่ 2 แล้ว เรียกว่า วิวาร์ชาวกู ”

การเกิด

ไอ้เผ่าเขมร

“ การเกิดหรือการคลอดบุตรนั้น ผู้ชายผู้เป็นพ่อจะทำคลอดเอง จะเตรียมไม้ไผ่ เหลาจนคมและบาง ต้มน้ำอุ่น เมื่อเด็กคลอดออกมาจะใช้ไม้ไผ่ตัดสายสะดือเด็กและนำไปอาบน้ำอุ่น เสร็จแล้วนำเด็กไปใส่แม่เพื่อให้เด็กกินนม ”

การตาย

ไอ้เผ่าเขมร

“ ถ้ามีการตายในกลุ่มชาวกู จะใช้ใบไม้ปิดศพเอาไว้ หรือทิ้งไว้ในพอนไม้เอาไม้ปิดไว้ และจะย้ายทับไปตั้งที่อื่นทันที ”

ไอ้เผ่าคุ้ม

วันนี้ก็ได้พูดคุยมาพอสมควร จะได้เพิ่มเติมในโอกาสต่อไป วันนี้คงพอเท่านี้ก่อน ขอขอบคุณครับ.

เวทีวางแผนออกแบบการศึกษาฐาน
โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร.

ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

วันที่ 24 มีนาคม 2552

ณ ที่ทำการชมรมภูผาเพชรฯ 53 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

.....

ผู้ร่วมเวที

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบรรเทิง คงแก้ว	ทีมวิจัย
3. นายไพโรจน์ คำพลับ	ทีมวิจัย
4. นายโชคชัย หลินมา	ทีมวิจัย
5. นายจำนัญ ยอตรา	ทีมวิจัย
6. นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ	ทีมวิจัย
7. นางประจวบ คงแก้ว	ทีมวิจัย
8. นายสันติสุข สิทธิชัย	นักศึกษาฝึกงาน สกว.ตรัง
9. นายจตุรงค์ คิวัญ	นักศึกษาฝึกงาน สกว.ตรัง
10. นายหน้อย ทิพย์ชื่น	คณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต.ทุ่งนุหลั่ง อ.ทุ่งหว้า
11. น.ส.สุภาวณี ทรงพรพาณิชย์	สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
12. นายมานพ ช่วยอินทร์	ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดตรัง

การประชุมทีมงานวิจัยในวันนี้ เป็นการประชุมพูดคุยร่วมกันระหว่างทีมวิจัยภูผาเพชรฯ และทีมที่เลี้ยงจาก สกว. ในโอกาสที่ ทางคณะกรรมการชมรมฯและทีมวิจัยภูผาเพชร ได้มีโอกาสทดลองการให้บริการด้านที่พักโฮมสเตย์ การนำเที่ยว และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน กับ คณะเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล โดยการนำของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จ.สตูล จำนวนผู้มาร่วมโครงการครั้งนี้รวม 40 คน

เมื่อผู้ร่วมทีมวิจัยพร้อม ในช่วงยามเย็นซึ่งมีเวลาว่างระหว่างที่ คณะเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล ได้เข้าสู่ที่พักโฮมสเตย์เพื่ออาบน้ำอาบท่าและทานอาหารในช่วงค่ำ นายจรูญ ทศกุล(หัวหน้าโครงการวิจัย) ได้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเวที และแจ้งว่าวันนี้ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ได้นำคณะเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จำนวนรวม 40 คน มาอบรมสัมมนา ตลอดจนทดลองใช้บริการ ด้านที่พัก ด้านการนำเที่ยวจากทางชมรม จะมีการสรุปบทเรียนและความคิดเห็นกันในช่วงค่ำต่อไป สำหรับการบริการด้านที่พักและอาหารชมรมได้ให้ บ้านต่างๆ ซึ่งเป็นสมาชิกชมรมรับผิดชอบดังนี้

บ้านบนดอยโฮมสเตย์(นางนลินนิภา ศรีโปดก)	บ้านลุงตั้งโฮมสเตย์ (นายบันเทิง คงแก้ว)
บ้านจำลองโฮมสเตย์ (นายจำลอง สงคัง)	ภูผาโฮมสเตย์(นางประจวบ คงแก้ว)
โฮมสเตย์นายคำรัง สุดแป้น	ภูเขาโฮมสเตย์ (นายจรูญ ทศกุล)

นายจรรยา ได้พูดคุยกับผู้ร่วมเวทีว่า “ การที่ทางชมรมได้มีโอกาสต้อนรับคณะเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จะเป็นโอกาสดีที่ทางสมาชิกโฮมสเตย์ได้ทดลองบริการด้านที่พักและอาหารแก่เพื่อนๆจากชุมชนต่างๆ บริการด้านการนำเที่ยว ซึ่งจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และอาจสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลได้ในอนาคต”

จากนั้นได้พูดคุยกับผู้เข้าร่วมเวที เรื่องความคืบหน้าในการดำเนินงานตามโครงการวิจัย คุณสุภาวิณี ทรงพลพาณิชย์ จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้ถามว่า การดำเนินการเก็บข้อมูลศักยภาพชุมชนไปถึงไหน มีปัญหาอุปสรรคอะไร บ้าง

นายจรรยา กล่าวว่า ขณะนี้ได้มีการแบ่งงานกันเก็บข้อมูลในเรื่องราวต่างๆ เช่น

ประวัติศาสตร์ชุมชน ผู้รับผิดชอบนายปัญญา ทองนุ่น

เรื่องบ้านรากไม้ ผู้รับผิดชอบ นางประจวบ คงแก้ว

ค่าย พท. ถ้ำโกบ เส้นทางเดินป่า นายบรรเทิง คงแก้ว

เงาะซาไก ผู้รับผิดชอบ นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ

เรื่องถ้ำภูผาเพชร ผู้รับผิดชอบ นายศักดิ์ชัย บุญคง ได้ดำเนินการไปบ้างแล้ว แต่ข้อมูลยังไม่ครบถ้วน

และมีปัญหาอุปสรรคคือ ทีมวิจัยบางท่าน เช่นคุณดำรงค์ ไปทำงานนอกพื้นที่ในช่วงขาลงผลัดใบเพื่อหารายได้เสริม ทำให้ผู้ที่เก็บข้อมูลหลักขาดไป คุณประจวบมีการกิจเพิ่มขึ้นมากมาย เช่นวันเสาร์อาทิตย์ ต้องเรียนหนังสือเพิ่มวุฒิการศึกษา และมีตำแหน่งในชุมชนมากมายต้องไปร่วมประชุมกับหน่วยงานต่างๆบ่อยทำให้เวลาเหลือน้อย คนอื่นที่เหลือส่วนใหญ่ ไม่ถนัดในการเขียน ซึ่งเป็นปัญหาในการทำการวิจัยและบันทึกข้อมูลในขณะนี้ จะต้องหาทางแก้กันไป

คุณสุภาวิณี ได้แนะนำให้มีการบันทึกข้อมูลหลังการประชุมทีมวิจัยหรือลงพื้นที่ทุกครั้ง ในกรณีที่ทีมวิจัยมีบางท่านมีปัญหาไม่สามารถช่วยทีมดำเนินการ ได้ก็ควรให้ทีมวิจัยร่วมกันแก้ไข หรือหาผู้มาทำหน้าที่แทนต่อไป

ในการประชุมครั้งต่อไป วันที่ 28 มีนาคม 2552 ให้นำเอกสารที่ได้บันทึกไว้มาแสดงในที่ประชุมด้วย

คุณสุภาวิณี แจ้งว่าขณะนี้โครงการวิจัยจะสิ้นสุดช่วงแรก ในวันที่ 31 มีนาคม 2552 แล้ว แต่ผลงานของทีมวิจัยยังคืบหน้าไปได้ไม่มากนัก

คุณมานพ “ การทำงานของทีมวิจัยก็ได้ดำเนินการไปตามแผนของทีมวิจัยไปส่วนใหญ่แล้ว แต่ยังมีปัญหาในการบันทึกและถอดเทป ให้ดำเนินการหาผู้รับผิดชอบแก้ไขด้วย แม้ได้ทำแล้ว ต้องมีการบันทึก เช่นประวัติศาสตร์หรือเรื่องอื่นๆ ต้องเขียนต้องเรียบเรียงมาก่อน พอเรียบเรียงเสร็จนำมาพิมพ์ และมานั่งดูที่เราเรียบเรียงมายังขาดอะไรเราจะได้เติมเต็มข้อมูล ว่าในแต่ละเรื่องยังขาดอะไร โดยการตั้งวงคุย จะทำให้ทุกคนได้เรียนรู้ไปพร้อมๆกัน

คุณสุภาวิณี “ ที่จะนัดเจอกันวันที่ 28 มีนาคม 2552 ให้แต่ละคนนำการบ้านมาคุยว่า เป็นอย่างไร เขียนก็ได้พิมพ์ก็ได้จะช่วยให้คุณยังขาดอะไรเยอะไหม จะช่วยอะไรกันอีก “

นายจรรยา ในวันที่ 28 มีนาคม 2552 ให้ทีมบันทึกเขียนมาคุยกัน เช่นเชษฐ เรื่องเงาะปาซาไก จวบเรื่องบ้านรากไม้ พี่เมิ้มเรื่องถ้ำภูผาเพชร พี่นุ่นก็ช่วยเติมเต็มได้ เนื่องจากมีประสบการณ์ตรง ว่าได้เจอมาอย่างไร”

คุณมานพ “ เราต้องตั้งตุ๊กตา คนรับผิดชอบทำให้เป็นรูปอย่างใดอย่างหนึ่งคนอื่น ๆ ช่วยตกแต่งให้สมบูรณ์ ปั้นเสร็จแล้วโยนเข้าวัง การเติมเต็ม ให้ทุกคนช่วยเติมเต็มหากขาดอะไรก็จะไปเก็บข้อมูลเพิ่ม จะทำงานเดินไปข้างหน้า ”

คุณตั้ง “ ผมรับผิดชอบเรื่องสหายและค่าย พลท.ก็มีปัญหาเหมือนกัน ผมเขียนตามที่รู้ แต่ไม่รู้จะตั้งคำถามอย่างไร ? ผมเองใช้ชีวิตในป่าถึง 14 ปี ไม่รู้จะเขียนจะเล่าอะไร หากมีการถามก็จะตอบถูก

จากนั้นคุณมานพแจ้งว่า “ จะมีการนัดเก็บข้อมูลและพูดคุยเรื่องราวของสหายและค่าย พลท. ตามที่ทางทีมวิจัยกำหนด ในวันที่ 28 มีนาคม 2552 นั้น ให้ทางทีมวางแผนในการเก็บข้อมูลให้ดี เช่นจะเชิญใครร่วมเวทีบ้าง บุคคลภายในชุมชนเลือกใคร บุคคลภายนอกชุมชนเลือกใคร ควรมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ใครพูดคุยซักถาม ใครบันทึก ใครพิมพ์ สถานที่ต้องเหมาะสมในการพูดคุย มีอาหารการกินพร้อม เกือบสงบและสามารถค้างคืนได้เพราะอาจจะพูดกันนาน”

นายบันเทิง คงแก้ว(คุณตั้ง) เสนอว่า “ ภายในชุมชนจะเชิญสหาย ผู้เคยเข้าร่วมกับ พลท.มีความรู้เรื่องค่าย เรื่องประวัติต่างๆดี เช่น ผม **คุณนุช คุณนิล คุณเรือง คุณเป็น** ” (หมายเหตุ **คุณ** เป็นคำนำหน้าชื่อสหายผู้เคยเข้าร่วมกับ พลท.) สถานที่ให้ใช้บ้านผม หรือบ้านนางประจวบ หรือบ้านบนดอยโฮมสเตย์ จะแจ้งอีกครั้งหนึ่ง

คุณมานพ “ สหายภายนอกผมจะเชิญ **คุณอาชิน** ซึ่งเป็นสหายนำที่เคยมาปฏิบัติงานเคลื่อนไหว ในเขตพื้นที่รอยต่อ ตรัง-พัทลุง-สตูล “

นายจรรุญ “ สำหรับเรื่องราวประวัติศาสตร์ พลท.ในพื้นที่นี้ ผมมีเอกสารที่เกี่ยวข้องจะนำมาประกอบร่วมซักถามและให้ข้อมูลและอ้างอิงได้หรือไม่ ”

คุณสุภาวณี “ สามารถนำมาประกอบได้ เรียกว่าเอกสารมือสอง ”

นายจรรุญ ทศกุล (หัวหน้าโครงการวิจัย) แจ้งว่า “ ตามโครงการวิจัยของทีมวิจัยภูผาเพชร กำหนดการศึกษาฐานในงวดที่ 2 แต่ทางทีมวิจัย มีความเห็นว่า ควรเลื่อนมาใน งวดที่ 1 เนื่องจากทางทีมมีความเห็นว่าทางทีมมีความต้องการไปศึกษาฐานในชุมชนอื่น ๆ ก่อนที่ดำเนินการท่องเที่ยว โดยชุมชนที่ประสบผลสำเร็จแล้ว เพื่อนำมาศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาชมรมต่อไป และที่จำเป็นต้องไปในครั้งนี้ เนื่องจากช่วงนี้เป็นช่วงยางผลัดใบทางทีมวิจัย วางจากการกรีดยางทำให้มีเวลาไปศึกษาฐานได้ หากพ้นจากนี้ช่วงสงกรานต์ทุกคนต้องมีการกิจเยี่ยมเยียนญาติบ้าน และต้องอยู่กับการประกอบอาชีพการเกษตรคือ กรีดยางพารา บำรุงสวน”

คุณบรรเทิง คงแก้ว (คุณตั้ง) เสนอ วันที่ 3 – 9 เมษายน 2552 ซึ่งเป็นช่วงก่อนสงกรานต์ ชุมชนที่ไปเยี่ยมเยียนคงมีเวลาในการให้ข้อมูล และสมาชิกก็ยังไม่ได้เริ่มกรีดยาง

นายจรรุญ ทศกุล ได้ให้ทีมวิจัยเลือกสถานที่ ที่จะไปศึกษาฐาน ทางทีมวิจัยได้เลือก **จ.เชียงใหม่ จ.เชียงราย** ซึ่งมีสภาพภูเขาเหมือนชุมชนภูผาเพชร

ทีมวิจัยได้พูดคุยกันว่าใครจะไปบ้างให้ยืนยันให้ชัดเจน ซึ่งมีทีมวิจัยยืนยันจะไปศึกษาฐานดังนี้ นายจรรุญ ทศกุล นายศักดิ์ชัย บุญคง นายบรรเทิง คงแก้ว นายจำนูญ ยอดราช นายโชคชัย หลินมา นายจำลอง สงด้วง นางประจวบ คงแก้ว นายดำรง สุดแป้น นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ นายไพโรจน์ คำพลับ นายปัญญา ทองด้วง รวม 10 คน

คุณไพโรจน์ คำพลับ “ขอเชิญทางคุณมานพ สกว.ตรัง และคุณนิค ไปเป็นที่เล็งในการศึกษาดูงานด้วยเพื่อจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น.”

คุณมานพ ช่วยอินทร์ ได้รับปากจะไปเป็นที่เล็งให้ทีมวิจัยในการศึกษาดูงานครั้งนี้

ทางทีมวิจัย ได้ขอให้คุณสุภาวิณี ช่วยประสานสถานที่ศึกษาดูงานและช่วยเขียนแผนในการศึกษาดูงานครั้งนี้ให้ด้วย

คุณสุภาวิณี “ไม่ทราบทางทีมวิจัยต้องการไปดูอะไร มีความต้องการอย่างไรบ้าง

นายจรูญ ทศกุล “ต้องการดูถึงการบริหารจัดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีกิจกรรมคล้ายกับภูผาเพชร”

นายไพโรจน์ คำพลับ “อยากไปดูถึงชุมชนที่จัดการแล้วว่ามีกระบวนการกันอย่างไร ทำอย่างไร ถึงจะรักษาความสามัคคีไว้ให้ได้นาน อยากได้ชุมชนที่มีระบบการจัดการที่ดี”

จากนั้นทางทีมวิจัย ได้ขอให้คุณสุภาวิณี ทำโปรแกรมการศึกษาดูงานให้กับทางทีมวิจัยภูผาเพชรซึ่งจะทำให้การดูงานครั้งนี้มีประโยชน์สูงสุด ซึ่งคุณสุภาวิณี รับจะไปดำเนินการประสานและจัดทำโปรแกรมให้

คุณมานพ “ให้ทางทีมวิจัยไปวางแผนออกแบบศึกษาดูงาน ว่าในทีมใครจะศึกษาและเก็บข้อมูลในเรื่องใด ชักซ้อมเรื่องการเตรียมตัว โดยให้นำมาพูดคุยกันในวันที่ 28 มีนาคม 2552 เมื่อดูงานแล้วกลับมานำมาสรุป ในวันสรุปทุกคนต้องมาร่วมสรุปโดยพร้อมเพรียงกัน”

จากนั้นนายจรูญ ทศกุล เห็นว่าได้พูดคุยมาพอสมควร และทางทีมต้องคอยไปดูแลและรับเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่จะมาร่วมประชุมต่อในช่วงค่ำ จึงปิดการประชุม

เวทีประชุมเครือข่ายโครงการวิจัยประเด็นการท่องเที่ยว 3 จังหวัด

ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จังหวัดสตูล

วันที่ 24 มีนาคม 2552

ณ ที่ทำการชมรมภูผาเพชรฯ 53 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

.....

ทีมวิจัยภูผาเพชรเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.สตูล เรื่องการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลจะเป็นรูปธรรมได้อย่างไร

ผู้ร่วมเวที

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบรรเทิง คงแก้ว	ทีมวิจัย
3. นายโชคชัย หลินมา	ทีมวิจัย
4. นายพิเชษฐ์ ปิ่นเมฆ	ทีมวิจัย
5. นางประจวบ คงแก้ว	ทีมวิจัย
6. ทีมงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล	จำนวน 35 ราย
7. เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล	5 ราย

ทีมวิจัยกฎหมาย ซึ่งเป็นคณะกรรมการชมรมกฎหมายโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากนั้นทางชมรมกฎหมายได้บรรยายพร้อมฉาย Power Point เรื่องการดำเนินงานของชมรมกฎหมาย ให้ผู้เข้าร่วมประชุมรับทราบ พร้อมแลกเปลี่ยนข้อซักถาม

จากนั้นมีการแลกเปลี่ยนเรื่องการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.สตูล อย่างเป็นรูปธรรมจะเกิดขึ้นได้อย่างไร โดยให้ตัวแทนในแต่ละชุมชน ร่วมกันระดมสมอง และนำเสนอในที่ประชุม ได้ผลการนำเสนอ ดังนี้

เครือข่ายจะเกิดขึ้นจริงเป็นรูปธรรมได้อย่างไร

สร้างแนวคิด จัดระบบให้ดี ให้เยาวชนมีการเชื่อมโยงในระดับต่างๆ ร่วมกันทำแผน สานต่อการทำแผนท่องเที่ยว แผนชุมชนที่มีแล้ว ให้จังหวัดช่วยผลักดันให้โครงการ
การทำเครือข่ายทุกชุมชน ต้องเสียสละ โปร่งใส ฟังตนเอง ในเครือข่ายการท่องเที่ยว เราต้องฟังตนเองในชุมชน
เครือข่ายจะเกิดขึ้นจริงเป็นรูปธรรมได้อย่างไร

ชุมชนบ้านบากันใหญ่ ม.2 ต.เกาะสาหร่าย มีดังต่อไปนี้

1. ต้องจัดเวทีเครือข่ายสัญจร
2. จัดตั้งคณะทำงานร่วม เครือข่าย 12 ชุมชน
3. ให้จัดกิจกรรมระหว่างเครือข่ายร่วมกันบ่อยๆ
4. หน่วยงานของภาครัฐต้องส่งเสริมอย่างจริงจัง เราต้องทำองค์กรเข้มแข็ง เราต้องเริ่มต้นในชุมชน การประสานงานในชุมชนกับท้องถิ่น เราต้องทำความเข้าใจร่วมกันของภาครัฐ รัฐต้องเข้าถึงชุมชน ทำความเข้าใจกับชุมชน

นักวิชาการ อ.บ.ต.ตันหยงโป

ขอเสริมเรื่องชุมชน กับ อบต.จะหนุนเสริมเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้อย่างไร

ในระดับท้องถิ่นจะมีการทำประชาคมกันซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากในการเสนอกลุ่มเครือข่าย
ให้หน่วยงานภาครัฐเข้าไปช่วยดูแล ในส่วนของกิจกรรมเครือข่ายให้มีความมั่นคงสามารถที่จะเดินไปอย่างมีทิศทาง ส่วนชุมชนปกติเวลาต้องการอะไรก็ไม่ได้แจ้งทางเรา(อบต.)ว่าต้องการส่วนไหน หากแจ้งมาส่วนงานราชการที่อยู่กับชุมชนจะไม่ขัดเลยหากทำถูกต้องภาครัฐช่วยเต็มที่เลย ขอให้เข้าใจภาครัฐด้วย

ชุมชนโคกพะยอม

การจะทำเครือข่ายการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม ชุมชนทุกชุมชนถ้าเราคิดสร้างทำความดี เราต้องมี
1.ความเสียสละ 2.ความโปร่งใส 3.เราจะต้องฟังตนเอง โดยเราต้องมีเครือข่าย แล้วเราฟังตนเอง ในเรื่องของการอนุรักษ์ ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องของบุคลากรในชุมชน เราต้องสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง ให้เป็นที่ยอมรับของแผนพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัด สักวันหนึ่งจังหวัดจะลงมาหาเรา เราลองจัดการการท่องเที่ยวของเครือข่ายชุมชนจังหวัดสตูลสักที เมื่อเรามีประเพณีวัฒนธรรม เราขับเคลื่อนเอง เราหาจุดยืนของเราให้ได้.

ชุมชนกฎหมาย มีดังนี้

1. มีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันในเครือข่าย

2. ส่งนักเที่ยวให้เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน(เช่นการส่งนักท่องเที่ยวกันระหว่างชุมชนบ่อเจ็ดลูกและภูผาเพชร)
3. ชุมชนเข้าเป็นคณะกรรมการเครือข่าย

ชุมชนกลุ่มในทอน

ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกคนในชุมชน แรงสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ทุกคนคิดว่าเป็นการเริ่มต้นในการพัฒนา

ชุมชนทุ่งสระโบ๊ะ

จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่าย จัดการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง มีการนัดประชุมเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ

ชุมชนปยุ (พนักงาน อบต.ปยุ)

เครือข่ายของปยุ เริ่มจากอบต. ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องน้อยมาก ทางเราจะทำให้ดีที่สุดในตัวแทนชุมชน อยากให้ชาวบ้านเข้ามามีบทบาทมากกว่า กิจกรรมที่ผ่านมาของ อบต.เช่นอบรมมัคคุเทศก์ อบรมได้ประมาณ 20 คน ส่วนเครือข่ายจะเกิดขึ้นจริง ไม่รู้ว่าเกิดได้อย่างไร แต่จะทำให้ดีที่สุดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือจะให้เครือข่ายเกิดขึ้นจะติดต่อมาทางนี้เรื่อยๆ อย่างที่เราพบกลุ่มครั้งนี้ หากประสงค์ติดต่อเครือข่ายให้ติดต่อไปที่ อบต.ปยุ

เครือข่ายการท่องเที่ยวสตูล ต้องมีแผนงาน แผนยุทธศาสตร์ การทำประชาคม มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริง การทำเวทีสัญจร มีการจัดอย่างสม่ำเสมอ อยากให้ภาครัฐส่งเสริมอย่างจริงจัง

ในแต่ละพื้นที่ การพึ่งพาตนเอง ต้องประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ ชาวบ้านมักจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเท่าที่ควร

เกาะสาหร่าย

ในส่วนของหมู่บ้านใหม่ที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐยังไม่ได้รู้ที่ น่าจะทำได้ แต่การเริ่มต้นต้องเริ่มต้นโดยชุมชน ผมมีประสบการณ์ในการคุยกับเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย เราต้องยอมรับว่าการท่องเที่ยวมีอยู่ทั่วประเทศ แต่ก็ยังเป็นสิ่งใหม่สำหรับชุมชนบางชุมชน บางที่การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกับชุมชน ยังใช้คนละ Sim กันอยู่ คุยเรื่องเดียวกันไม่ได้ที่ บางที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้คิดเรื่องการท่องเที่ยวแต่ชาวบ้านคิดแล้ว เป็นไปได้ไหมว่าสักครั้งหนึ่งในการทำควมเข้าใจร่วมกัน โดยผ่านเจ้าหน้าที่ ททท. ลงชุมชน เป็นรายชุมชนเชิญเจ้าหน้าที่พื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่าย ไม่ว่าด้านศาสนา ด้านฝ่ายปกครองด้านบริหาร และแกนนำทุกแกนนำที่มีในหมู่บ้าน ตั้งโจทย์ว่าชุมชนของเรามีมุมมองต่อการท่องเที่ยวเหมือนกันหรือไม่อย่างไร

คุณภาพ

คราวนี้อาจจะมีตัวแทนตัวจริงเสียงจริงแต่ละชุมชนไม่ครบ เนื่องจากยังมีตัวแทนจากส่วนราชการอยู่ คราวต่อไปให้ทาง ททท.เชิญมาให้ครบด้วย

ต่อไปจะพูดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism) หรือ CBT เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเราจะทำให้เกิดอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างไรที่มีการเสนอไว้ว่ามีการทำแผน แผนงาน แผนยุทธศาสตร์ มีการทำประชาคม เพื่อให้แผนเป็นที่ยอมรับ และมีกิจกรรมที่ปฏิบัติได้จริง พวกเราทำได้จริง เห็นภาพจริง ที่หลายคนเสนอให้มีเวทีสัญจร มีเวทีประสานภาคีลงเป็นรายชุมชน และ

อยากให้เวทีเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และมี คนเสนอให้มีการจัดงานนิทรรศการท่องเที่ยว มีการจัดตั้ง
คณะกรรมการ และขอให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนอย่างจริงจัง
การเสนอมานี้ทั้งหมดนี้อาจจะไม่ได้คำตอบในวันนี้ แต่มีการพูดคุยไปเรื่อยๆ อย่างภาคเหนือที่ทำงานอยู่ใช้เวลา
3-5 ปี ก็ยังคุยกันอยู่ ซึ่งคุยกันได้ตลอด ไม่หามาประชุมกัน 2 วันแล้วเป็นเครือข่ายแล้ว อยากให้คุณสมพงษ์มา
ช่วยสรุปต่อ

คุณสมพงษ์ จาก สกว.สตูล

“ ตอนนี้โดยข้อสรุปการขยับงานคือการพึ่งพาตนเอง การพึ่งพาตนเองหมายความว่าเราประสาน
หน่วยงานไหนเพื่อเข้าไปทำงานร่วมกิจกรรมกับไหมเรา ยกตัวอย่างโคกพะยอมประสานสำนักงานเกษตร
ประสานประมงเข้าไป คือชุมชนต้องคิดประสานสิ่งเหล่านี้ด้วย ในการขยับเรื่องเครือข่ายต้องเอาแผนไหมเรา
ไปสู่แผนจังหวัด หากมีเวทีแลกเปลี่ยนครั้งต่อไปเมื่อไร ต้องมาคิดเรื่องนี้

บังเจ๊ะหมาดจากโคกพะยอม

“ ยุทธศาสตร์ทางการท่องเที่ยว ส่วนมากชาวบ้านไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วม กับ อบ.ต. ไม่ได้มีส่วนร่วม กับ
อบ.จ. ไม่ได้มีส่วนร่วม กับจังหวัดเลย ถ้าหากเรามีเครือข่ายมีชุมชนเข้มแข็งสามารถไปนั่งคุยกับคณะกรรมการ
ยุทธศาสตร์จังหวัดได้เลย ตรงนี้คือสิ่งที่เราต้องได้ เราอยากจะรู้ว่าในแผนเขามีเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน
หรือไม่

เจ้าหน้าที่ อบต.เกาะสาหร่าย

ในส่วนของแผนยุทธศาสตร์ เมื่อมีการทำประชาคม เครือข่ายของเรา กลุ่มของเรา เข้าประชาคมตอนที่
อบต.จัดประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดทำประชาคม เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ซึ่งจะเชื่อมโยง อบจ.และแผนของ
จังหวัด เมื่อแผนชุมชนเข้า อบต.แล้ว อบต.จะเป็นผู้ประสานงาน ประสานงบจาก อบจ.ไปดูแผนยุทธศาสตร์
อบจ.ว่าเหมาะสมกับ อบต.ไหม จะเกลี้ยงบจาก อบจ.มาสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนได้

มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนติดประมาณเที่ยงคืน สรุปหาเจ้าภาพครั้งต่อไปในการประชุม
จัดที่เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร.

ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จงสตูล

วันที่ 28 มีนาคม 2552

ณ.บ้านลุงตั้งโฮมสเตย์ ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

เวทีเก็บข้อมูลเรื่องราวของสหายและค่าย พคท.

.....

ผู้ร่วมเวที

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบรรเทิง คงแก้ว(คุณตั้ง)	ทีมวิจัย (อดีตสหาย)
3. นายไพโรจน์ คำพลับ	ทีมวิจัย

4. นายโชคชัย หลินมา	ทีมวิจัย
5. นายจำนัญ ยอดราช	ทีมวิจัย
6. นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ	ทีมวิจัย
7. นางประจวบ คงแก้ว	ทีมวิจัย
8. นายปัญญา ทองนุ่น	ทีมวิจัย
9. นายศักดิ์ชัย บุญคง(คุณแม้ม)	ทีมวิจัย (อดีตสหาย)
10. นายสมโชค รักทองจันทร์(คุณเป็น)	อดีตสหาย
11. น.ส.อรอบ เรืองสงค์	ทีมวิจัยกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี
12. น.ส.อารีย์ ปั่นทอง	ทีมวิจัยกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี
13. น.ส.อพัศตร์ ทองแป้น	ทีมวิจัยกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี
14. นายมานพ ช่วยอินทร์	ส.ก.ว.ตรัง

วันนี้ทีมวิจัยมาพร้อมกันเวลาประมาณ สามโมงเย็น เราเริ่มประชุมกันขณะฝนเริ่มตก เสียงฟ้าร้องฟ้าผ่าดังสนั่นทำให้เสียงการพูดคุย บางครั้งได้ยินไม่ชัดเจน แต่เมื่อเราตั้งใจแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน ปัญหาที่ไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป เมื่อสมาชิกพร้อมเพรียงคุณจรรยา หัวหน้าโครงการวิจัยได้กล่าวต้อนรับทีมวิจัย และผู้เข้าร่วมเวทีที่จะให้ข้อมูลคือ นายสมโชค รักทองจันทร์ (คุณเป็น) นายบรรเทิง คงแก้ว(คุณตั้ง)ซึ่งเป็นอดีตสหายที่ได้ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนภูผาเพชรและรู้เรื่องราวเรื่องสหายและค่าย พ.ค.ท.ในอดีตเป็นอย่างดี ได้กล่าวต้อนรับ ทีมวิจัยจากกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี ทั้ง 3 ท่าน และเล่าว่า

“ชมรมภูผาเพชร ก่อตั้งจากการรวมตัวของชาวบ้าน ม.9 ต.ป่าลิ้มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล จัดการท่องเที่ยวในแนวทางอนุรักษ์โดยคนในชุมชน โดยไม่ได้มุ่งเน้นในเชิงธุรกิจ การรับลูกค้าในที่ประกอบธุรกิจอื่นๆจะรับลูกค้าจำนวนมากและบ่อยครั้งแต่ชมรมของเราก็รับลูกค้าไม่มากนักและไม่บ่อยครั้ง ด้วยไม่ได้เน้นเชิงปริมาณแต่รับผู้สนใจที่ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนและการท่องเที่ยวโดยชุมชนภูผาเพชร โดยในปัจจุบันได้รับการสนับสนุนเงินทุนวิจัยจาก สำนักงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น(สกว.ตรัง) ในการทำวิจัย เพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันคิด ร่วมกันทำ หาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และหาแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาของตนเอง ของชุมชน”

จากนั้นได้กล่าวถึงกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีว่า “ เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านชุมชนนาหมื่นศรี ด้วยความรักและห่วงใยต่อภูมิปัญญาของท้องถิ่น คือการทอผ้า อันเป็นภูมิปัญญาเบดั้งเดิม ซึ่งนับวันจะถดถอยผู้คนนิยมน้อยลง ลายผ้า ฝีมือเริ่มหดหาย ทีมวิจัยทอผ้านาหมื่นศรี ได้ร่วมกันทำการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหานี้ของชุมชน ทำให้เกิดการอนุรักษ์ผ้า ทำให้เกิดการเรียนรู้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดความรักสามัคคีภายในชุมชน โดยทำการวิจัยภายใต้การสนับสนุน ของ สกว.ตรัง ได้ทำการวิจัยเสร็จแล้ว ขณะนี้เป็นกลุ่มที่มีชื่อเสียงมีผลการวิจัยดีเด่น ในโอกาสที่มาเยี่ยมทีมวิจัยภูผาเพชร จึงขอเชิญแลกเปลี่ยนพูดคุยในฐานะ พี่น้องจากท้องถิ่นชนบท และคนร่วมครอบครัว สกว.ด้วยกัน ”

คุณอรอบ เรืองสงค์

ได้กล่าวทักทายและเล่าว่า “ ตนเองเป็นหัวหน้าทีมวิจัยกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีได้ทำโครงการวิจัยกับ สกว.ตรังเสร็จแล้วเป็นโครงการวิจัยดีเด่น ในการทำการวิจัยนั้นผลตอบแทนจะไม่ได้เห็นในปีนี้แต่จะไปได้ในปี

ถัดไป แต่จะไม่ได้กับตัวเอง จะได้กับชุมชนมากกว่า ส่วนตัวเราจะได้ที่หลัง เช่นตนเองเมื่อก่อนไม่สามารถพูดคุยในที่ชุมชนได้ เดี่ยวนี้ดีขึ้นมาก ได้รับสิ่งที่ดีๆมากมาย เช่น ได้ความรู้ ได้เพื่อน เมื่อทำการวิจัยก็ได้รับสิ่งที่ดีๆมากมาย ตอนนี้อาจจะไม่มีคนรู้จัก อีกสักพักภายใน 1-2 ปี จะเห็นผลตอบกลับมา ปัญหาที่แก้ไม่ได้เราจะพยายามแก้ ถ้าแก้แล้วก็เกิดประโยชน์ ทางเจ้าหน้าที่ภาครัฐจะเข้ามาหาเราเอง การทำงานวิจัยจะช่วยให้เราได้อะไรมาก อย่าหวังพึ่งคนอื่น ให้พึ่งตนเองให้มากเมื่อได้มาที่นี้ก็ตั้งใจที่ได้เจอเพื่อนๆด้วยกัน

ขอบอกว่าการทำงานวิจัยไม่ใช่เรื่องเครียดแต่ทำงานวิจัยแล้วสนุก ได้แสดงความคิดเห็นในเวที ได้แลกเปลี่ยนซึ่งกันละกัน ที่เล่านี้ก็เป็นอดีตที่ผ่านมาแล้ว แต่พอได้นึกถึงก็ทำให้มีความสุข

คุณอารีย์ ปั่นทอง (แหวน)

“ เป็นทีมวิจัย โครงการผ่านมามากหลายปีแล้ว เป็นความสำเร็จที่น่าพึงพอใจ ไม่ว่าจะเป็นการจัดเวที การประชุมย่อย การลงพื้นที่ตามบ้าน เราค้นพบว่าลายผ้าโบราณของเรามีมาก ตอนนี้อยู่ตามหาเพิ่มเติมอยู่ ตอนนี้ลายผ้าโบราณของเรามีคนภายนอกนำไปสะสมไว้มาก เวลาเราไปดูงานที่อื่นเราเห็นลายผ้าของเราเอง เราไม่สามารถจับต้องได้ แม้แต่ถ่ายรูปก็ไม่ได้ จึงชวนกันรวมตัวตั้งกลุ่มมีคุณมานพเป็นแรงจูงใจว่าเราจะทำอะไรที่จะได้เก็บผ้าของกลุ่มไว้เองให้ถึงรุ่นลูกหลาน ขอฝากทีมงานวิจัยหากจะทำงานวิจัยต้องร่วมแรงร่วมใจ ต้องเสียสละ ตั้งชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การทำงานของเราจะเดินไปได้ง่ายขึ้น ให้พยายามเข้าประชุมทุกครั้ง จะทำให้ได้พูดคุยกันแก้ไขปัญหาได้ งานวิจัยจะเป็นผลดีกับชุมชนของเราจนชั่วลูกชั่วหลาน ในการทำงานวิจัยไม่มีใครจะรู้ตัวตนเรื่องราวในชุมชนเท่ากับคนในชุมชนเอง ”

คุณอภัสสร ทองแป้น

“ จากงานวิจัยที่ทำมาทำให้กลุ่มของเราได้รู้ความเป็นตัวตนของผ้าทอนามันศรี นอกจากจะเป็นการทำอาชีพ ทำรายได้แล้ว เรายังได้คุณค่าจากผืนผ้าที่เมื่อก่อนเราไม่รู้เลย ทำให้มีบุคคลภายนอกเข้าไปเยี่ยมชมและหาความรู้จากเรา เราต้องนั่งคุย นั่งแบ่งปันความคิด เปิดกว้าง ความคิดเห็นของเพื่อนนักวิจัยด้วยกัน เราจะเอาความคิดของใครคนใดคนหนึ่งเป็นใหญ่ไม่ได้ ต้องรับฟังซึ่งกันและกัน ”

คุณจรรุญ

“ ต้องขอขอบคุณทั้ง 3 ท่าน จากกลุ่มวิจัยทอผ้านามันศรี ที่ได้เล่าประสบการณ์ ให้ข้อคิดเห็นที่มีประโยชน์มากมายในการทำการวิจัย และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อทีมวิจัยภูผาเพชร เราได้เจอกันเมื่องานครบรอบ 10 ปี สกว. ได้เจอกันในวันนี้ก็ดีใจมาก ”

คุณจรรุญ

“ วันนี้เราจะมาทำการพูดคุยเรื่องราวตามที่ได้กำหนดไว้ก็คือ เรื่องราวของสหาย และค่าย พ.ค.ท. ซึ่งมีในชุมชนของเราว่าเป็นมาและเป็นไปอย่างไร ในวันที่ผู้ที่จะให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนคือ คุณเป็น(นายสมโชค รักทองจันทร์) และคุณตั้ง(นายบรรเทิง ควแก้ว) ซึ่งเป็นอดีตสหายอาวุโสในพื้นที่นี้ ขอเชิญคุณมานพช่วยซักถามด้วย ”

คุณมานพ

“ วันนี้เราจะเข้าเรื่องราวการเคลื่อนไหวของ พ.ค.ท.(สหาย) ในเขตนี้ ที่จริงในพื้นที่อื่นก็ได้ไปร่วมกรณีถึงแดง ที่พัทลุงก็พอเห็นร่องรอยอยู่บ้าง เห็นว่าพอมาทำในพื้นที่ เรื่องราวเหล่านี้ที่มีในชุมชนเราจะบอกคนภายนอกได้อย่างไร ลองบันทึกไว้ขณะที่เรามีชีวิตอยู่ ประวัติศาสตร์เดิมนั้นบันทึกโดยคนรุ่นหลังซึ่งมีการเขียนย้อน

ข้อมูลย่อมผิดพลาดได้ ในขณะที่เดียวกันประวัติศาสตร์ที่เราไปร่วมและช่วยกันเขียนเอง เป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต ชีวิตคือคนที่อยู่ในเหตุการณ์เป็นคนเขียนคนบันทึกไว้เอง ไม่ใช่คนอื่นบันทึกให้และผ่านการตรวจสอบหลายๆครั้ง ไม่ใช่ทีมวิจัยเขียนขึ้นมาเอง ผมคิดว่า การเขียนประวัติศาสตร์ครั้งนี้ด้วยตัวเราเองจะมีคุณค่ามหาศาลต่อชุมชนในวันข้างหน้า ”

วันนี้ผู้ร่วมให้ข้อมูลคือคุณเป็น(นายสมโชค รักทองจันทร์) คุณตั้ง(นายบรรเทิง คงแก้ว) เป็นผู้ให้ข้อมูลวันนี้ ทางทีมวิจัยร่วมกันซักถามในประเด็นต่างดังนี้

ขอถามคุณเป็นช่วยราวความเป็นมา ประวัติ ในการเข้าร่วมกับ พ.ค.ท.

คุณเป็น(นายสมโชค รักทองจันทร์)

ผมเข้าป่า ปีพ.ศ.2515 เข้าที่ลำใน ที่บ้านจังหวัดพัทลุง ขณะมีอายุ 17 ปี จากค่ายสูงแล้วมาค่ายราบ สาเหตุที่ได้เข้าป่า เนื่องจากพ่อแม่เข้าป่า ตนเองอยู่บ้านไม่ได้ถูกบีบบังคับจากทางการ จำเป็นต้องเลือกหนทางเข้าป่า ส่วนเรื่องอุดมการณ์ก็รู้บ้างเล็กน้อย พี่ชายก็เข้าป่า น้องชายก็เข้าป่า เข้าประมาณ 2515

พอเข้าป่าช่วงแรกมาฝึกที่ค่ายราบอยู่ระหว่างพัทลุง-ตรัง อยู่ระหว่างอำเภอกงหรา กับอำเภอปะเหลียน ไปฝึกอยู่ประมาณ 1 ปี ประมาณปี 2516 มาอยู่จังหวัดสตูล ที่ฝึกตอนนั้นเป็นการฝึกการเมืองการทหาร ฝึกใช้อาวุธ ตอนนั้นรับผิดชอบงานปลูกระดม มาอยู่ที่วังแวน(วังแวน ตำบลน้ำผุด อ.ละงู) อยู่ใกล้วังสายทอง ไม่ได้เป็นค่าย ตอนนั้นไม่ได้แยก ยังขึ้นอยู่กับค่ายตระ ในช่วงนั้นยังไม่มี พ.ค.ท.ในภูผาเพชร ได้เข้ามาเคลื่อนไหวอยู่ในเขตละงู ได้เข้ามาในพื้นที่ชุมชนภูผาเพชร

ราวตอนปลายปี 2518 ได้มาที่ค่ายต้นยาง (ปัจจุบันคือบริเวณที่ตั้งบ้านฟักอบ-นายไพโรจน์ คำพลับ ทีมวิจัย คัด ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล) มาอยู่ในช่วงแรก ประมาณ 18 คน การกิจคือปฏิบัติงานปลูกระดมมวลชน ทำการผลิตที่ไร่นา(บริเวณป่าปาล์มตรงข้ามบ้านฟักอบ) ผลิตอาหารของพรรค ปลุกข้าว เมื่อทำการผลิตกำลังก็เพิ่มขึ้น ได้ทำการเคลื่อนไหวกับมวลชน ที่พอบอกได้ เช่น นายเคียง ทองมาก นางเพียร ชินประพันธ์ และครอบครัว นายพราก ช่วยซื้อของให้ ตอนนั้นมาปฏิบัติงานมวลชนก็ได้ช่วยเหลือมวลชนเช่นช่วยทำไร่ ตอนนั้นนายทุนทำไม่มีแล้ว

ในปี 2518 ย้ายจากค่ายต้นยาง ไปอยู่ค่ายจี๊ม่า ในต้นปี 2520 (เนื่องจากตอนปี 2519 ผมได้แต่งงานที่ค่ายต้นยาง) สาเหตุที่ย้ายเนื่องจากคนมากขึ้น ที่ค่ายจี๊ม่าเป็นหมวดแล้ว มีกำลังพลประมาณ 30 กว่าคน ไปอยู่ค่ายจี๊ม่าได้แยกมาทำการผลิต ที่ค่ายลอกอ ในค่ายจี๊ม่า ทำการผลิต ทำงานมวลชน ฝึกการทหาร ช่วงนั้นทหารยังไม่ได้มาล้อมปราบ เวลาจะลงไปปลูกระดมตรงไหน จะแยกย้ายกันไป

นายสมโชค รักทองจันทร์ (คุณเป็น/สหายเป็น) ผู้ร่วมให้ข้อมูล

คุณตั้ง (นายบรรเทิง คงแก้ว)

“ ตอนนั้นผมเข้าป่าปี พ.ศ. 2510 ที่บ้านเดิมที่บ้านเขาแก้ว อ.ศรีบรรพต(เดิมคือ อ.ควนขนุน) จังหวัดพัทลุง ตอนอายุ 17 ปี พอทำบัตรประชาชนเสร็จก็เข้าป่า ในครอบครัวผมเข้าป่าเพียงคนเดียว สาเหตุได้เข้าป่าเนื่องจากตอนนั้นมีสหายอยู่กลุ่มหนึ่งได้มาสร้างค่ายที่หน้าเขาไฟ คนเขาเรียก เห็นว่าการอยู่ในเมือง อยู่ไม่ได้แล้ว จึงสร้างค่ายเล็กๆฝึกการทหาร ตอนนั้นยังไม่มีการจัดค่ายทหารที่ หลังจากนั้นมาตั้งระหว่างบ้านเขาแก้วกับบ้านไสโค เหตุจูงใจจากการที่สหายมาเคลื่อนไหว มาจัดกิจกรรมมวลชนโดยลับ เริ่มรู้ว่าเป็นสหาย พคท.แล้ว หุดเคลื่อนไหวก็มาทำงานมวลชนมากินนอนอยู่ที่บ้าน ทำให้สนใจ ได้เข้าร่วมเคลื่อนไหวในหมู่บ้านประมาณ 2

ปี ที่เข้าด้วยอุดมการณ์และถูกบีบเนื่องจากขัดกับ อ.ส.(อาสาสมัครรักษาดินแดน) ผมมีเพื่อนรักอยู่ 1 คนอ.ส.เริ่มรู้ว่า ผมและเพื่อนเป็นตัวเคลื่อนไหวสำคัญในหมู่บ้าน เพื่อนผมถูกยิงตายไป ทำให้ผมอยู่บ้านไม่ได้จำเป็นต้องเข้าป่า โดยเข้ามาช่วงแรกมาอยู่ที่ค่ายเขาแก้ว ส่วนที่พัทลุงมีสหายมาเคลื่อนไหวราวปี พ.ศ.2508 สหายที่ผมได้พบ เช่น คุณอาชิน คุณจาง(เสียแล้ว) คุณแจ้(เสียแล้ว) คุณเกล้า เป็นสหายยุคแรกที่มาเคลื่อนไหวที่เขาแก้วบ้านผม

ผมเข้าป่าช่วงแรกจะฝึกทหารประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่ง หลังจากนั้นจะพักผ่อน ลงหมู่บ้านหาเสบียง ช่วยทำงานมวลชน เช่นช่วยเก็บข้าว ถางป่า และนำข้าวสารกลับมา จากนั้นก็ย้ายมาอยู่เขต 2 ที่ลำไย แต่อยู่ที่บนภูเขาราวปี พ.ศ.2518 ช่วงที่ดีโรงพักบ้านนาที่มีสหายตาย 1 คน แต่ผมไม่ได้ร่วมเนื่องจากเดินทางมาไม่ทัน กำลังสหายในตอนนั้นมี 3 เขต เขาแก้วเป็นเขต 1 ลำไยบ้านนาเป็นเขต 2 ป่าพะยอมเป็นเขต 3 ได้อยู่ที่ลำไยหลายปี จากนั้นได้ย้ายมาค่ายบ้านตระ แต่จำไม่ได้ว่า พ.ศ.ไหน แต่เป็นปีก่อนปีที่นักศึกษาเข้าป่ามาก”

คุณจรรยา

“ ผมขอเพิ่มข้อมูลจากหนังสือบนเส้นทางภูบรรทัด เขียนไว้ว่า กลางปี พ.ศ.2514 คุณเกี้ยวได้มาสรุปงานที่เขต 08 ค่ายสันเขื่อน ที่ประชุมได้มีมติให้เคลื่อนกองกำลังส่วนใหญ่ไปอยู่ที่บ้านตระ”

คุณมานพ ที่คุณจรรยากล่าวนั้นเป็นเพียงมติ ปี 2514 แต่ย้ายจริงหลังจากนั้น

คุณเมธี

ปลายปี 2514 มาอยู่ค่ายตระ ปี 2515-2516 ผมลงมาอยู่วังแวนแล้ว ก่อนที่ พคท.จะมาเคลื่อนไหวที่สตูล ค่ายใหญ่มาจากค่ายบ้านตระก่อน คุณตั้ง ตอนมาอยู่ที่ค่ายบ้านตระ เขต 1 และเขต 2 ได้มารวมกันแล้ว ตั้งแต่เขต 3 ป่าพะยอมที่อยู่แยกออกไปต่างหาก ที่ย้ายมาอยู่ตระเนื่องจากถูกปิดล้อม และจำเป็นต้องหาสถานที่ทำการผลิต ในที่ราบ พอจะทำได้ หากทำแต่ไร่ไม่นานป่าหมด สหายมาสำรวจที่ตระเห็นว่า ตระ เป็นพื้นที่ดี เป็นที่ราบ เป็นป่า ชาวบ้านอยู่มาก่อน จึงได้ให้ทั้งเขต 1 และเขต 2 มาตั้งกองกำลังที่บ้านตระ

คุณมานพ

ในปี พ.ศ.2514-2515 มีการล้อมปราบอย่างหนักจากการใช้ไหม..เลยย้ายเข้ามาตระ
อยากทราบว่าอุดมการณ์คุณตั้งคิดว่าเป็นอะไรในตอนนั้น

คุณตั้ง

“ 1.การต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบจากทางรัฐ 2.การปกครองไม่เป็นธรรม ช่วงนั้นพอนาย(คนของรัฐเช่นทหาร ตำรวจ อ.ส.) ไปจะกลัวกันมาก ยุคนั้นเป็นยุคเผด็จการทหาร สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านเขาแก้วก็เหมือนกับที่ภูผาเพชร ห่างไกลความเจริญ การเป็นอยู่ต้องอาศัยธรรมชาติ เช่นถางไร่ ปลูกข้าว ปลูกยางพารา(ยางพื้นเมือง) ชุมชนจะมีความรักสามัคคีสูง ช่วยลงแขก ถางป่า โค่นป่าทำไร่

ภารกิจในการเป็นสหาย มี 3 อย่าง คือ ทำงานมวลชน ทำการสู้รบ และทำการผลิต ที่คุยทั้งหมดในช่วงแรกเพื่อให้เห็นภาพถึง การอพยพเคลื่อนย้ายของ พ.ค.ท จากพัทลุง เข้ามายังตระ การมาอยู่ที่เขตจังหวัดสตูล คุณเป็นมาอยู่ก่อนคุณตั้ง คือที่ค่ายต้นยาง จากค่ายต้นยาง ย้ายไปค่ายจี่มา ที่ย้ายเนื่องจากทำเลไม่เหมาะสม

คุณตั้ง

ในปี พ.ศ. 2520 ผมไปไปมามา ระหว่างตระกับที่นี่ มาทำการผลิต มีทหาร 1 หมวด ทำนา ทำไร่ ปลูกผัก มีโอกาสก็มาเยี่ยมสหายทางนี้(ค่ายต้นยาง ค่ายจี่มา)

คุณเป็น

ต่อม้าย้ายข้ามา คับแคบ เลยย้ายมาอยู่ค่ายหน้าถ้ำ (บริเวณตรงถ้ำ-ทิมวิชัยได้ไปสำรวจแล้ว) ปลายปี พ.ศ.2520 ตอนนั้นกำลังก็เพิ่มขึ้น และที่ค่ายหน้าถ้ำก็เป็นค่ายโรงเรียนการเมืองการทหาร ฝึกอบรมผู้เข้าป่าชุดใหม่ ย้ายจากค่ายหน้าถ้ำก็มาที่ ค่ายโรงเรียนประมาณต้นปี 2522(เริ่ม 2520 สิ้นสุด 2524) (ค่ายนี้ไม่ใช่โรงเรียนการเมืองการทหาร) แต่เป็นค่ายโรงเรียนนายร้อย อยู่ใกล้วังกลอย (บริเวณที่ทิมวิชัยไปพักสำรวจป่า) ค่ายโรงเรียนจะเน้นการทหารอย่างเดียวเป็นหลักสูตรฝึกนายร้อย มีคนเป็นกองร้อย นับ 100 คน หมู่หนึ่งมีประมาณ 6 – 12 คน มีสนามบาส สนามกีฬา การแบ่งกำลัง จาก หน่วยเป็นหมู่ จากหมู่เป็นหมวด จากหมวดเป็นกองร้อย

คนที่มาบุกเบิกงานมวลชนจังหวัดสตูลคือ คุณจิน(ตายแล้ว) เป็นคนบ้านร่มเมือง ผู้มาฝึกมาจากทุกสารทิศ พอจบ นายร้อย ก็กลับกองกำลังเดิม ผมเองก็ติดนายร้อยด้วย ผู้รับผิดชอบค่ายโรงเรียนในช่วงนั้น เช่น คุณเพิ่ม คุณอาซีน คุณซัด คุณเกี้ยว ได้ตั้งค่ายอยู่ 2 ปี ก็เลิกสาเหตุจากการถูกทางการล้อมปราบเริ่มจากปี 2523 และเลิกปี 2524

คุณตั้ง

ในปี พ.ศ. 2524 ได้ย้ายมาอยู่ค่ายได้หนาน กองกำลังเต็มแต่ทหารไม่มาก มีผู้คนเป็นร้อย อยู่จนสิ้นปี 2524 หลักสูตรอื่นๆเช่นพยาบาลจะฝึกจากตระ ผู้เข้าป่าที่สำคัญในช่วงนั้น เช่นคุณหมื่น คุณแสน คุณรัตน์ คุณอนงค์ เหล่าธรรมธรณ์ ผมไปรับเข้าป่าที่เขาหน้าถ้ำ

คุณมานพ

คุณพฤษ ซึ่ง เป็นสหายแต่เป็นชาไทยอยู่ค่ายนี้หรือไม่

คุณเป็น

คุณพฤษ เป็นสหายที่ส่วนใหญ่ทำหน้าที่ล่าสัตว์ยิงปืนแม่นมาก

คุณมานพ

คุณแม้มได้เข้าป่าหรือไม่

คุณแม้ม

ผมไม่ได้เข้าป่า แต่ช่วยเหลือภายนอกตอนนั้นอยู่พัทลุง ทำหน้าที่ซื้อของ ยาฉีด รองเท้า ชื้อผ้า ให้สหาย

คุณเป็น

ที่สตูลนี้การกล่าวถึงมีน้อย เนื่องจากการสู้รบน้อย ส่วนใหญ่เป็นการฝึกทหาร การผลิตงานมวลชนเสียมากกว่า

ฝึกอบ

ของใช้ส่วนตัวในค่ายได้จากไหน.เช่นสบู่

คุณเป็น

ส่วนใหญ่ฝากซื้อจากชาวบ้าน เงินเดือนตอนนั้นเดือนละ 25 บาท

คุณตั้ง

ตอนนั้นเราจะมีแนวร่วมในเมือง จะสนับสนุนเป็นเงินทอง หรือของใช้ให้กับสหาย ส่งกันต่อต่อมา

พื้กอบ

การทำผิดในปีมีการลงโทษกันหรือไม่อย่างไร

คุณเป็น

ขึ้นอยู่กับความผิดที่ทำ เช่นผิดหนักปลดอาวุธ หากถือปืนก็ไม่ให้อื้อ หรือกักบริเวณอยู่แต่ในค่ายให้ทำงาน ผิดเบาให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ตนเองและให้ผู้อื่นวิจารณ์ต่อหน้าชุมชนคนเป็นร้อยสองร้อยก็อับอายมาก

คุณอาพัศตร์ ทีมวิจัยทอผ่านาหมื่นศรี

อยากถามเรื่องอาหารการกิน หุงข้าวกินข้าวอย่างไร เพราะเกิดไม่ทัน

คุณตั้ง

การกินข้าวจะกิน 2 มื้อ บางทีมือเช้า(8 โมงเช้า)กับมือเย็น(5 โมง) เขามีการจัดระบบผลัดเวรกัน ทำแกงหุงข้าว มีการแบ่งเป็นหน้าที่ เช่นเราอยู่ในกอง 100 คนต้องคำนวณข้าวสารที่หุงให้ถูกต้อง

พื้กอบ

เวลารักชอบกันในปี การแต่งงานทำอย่างไร

คุณเป็น

หากรักชอบกันจริงก็เสนอจัดตั้ง จัดตั้งส่งคนมาถามฝ่ายหญิงว่าชอบไหม ถ้าต่างคนต่างชอบ ก็ประกาศให้ผู้อื่นรู้ว่าคู่นี้ตกลงปรองเพิกกัน ผมเองกว่าจัดตั้งจะเห็นชอบให้แต่งงานก็ใช้เวลา 3 – 4 ปีตั้งแต่อยู่ค่ายในตระ มาแต่งที่ค่ายต้นยาง ปี 2518 การจัดงานแต่งงานตามอัตภาพ สิ้นสออดก็ไม่มี ได้อยู่ห่างเดียวกับคู่สมรส ผมพอแต่งงานเสร็จได้ 7 วัน ก็ถูกส่งไปค่ายเขาจันทร์ เนื่องจากงานทางโน้นมีปัญหา

คุณตั้ง

หากสหหายหญิงชายมีความรักชอบกัน ก็ไปเสนอจัดตั้ง จัดตั้งให้การรับรอง และจะถามทั้งสองฝ่ายว่ารักชอบกันไหม หากรักชอบกันก็ตกลง

คุณมานพ

คำว่าสหหายจัดตั้งคือตอนตั้งแต่ระดับไหนขึ้นไป

คุณตั้ง

ตามรูปแบบจะมีสหายนาระดับประเทศมี 4 ภาค ภาคเหนือ อีสาน กลาง ใต้ เขาจะร่วมจัดตั้งเป็นคณะกรรมการกลาง พอรองลงมามีคณะกรรมการภาค เช่นคุณประวัติเป็นกรรมการภาครับผิดชอบภาคใต้ มีจัดตั้งระดับจังหวัด จัดตั้งระดับอำเภอ จัดตั้งระดับตำบล เรามีกรรมการกลาง 8 คน ภาคละ 2 คน สมมติว่าภาคเหนือ 2 ภาคอีสาน 2 ภาคใต้ 2 ภาคกลาง 2 มารวมกัน เรียกเป็นการจัดตั้ง คำว่าจัดตั้งคือเหนือสุดสูงสุด ของประเทศ ในระดับประเทศมีอะไรก็จะเรียก 8 คนนี้มาประชุม มีนโยบายอะไร ก็ถ่ายทอดมา ยังคณะกรรมการภาค มีคณะกรรมการระดับจังหวัด มีคณะกรรมการระดับอำเภอ มีคณะกรรมการระดับตำบล

คุณอรอบ

แล้วการคัดเลือก คน 8 คนนี้ใครเป็นคนคัดเลือกขึ้นมา

คุณตั้ง

มีการคัดเลือกเป็นระดับขึ้นมา เช่นจากระดับตำบล เป็นระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค และคัดเลือกระดับประเทศ มีการเลือกตั้งคล้ายๆของรัฐบาล

คุณแม่ม

เหมือนว่าอยู่ในค่าย เราเห็นว่าคนไหนเหมาะสมก็เลือกคนนั้นขึ้นมา ได้รับการเห็นด้วยจากสมาชิก

คุณตั้ง

ต้องเป็นคนที่ดีด้วย คนนั้นยอมเสียสละได้เพื่อนกรบ จึงจะเป็นได้ไม่ใช่ว่าเมื่อมีอำนาจแล้วจะเป็นผู้นำได้ ถ้าันกรบไม่ยอมรับก็ไม่ได้ ชั้นล่างสุดจากคณะกรรมการตำบล จะคัดเลือกคณะกรรมการอำเภอ คณะกรรมการอำเภอคัดเลือกคณะกรรมการจังหวัด คณะกรรมการจังหวัดเลือกคณะกรรมการภาค แต่ละคณะกรรมการจะมีหัวหน้า เช่น ระดับอำเภอระดับจังหวัด สหายทั่วไปจะไม่รู้เลยว่าใครเป็นหัวหน้า แต่สหายนาหรือสหายระดับกลางจะรู้ เช่นคุณประวัติ (นายสิน เต็มหลิม) ก็รู้กันว่าเป็นคณะกรรมการกลาง โดยทั่วไปจะเรียกกันว่าสหายเหมือนกันทุกคน

คุณเป็น

ผมออกจากป่าปี พ.ศ.2524 ตามนโยบาย 66/2523

คุณตั้ง

ผมออกจากป่า ตอนปลายปี พ.ศ.2524

คุณมานพ

“ ตอนที่ออกจาก พ.ค.ท.เป็นเพราะเริ่มเบื่อหรือว่า เห็นว่าอุดมการณ์เป็นไปไม่ได้ ”

คุณเป็น

ไม่ใช่เพราะความยากลำบาก ในยามลำบากเราจะเห็นอกเห็นใจกันมาก พอสุขสบาย ความคิดเห็นแก่ตัวของผู้นำก็มีขึ้น เป็นของธรรมดา เมื่อเห็นกิเลสกันขึ้นก็ถอยกันคิดว่า ”

คุณตั้ง

“ สาเหตุจากแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มมีปัญหาเช่นจีน ลาว เวียดนามเริ่มมีปัญหา พรรคที่พรรคน้องก็ตัดความสัมพันธ์กัน หลายคนก็อุดมการณ์ยังดี ผู้นำหลายคนเริ่มถดถอย เรานักรบ ทางเราไม่สามารถปราบเราได้ แต่เกิดจากการขัดกันเอง ”

คุณมานพ

อยากรู้ว่าจากการเข้าป่าเรามีสิ่งทีภาคภูมิใจอะไรบ้าง หากไม่ได้เข้าป่าจะไม่ได้นั้นมา

คุณเป็น

คือประสบการณ์ต่างๆ เท่ากับเราได้ไปเรียนรู้อีกสถาบันหนึ่ง ได้รับประสบการณ์ได้ใช้กับตนเอง เมื่อกลับมาแล้วยังดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันและได้ช่วยเหลือผู้อื่น ”

คุณตั้ง

“ ได้รับประสบการณ์ ได้อยู่อิสระ อยู่เป็นเอกราช และได้ใช้ชีวิตรวมหมู่ ทำให้รู้ว่าการอยู่คนเดียวอยู่กับอยู่กับคนส่วนใหญ่ ควรปฏิบัติตัวอย่างไร ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเสียสละและตายแทนกันได้ ให้ผู้อื่นสุขก่อนเราทุกข์ก่อน มีอุดมการณ์ ”

คุณมานพ

จากการพูดคุยทั้งหมดเพื่อให้เห็นภาพว่า ในพื้นที่ที่บ้านที่กว่ามีการตั้งค่ายอะไร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ ใครเข้ามาร่วมบ้างในพื้นที่ที่สำคัญๆ เหตุการณ์ต่างๆ ในการย้ายค่ายเข้ามาในบริเวณนี้ เพื่อได้บันทึกไว้ให้ลูกหลานหรือคนรุ่นหลังได้รับทราบ และศึกษา

ทางการสู้รบ การผลิต

เข้าปี 2510 เข้าที่บ้านเขาแก้ว พัทลุงเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ คุณจาง คุณแจ้ง คุณคล้าย คุณพิน ไปเคลื่อนไหวที่บ้านและก็เข้าป่า ฝึกการทหาร 1 วันฝึกชั่วโมงครึ่งและหาเสบียงและช่วยถางป่า เก็บข้าว คนก็จะให้ของกลับมากิน มาเล่าในปี 2518 มีกำลังเท่าไรที่เคลื่อนไหวอยู่ มี 3 เขต เขต 1 เขาแก้ว เขต 2 ลำใน บ้านนา เขต 3 ป่าพะยอม มารุ่นแรกมาสร้างค่ายที่นั่น

ปี 2519 นักศึกษามาแต่ยังไม่เข้าป่า มาสร้างค่ายที่บ้านตระ

เขต 1+2 เป็นในตระตอนนั้นถูกปราบปรามอย่างหนักโดยถูกปิดล้อมและกองทัพขาดแคลนอย่างหนัก แล้วก็มีการประชุมเพื่อหาพื้นที่ทำนา ก็ได้ในตระเป็นที่ราบ จากนั้นก็ย้ายไปค่ายจิม้า ต้นปี 2520 นำตั้งเข้ามาแล้วแต่ไปๆมาๆ หลังจากปี 20 ย้ายไปค่ายจิม้า คนก็ 30 กว่า หลังจากค่ายจิม้าพื้นที่แคบเลยย้ายไปค่ายหน้าถ้ำ และมีค่ายโรงเรียนการเมือง อบรมคนรุ่นใหม่ ค่ายหน้าถ้ำไปประมาณปลายปี 2520 ค่ายส่วนใหญ่จะอยู่ไม่เกินปีเข้ามาตั้งแต่ปี 2518 ค่ายต้นยางบ้านกอบ

ต้นปี 2520 ปลายปีค่ายหน้าถ้ำ ย้ายจากค่ายโรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียน จปร เรียนนายร้อย มีนักศึกษาเข้าป่าแล้ว ที่มีชื่อเสียงคือ กำนัน คุณหมื่น คุณแสน หลังจาก 2514 ตุลา ก็มีคนมามากขึ้น ค่ายการเมืองการทหาร จึงเน้นการฝึกทหาร ช่วงหลังก็มีนักศึกษามาเยอะมาก ในค่ายก็ฝึกทหาร อาวุธ ยุทธวิธีการรบ การเมือง เมื่อจบหลักสูตรก็แยกย้ายกัน ต้นปี 2522 เริ่มค่ายโรงเรียนนายร้อยที่ในตระจะมีครบทุกโรงเรียน มีพยาบาล สนามบาส นักเรียนเป็น 100 การตั้งกลุ่มเริ่มจาก 3 6 12 หน่วย - 3 หมู่ - 10 หมวด กองร้อย

ค่ายโรงเรียนอยู่ประมาณ 2 ปี ผู้อำนวยการ คุณเพิ่ม ชัด อาทิน เดียว สาเหตุที่เลิก ถูกล้อมปราบเมื่อนักศึกษาเรียนจบและแยกย้ายก็เริ่มถูกปราบปราม ปี 2524 เราเลื่อนจากค่ายโรงเรียนไปอยู่ค่ายใต้หนาน ผมขอกำลังเค้ายบอกว่ารบไปเรื่อย ๆ ไปอยู่ค่ายใต้หนานมีเหลือเท่าไร กำลังเต็มแต่คนรบไม่กี่คน

ปี 2524 ก็ออกมาบอดัว เค้ายถามว่าไปทำอะไรมา จากนั้นก็กลับบ้าน นโยบาย ของฯพณฯเปรม ติณสูลานนท์ และหาญ ลีลานนท์ มารับต่อ ต่อจากนั้นก็ไม่รู้เรื่อง การแต่งงาน แต่งในค่ายปี 25 19 ก็มาอยู่ 2518-2520 2519 แต่งงาน 2520 ไปค่ายจิม้า แต่งงานได้ 6-7 วันโดนส่งไปเขาจันทร์ ไปหมกม้วย ไปแต่ไม่คุ้นพื้นที่ อยู่ไม่ได้ เพื่อนนำทุกอย่าง ขัดใจกัน คุณพฤษัยเข้ามาปีไหน คนที่เข้าป่าแล้วมาตั้งหลักที่นี่

มีการเอื้อเฟื้อกันคนในเมืองช่วยเหลือสหาย ให้เงิน 2523-2524 ถูกปิดล้อมอย่างหนัก ลำบาก เพื่อนชวน ญาติเข้าอยู่แล้ว วัยรุ่นไม่ค่อยได้เรียนหนังสือ คนเข้ามา 2515-2516 ถึงแดงเริ่ม 2508 คนในเมืองที่ไม่ได้เข้าร่วมจะสนับสนุนเป็นเงิน จินก็ให้ความช่วยเหลือ มีคนเริ่มไปเรียนที่เวียดนาม จิน เรียนฝึ่งเข้ม ไปจีนเดินทาง 1 ปี ช่วงที่ออกนอกเพราะ เบื่อ อดทนไม่เหมือนที่คิด ผู้นำสหายแล้วเห็นแก่ตัว กิเลส ปัญญาภายใน รัฐบาลไม่ได้ดีแตก การทำโทษ กักบริเวณ วิจารณ์ตัวเองต่อหน้าคนนับร้อย

การแต่งงาน

หากรักชอบกันก็บอกฝ่ายรับผิดชอบเสนอจัดตั้งส่งคนไปถามฝ่ายหญิงถ้าโอเคก็ประกาศการแต่งงานไม่มีสินสอด

การจัดตั้งมี 4 ภาค เหนือ กลาง ใต้ อีสาน คุณประวัติเป็นผู้ดูแลภาคใต้ และยังมีการแบ่งลงมาเป็นส่วน ๆ อีกคือ ส่วนอำเภอตำบล คล้าย ๆ กับส่วนราชการ และมีหัวหน้าใหญ่ 1 คน เราไม่รู้ว่าใครเป็นประธานใหญ่แต่คนระดับสูง ๆ จะรู้

สิ่งที่เราได้จากการเข้าป่า

ประสบการณ์ที่ได้นำมาใช้กับเราเอง การปรับตัว การช่วยเหลือดูแล การวางตัวอยู่คนเดียว อยู่ส่วนมาก การช่วยเหลือ ดायแทนกันได้ มีอุดมการณ์ สิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี ปรับปรุงตนเองได้ เห็นได้จากการพูดจาสุภาพ การใช้ชีวิต ช่วยเหลือสังคม การมองถึงคนอื่น

มาสรุปอีกที

จากตระมา 18 มาค่ายต้นยางมีกำลัง 12-30 แต่แยกย้ายไปตามหมู่บ้าน จากนั้นมาค่ายจี๋มาปี 20 ปี 21 ค่ายสร้างใหม่ชื่อค่ายหน้าถ้ำ ค่ายการเมืองการทหารอยู่ที่นั่นคนเข้ามาใหม่ก็มาอยู่ที่นั่น

ปี 22 ค่ายโรงเรียน จปร

ปี 23 ค่ายไต้หวัน ปรีอปลายปี 23 ต้นปี 24

ส่วนใหญ่ตั้งค่ายอยู่ประมาณปีกว่า ๓

ถ้าภูผาเพชรตอนยุคสหภาพใช้ประโยชน์อะไรบ้าง ไม่แต่ทางด้านบนจะเอาข้าวมาเก็บ การท่องเที่ยวสมัยนั้นจะไม่ค่อยได้รู้สึกเท่าไร ลองเล่าเรื่องถ้าที่วางข้าว เมื่อก่อนเป็นเพิง และเป็นที่ลี้ภัยกับถ้ำมรกตที่เห็นสว่างอยู่ด้านบน ถ้าวัดอยู่ด้านล่างใช้เดินไปมา ว่าไปถ้าภูผาเพชรใช้เป็นที่ตั้งกองกำลังก็ไม่ผิด

ลงมาในฐานะอะไร

สหภาพ แล้วว่าเป็นคนแก่เลยให้ทำไร่ไถนา ไร่ 14 ความเป็นมาอย่างไร

2527 เปิดไร่ 14 ออกจากสหภาพหมดแล้ว

ที่คนละ 2 เส้น คือ 40 ขาวไม่กำหนดแค่ชนวน

ใครเป็นคนตั้งไร่ 14

ตั้งกันเองเพราะมี 14 คนดูแล

การเข้ามาของสหภาพ

ปี 2518 คุณเป็นเข้ามา บ้านลูกกอบ

ปี 2520 ย้ายจากต้นยางไปจี๋มาเพราะที่ไม่เหมาะสม

ปลายปี 20 ต้น 21 ไปค่ายหน้าถ้ำ เน้นการเมืองการทหาร

ปี 22 ตั้งค่ายโรงเรียน เหมือนค่ายโรงเรียนนายร้อย

ปี 23 ย้ายไปค่ายไต้หวันกับค่ายโรงบาล

ปี 24 ออกแล้ว

ค่ายสงขลา คือ สหายที่สงขลาถูกปราบปรามก็เลยย้ายมาอยู่ที่นี่ก่อนจะตั้งค่ายจี๊มา หลังจากนั้นก็ย้ายกลับ อยู่ไม่นาน คนตั้งหลักที่เป็นแนวร่วมอย่างเดียวกันคือป้าเพียรแครอยครีว เคียง แปก ลุงผัน สหายก็มี ผมคุณเป็น คุณเมือง ตอนเข้ามาสภาพป่าเสื่อมโทรม เพราะถูกสัมปทานแล้ว ไม้ใหญ่โดนโค่นหมด

คุณพฤษณ์ เข้ามาอย่างไรแกเข้ามาอยู่กับชาวบ้านก่อนเข้ามาช่วยทำงาน หน้าข้าว ช่วงนั้นพอผมเข้าเป็นสหายคุยกับแกก็สนิท เข้าพร้อมคนเมือง แกหัดยังปิ่นกับผม ไม่ได้แบ่งว่าแกเป็นชาไกเท่าเทียม แกยังปิ่นเก่ง มีสมาธิ ไม่ได้คิดไรมาก ไม่มีอะไรซับซ้อน แกมีสัญชาตญาณ ทราบว่าค่าจะไปไหน มีค่ายไหนที่ยังไม่ได้พูดถึงค่ายสงขลาปีที่ย้ายสงขลาแตกมา 20หรือ21

สภาพความเป็นอยู่ในค่ายสหาย

คุณตั้ง

“ หากเราพูดการเมืองมาหลายชั่วโมง ก็จะเกิดความเครียดต้องเบี่ยงเบนมาเรื่องตลกขบขันให้ได้หัวเราะกันบ้าง มีอยู่คนหนึ่งเป็นคนตรง จบการศึกษาจากเวียดนาม เป็นลูกของหนังหมุนนุ้ย จ.ตรัง พอพูดการเมืองไปสองสามชั่วโมง จะมาพูดเรื่องอื่นๆ หยอกล้อกัน ให้ได้พักสมอง หากพูดแต่การเมืองล้วนๆก็จะเครียด ต้องมีการละเล่น มีการบันเทิง ในช่วงเช้า รับประทานอาหารเช้าเสร็จ จะมีการศึกษาทางด้านการเมือง สัก 1 – 2 ชั่วโมง รับประทานอาหารเที่ยง แล้วจะมีภาคปฏิบัติ ผมจะศึกษาการเมือง ในช่วงบ่ายจะมีการทหาร ผมเองจะฝึกทหารจะฝึกทุกวันเป็นประจำ ไม่มี เว้น มีรายการบันเทิง รายการกีฬา เพื่อไม่ให้เครียด”

การตั้งค่าย ทางสหายจะอยู่แต่ละค่ายไม่เกิน 1 ปี เมื่อมีการเสียลับ ก็จะโยกย้าย หรือไม่เสียลับก็จะโยกย้ายตามกฎหมายของทหาร แต่ละค่ายจะห่างกันประมาณ 2 ก.ม.

ที่มีการโยกย้ายค่ายต้นยาง เนื่องจากมีการเสียลับทางอากาศ ตอนนั้นไม่มีกองกำลังแล้ว มีแต่ หน้าลุงช่วง (พ่อคุณเป็น) คุณพร้อม มาตั้งหน้าหลังค่าย ถางป่าปลูกข้าว ถูกทางการเอาเครื่องบินเรียกว่าไอร์ธรุน (OV10) ไปทิ้งระเบิด พอเห็นขนาถ์นึกว่าค่าย พ.ค.ท. ก็ทิ้งระเบิด ไฟไหม้ขนาถ์หมด ข้าวของถูกไฟเผา แต่คนไม่เป็นอะไร จากนั้นจึงมีการโยกย้ายจากค่ายต้นยาง ไปค่ายจี๊มา

อีกครั้งหนึ่ง ที่ค่ายจี๊มา ได้จัดงานวันรำลึก วันเสียงปืนแตก วันที่ 7 สิงหาคม ได้นำมวลชน ชาวบ้าน ขึ้นไปร่วมงาน เช่นจากนิคมควนกาหลง จากชาวบ้านถ้ำเพชร พอจัดงานเสร็จสหายก็วิเคราะห์หัวว่า มีบางคน อาจไม่ซื่อสัตย์ไม่จริงใจ ต่อสหายพอ เพื่อป้องกันความปลอดภัย ก็เลยย้ายไปอยู่ค่ายหน้าถ้ำ เมื่ออยู่ค่ายหน้าถ้ำ ก็มีการขยายเขตงาน รับสมาชิกใหม่ จากตรัง สตูล พัทลุง มาเพิ่ม มาฝึกทหารการเมือง จึงได้ตั้งค่ายโรงเรียน ระยะทางจากค่ายหน้าถ้ำไปค่ายโรงเรียนประมาณ 2 ก.ม.

คุณจรรยา หัวหน้าโครงการวิจัย

“ วันนี้เราได้พูดคุยได้รับทราบถึงเรื่องราวของประวัติศาสตร์ อีกหนึ่งบทหนึ่งของชุมชนเรา ต้องขอขอบคุณผู้เข้าร่วมเวทีทุกท่าน ทั้งทีมวิจัย ภูผาเพชร ทีมวิจัยกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี คุณเป็น คุณมานพ จากสกว. วันนี้เราได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากมาย และหวังว่าหากขาดตกตรงใด จะขอรบกวนช่วยเติมเต็มในภายหลัง ขอปิดเวทีวันนี้ครับ. ”

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร.

ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

วันที่ 28 มีนาคม 2552

ณ.บ้านลุงตั้งโฮมสเตย์ ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

เวทีวางแผนออกแบบการศึกษาฐาน (ครั้งที่ 2)

.....

ผู้ร่วมเวที

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบรรเทิง คงแก้ว	ทีมวิจัย
3. นายไพโรจน์ คำพลับ	ทีมวิจัย
4. นายโชคชัย หลินมา	ทีมวิจัย
5. นายจำนุญ ยอดราช	ทีมวิจัย
6. นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ	ทีมวิจัย
7. นางประจวบ คงแก้ว	ทีมวิจัย
8. นายปัญญา ทองนุ่น	ทีมวิจัย
9. นายศักดิ์ชัย บุญคง	ทีมวิจัย
10. นายมานพ ช่วยอินทร์	ส.ก.ว.ตรัง

หลังจากทานอาหารค่ำเสร็จแล้ว ทางทีมวิจัยจึงได้ประชุมช่วงที่ 2 ตั้งแต่เวลา 2 ทุ่มเป็นต้นไป คุณจรูญ ทศกุล หัวหน้าโครงการวิจัย ได้แจ้งทีมวิจัยว่า ตามโครงการวิจัยของทีมวิจัยภูผาเพชร จะมีโครงการศึกษาฐาน ในชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ที่ประสบผลสำเร็จน่าจะเป็นแบบอย่าง ในการนำมาพัฒนา และประยุกต์ใช้เป็นบทเรียนกับชมรมภูผาเพชรฯ จึงขอให้ทีมวิจัยไปดูงานโดยพร้อมเพรียงกัน และให้ทีมวิจัย ได้ยืนยันต่อเวทีนี้ว่าจะเข้าร่วมได้หรือไม่ ซึ่งมีบางท่าน เช่น พี่กอบ(นายไพโรจน์ คำพลับ) ยังลังเลอยู่ที่จะไป เนื่องจากมีการกิจส่วนตัว พี่แม้ม(นายศักดิ์ชัย บุญคง) ซึ่งเป็นประธานชมรมก็แจ้งว่า หากที่ไม่พอตนเองขอสิทธิให้คนอื่นได้ไป หัวหน้าโครงการ(นายจรูญ) ก็แจ้งว่าที่รถตู้เพียงพอได้ 14 คน ก็ขอให้ไปด้วย

คุณตั้ง ก็เสนอว่าควรจะไปทุกคน ดังนั้นคุณจรูญ จึงได้ให้ทุกคนยืนยันอีกครั้ง สรุปมีผู้ร่วมไปศึกษาฐานดังนี้

1. นายจรูญ ทศกุล	2. นายบรรเทิง คงแก้ว
3. นายไพโรจน์ คำพลับ	4. นายโชคชัย หลินมา
5. นายจำนุญ ยอดราช	6. นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ
7. นางประจวบ คงแก้ว	8. นายปัญญา ทองนุ่น
9. นายศักดิ์ชัย บุญคง	10. นายจำลอง สงด้วง

และได้ขอให้ทาง สกว.ตรึงช่วยไปเป็นที่เลี้ยงในการศึกษาคุณงานครั้งนี้ มี คุณมานพ ช่วยอินทร์ และทีม สกว.ตรึงอีก 1 คน

คุณจรรยา ได้แจ้งกับทีมวิจัยว่า ได้ติดต่อรถตู้ไว้แล้วขนาด 14 ที่นั่ง ราคา 1,800 บาท/วัน (ค่าน้ำมัน ต่างหาก)

คุณตั้งกำชับว่าให้หารถที่สมรรถภาพดี ๆ และคนขับอารมณ์ดีอย่ามีปัญหา มีความพร้อมในการบริการ เพื่อให้การคุณงานครั้งนี้ได้ประโยชน์สูงสุด คุณจรรยา รับรองจะกำชับก่อนตกลงจัดจ้าง

คุณจรรยา ได้แจ้งให้ผู้ที่ไปได้ถ่ายสำเนาบัตรประชาชน พร้อมรับรองสำเนา มาไว้ที่บ้านคุณตั้งภายใน วันที่ 31 มีนาคม 2552 เพื่อจะได้จัดทำประกันอุบัติเหตุให้วงเงินรายละเอียด 100,000 บาท และจะซื้อสมุดบันทึก พร้อมปากกาให้คนละ 1 ชุด ให้ใช้ในการบันทึกทุกชุมชนที่เยี่ยมเยียนด้วย เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาสรุป บทเรียน

จากนั้นคุณมานพ ช่วยอินทร์ สกว.ตรึงได้แจ้งว่า กำหนดการเดินทางศึกษาคุณงานระหว่างวันที่ 3 – 8 เมษายน 2552 ที่ทางทีมได้ประสานพูดคุยกับคุณสุภาวณีไว้แล้วเมื่อ 24 มีนาคม 2552 นั้น คุณสุภาวณีได้ส่ง รายละเอียดมาให้ศึกษาว่าจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

พี่กอบ(คุณไฟโรจน์) ได้ซักถามถึงการไปพักที่เชียงใหม่แล้วไปเชียงรายย้อนมาเชียงใหม่อีกทำไม คุณมานพแจ้งว่า เราไปศึกษาคุณงานในชุมชนเชียงใหม่และเชียงราย หากจะกลับภาคใต้ก็ต้องย้อนมาเชียงใหม่อยู่ดี ทางทีมวิจัยร่วมกันพิจารณาและก็เห็นด้วยจามแผนที่คุณภาเสนอและปรับเปลี่ยนเล็กน้อยสรุปได้ดังนี้

กำหนดการศึกษาคณงาน การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวภูผาเพชร อ.มะนัง จ.สตูล

วันที่ 3 – 7 เมษายน 2552

วันที่ 3 เมษายน 2552

8.00 น. ออกเดินทางจากภูผาเพชรฯ(รถจอดหน้าบ้านคุณตั้ง)

9.30 น. รับคุณมานพและทีม สกว.ตรึง ออกจากตรังสู่ กทม

เดินทางโดยรถตู้ นอนในรถและแวะพักตามสมควร

เดินทางตามเส้นทางสู่เชียงใหม่

วันที่ 4 เมษายน 2552

10:00 น. เดินทางถึงจังหวัดเชียงใหม่

ออกเดินทางต่อไปยัง คอยอินทนนท์ สูงสุดแดนสยาม

12:00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ชุมชนผาหมอน

13:00 น. “การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว” และ

“กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว”

โดย ทีมวิจัยบ้านผาหมอน

16:00 น. นมัสการพระธาตุคู่เมือง บนดอยสูง

เดินทางไปยังยอดดอย ชมพระอาทิตย์ตกบนยอดดอยอินทนนท์

17:30 น. เข้าที่พักที่ รีสอร์ทชุมชนแม่กลางหลวง

18:30 น. รับประทานอาหารเย็นที่รีสอร์ทชุมชนแม่กลางหลวง

19:00 น. “ชุมชนกับการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์”

โดย คุณสมศักดิ์ ศิริภูมิทอง และทีมวิจัยบ้านแม่กลางหลวง

22:00 น. เข้าพักที่รีสอร์ทชุมชน

วันที่ 5 เมษายน 2552

05:00 น. ชมพระอาทิตย์ขึ้นที่ยอดดอย

และชมกาแฟสดวิถีธรรมชาติของชาวปกาเกอญอ

07:00 น. อาหารเช้าที่รีสอร์ทชุมชน

08:00 น. เดินทางออกจากดอยอินทนนท์ ไปยังอำเภอเชียงดาว

11:00 น. ถึงอำเภอเชียงดาว เรียนรู้การนำเที่ยว “ถ้ำเชียงดาว” โดยมีคุณเทศก์ท้องถิ่น

12:00 น. รับประทานอาหารกลางวัน บริเวณหน้าถ้ำเชียงดาว

13:00 น. “กระบวนการวิจัยชุมชนกับการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยหลวงเชียงดาว”

โดย คุณอรุณ อุดัยและทีมวิจัยดอยหลวงเชียงดาว

15:30 น. ออกเดินทางไปยัง จังหวัดเชียงราย

18:00 น. เดินทางถึงจังหวัดเชียงราย

เข้าพักที่ในเมืองเชียงราย

เดินเที่ยวถนนคนเดินเชียงราย

วันที่ 6 เมษายน 2552

08:00 น. อาหารเช้าในเมืองเชียงราย

09:00 น. เดินทางไปยังสมาคมอำเภอ จ.เชียงราย

“แนวคิดและกระบวนการ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน”

โดย เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.เชียงราย

12:00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13:00 น. แวะชมสินค้าชายแดน และการจัดการท่องเที่ยวชายแดนไทย-พม่า

16:00 น. ชมวัดร่องขุน ศิลปะ วัฒนธรรมเมืองเชียงราย

17:00 น. เดินทางกลับเชียงใหม่ ชมหัตถกรรมบ้านทวย และอื่นๆรายทาง

20:00 น. เข้าที่พักเมืองเชียงใหม่

วันที่ 7 เมษายน 2552

8.00 น เดินทางออกจากเชียงใหม่ ศึกษาเรื่องราวทางตามสมควร และกลับสู่ภูผาเพชร โคนสวรรค์ภาพ
ในเช้า 8 เมษายน 2552

จากนั้นคุณมานพ ได้ให้ทีมวิจัยลองคิดดูว่าจะดูงานเรื่องอะไรบ้าง ในประเด็นไหนบ้าง และแบ่งทีมกันศึกษา
ตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบ ได้ประเด็นดังนี้

1. เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มแต่ละชุมชน

ผู้รับผิดชอบ พี่แมม(นายศักดิ์ชัย บุญคง/ประธานชมรม) ผู้ใหญ่ปัญญา(นายปัญญา ทองนุ่น) คุณจรรยา
ทศกุล(หัวหน้าโครงการวิจัย)

2. เรื่องการนำเที่ยวของแต่ละชุมชน

ผู้รับผิดชอบ เชษฐ (นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ/ประธานฝ่ายเที่ยวป่า) พี่บุญ(นายจำนัญญ ยอคราช/รองประธาน
ชมรม) คุณตั้ง(นายบันเท็ง คงแก้ว /รองประธานชมรม)

3. ด้านการตลาดของแต่ละชุมชน

ผู้รับผิดชอบ จวบ(นางประจวบ คงแก้ว / เลขานุการชมรม) แดง(โชคชัย หลินมา/ทีมวิจัย)

4. ด้านการประชาสัมพันธ์

ผู้รับผิดชอบ พี่กอบ(นายไพโรจน์ คำลับ/ประชาสัมพันธ์ชมรม) ลอง (จำลอง สงคัง)

จากนั้นคุณมานพ ได้ให้ทุกคนช่วยกันคิดว่าเมื่อไปดูงานแล้วในแต่ละประเด็นควรตั้ง
คำถามอย่างไรบ้าง คิดได้วันนี้ร่างไว้ก่อน วันหลังระหว่างเดินทางคิดออกค่อยเพิ่มเติม ซึ่งสรุปประเด็นคำถาม
คร่าวๆเบื้องต้นดังนี้

เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มแต่ละชุมชน

- ตั้งแต่ก่อตั้งกลุ่มมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีพัฒนาการมาอย่างไร ทำอะไรมาบ้าง ทำอย่างไร
- การมีส่วนร่วม
- มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และได้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างไร
- คนที่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง แบ่งบทบาทหน้าที่อย่างไร
- การจัดการด้านผลประโยชน์ ด้านการเงินมีการบริหารจัดการอย่างไร จัดสรรอย่างไร
- มีระบบการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้หรือไม่
- มีมาตรการป้องกันผลที่จะกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างไร
- อัตราค่าบริการเป็นอย่างไร มีมาตรฐานและเป็นธรรมหรือไม่
- หลักแนวคิดหรืออุดมการณ์ในการจัดการกลุ่ม
- มีเครือข่ายการท่องเที่ยวหรือไม่

เรื่องการนำเที่ยวของแต่ละชุมชน

- โปรแกรม/กิจกรรมท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง เช่นการเดินป่า เที่ยวในหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมในวิถีชีวิต
- บริการด้านการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง เช่น มัคคุเทศก์ ที่พัก อาหาร ยานพาหนะ การละเล่นพื้นบ้าน
- สถานที่ท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง มีการจัดการอย่างไร
- การนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เรื่องราว เนื้อหา เทคนิคการนำเสนอ และอื่นๆ
- การดูแลนักท่องเที่ยว การดูแลด้านความปลอดภัย
- สิ่งที่น่าสนใจ สิ่งประทับใจ จากการจัดการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน
- ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างไร
- ศักยภาพในการท่องเที่ยวของชุมชนที่เด่นๆคืออะไร
- ความภาคภูมิใจของชุมชนของท่านคืออะไร

ด้านการตลาดของแต่ละชุมชน

- ช่องทางการตลาด
- กลุ่มลูกค้า คือใครบ้าง ชุมชนเป็นผู้เลือกสรรลูกค้า หรือว่าแล้วแต่ลูกค้าจะเลือก
- มีการตั้งราคาอย่างไร เช่นจ่ายตรงกับชุมชน ราคาเหมาจ่าย(Package)
- กลุ่มดำเนินการจัดการด้านการตลาดอย่างไร

ด้านการประชาสัมพันธ์

- ช่องทางในการประชาสัมพันธ์
- สื่อในการประชาสัมพันธ์ใช้อะไรบ้าง
- วิธีการในการประชาสัมพันธ์
- เนื้อหาที่ต้องการสื่อในการประชาสัมพันธ์ของกลุ่มคืออะไร
- มีสิ่งใดที่ชุมชนของท่านอยากจะประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกทราบบ้าง และอื่นๆ

จากนั้นคุณมานพ ได้พูดคุยว่าทางทีมวิจัยควรจะแลกเปลี่ยนเรื่องราวการทำวิจัยของแต่ละชุมชนว่าเป็นอย่างไร ซึ่งคำถามเรื่องการวิจัยก็ช่วยกันคิดได้ดังนี้

- แนวคิด ความเป็นมาของโครงการเป็นอย่างไร
- โจทย์คำถามวิจัยคืออะไร
- มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเป็นอย่างไร
- ขั้นตอนการดำเนินงาน โครงการ/วิธีการดำเนิน โครงการวิจัย
- ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัย เปรียบเทียบระหว่างก่อนทำและหลังจากทำวิจัยแล้ว

- ปัญหาอุปสรรคในการทำโครงการวิจัย และแก้ไขอย่างไร
- อื่นๆ ตามที่ทีมวิจัยเห็นสมควร

คุณเจริญเสนอว่า ให้มีการสรุปบทเรียนเป็นรายชุมชน ในทันทีที่ได้ระหว่างการทำงาน และให้ทีมวิจัยมีการเตรียมตัว เช่น ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ไปแล้วสมารถต้องปลอดภัยไม่คอยแต่กังวลถึงบ้านและงานข้างหลัง ให้เตรียมยาส่วนตัว ผ้าเช็ดตัว และสิ่งจำเป็นของแต่ละคนไปด้วย

คุณมานพบอกว่า มีเวทีสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงาน หลังจากกลับมาจากดูงานแล้ว อาจใช้เวลา 1 วัน หรือ 2 วัน 1 คืน แล้วจากบทเรียนนั้นเราจะนำไปพัฒนาและใช้ต่อไปอย่างไร

จากนั้นทีมวิจัยได้ร่วมกันพิจารณาค่าใช้จ่ายที่คุณสุภาวิณี ได้แจ้งมาให้ทราบ และค่าใช้จ่ายอื่นๆแล้วทางทีมวิจัยคาดว่าจะพยามใช้จ่ายอย่างประหยัด และเท่าที่จำเป็นก็คงเพียงพอ คุณมานพแจ้งว่าทางโครงการวิจัยได้วางเผื่อไว้ให้แล้ว คงจะเพียงพอ ดังต่อไปนี้

รายละเอียดค่าใช้จ่าย (ประมาณการ คร่าวๆ)

วันที่	ค่าอาหาร	ค่าที่พัก	ค่าวิทยากร	อื่นๆ
4 เม.ย. 52				
ผาหมอน	คนละ 70 บ.ต่อมื้อ	-	1,000 บ. (ทีม)	
แม่กลางหลวง	อาหารเย็น คนละ 70 บ.ต่อมื้อ เช้า คนละ 50 บ.	หลังละ 500 บ. พักได้ 4 คน	500 บ. (คน)	
ค่าธรรมเนียมเข้าอุทยานฯ				คุณภาจะทำหนังสือขอเข้าฟรี
5 เม.ย. 52				
เชียงดาว	กลางวัน เป็นอาหารตามสั่ง ร้านอาหารของทีมวิจัย		1,000 บ. (ทีม)	
เชียงราย	อาหารเย็น ตามอริยาศัยที่ตลาด night barza	ห้องละ 500 บ. พักได้ 2 คน		
6 เม.ย. 52				
เชียงราย	ทานที่ร้านค้าที่ตลาดทั้งมือเช้าและกลางวัน (อาหารกลางวันกำลังติดต่ออาหารอ่าง ถ้าได้อาจะตั้งไว้ที่หัวละ100บ.)		2,000 บ. (ทีม) รวม ค่าเดินทาง วิทยากร (ถ้ามี)	ค่าสถานที่ 500 บ.
เชียงใหม่		ห้องละ 500 บ. พักได้ 2 คน		

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร

ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จงสตุล

วันที่ 3- 7 เมษายน 2552

เวทีศึกษาดูงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ 3-7 เมษายน 2552

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบรรเทิง คงแก้ว	ทีมวิจัย
3. นายไพโรจน์ คำพลับ	ทีมวิจัย
4. นายโชคชัย หลินมา	ทีมวิจัย
5. นายจำนัญ ยอดราช	ทีมวิจัย
6. นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ	ทีมวิจัย
7. นางประจวบ คงแก้ว	ทีมวิจัย
8. นายจำลอง สงด้วง	ทีมวิจัย
9. นายปัญญา ทองนุ่น	ทีมวิจัย
10. นายศักดิ์ชัย บุญคง	ทีมวิจัย
11. คุณเจียบ	สกว.ตรัง
12. คุณนิค	สกว.ตรัง

วันที่ 3 เมษายน 2552 (ศุกร์)

เวลา 9.00 น รถตู้ที่เหมามาจากคุณเจียบ ออกจากบ้านคุณตั้งภูผาเพชร รับสมาชิกทีมวิจัยพร้อมเพียงกันทุกคนเดินทางไปศึกษาดูงาน จัดที่นั่งดังนี้ คุณจรูญ นั่งข้างคนขับคอยคุมการเดินทาง แถวหลังคนขับเป็นทีมสุภาพสตรี 3 ท่าน มีคุณประจวบ คุณนิค สกว.ตรัง คุณเจียบ สกว.ตรัง ด้านหลังเป็นทีมวิจัยที่เหลือ

รถเดินทางจากภูผาเพชรมารับคุณนิค คุณเจียบที่ หอจดหมายเหตุตรัง สมาชิกได้เยี่ยมชมหอจดหมายเหตุด้วยความตื่นตา ตื่นใจ ในความสวยงามและความรู้ที่ได้รับ จากนั้นคุณมานพ พี่เลี้ยงจาก สกว.ตรัง ได้สรุปการดูงานพร้อมซักซ้อมทำความเข้าใจกับทีมงานจนเข้าใจดีแล้ว จึงออกเดินทางจาก ตรัง สู่เส้นทางไปสู่เชียงใหม่ ระหว่างเดินทาง

คุณนิค คุณเจียบได้ให้ทีมวิจัยแนะนำตนเอง

คุณนิค ได้สรุปประเด็นความคิดของแต่ละคนจากการแนะนำตัว และเรื่องราวในการทำการวิจัยแลกเปลี่ยนกันตลอดเส้นทาง และดูวิดีโอ 10 ปี สกว และการทำการวิจัยของชุมชนต่างๆ

ได้ทบทวนเรื่องราวของดีชุมชนของเรา โดยมีการแลกเปลี่ยน มีการนำเสนอจากประสบการณ์ของแต่ละคนในเรื่องต่างๆดังนี้ 1. เรื่องชาไก เล่าโดยจำลอง และพิเชฐ 2. เรื่องสหาย ค่าย พกท โดยคุณตั้ง 3. เรื่องความเชื่อ เช่นทวดถ้ำโกบ ทวดหินกอง เล่าโดยผู้ใหญ่อ้อย 4. ถ้ำภูผาเพชร เล่าโดยคุณเมิ้ม 5. เรื่องบ้านรากไม้ เล่าโดยประจวบ

ทุกคนช่วยกันถาม ช่วยกันเติม (รายละเอียดนำไปเติมเต็มข้อมูลในแต่ละเรื่องแล้ว) ไปจบการพูดคุย เมื่อพ้นเที่ยง
คืนไปหลายชั่วโมงแล้ว สำหรับคืนนี้ तरहมากแลกเปลี่ยนพูดคุยกันทั้งคืน.

วันที่ 4 เมษายน 2552 (เสาร์)

ในยามเช้า เราตื่นขึ้นแถวๆจังหวัดลำปาง ได้เห็นสภาพธรรมชาติที่สวยงาม แต่แตกต่างจากทางใต้ภูเขา
เพชร ทำให้ตื่นตาตื่นใจ เห็นความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ที่แตกต่าง รู้สึกรักป่าไม้บ้านเราขึ้นเยอะเลย จากนั้น
ไปที่เชียงใหม่ ไปหาคุณภา(สุภาวดี) ตามที่นัดไว้ ทานอาหารเช้าเสร็จ

9.30 – 10.30 น. เยี่ยมชมหมู่บ้านถวายเป็นหมู่บ้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน อันหลากหลายแขนง เช่น
งานปั้น งานแกะสลัก ภาพวาด เฟอร์นิเจอร์ และอื่นๆอีกมากมาย ทำให้ทีมวิจัยที่มา สนใจ และซื้อไปเป็น
ตัวอย่างพอสมควร หลายคนเกิดแนวคิดที่เราวิสาหกิจใช้มากมาย เช่นดอกไม้ เราน่าจะมาเรียนรู้และฝึกฝน
ฝีมือ เอาไปทำขายนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับเยาวชนในหมู่บ้านได้ ได้เห็นการจัดหมู่บ้าน ชุมชนที่
สวยงาม แม้ร้านจะเพิ่งเปิด แต่ผู้ขายมีโอภาปราศรัยดี ทำให้เกิดแนวคิดที่จะไปเป็นแบบอย่าง

สรุปบทเรียนจากการดูงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ
ของทีมโครงการศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน อ.มะนัง จ.สตูล
เมื่อวันที่ 3-8 เมษายน 2552

วันที่ 17 เมษายน 2552 ณ ภูเขาโฮมสเตย์ เวลา 14.00 – 24.00 น.

ผู้ร่วมเวที

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบรรเทง คงแก้ว	ทีมวิจัย
3. นายไพโรจน์ คำพลับ	ทีมวิจัย
4. นายโชคชัย หลินมา	ทีมวิจัย
5. นายจำนงค์ ยอดราช	ทีมวิจัย
6. นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ	ทีมวิจัย
7. นางประจวบ คงแก้ว	ทีมวิจัย
8. นายจำลอง สงค้วง	ทีมวิจัย
9. นายมานพ ช่วยอินทร์	สกว.ตรัง
10. น.ส.ชนิษฐา จุลบล	สกว.ตรัง
11. น.ส.จิรนนท์ สัจจะอักษรศรี	สกว.ตรัง

การสรุปการดูงานครั้งนี้ เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งที่จะได้ย้อนกลับ ทบทวน ได้ตรง และสรุปบทเรียน
หรือสิ่งที่ได้จากการไปดูงาน เพราะฉะนั้นการสรุปต้องถอดให้ละเอียด ให้เนียน เห็นตั้งแต่การคิด การเตรียมการ
วางแผน ระหว่างที่ดูงาน จนไปแล้วก็เดินทางกลับ เพื่อให้เราเห็นกระบวนการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบได้อะไรจาก
กิจกรรมครั้งนี้

ประเด็นการพูดคุย

- ทำไมจึงเกิดความคิดว่าจะไปดูงาน
- ก่อนไปมีการวางแผนไว้อย่างไร
- การเตรียมตัว เตรียมกันอย่างไรทั้งในส่วนของทีมวิจัยและส่วนตัว
- ภาพในใจก่อนไปคิดอย่างไร
- ระหว่างเดินทางได้เรียนรู้อะไรบ้าง
- สิ่งที่เห็นเหมือนหรือต่างจากการดูงานทุกพื้นที่ (สิ่งที่ไม่คาดคิดและสิ่งที่คิดไว้)
- มีปัญหาอะไรบ้าง ทั้ง พี่เลี้ยง โปรแกรมการเดินทาง ตัวเองและเพื่อน
- สิ่งที่ยากให้ปรับปรุง แก้ไข เสนอแนะ

ข้อตกลง/กติกาการประชุม

- พูดทีละเรื่อง ให้จบเป็นเรื่อง
- เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนร่วม/ชุมชนเป็นหลัก

ทำไมจึงไปดูงาน...

- นำกอบเป็นคนเสนอให้ไปดูงานเพื่อไปดูที่อื่นทำเรื่องท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างไร
- อยากไปเห็นกับตาและกลับมาปรับใช้กับบ้านเรา
- เพื่อกระตุ้นการทำงานของทีม เพิ่มพลัง สร้างกำลังใจ
- แต่บางคนคิดว่าไม่น่าไปเพราะทำโครงการไม่ถึงไหน ไม่รู้ข้อบกพร่องของตนเองกลัวจะแลกเปลี่ยนกับคนอื่นไม่ได้
- ช่วงที่ไปเป็นช่วงที่หลายคนไม่มีภาระงานที่ทำ ทีมพร้อม

การวางแผนเตรียมการ

● การเตรียมตัวในส่วนของทีม

คุยครั้งที่ 1 เรื่องปรับประเด็นการดูงานงวดที่ 2 มาไว้งวดที่ 1 ในช่วงลงพื้นที่สำรวจเส้นทางเดินป่า

คุยครั้งที่ 2 คุยโปรแกรมดูงานการท่องเที่ยวภาคเหนือคร่าวๆ โดยมีคุณภาพเข้าร่วมด้วย

คุยครั้งที่ 3 เป็นการเตรียมดูงาน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ รับผิดชอบ แบ่งออกเป็นภายในทีม มีการกำหนดประเด็นในการซักถามออกเป็น 4 ประเด็น คือ

- เรื่องการจัดการ
- เรื่องการประชาสัมพันธ์
- เรื่องการตลาด
- เรื่องเส้นทางและโปรแกรมท่องเที่ยว

ทั้ง 4 ประเด็นนี้มีการแบ่งสมาชิกในทีมวิจัยรับผิดชอบเป็นหัวหลักในการซักถาม และบันทึกทุกคน

- มีการดำเนินการเรื่องการติดต่อเช่ารถตู้สำหรับการเดินทาง โดยมีการเลือกคนขับที่ใจเย็น
- การทำประกันชีวิตและอุบัติเหตุ สำหรับการเดินทาง คนละ 100,000 บาท
- การเตรียมอุปกรณ์สมุดบันทึกและอุปกรณ์เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป โน้ตบุ๊ค เอกสารโครงการ

- การเตรียมเงินสำรองสำหรับใช้จ่ายตามโครงการศึกษาดูงาน และสำรองเงินส่วนตัวสำหรับเพื่อนร่วมทีม
- ชักซ้อมทำความเข้าใจการไปดูงาน
- **การเตรียมตัวในส่วนตัว**
- มีการเตรียมข้อมูลตามประเด็นที่ได้รับผิดชอบ
 - เตรียมคำถามเช่น เรื่องการมีส่วนร่วม
 - คำถามที่สอดคล้องกับการทำโครงการของเรา
- ดูโปรแกรมที่คุณภาพเสนอ
- เตรียมความพร้อมเรื่องส่วนตัว ของใช้ เสื้อผ้า ยาประจำตัว เงิน บางคนซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่ และบอกคนที่บ้านให้ทราบ
- มีการสอบถามสภาพอากาศของจังหวัดที่จะไป อากาศร้อน
- มีการलगาน เขียนใบลา
- เคลียร์ตัวเองให้ว่างตามวันที่กำหนด
- ต้องลาอาจารย์ผู้สอน ซึ่งอยู่ในช่วงสอบต้องกลับมาตอบคำถามอาจารย์ให้ได้ว่าไปทำไม ได้อะไร กลายเป็นแรงกระตุ้นให้เราไปเก็บเกี่ยวความรู้ให้มากที่สุด

ภาพในใจก่อนไปคิดอย่างไร

- เป็นป่าที่สมบูรณ์ มีสัตว์ป่า
- ที่อยู่อาศัยต้องลำบาก ห่างไกลความเจริญ
- ชาวบ้านไม่มีความรู้
- ไม่เคยเห็นภาพชาวบ้านเขาของจริงมาก่อน
- ไปดูชาวบ้านแบบดั้งเดิม
- การกินต้องเป็นข้าวเหนียว
- ไม่มีไฟฟ้าตามตะเกียง
- เดินทางใช้ม้า วัว ควาย
- ต่างคนต่างอยู่ อยู่กันอย่างกระจัดกระจาย
- เป็นคนเร่ร่อน ไม่เป็นหลักแหล่ง
- ต้องเป็นคนสัญชาติไทย มีบัตรประชาชน
- การรักษาพยาบาลใช้สมุนไพรเหมือนชาไก
- ที่อยู่อาศัยไม่มีโหนด
- กังวลเรื่องภาษากลัวฟังไม่ออก พูดไม่ได้ ไม่เข้าใจ
- ค่าใช้จ่ายไม่แพง
- การท่องเที่ยวที่ต้องเน้นลูกค้าเป็นพระเจ้าแบบแนวคิดของหน่วยงานรัฐ

ภาพจริง

- เห็นความคิดชาวเขาเปลี่ยนไป มีความคิดของคนเมืองเข้ามาผสม เปิดใจรับสิ่งใหม่เปลี่ยนความคิดเป็นเรื่องอนุรักษ์ คนมีการพัฒนา
- ชาวเขามีความรู้ทั้งเรื่องคอมพิวเตอร์ ใช้อินเตอร์เน็ต
- เห็นความเข้มแข็งในการเรื่องการจัดการ
- เก่งและสามารถทำและจัดการกันเองได้
- ผิดหวังที่ป่าหมด
- ใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือ
 - สร้างการมีส่วนร่วม
 - ค้นหาและรับรู้ข้อมูล
 - พร้อมทั้งฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- ในส่วนชาวเขา
 - มีความเจริญ บ้านสร้างด้วยปูน ถนนเข้าถึง มีไฟฟ้า
 - เห็นวิถีการทำเกษตรของชาวเขา
 - เรื่องวัฒนธรรมการที่ผู้หญิงขอผู้ชายแต่งงาน
 - ที่หมู่บ้านไม่ค่อยมีสาว ๆ โสดๆ
 - เห็นวัฒนธรรมการแต่งงานของผู้หญิงที่แต่งงานแล้วกับยังไม่แต่งงาน
 - เห็นนาขั้นบันได
 - มีรถยนต์ใช้ในการเดินทาง
 - มีร้านค้า มีการเลี้ยงสัตว์
 - มีสถานีนามัธยมศึกษาในหมู่บ้าน
 - ชาวเขาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ตั้งบ้านใกล้กัน
 - ชาวบ้านได้สิทธิ์ในที่ดินทำกิน มีโฉนดมีเอกสารสิทธิ์
 - ไม่มีบัตรประชาชน
- งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าสู่ชาวเขานานแล้ว
- ชาวเขากินข้าวเจ้า แต่คนเมืองกินข้าวเหนียว
- อาหารพื้นบ้านของชาวเขาพวกเขาก็ทานได้
- ค่าใช้จ่ายสูง เพราะมีทุนเดิมของที่ท่องเที่ยวอยู่แล้ว ขายคุณค่าที่เหมาะสมราคา
- มีระบบและค่าใช้จ่ายชัดเจน
- กลุ่มพหุวัฒนธรรมเน้นรับท่องเที่ยวเป็นชาวต่างชาติ
- เห็นการท่องเที่ยวที่ไม่มุ่งเน้นเพื่อธุรกิจ
- รู้สึกเหมือนโดนสื่อทีวีปิดกั้นไม่เสนอข่าวไฟฟ้า
- วัยรุ่นมีน้อย เข้าไปทำงานหรือเรียนหนังสือในเมือง
- ทรัพยากรบ้านเรายังสมบูรณ์กว่ามากได้เปรียบกว่า

- ลูกค้าไม่ใช่พระเจ้า นักท่องเที่ยวต้องมาเรียนรู้ คุณค่าของชุมชน
- มีการวางระเบียบให้ชาวบ้านปฏิบัติตาม

ระหว่างทางได้อะไรบ้าง ...

- จัดที่นั่งให้เหมาะสมในรถตู้
- ภูมิใจกับสถานที่หอจดหมายเหตุฯตรัง และได้เรียนรู้
- กลัวฝนตกระหว่างทาง การเดินทางจำไม่ตลอดภัย
- ไม่เคยนั่งรถตู้ กลัวเมา
- กลัวอุบัติเหตุ
- พี่เลี้ยงชวนคุยแลกเปลี่ยนในรถตู้ตลอดเวลา มีการแนะนำโปรแกรม และข้อมูลพื้นที่ที่จะไปคร่าวๆ
- มีการแนะนำตัว สร้างความรู้จักและคุ้นเคย โดยเฉพาะพี่เลี้ยง
- ได้แสดงความคิดเห็นในรถ และมีการคิดร่วมกัน
- ได้เปิดใจและรู้ความคิดของเพื่อน
- คุยเรื่องที่เป็นประโยชน์กับทีม
- ได้ทบทวนการทำงานที่ผ่านมา
- มีการดูซีดีที่ทำงานวิจัยเรื่องการท่องเที่ยว
- กลับมาจะทำอะไร
- วิธีที่พี่เลี้ยงทำหากผู้นำชุมชนได้นำไปปรับใช้จะลดช่องว่างระหว่างชาวบ้านกับผู้นำได้ ไม่ทำให้ปัญหาเล็กๆเกิดเป็นปัญหาใหญ่
- การดูงานกับสกว.ไม่เหมือนการไปดูงานกับหน่วยงานอื่น
- ใช้โอกาสในการอยู่ในรถสร้างการเรียนรู้ผ่านการคุยกัน
- บรรยากาศในรถไม่น่าเบื่อ
- เป็นการประชุมในรถที่นานมากจากตรงไปเชียงใหม่
- ฝึกความอดทนในการนั่งรถระยะทางไกลๆ การนั่งฟัง
- ทุกคนตรงต่อเวลามาก ไม่เรื่องมาก ดูแลและจัดการกันเองได้
- คำนึงถึงเรื่องส่วนรวมเป็นหลัก
- ได้ความรู้จากการดูงาน
 - ทบทวนการทำงานที่ผ่านมาของชมรม
 - รู้ว่าหมู่บ้านของเรามีอะไรดี
 - ได้สิ่งที่เป็นประโยชน์กับชุมชน
 - กลับมาแล้วจะทำอะไรที่เป็นประโยชน์กับหมู่บ้าน
- ได้เห็นความเป็นอยู่ของชาวเขาผ่าน CD ท่องเที่ยวเข้าใจมากขึ้น
- ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ปรับใช้กับบ้านเรา
- ได้ทบทวนสิ่งที่ได้ดูงานเมื่อเสร็จแต่ละพื้นที่

จากบ้านถวายเป็นได้...

- เห็นผลิตภัณฑ์ไม้ที่ทำจากไม้และเศษ ปีกไม้
- ทำเป็นกลุ่มเป็นชมรม
- บ้านเราน่าจะทำได้ มีไม้เยอะ แต่ไม่มีประสบการณ์ทำงานไม้อย่างเป็นศิลปะ
- เห็นการทำของให้มีคุณค่า ใช้ประโยชน์ได้ คนขายก็อธิบายได้
- เห็นการท่องเที่ยวแบบเดียว
- สามารถดึงเงินจกกระเป๋าเราได้
- เห็นเทคนิคการขาย ลูกค้าซื้อหรือไม่ก็พร้อมอธิบาย
- เกิดความคิด ไอเดียใหม่ๆ กลับมาทำไม้บ้านเอง สร้างคุณค่าจากชิ้นงานและฝีมือ

สิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนที่มวียแม่กลางหลวงเราได้...

พวกเราเดินทางถึงหมู่บ้านแม่กลางหลวงประมาณเที่ยง ก็จัดแจงเข้าพักโดยมีคุณภาช่วยดำเนินการติดต่อให้ แล้วจัดแจงอาบน้ำ ซึ่งบางคนก็อาบน้ำในห้องน้ำ บางคนก็อาบน้องข้างรีสอร์ท ที่นี่เมื่อมาถึงอากาศเย็นสบาย น้ำก็เย็น จากนั้นก็เดินทางไปบ้านผาหมอนเพื่อทานอาหารมื้อเที่ยงที่นั่น และแลกเปลี่ยนเรื่องการทำงานวิจัยของกลุ่ม และได้กลับมาที่บ้านแม่กลางหลวงในตอนเย็น โดยนัดทานอาหารเย็นตอนหกโมงเย็น จากนั้นก็แลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยโครงการการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ท่ามกลางสายลม อากาศหนาว และกองไฟอุ่น มีทีมมาแลกเปลี่ยนคือ คุณสมศักดิ์ ผข. ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกอบต. รวม 3 คน โดยโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษารูปแบบการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวและบทบาทของผู้มีส่วนร่วม

สิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยของแม่กลางหลวง

สาเหตุที่ทีมมาทำงานวิจัย...

- พื้นที่นี้มีการท่องเที่ยวมาก่อน ชุมชนเป็นเพียงสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวเป็นที่พักระหว่างทาง
- มีปัญหาเรื่องการบุกรุกป่าจากหน่วยงานป่าไม้
- อยากให้คนนอกและหน่วยงานยอมรับ
- ที่นี่ใช้วิธีการคุยกัน ตั้งกติกา/ระเบียบร่วมกัน และยอมรับในการปฏิบัติตามกติกานั้น
- เลิกการบุกรุกทำลายป่า ใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่า ไม่ขายที่ดินให้คนต่างถิ่น
- มีคณะกรรมการหมู่บ้านดูแล
- เป็นการท่องเที่ยวไม่เน้นเงิน ไม่เน้นจำนวนมาก
- ต่างกับการท่องเที่ยวของผาหมอน มีการรับสิ่งใหม่เข้ามาอย่างไต่ตรง
- เหมือนเห็นชีวิตย้อนยุค 20 – 30 ปี
- มีการจัดการเลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชพันธุ์ดอกไม้ประดับและอื่นๆ และใช้เทคโนโลยี
- ที่อยู่อาศัยดูลำบาก คนเยอะ ต้องเดิน

- มีรูปคนดังแขวนให้ดูจากที่เขาเข้ามาเที่ยว
- เห็นความเป็นมิตร เป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส แม้พูดสื่อสารภาษาเราไม่ได้ก็น่าใจดี
- คุณสมบัติมีวิถีคิดแปลก ความเป็นผู้นำสูง

สิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยบ้านผาหมอน...

เมื่อเดินทางมาถึงหัวหน้าโครงการและทีมวิจัยออกมาต้อนรับและพาเราไปทานอาหารเที่ยงซึ่งเป็นอาหารท้องถิ่นของชาวกะปายกะญอ มีน้ำพริก (ยำปลากระป๋อง) แกงไก่ ผักพื้นบ้าน และข้าวคดขุ่นๆ(ข้าวเจ้า)

จากนั้นจึงได้ตั้งวงคุยกันที่บ้านพักรับนักท่องเที่ยว ชื่อกระท่อมไม้ไผ่สีชมพู (Bamboo Pink House) แนะนำทั้งเขาและเราเสร็จ คุณสุรสิทธิ์ก็เล่าที่ไปที่มาของ โครงการ ชื่อโครงการการท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศน์ และวัฒนธรรมแบบยั่งยืนโดยชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จ.เชียงใหม่ วัดอุปประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้และฟื้นฟูภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อนำไปสู่ระบบการท่องเที่ยวตามรูปแบบโดยชุมชน ค้นหาศักยภาพและสร้างตัวตนให้คนนอกและภาครัฐเข้าใจ และยอมรับ
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการที่เหมาะสมกับตนเอง

โจทย์คือการท่องเที่ยวที่เหมาะสมบนวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากร เกษตร สมุนไพร อาชีพ ชุมชนบ้านผาหมอนเป็นอย่างไร

สาเหตุที่หันมาทำงานวิจัยเพราะขณะนั้นมีนักท่องเที่ยวเข้ามามาก มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนให้ทำก่อน แล้วจึงเข้ามาทำงานวิจัย ที่เข้ามาทำเพื่อให้หน่วยงานป่าไม้ซึ่งตอนนั้นมีความขัดแย้งกันมองเราเป็นคนทำลายป่าให้เขายอมรับและเข้าใจ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ซึ่งตอนแรกที่ทำชาวบ้านไม่ยอมรับการท่องเที่ยว ไม้เข้าใจจะทำทำไม ทีมก็ค่อยทำความเข้าใจ โดยใช้เวทีประชุมพูดคุยบ่อยๆ มีคณะกรรมการกลางของหมู่บ้านแต่ละฝ่ายดำเนินการรับผิดชอบ เป็นแกนนำที่มีความน่าเชื่อถือที่ช่วยแก้ปัญหาาร่วมกันสร้างเครือข่าย และใช้วิธีการดึงหน่วยงานเข้าไปร่วม

เมื่อเสร็จโครงการวิจัยทีมบ้านผาหมอนได้

- เรื่องของการยอมรับจากหน่วยงาน มีการให้ความรู้ ให้ความร่วมมือ และการประชาสัมพันธ์สื่อสารบอกต่อ
- ลดความขัดแย้ง หน่วยงานเข้าใจมากยิ่งขึ้น
- มีมาตรการในการดูแลรักษาป่าและดูแลชุมชน
- สามารถคงวิถีชีวิตแบบเดิม

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนกับทีมบ้านผาหมอน ตามประเด็นที่เตรียมไว้

ประเด็นเส้นทางท่องเที่ยว

การสื่อความหมาย ทีมบ้านผาหมอนจะมีวิธีเล่า เอาเรื่องภูมิปัญญา ความเชื่อมาผสมผสานกับความรู้ทางวิชาการ หาเทคนิคเรื่องเล่าให้น่าเบื่อ หากคนในชุมชนที่รู้นั้นมาเป็นคนเล่าเรื่องเอง เช่น เรื่องป่าสื่อ

อ่อน เป็นป่าหิมพานต์ ป่าเต็งรังเป็นป่าชาย เรื่องของต้นไม้ไทร เป็นนักบุญและนักฆ่าด้วย ที่สำคัญเราต้องรู้ว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มที่เข้ามาอยากรู้เรื่องอะไร ส่วนเรื่องการสื่อสารจะมีสามซึ่งเป็นในชุมชนช่วยแปล

โปรแกรมเที่ยวจะมี เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ศึกษาสมุนไพร พานักท่องเที่ยวดูการทำนา ขึ้นบันได และนำเที่ยวเข้าชมวิถีชีวิตชุมชนในหมู่บ้าน

ประเด็นการตลาด

การท่องเที่ยวของบ้านผาหมอนเน้นเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มสถาบันการศึกษา นักศึกษา และชาวฝรั่งต่างชาติ(ฝรั่งเศส) การเข้ามาเที่ยวต้องจองก่อน ไม่อย่างนั้นอาจจะไม่ได้พัก ราคาที่ตั้งมาจากชุมชนเป็นคนตั้งตามต้นทุน ลูกค้านำเข้ามารับเท่าที่รับได้ ไม่เน้นจำนวนมาก เอาเท่าที่ทีมสามารถจัดการได้

ประเด็นการจัดการ

มีการสร้างบ้านรองรับนักท่องเที่ยว โดยลงเป็นหุ้นละ 100 บาท ถ้าไม่มีเงินลงก็ใช้วิธีเอาแรงไปช่วยสร้างบ้านพัก คิดราคาเป็น 1 วันละ 100 บาท และหากใครมีสิ่งของจำพวกหมอน ผ้าห่มก็ออกเป็นสิ่งของการรับลงหุ้นนี้เปิดสำหรับทุกคน เมื่อครบ 1 ปี จะมีการปันผล จะมีเงินกองทุนสำหรับการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน และโรงเรียน จัดการเรื่องเครื่องอุปโภคบริโภค

ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่จองเข้ามาพัก

- บ้านพักมี 2 ห้องนอน 2 ห้องน้ำ สำหรับ 6-10 คน ราคา 2,500 บาท
- ค่าไกด์นำเที่ยว วันละ 500 บาท
- ค่าอาหารมื้อละ 120 บาท
- รถรับส่งจากสนามบินไป-กลับ 6,000 บาท
- โปรแกรมท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน ราคา 6,400 บาท
- ค่าธรรมเนียมชุมชน 40 บาท
- ค่าน้ำค่าไฟหักออก 15%

ประเด็นการประชาสัมพันธ์

เรื่องการประชาสัมพันธ์ ไม่เน้นโฆษณา ส่วนใหญ่จะเป็นการบอกปากต่อปาก มีการโฆษณาผ่านเว็บไซต์ และติดต่อผ่านโทรศัพท์ มีบริษัททัวร์เป็นนายหน้ารับลูกค้า ซึ่งจะเป็นลูกค้าที่ชอบท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิต นอกจากนี้ยังมีการติดต่อผ่านเครือข่ายท่องเที่ยวด้วย และหน่วยงานป่าไม้ยังช่วยประชาสัมพันธ์อีกทาง และมีการออกงานนิทรรศการ

สิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยดอยหลวงเชียงดาว...

โครงการศึกษาและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมบนดอยหลวงเชียงดาว โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณดอยหลวงเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ทำเพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวที่เหมาะสม เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

เมื่อทีมเดินทางไปถึงก็เป็นเวลาเกือบบ่ายโมงแล้ว ซึ่งทีมวิจัยดอยหลวงเชียงดาวรอทานอาหารเที่ยงด้วยกัน จึงทานอาหารร่วมกันก่อน จากนั้นจึงมีการคุยแนะนำตัวทีมวิจัยทั้งผู้มาเยือนและเจ้าของบ้าน เสร็จแล้ว

ทีมวิจัยคอยหลวงฯพาทุกคนไปเที่ยวชมถ้ำเขาเชียงดาวก่อน โดยมีไกด์ซึ่งเป็นกลุ่มแม่บ้านพาเดินในถ้ำ และบรรยายให้ฟังเบื้องต้น แล้วจึงกลับมานั่งแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานวิจัยที่ศาลาของวัด

ทีมวิจัยเล่าสาเหตุที่เข้ามาทำโครงการ เริ่มจากกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก มีปัญหาเกิดขึ้นคือเรื่องของขยะล้นคอก และจุดพักของนักท่องเที่ยวไม่เป็นที่ทำให้เกิดผลกระทบกับพรรณไม้หายาก

รู้สึกอย่างไรเมื่อเห็นชุมชนที่เราไปเยือน...

- เป็นพื้นที่คอยหลวงเชียงดาวกลายเป็นชุมชนเมืองไปแล้วและไม่ค่อยตื่นตื่นเท่าไร

อดีต เป็นที่ปลูกฝิ่น มีการท่องเที่ยว นานเข้าเกิดปัญหาเรื่องของห้องน้ำ และปัญหาขยะล้น คนเที่ยวมาก จนหันมาทำงานวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เริ่มมาทำวิจัยด้วย มีการร่วมกันเก็บข้อมูล/บันทึก นำเสนอ ใช้ท่องเที่ยวเป็นเครื่องมืออนุรักษ์ มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเสริมความรู้ทางวิชาการ

สิ่งที่ได้จากการทำวิจัย

- ศักดิ์ศรีท้องถิ่น
- ได้รับความภูมิใจ
- สำนึกรักท้องถิ่น
- คนได้เรียนรู้ร่วมกัน
- ได้ข้อมูลที่พูดตรงกัน
- เกิดเครือข่าย
- เกิดกฎ ระเบียบ กติกาข้อตกลงร่วม
- ชาวบ้านเลิกตัดไม้ เปลี่ยนมาเป็นอนุรักษ์แทน
- สัตว์และพืชปลอดภัย
- ทีมวิจัยเป็นวิทยากรให้ความรู้
- เกิดสำนึกรักท้องถิ่น

สิ่งที่ทีมวิจัยได้จากการแลกเปลี่ยน...

- ไกด์เป็นกลุ่มมีความเข้มแข็ง
- ไกด์เล่าข้อมูลตรงกัน
- การแต่งตัวเป็นเครื่องแบบเหมือนกัน เห็นแล้วสุภาพ เรียบร้อย
- ทำที่เป็นมิตร
- มีระบบการจัดการดี
- เดินถ้ำไปฟังไกด์เล่าเพลินดี
- มีเรื่องราวประวัติศาสตร์พระพุทธรูปพม่า
- มีการทำเรื่องการท่องเที่ยวมา 30 กว่าปีแล้ว

- วัดเป็นคนจัดการเองในช่วงแรก
- ต่อมาชาวบ้านขอมาจัดการเอง
- แบ่งผลประโยชน์ให้วัด 20% สำหรับโคก 40% เงินเข้าหมู่บ้าน 40%
- อบต. มีหน้าที่ช่วยสนับสนุน ไม่ยุ่งเกี่ยวมากเพราะถ้าอยู่ในเขตการดูแลของวัด เห็นชาวบ้านและวัดจัดการได้อยู่แล้ว
- มีอะไรก็คุยกันที่วัด
- มีกรรมการวัดควบคุม
- เห็นการจัดการที่ยึดถืออย่างเข้มแข็งในการเดินป่าเที่ยวดอยหลวงเชียงดาว
- ถ้าเป็นสถานที่ธรรมดาแต่นำเสนอได้น่าสนใจ
- มีการสร้างเรื่องราวให้น่าสนใจและรวมทั้งเรื่องความเชื่อทางศาสนาพุทธ และพราหมณ์
- งานวิจัยเป็นการให้โอกาสและสร้างคน
- คนทำวิจัยต้องใจรัก รับฟังและเคารพความคิดของผู้อื่น เสียสละ
- ต้องใช้ศิลปะในการพูด
- งานวิจัยทำให้ได้เก็บความรู้จากผู้เฒ่ามาเล่า
- ประชุมกลุ่มย่อยบ่อย
- มีการขยายสู่โรงเรียนอีกทาง
- ทุกๆวันก็คือการวิจัยอยู่แล้ว
- ปัญหาในทีมคือการเปลี่ยน/ย้ายหัวหน้าเขตฯก็ต้องทำความเข้าใจความเข้าใจกันใหม่
- ระหว่างเจ้าหน้าที่และชาวบ้านในการดูแลป่า ทำความเข้าใจและทำเพื่อเป้าหมายเดียวกันแต่วิธีการต่าง
- ไม่ใช่ไฟฟ้าในถ้ำ เพราะฉะนั้นนักท่องเที่ยวเข้าไปต้องจำใจ
- เส้นทางในถ้ำลำบากมีหินหล่ม

สิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ...

โครงการวิจัยที่เคยทำมาโครงการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาข่า เพื่อศึกษาภูมิปัญญาเกี่ยวกับพิธีกรรมและประเพณีในรอบปีของชนเผ่าอาข่า เพื่อผลิตสื่อและคู่มือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาข่าเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมในรอบปีของชาวอาข่า เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาข่าที่เหมาะสมกับกาลสมัยและสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาข่า ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และกาลสมัย

การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 1

เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย 2. เพื่อหารูปแบบและวิธีการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.เชียงราย 3. เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน พัฒนามาตรฐานรูปแบบ การจัดการและการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่สอดคล้องกับทีมวิจัยที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยน นาย บัณฑิต เครือวงศ์ นายกอบต.ภูชี้ฟ้า นาย ไกรสิทธิ์ สิทธิโชค หรือคุณอาทุ่ หัวหน้าโครงการ และคุณรัก

ทีมวิจัยเป้าหมายที่มาทำงานวิจัยเพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาชุมชน และเพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรและภูมิปัญญา

- งานวิจัยทำเพื่อพัฒนาศักยภาพ เปลี่ยนความเข้าใจ เปลี่ยนมุมมอง เปลี่ยนความคิด แก้ไขความขัดแย้งในชุมชน
- วิธีการที่ทีมวิจัยใช้ทำงานคือ
 - มีอะไรเข้ามาก็ใช้การตั้งคำถาม
 - มีการทบทวนโจทย์วิจัยอยู่เสมอ ทำเพื่อเรา หรือทำเพื่อใคร
 - เวลาต้องทำให้เห็นเป็นรูปธรรม สัมผัสได้จะสามารถบอกเล่าได้ง่าย
 - ทำพื้นที่เล็กๆ ให้ชัด
 - ขยับเป็นเครือข่าย
 - ทำเพื่อผลประโยชน์ของหมู่บ้าน
 - ใช้ปราชญ์เป็นครู
 - ถ้าคิดถึงมูลค่าก่อนคุณค่าก็พัง
 - สงวนจุดต่าง รักษาจุดร่วม
 - เทคนิคการเป็นนักประสานอย่างน้อยการคุยต้องไม่เป็นทางการ สร้างความสัมพันธ์
 - นักท่องเที่ยวเสียเงินมาควรวินิจฉัยชีวิตเรา
- ได้เทคนิคการนำเสนอ
- ไม่เห็นวิถีชีวิตชาวเขา ได้เพียงเล่าสู่กันฟัง
- ไม่ค่อยสอดคล้องกับการท่องเที่ยวที่เราทำ
- นำเสนอเป็นวิชาการ เป็นนักวิจัยที่ยกระดับแล้ว
- ทำท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ เน้นรับชาวต่างชาติ
- มีหลายเรื่องปรับใช้ได้
- นักท่องเที่ยวต้องเข้ามารับฟังข้อมูลเบื้องต้นของชาวเขาก่อนเข้าไปในหมู่บ้าน

กับสิ่งที่วาดจินตนาการไว้ก่อนไปดูงานที่ภาคเหนือเหมือนกัน ...

- มีการออกแบบที่พักและห้องน้ำดี เหมาะกับพื้นที่
- เจออากาศที่นี่เย็นร่างกายปรับไม่ทัน
- เห็นการแบ่งสัดส่วนชุมชนอยู่อีกที่ ที่พักและนักท่องเที่ยวอยู่อีกที่
- ประทับใจธรรมชาติ นาขั้นบันได ลำธาร ที่พักที่แยกจากชุมชน การตกแต่งภูมิทัศน์รอบๆ
- มีการเลี้ยงปลาในลำธารได้โดยไม่มีใครจับ ขโมย
- แปลกใจที่เขาที่คดอยมีนาข้าว
- ดันไม้บริเวณที่พักมีน้อย
- เมื่อเราไปถึงน่าจะมีชาวบ้านมาต้อนรับแต่กลับไม่มี
- อยากเห็นการทำนาของเขา

- เป็นสถานที่สวยงามอยู่ท่ามกลางภูเขา มีท้องนา มีป่าไม้
- อยากอาบน้ำให้สะอาดซักที
- มีเครื่องทำน้ำอุ่นแต่ใช้ไม่เป็น
- ไม่เห็นชาวบ้าน
- กลัวน้ำที่เราอาบน้ำในลำธารจะไม่สะอาดเพราะมีบ่อเลี้ยงปลา

วิเคราะห์จุดเด่น-จุดด้อยจากการดูงาน

จากพื้นที่ดูงาน

- เห็นการท่องเที่ยวที่ขายคุณค่า ขายความเป็นชาวเขา เป็นวิถีชีวิต
- เป็นการท่องเที่ยวที่มาจากกระแสการท่องเที่ยวหลักก่อนช่วยดึงดูดการท่องเที่ยวของชุมชนที่ทำให้เป็นที่รู้จัก
- มีการจัดการที่ดีตามแบบของเขา
- เมื่อเจอปัญหา มีการพูดคุยกันก่อน
- ทีมวิจัยมีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว
- วิถีชีวิตน่าสนใจ และยังไม่เปลี่ยนแปลงมาก
- การท่องเที่ยวของเขาดังมานาน มีต่างชาติรู้จักเยอะ
- สามารถกำหนดรับนักท่องเที่ยวได้
- จะรับนักท่องเที่ยวตามกำหนดตามจำนวนคน หากรับมากแล้วเป็นปัญหาก็ไม่รับ
- เริ่มจากการทำเล็กๆแล้วขยายใหญ่
- ทำแล้วดึงคนเข้ามาร่วมเพิ่มขึ้น สร้างการยอมรับ
- ใช้กฎแห่งกรรมนำกฎหมาย
- เขาเหลือของดีไม่มาก แต่เขานำเสนอดี

วิเคราะห์ทีมและพื้นที่ภูผาเพชร

- มีของดีเยอะ มีธรรมชาติ ถ้า และของดีไว้โชว์
- ยังมีปัญหาเรื่องการจัดการ
- คั้นของดียังไม่พบ
- ยังไม่ได้สัมผัสหัวรวมคิดกัน ไม่ได้หันหน้าคุยกันอย่างจริงจังยังไม่รับผิดชอบ
- การท่องเที่ยวบ้านเราเป็นถ้ำ ล่องแก่ง แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์
- นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเพื่อความสะดวกสบาย คลายเครียด
- อยากให้ลูกค้ามาศึกษาวิถีชีวิตมากกว่ามาเที่ยวอย่างเดียว
- เลือกนักท่องเที่ยวไม่ได้
- ด้านของดียังค้นไม่หมด ถ้าเขาไม่ได้ถ่ายทอดไม่หมด
- สร้างการยอมรับยังไม่ได้

- ผู้นำบ้านเรายังไม่เต็มที่ พัฒนาร่วมกันยาก
- ยังไม่เป็นเอกภาพ มีความขัดแย้ง
- เราต้องวางระบบให้ดี
- การจัดการในทีมของเราจะแข็ง ใครขัดแย้งจะเอาออก
- สามัคคีคือพลัง
- สรุปพวกเราคิดแล้วทั้ง ไม่ตามต่อ

สรุปสิ่งที่ได้จากการดูงานครั้งนี้...

- ได้เห็นความเป็นอยู่ของผู้คน บ้านเรือน วิถีชีวิตของเขา
- เอาสิ่งต่างๆมาพัฒนา
- การดึงคนเข้ามามีส่วนร่วม ทำยาก และเราจะทำได้หรือไม่
- ได้เกินความคาดหมาย
 - ได้เพื่อนใหม่
 - ผู้ร่วมชะตากรรม
 - เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ
- ได้เผยแพร่ชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เพื่อนรู้จักเรา
- ทีมวิจัยเข้าใจ เปิดมากขึ้น
- คิดหาวิธีรักษาป่าให้สมบูรณ์
- ทีมวิจัยภาคเหนือพูดเก่ง
- เกิดความตั้งใจที่จะกลับมาทำ
- เกิดแนวคิดใหม่ๆในการทำงานของเรา เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ไกด์ การสื่อความหมาย
- เห็นวิถีชีวิตของชนเผ่า เห็นของจริง เห็นการทำนา ดอกไม้ ต้นไม้ สภาพบ้านภาคเหนือ
- ศักยภาพของไกด์และทีมของชาวเขา
- เห็นประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ แปลกไปจากบ้านเรา
- ได้ประสบการณ์บทเรียนของเขามาประยุกต์ใช้ของเราให้เหมาะสม
- ยังเห็นโครงการเขาไม่หมด แต่จะพยายามเก็บสิ่งที่ได้และความคิดที่ได้มาทำต่อให้สำเร็จ
- เห็นเพื่อนแล้วเห็นตัวเองชัดขึ้น
-

เข้าใจงานวิจัยอย่างไร หรือตอนนี้คิดอย่างไรกับงานวิจัย ...

- ได้รู้การวิจัยคือการศึกษารเรียนรู้ สังเกตอะไรบ้างที่มีอยู่ในวิถีปกติ
- ขุดคุ้ย รู้ให้เท่า แผลงให้ได้
- ปัญหาแก้ได้ไม่ยากอย่างที่คิด
- เมื่อก่อนคุยเรื่องงานวิจัยยังเป็นไกด์ตาแตก แต่คือการลงมือทำเองทำจริง เราก็จะรู้จริงได้
- เข้าใจเป้าหมายปลายทางชัดเจน

- มั่นใจที่จะเดินทางไปทำงานต่อ รู้ที่ไปที่มา
- เมื่อก่อนไม่รู้ว่าการวิจัยคืออะไร ตอนนี้เข้าใจว่าการบันทึกประวัติศาสตร์บ้านเราเอง
- ตอนแรกยังไม่รู้ว่านักวิจัยคืออะไร ประชุมอะไรสอกลแสง ไม่เห็นต้องทำวิจัยก็ได้ เราก็ทำกันอยู่แล้ว
ตอนนี้มั่นใจ 99% เข้าใจว่าอ้อ ...มันเป็นแบบนี้เอง
- งานวิจัยเป็นการพูดคุยบ่อยๆ ทำให้เราเข้าใจมากขึ้น
- งานวิจัยเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา พัฒนาค้น รongรับผลกระทบในระยะยาว หาวิธีการได้
- งานวิจัยทำให้รู้จุดเด่น จุดด้อย ทำแล้วขายไม่หมด

ปัญหาและอุปสรรคในการดูงาน

- เล่าไม่ทัน ฟังไม่ออก เสียงพูดเบา
- เวลาในการแลกเปลี่ยนน้อย
- การถามเรามุ่งถามแต่เรื่องที่เรารับผิดชอบ พูดไม่สุดเป็นเรื่อง
- คำถามที่ถามไปบางทีเขาตอบเชื่อมโยงไปเรื่องอื่นมากเกินไปสนใจ
- จิตใจออกแวกไม่เป็นสมาธิ ไม่ได้ตั้งใจฟัง
- ความเหนื่อยล้าจากการเดินทาง ง่วงนอน
- เรื่องที่ได้ยังไม่ตรงตามความตั้งใจของตนเอง
- มุ่งรับผิดชอบแต่การบ้าน

นักท่องเที่ยวยุคที่เราอยากได้...

- นักท่องเที่ยวที่เข้ามา 2 ประเภทเป็นหลัก คือนักท่องเที่ยวที่เน้นเข้ามาศึกษา วิถีชีวิตจะจัดการ ไม่ลำบากกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเพื่อความสุข จะมีการเรียกร้องมาก
- เราจะสื่ออย่างไรให้มีความหมาย
- เราจะสื่ออย่างไรให้มีคุณค่า
- เราจะทำอย่างไรให้เกิดพลัง
- ค่อยๆคิด ค่อยๆทำ ป้อนให้จับแล้ววัดปลา

ทีมวิจัยสะท้อนพี่เลี้ยง เส้นทาง โปรแกรม และการเดินทาง ...

- ดีใจที่ได้ร่วมเดินทางด้วยกัน
- มีความสนิท กันเคย คุยเล่นได้
- ร่วมหัวจมท้ายกัน
- เป็นคนจุดชนวนความคิด
- เป็นคนบอกทางและให้ข้อมูล
- สร้างบรรยากาศการพูดคุยในรถตู้
- ทำตัวเหมือนกันกับชาวบ้าน
- ช่วยถาม ช่วยคิดให้ทีมได้ข้อมูล
- พี่เลี้ยงชวนแหล่ง ชวนพูด

- ทำรายงานให้ได้อ่าน และเพิ่มเติมที่ยังขาด
- เป้าหมายที่ได้ไปคู่ชัดเจน
- คำนวณค่าเวลาที่เสียไป
- เห็นความจริงใจ เต็มใจของเพื่อน
- เมื่อก่อนกลัวผิด ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดง ไม่มั่นใจ

พี่เลี้ยงสะท้อนทีมวิจัยและการเดินทางครั้งนี้ ...

- ไม่คาดคิดว่าจะได้ไป
- กังวลไม่คุ้นเคย
- พยายามเตรียมตัว
- หาข้อมูลของโครงการ
- อาจมีการบังคับให้ทีมคุยบ้าง คงไม่เป็นไร
- มีการสังเกตงวในการแลกเปลี่ยน
- ชวนคุยชวนคิดต่อว่าจะทำอะไรต่อ
- นักวิจัยตรงเวลามาก
- หาวิธีการชวนคุยอย่างไรไม่ให้ทุกคนเกร็ง สามารถเล่าเพื่อนได้
- ได้ข้อคิดจากการดูงาน
- เห็นว่าสิ่งดี ๆ ออกมาในรอมมาก ตอนที่เรารู้อยู่กัน
- ต้องขอบคุณคุณภาพที่เตรียมพื้นที่และข้อมูล ทำให้การเดินทางราบรื่น
- เห็นความตั้งใจของทีม หลายคนเก็บสิ่งต่าง ๆ จากการดูงานได้มาก
- อยากให้อาทุกอย่างที่ได้จากการดูงาน อาจเอามาใช้ได้ไม่ทั้งหมด มาคิดมาปรับใช้กับบ้านเรา บนความเป็นภูผาเพชร
- สิ่งสำคัญอย่าท้อ ทำโครงการวิจัยให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่เราวางไว้
- ใครไม่รวมอย่าเพิ่งตัด ค่อยๆหาวิธีการเปลี่ยนความคิดเขาให้ได้ จะเกิดประโยชน์กับเรามาก

เวทีที่เดินมาจนถึงเที่ยงคืนกว่าๆ หลายคนนั่งเกือบจะหลับแล้วก็สมควรแก่เวลา นั่งกันทรหดมาเรื่อยๆ ขอชมเชย ก่อนกลับ นัดพบกันอีกวันที่ 26 เมษายน 2552 เวลา 13.00 น. เพื่อดูข้อมูลร่างรายงาน และเนื้อหาที่ได้

เวทีทบทวนข้อมูล

วันที่ 18 เมษายน 2552

ณ ชมรมภูผาเพชรโฮมสเตย์ อ.มะนัง จ.สตูล

ผู้ร่วมประชุม

ทีมวิจัยครบ และเจ้าหน้าที่สกว. ผู้ประสานงาน

วัตถุประสงค์

เพื่อร่วมกันทบทวนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และรายงานความคืบหน้า

เรื่องต้นกสงฆ์ / เรื่องถ้ำ

ลุงศักดิ์พูดกับลุงช่วง และป้าแดงว่าจะหาที่ตั้งสำนักสงฆ์ ลุงธณ ลุงชู พี่แปลกก็คุยเรื่องว่าจะเอาที่ตรงถ้ำยาวเพราะเหมาะสมที่จะตั้งที่สุด ถ้ำลุงช่วงให้ก็เหมาะสม คิดว่าจะทำกุฏิก็มีรถไถมา แล้วก็กวาดที่ทำกุฏีสักระยะก็พบถ้ำกว้างขวาง

ปี 2533 ปลายปี ออกพรรษาจึงบอกว่าพบถ้ำ

การเข้ามาตั้งรกราก

รอบแรกน้ำไขมาคนเดียวแล้วก็ไปชวนนายไสว แล้วมากันคนละทางนาไสวมาทางในถ้ำส่วนนายไขมาทางบนเขา นายไสวถึงก่อน ปี 2511 เพิ่มเป็น 5 ครั้ว ปี 2512 เพิ่มเข้ามา 7 ครั้วรวมเป็น 12 ครั้ว มาจากพัทลุงล้วนแต่เป็นญาติๆกัน มาเพราะดินดีเหมาะแก่การเพาะปลูก ทำกิน

ช่วงแรก มีสัตว์ป่า เสือ ค้างคาว ค้างคาว ปลาสมบรูณ์โดยเฉพาะงูน้ำ งูซุกซุม งูเหลือม คนที่เข้ามาปี 2512 ที่ยังมีชีวิตอยู่มีใครบ้าง...นายพราก นายคอง ผู้ใหญ่ นายริน ตอนนั้นนายไขตาย ถูกยิงที่พัทลุง ปี 2513 คนเข้ามาเยอะที่สุดเพราะมีการสัมปทานป่าพอดิ น้ำเพชรเริ่มเข้ามาชาวบ้านเพิ่มมาประมาณ 2530 คนเข้ามาทำไร่ รับจ้างถางป่า มีการโค่นไม้ใหญ่ เริ่มมีคนคน คนงานก็เยอะ เค้าโค่นเอาไม้ใหญ่เราก็กองทิ้งของเราไป มีการตั้งถิ่นฐานเป็นหย่อม ๆ กระจาย 4 ที่คือ

- ปากคอก
- ป่าพล
- ถ้ำคอก
- เจ็ดคต

มีการปลูกผักเพื่อค้าขายนำไปขายที่ละงู ขาดิปลี ข้าวฟ่าง ถั่วฝักยาว ส่วนผลไม้ปลูกกินภายใน เอาจริงเป็นต้นจากพัทลุงมาปลูก คนทยอยกันเข้ามาเรื่อย ๆ ตั้งแต่ 2513-2526

เรื่องของการสัมปทาน

2517-2518 ซึ่งถ้ำเก่าที่ทำคือทรงศักดิ์ ที่มาจากกม และเจียมที่เป็นคนพัทลุง

2521-2522 หยุดการทำสัมปทานอย่างจริงจัง

ปี 2513 กตท เข้ามาแต่ไม่ปรากฏตัวเจอแต่ร่องเท้า

ปี 2514 ก็ยังไม่เจอรัฐบาลประกาศว่าคอมทำร้ายคน

ปี 2515 ก็เจตต์แล้วที่รัฐบาลประกาศว่าคอมมูนลือคน

ช่วงแรก ๆ ก็กลัวแต่พอช่วงหลัง ๆ ก็เห็นว่าเค้าช่วยคน ผมยาวก็ช่วยตัด มียารักษาโรค(ยาฉีด) ส่วนมากเป็นนักศึกษา มาช่วยทำนา มาเยี่ยมบ้านพูดคุย เค้าจะไม่ขอของแต่แล้วแต่เราจะให้ วันแรกที่มาที่นี่

เมื่อก่อนเป็นป่าแก่ กลางวันจะไม่ค่อยเห็นแสงสว่าง สัตว์ที่มีมากได้แก่เสือ หมูป่า กวาง จง กบ ปลา ผู้ใหญ่มาพร้อมกัน 4 คน นายเป้า อนันต์ นายไข่ บุญสุข นายสมปอง อนันต์(ผู้ใหญ่) นายทอง อนันต์ (น้องผู้ใหญ่) มาจากพัทลุงอำเภอสงขลา หมู่ 3 ตำบล ชรัก เนื่องจากที่พัทลุงนั้นมีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น ก่อนหน้านั้นไปตรัง กระบี่มาแล้วเจอที่มะนัง ดินดี หาบของมาแล้วนอนพักที่วังสายทอง 1 คืน แล้วหาบของต่อมาอยู่ในกอบ ตั้งเรือนเป็นไม้ 4 เสาไม่ใหญ่มาก ในคอกหรือในกอบ ตั้งมานานแล้ว เมื่อก่อนจะทำไร่ ตั้งทับแล้วก็ถางป่า ทำไร่ ตามได้ประมาณปี 2510 ถางเสร็จก็หาข้าวมาปลูก ข้าวจากที่พัทลุง คน 4 คน ถาง 10 ไร่ ใช้เวลา 15 วัน จะใช้ไม้ใหญ่เพื่อทำนังร้าน

นอนตอนกลางคืนต้องจุดไม้ไฟ ป้องกันเสือ

“ยี่ถาง สามโค่น สี่ลากพา ห้าเผาปรน”

หลังจากทำเสร็จก็กลับพัทลุงทั้ง 4 คน ถางที่แรกที่บ้านน้ำริน สามแยกถ้ำเจ็ดคด ฝั่งด้านหัวนอน เมื่อกลับบ้านแล้วอยู่บ้านนานหลายเดือน คนจนเดินทางบอยเปลืองเลยอยู่นานส่งตัวแทน 1 คนกลับมาเผาปรน เมื่อถึงฤดูช่วงของการหาข้าวก็เริ่มพาผู้หญิงเข้ามาช่วย 4 คน ชายเพิ่มมา 3 คนเมื่อหาข้าวเสร็จก็กลับอีกแต่ก็มีการสร้างหน้าเพิ่มขึ้นอีกเป็น 2 หลัง หลังจากนั้นมาอีก มาปลูกพริก ข้าวฟ่างและถั่วเหลืองข้าว ปลูกผักแซมในข้าว ส่วนมากคือปลูกเพื่อกินเองอย่างเดียว ไม่มีการขาย ตอนนั้นส่วนมากก็ไป-กลับแล้วก็ซื้อของกลับมาที่นี่

ในส่วนของการหาสัตว์น้ำก็เป็นการตกปลา ปลาสมบุรณ์กินเหยื่อทุกอย่างกระทั่งแมลงด้ว แต่ส่วนมากใช้กิ่งก้อยเป็นเหยื่อ ในช่วงของการเก็บเกี่ยวมีคนเพิ่มขึ้นเป็น 8-10 คน ถางป่าเพิ่มอีกประมาณปี 11 เพราะเพิ่มเป็น 5 ครัว ครัวละ 10 ไร่รวม 50 ไร่ ตอนนั้นผู้ใหญ่อายุได้ประมาณ 22 ปียังไม่มีการยา มีมะนังเกิดขึ้น มีหมู่บ้านแล้วเป็นชุมชน ป่าสงวนนิคม ยังไม่มีถนน ที่วังสายทองจะเป็นทางพลี(ร่องทางน้ำไหล) ตอนเข้ามาอยู่มาทางเขาขาว ละงู ไปออกหินปู ท้องนาแก้ว ท้องยักหาย พานเขียว วังสายทอง ถึงท่าคลองออกเป็นป่า สงเคราะห์สัมปทานได้ -ท่าคลองตะวันตกสัมปทานไม่ได้ เขาขาวคือบ่อหิน ตอนนั้นการเดินทางจะมีรถยนต์มาส่ง

ออกจากบ้านวังปลิง ขึ้นรถโดยสาร ขึ้นรถโพธิ์ทองที่สี่แยกนาโหนด ไปควนเนียง-คูหา แล้วนั่งรถต่อรถลง เพราะรถไม่เข้าละงูแล้วต่อไปจากบ่อหินถึงที่นี่จะเดินอย่างเดียว ถ้ามาทางตรงก็ลงพานา ขึ้นรถที่สี่แยก รถพัทลุง-ตรัง-สตูลและลงพานาและเดินต่อจนถึงพักกลางทางที่วังสายทอง มะนัง(หากรีบหน่อยก็ได้พักที่บ้านแจ้ง แดง ที่มะนัง)

การตั้งบ้านจะตั้งใกล้ ๆ กัน ที่ถ้ำ เจ็ดคดมีอิสลามจากชรัค พัทลุงเข้ามาอีก 35 คน ทำที่เพิ่มเป็น 100 ไร่ และได้มาเจอกันจากการจุดไอ้ตูมและมีการไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือกัน

ทวดหินทอง

มีคนบอกว่าเป็นเสือ แต่ที่มีคนเจอเป็นงูใหญ่ เมื่อเดินผ่านต้องออกชื่อโดยเฉพาะเด็กเล็ก การเก็บน้ ำ แก้วด้วยข้าวต้มหาม 2 คนหาม ทวดจะไม่ชอบประทัด เหล้า คนไม่ค่อยรู้เรื่องเรื่อง

เผ่าแก่เจียงเป็นคนตั้งศาลเป็นคนแรกจากการเข้ามาทำสัมปทานครั้งนั้น

ทวดถ้ำโกบ

ปะสะเอ็นเป็นคนมาพบทวดหินโกบ จำได้ไม่ชัดเจนเท่าไรแต่ตอนนั้นพาควายมาลากข้าวแล้วผ่านทางนั้น ปรากฏว่าควายติดตึงแล้วพอกับบ่วงให้วัวหยุด แล้วก็หยุดจริง ๆ แล้วก็มีคนไปนั่งกินเหล้าบริเวณนั้น ก็มีไม้ท่อนใหญ่หล่นลงมาแต่ไม่โดน ความเป็นมาของทวดถ้ำโกบต้องถามลุงจันทร์

การละเล่น

มีโนรา ลิเกป่า โดยการเอาแกนลอนมาตีเคาะเป็นจังหวะ ส่วนเรื่องโนราก็มีความรู้ในตัว ศิลปะจากพทลุง เล่นเพื่อคลายเครียด เป็นโรงสมักรเล่น หัดเด็ก ๆ ในหมู่บ้าน เล่นกันตลอด ที่หัดมามีพี่ชายเอาเด็ก ๆ หัดพอเป็น อายุ 15-20 ปี มีหนังตะลุงด้วยแต่คนเล่นเสียแล้ว และก็มีเพลงบอกสมักรเล่น

ไฟฟ้าเข้ามาปี 37 พบถ้ำแล้วจึงมาใช้ไฟ

ชาไป

มาเจอคนแรกชื่อมาว มาพบเมื่อไร 2-3 ปีถึงพบ เข้ามาอยู่ก่อนเรา เมื่อมี อบต. เข้ามาคนก็เริ่มลอย 2540 มีการทำการท่องเที่ยว ททท ก็เข้ามา ถนนเข้ามา ก่อนหน้านั้นไม่มีการนำเที่ยวแต่มี ททท เข้ามากระตุ้นชาวบ้านตลอด ผู้ที่เริ่มทำการท่องเที่ยวแรก ๆ เป็นชาวละวู ชาวบ้านเมื่อก่อนไม่ค่อยมีความรู้จึงมี อบต. เข้ามาจัดการเรื่องการท่องเที่ยวแทน

ปี 25 26 -ปัจจุบัน ขาดตัดไคยัง มีการหมกยางปีไหน

ปี 2534 หมกยาง และได้ตัดยางแล้ว

ปี 2532 เริ่มมีการเจาะยางแล้ว

หน่วยรักษาพันธุ์เข้ามามีบทบาทห้ามการเจาะยางแต่ก็มีข้อตกลงกับชาวบ้านว่าชาวบ้านจะช่วยดูแลไม่ให้คนเข้ามาถางที่แต่ขอเจาะยางต่อ

ปี 25 36 ก็เลิกการเจาะยาง ให้มีการจัดการเรื่องการหมกยางชาวบ้านเสนอการปักป้ายห้าม

อาชีพอื่น

การหาของป่าหายไปเลยมีหน่วยงานเข้ามาดูแลเมื่อปี 2543

ผลกระทบเกี่ยวกับคอม

มีชาวบ้านโดนระเบิด ทหารเข้ามาคนอพยพไปที่อื่นเมื่อทหารเข้ามาและอพยพกลับเมื่อทหารออกไปที่แคมป์คนงานใหญ่ ชาวบ้านเอาของเอาข้าวมาตั้งก็โดนยิงและเผาไหม้หมดแต่ก็มีการฟ้องร้องกัน มีการไล่ยิงชาวบ้านแบบหลอก ๆ มีของเข้าไปขายด้านนอกแล้วหลังจากมีการสัมปทานเข้าก็มีถนนเข้ามา เริ่มตั้งหลักได้ ได้ตั้งค้

ปัญหาหลัก ๆ เรื่องการเคลื่อนไหวกทท ไซป่า

สหายส่วนหนึ่งเมื่อมีการหยุดเคลื่อนไหวกก็มีการเข้ามาจับจองพื้นที่มาทำกิน คนเป็นสหาย เช่น คุณช่วง คุณพร้อม ผม เป็น เรื่อง ผัน เรียง เมื่อน หนู

ปี 26 คนย้ายเข้ามากกว่า 100 ครัวเรือน สร้างเป็นกระท่อมเมื่อก่อนมีการช่วยเหลือซึ่งกันเพราะส่วนมากก็เป็นญาติ ๆ กันจากพทลุง มีเรื่องทะเลาะกันบ้างแต่ไม่รุนแรง ไม่ต้องขึ้นโรงขึ้นศาล

ตอนนั้นหมู่บ้านติด หมู่ 13 ต.นิคมพัฒนา อ. ควนขนุน ปี 26 มีการแยกหมู่บ้านจากหมู่ที่ 13 ต.นิคมพัฒนา เป็นหมู่ที่ 14 และปัจจุบันแยกเป็นหมู่ 6 ต. ปาล์มพัฒนา อ. ควนกาหลง
โรงเรียน

สร้างโรงเรียนป่าพน วันที่ 15 พฤษภาคม 2528(ให้ไปหาเอกสารที่โรงเรียน) เมื่อมีโรงเรียนแล้วชุมชนก็อยู่ราบรื่นขึ้น

ทวดหินกอง

มีมานานแล้ว อยู่หลายปีแล้ว ตั้งแต่ 10 มีกังยางหล่นลงมาทับรถที่จะดันทวดหินกอง ทำให้รถหยุดนิ่งทำงานต่อไม่ได้ ทำให้มีคนมาตั้งของบูชา หลังจากนั้นคนก็พากันไปด้วยเพื่อตั้งที่ทวดหินกอง เพราะเป็นเส้นทางที่ต้องมีการผ่านไปผ่านมา และเอ่ยชื่อทวด มีรถลี้ล้อยเคยกพลิกคว่ำแต่ไม่มีใครเป็นอะไรถ้าเป็นช้างที่เดินผ่านจะโดนหักขา ก็ให้ไปบนทวดก็จะหาย ทวดหินกองชอบข้าวต้มหอม แต่ไม่ชอบเหล้า กับประทัด ทรงทวดแล้วนาย ไสว ปานช่วยบอกว่าเป็นเสือ คนที่เจอทวดคือปะสะเอี้ยน ไม่กลัวเสือเวลาไปไหนก็ไปทางนั้น ตอนนี้ มีลูกโบของคนมุสลิม

ชาไก

ความสัมพันธ์การไปมาหาสู่ของคนตรง-พัทลุง

- การทำกิน หากินอย่างไร
- การไปเยี่ยม เอาไรไปฝาก เป็นประเพณี
- ความสัมพันธ์ในทับ การได้ของมา ดูแลช่วยเหลือ ปกครองอย่างไร อดีต-ปัจจุบันเป็นมาอย่างไร ดูพัฒนาการ
- ความสัมพันธ์ภายใน การช่วยเหลือ ความเป็นอยู่ เช่นการใส่เสื้อผ้า การกิน อดีต-ปัจจุบัน การใช้ยา รักษาโรค การเกิด การตาย ภาษา การพูดสื่อสาร

จากการได้พูดคุยกับนายปล้องซึ่งเป็นความช่าง ได้ข้อมูลคล้าย ๆ กับที่ผู้ใหญ่เล่า

เรื่องคุณพฤษฯ น้ำตังพบที่ไหน

ตอนนั้นแกไปอยู่กับชาวบ้าน แกติดตามพวกสหายไปนอนกันอยู่ ช่วงหลังแกก็ตัดสินใจเข้าไปอยู่ในกระบวนการในป่าเลย แกจะเป็นคนล่าสัตว์ ทำกับข้าว แกทำเรื่องการเมือง การทหารไม่ได้ทำการผลิตได้กับสหายที่ปลูกข้าว ปลูกผัก เข้าไปอยู่ประมาณ 5 ปี น้ำตังออกจากสหาย ปี 24 แกยังไม่ออกเลยจนไปปะทะกับทหารพรานและโดนยิงตายประมาณปี 26 แกกินเหล้าเก่งมาก

หลังจากนั้นความสัมพันธ์ชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง

พบลุงเจียด ป้าทับ ส่วนผมอยู่ในตระและได้เจอ ช่วงหลังป้าทับถูกระเบิดของผมและเพื่อน ๆ จึงพาไปหาผมที่ค่าย ผมช่วยป้าทับทำแผลแล้วสั่งให้อยู่ใกล้ทับของผม

การย้ายกลุ่มของชาไก

เมื่อก่อนชาไกกลุ่มจะไม่ใหญ่แล้วมีการแยกออกไปหลาย ๆ กลุ่ม เคยมีการพบกันเองมาอยู่ใกล้กันจากการล่าสัตว์ เคยได้ไปเจอในป่าว่ามีการรวมตัวกันเยอะมาก ๆ มาร้องรำทำเพลง

เมื่อก่อนมีการเอาของป่ามาแลกกับข้าวสาร ช่วงหลังจะมากขึ้นก็มีการสวมใส่เสื้อผ้าป่าทับก็ให้ผ้าถุง เมื่อก่อนยังใช้ดั่งคำไม่เป็นแลกเปลี่ยนอย่างเดียว ได้พูดคุยกับเต้าแซ ว่าเข้ามาตั้งทับแล้วได้ทำอะไรบ้าง มีปัญหาเรื่องปี

พ.ศ. จำไม่ได้ ที่หนุ่มมาก่อนที่ตั้งแต่ปี 2532 เล้ารับซื้อหอย เาะยังเดินกันเป็นฝูงไม่ต่ำกว่า 20 คน นุ่งผ้าสั้น ๆ เคยแอบมองแต่พอเขาเห็นเขาก็รีบนุ่งผ้า กลุ่มนั้นก็กลุ่มป่าทึบ พบแต่แซะช่วงแรกปีไหน จำ พ.ศ. ไม่ได้ แต่ถ้าเข้ามาอยู่จริง ๆ ที่แรกก็เข้ามาทำสวน เมื่อปี 2537 ถ้าตอนสร้างกระท่อมก็ปี 2525 ยังนุ่งไบไม่อยู่หลังบ้านผม นอนเอาหัวเข้าโพรงหิน เพราะกลัวเสือ เมื่อก่อนก็ให้เสื้อผาเาะเป็นเสื้อผาบ้าน ๆ เค้าจะนุ่งโจงกระเบน ผาเดียวผู้หญิงก็จะรัดหน้าอกกลุ่มหนึ่ง ๆ ประมาณ 20 คน หรือ 2515-2520 แต่ไม่เกิน 25 คน

ความสัมพันธ์ชุมชน เล้าย้ายไปในอดีต เมื่อก่อนมีซาไกที่เข้าร่วมคือ คุณพฤษ มิบทบาทด้านการผลิต การหาของป่า ยิ่งปิ่นแม่นมาก งานแต่งคุณเจสสิยา ปี 2528 ซาไกก็เข้าร่วม ชดลงเอียด ป่าทึบ เมื่อก่อนเขาจะมาร่วมงาน ถ้าไม่บอกเขาจะมาไม่ถูก เมื่อก่อนใช้การนับวัน โดยการหักไม้ นับนิ้ว เาะมาร่วมงานมากินข้าวอย่างเดียว เราจัดให้กินเองหมดเลยนอกจากงานแต่งงานอื่นมาอีกถ้าบอก บางทีญาติก็อยากดูเาะเลขชวนมา

การท่องเที่ยวเข้ามามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

นักท่องเที่ยวจะติดต่อก่อน ชาวบ้านจะนัดให้เาะมาเจอ โชว์ตัว บางคนไม่เคยเห็นเาะ การติดต่อก่อนเาะจะผ่านน้องแมม นัดเจอที่ถ้า ซาไกจะเอาของมาแลกเป็นเงิน เขาไม่ค่อยชอบมาโชว์ตัวซักเท่าไร เมื่อมีการเริ่มทอดผ้าป่าเาะก็เริ่มขอเป็นเงินแล้ว ถ่ายภาพเก็บตั้งค์

จากการเข้ามาช่วงปี 43-44 ช่วงหลัง ๆ ก็เปลี่ยนไป เาะเริ่มกินเกลือ เครื่องแกง รู้จักน้ำยางจาน เาะเริ่มไปอยู่ด้านเขาจันทร์ประมาณครึ่งปีทางด้านโน้นชาวบ้านให้ของ และมีการพาเาะไปซื้อเสื้อผาในตลาดนัด ประมาณปี 45-46 เริ่มมีของพวกนี้เข้ามา มีการเอาของมาแลกเป็นเงิน บางครั้งมาเจอนักท่องเที่ยว เาะจะขยันหาของป่า เพื่อมาแลกกับชาวบ้าน ความสัมพันธ์กับชุมชนเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาติดต่อกับใคร น้องแมม แซง

ถ้าเป็นหน่วยงานราชการ นายอำเภอ ก็จะมีการจัดการมาหาเองโดยการอาศัยคนในพื้นที่ ช่วงนี้เาะถึงมีรายได้แล้วก็ยังคงหาของป่าเป็นหลัก เาะเริ่มใช้จ่ายเงินเป็นแล้ว เริ่มซื้อข้าวสารเมื่อก่อนเมื่อชาวบ้านให้ข้าวสารมาก็จะหุงข้าวโดยไม่ไฟ เรียกว่าการหลาม การตั้งถิ่นฐาน

ไม่จำเป็นว่าต้องไถ่น้ำ เพราะส่วนมากเค้าจะตั้งที่ลุ่ม หน้าลา (เพิงหิน) และเป็นช่วง ๆ คือช่วงหน้าฝน ก็จะตั้งบริเวณเพิงหินเพื่อกันฝนแต่ปกติการตั้งที่ก็มีหลังคาอยู่แล้ว ลักษณะที่บ่งเป็นเพิงหมาแห่น ใช้ทางเหนาเอาไปฝัง หรือไบไม้ที่เป็นทางยาว ๆ ใช้ไม้กลมขนาดกำมือไว้ทำเป็นที่นอน มีการก่อกองไฟตลอดเวลาแต่ละที่ ถ้านอน 3-4 คนก็อาจมีกองไฟ 2 กอง

ในช่วงหลังที่บ่งมีการยกพื้น แต่บางแห่งก็ยังเป็นแบบเดิม มีการย้ายที่บ่งเมื่อคนตาย อาหารการกินไม่เพียงพอ มีแหล่งอาหารที่ดีกว่าเดิม ชาวบ้านรบกวนมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างภายในกลุ่ม

ในกลุ่มยังไม่มีผู้นำ

มีกลุ่มอื่นมั

มีการปกครอง มีหัวหน้าปกครอง (ถ้าไม่มีผู้นำแล้วมีการปกครองได้อย่างไร?)

บทบาทเป็นอย่างไร

การทำคลอด

หัวเป็นคนทำเกิดเอง ใครอื่นจะช่วยหรือไม่ก็ได้ แพนต้องดูแล เมื่อเกิดก็จะที่ไม้ไผ่บาง ๆ แล้วก็จะเอาไปอาบน้ำ และเอามาอนไกล้ ๆ แม่ การตัดผมจะใช้ไม้ไผ่ในการตัด แล้วเมียดัดให้ช่วยเหลือกันเองระหว่างหัวเมีย

การหาหิน

ตามฤดูกาล หาของป่า ลำสัตว์ หัวมัน สัตว์ป่า สมุนไพร มีเอาลูกตอ ลูกเหริ่ง สมุนไพร ยอดหนาน้ำผึ้ง กล้วยไม้ มาแลก มีคนรับซื้อ หรือเค้ารู้จักตนเอง

การให้ของกับชุมชนคือถ้าเขาได้ของมาจะให้ใครคือไว้ใจคนนั้นตลอด ถ้าไม่ไว้ใจก็จะเปลี่ยนคน

ช่วงหลังมาก็จะมีการโชว์ตัวให้นักท่องเที่ยวดู หน้าถ้า ที่เปลี่ยนไปคือมีการซื้อของมากขึ้น

การย้ายที่

มีการย้ายที่ตามฤดูกาล แล้วแต่ว่าลูกอะไรเป็น มีของที่ไหนไปทีนั้น จะย้ายไปอยู่เลยตามฤดูกาล ย้ายไปนานประมาณ 4-5 วันก็กลับมาอยู่ที่เดิมอีก การหาหินก็จะมีการแบ่งปันซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม บทบาทผู้ชายล่าสัตว์ ขึ้นฝั่ง หากกล้วยไม้ ผู้หญิง หาหัวมัน มี 8 ชนิด ช่วงหลังหากกล้วยไม้มาขายเยอะ หัวมัน 8 ชนิด บางชนิดต้องมาล้างจี๋ก่อนจึงกินได้ หัวมันทรายไม่มีแล้ว

การใส่เสื้อผ้าจะใช้แล้วทิ้งแต่ถ้ามีใหม่มาก็เปลี่ยน เวลาขายจะตั้งไว้ที่นั่นเลย เอาไม้มาสาเอาไว้หรือทิ้งไว้ที่กองไม้แล้วเอาไม้ปิดไว้

คุณภาพ

การที่เราจำไม่ได้เพราะขาดการบันทึกทีหลังทุกคนก็ช่วยกันเห็นว่าแย่งได้ก็แย่งออกมาเลยว่าเห็นต่างกันอย่างไรเพราะต้องการซื้อเท็จจริง ครั้งหลังจะเชิญคนมาพูด

โครงการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร อ.มะนัง จ.สตูล

เวทีวางแผนเติมเต็มข้อมูล

วันที่ 26 เมษายน 2552

ณ ที่ทำการชมรม 53 ม.9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

ผู้ร่วมเวที

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบรรเทิง คงแก้ว	ทีมวิจัย
3. นายโชคชัย หลินมา	ทีมวิจัย
4. นายจำนุญ ยอดราช	ทีมวิจัย
5. นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ	ทีมวิจัย
6. นางประจวบ คงแก้ว	ทีมวิจัย
7. นายจำลอง สงด้วง	ทีมวิจัย
8. นายศักดิ์ชัย บุญคง	ทีมวิจัย

9.นายปัญญา ทองนุ่น	ทิมวิชัย
10. นายมานพ ช่วยอินทร์	สกว.ตรัง
11. น.ส.จิรนนท์ สัจจะอักษรศรี	สกว.ตรัง

เริ่มเวลาประมาณ 14.45 น. เราเริ่มการประชุมโดยได้ดำเนินการดังนี้

1.ทบทวน “สรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงาน การท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ ระหว่างวันที่ 3 – 8 เมษายน 2552 สรุปบทเรียนเมื่อ 17 เมษายน 2552 “ โดยคุณพิเชษฐ ปิ่นเมฆ คุณแม่ม คุณจำลอง ผู้ใหญ่ปัญญา ได้อ่านบทสรุปให้ทุกคนฟังและเสนอข้อแก้ไข โดยละเอียด จำนวน 17 หน้า

ทุกคนเห็นว่าละเอียดดีแล้ว

จากนั้นคุณมานพ ก็ให้คุณจรรยา เพิ่มเติมรายละเอียดเข้าไป เพราะเป็นเรื่องสำคัญมาก และเพิ่งนึกขึ้นได้ ประเดี๋ยวว่า จากการดูงานครั้งนี้มีอะไรบ้าง เพราะครั้งที่แล้วเราหลงกันเรื่องความรู้สึกเป็นส่วนมาก เลยชวนคุยตามประเด็นดังนี้

2. สิ่งที่ได้จากการดูงาน

- เรื่องงานวิจัยท้องถิ่น...ได้เรียนรู้อะไร เราเข้าใจว่าปรี้อแล้ว
- เรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ...เราเข้าใจพันปรี้อ
- ในส่วนตนเองได้เห็นได้รู้อะไรจากการดูงานครั้งนี้

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

พวกเราเข้าใจงานวิจัยว่า...

คุณแม่ม

การศึกษาเรื่องที่ผ่านมาแล้วของเรื่องวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา บางทีลืมไปแล้ว ก็ได้ถาม สืบค้นรวบรวมเรื่องของคนก่อนๆมาอนุรักษ์ไว้ และสามารถบอกเล่าให้เด็กรุ่นหลังได้รู้ และสืบทอดต่อไป ใช้วิธี พูดคุย สอบถามข้อมูลเอาของดีใกล้ตัวเรามาออกมา เมื่อก่อนไม่ค่อยเข้าใจการวิจัยว่าเป็นอย่างไร เดียวนี้พอเข้าใจ และมั่นใจว่าสามารถทำการวิจัยได้ เราต้องศึกษาข้อมูลให้จริงจัง

คุณตั่ง

เอาเรื่องใกล้ตัวเรามาพูดมาคุย เป็นเรื่องที่เราไม่เข้าใจ เช่น เรื่องประเพณี วัฒนธรรม แนวคิดการทำงาน คือ ต้องมีการประชุมย่อย พูดคุยอยู่ตลอดเวลา ไม่เลือกเวลา และโอกาส เมื่อชุมชนมีปัญหาต้องค้นหาสาเหตุ เราต้องค้นหาปัญหาที่แท้จริงคืออะไร ที่เราจะแก้ไขคืออะไร แล้วเรามาทำการวิจัยว่ามันอยู่ปรี้อ หาสาเหตุ หาเรื่องออกมา หาตัวปัญหาออกมาให้ชัดเจน แล้วแก้ไขปรับปรุง จะได้แก้ไขได้ ถูกจุด และนำมาปรับปรุงบ้านเราให้ดียิ่งขึ้น

ผู้ใหญ่ปัญญา

เข้าใจว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว แต่เราไม่รู้จักใช้ อีกส่วนคือเรื่องของการจัดการบริหารที่สำคัญในการดำเนินการ เข้าใจงานวิจัยว่าเป็นการศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาบ้านเราที่ยังเป็นจุดด้อยของเรา และเสียสละ ทุ่มเทและจริงจังกับการทำงาน ตามหน้าที่ และอุทิศเวลาให้มากขึ้น

พิเศษ

หาข้อมูลในสิ่งที่เราไม่รู้ และต้องการรู้คำตอบ มาเผยแพร่ให้คนไม่รู้ได้รู้

คุณจรรยา

การวิจัย เป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยคนชุมชนเอง และเป็นเรื่องที่คนในชุมชนสามารถทำได้ เหมือนอย่างเราก็มีปัญหว่าเราจะจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบ้านเราได้อย่างไร ชาวบ้านอย่างเราก็สามารถทำการวิจัยได้ ไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะนักวิชาการอย่างเดียว

จำลอง

เสี่ยงเขวว่าให้มันชัดเจนขึ้นมา ก็จากที่รู้ไม่จริงให้รู้จริงขึ้นมา เข้าใจตรงกัน วิจัยทำให้ชัดเจนออกมา แผลงตรงกัน

จำนุญ

ทำสิ่งที่รู้ไม่จริงในชุมชน ให้มันชัดเจนยิ่งขึ้น ให้รู้จริงขึ้นมา ไม่ใช่แค่คำว่า “เสี่ยงเขวว่า”

คุณมานพลงสรุปให้ดู ...

เรามีปัญหา หากดูสิสาเหตุมันอยู่ตรงไหน เหมือนศาสนาพุทธที่มีทุกข์ แล้วเราจะแก้อย่างไร และที่สำคัญคือวิธีแก้ ที่เป็นกระบวนการ/ขั้นตอนต่างๆ ที่ทำอย่างต่อเนื่อง ทำไปสรุปไป เราเอาข้อมูลที่เขวว่า...ข้อมูลที่เขวว่า มาเป็นข้อมูลจริงที่อยู่ในคนของเราเอง เอาความรู้ที่อยู่ในคนบ้านเราออกมา แผลงให้ตรงกัน ให้รับทำอย่างช้าๆ ทำให้ชัด เมื่อเราได้ชัดเจนแล้วเราจะสืบต่อปรือ ทำข้างเราให้ชัดก่อน แล้วค่อยบอกคนอื่น โดยที่เราเป็นคนทำเอง และเกิดความภูมิใจ

เรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เราเห็นและเราเข้าใจมันเป็นอย่างไร ?

คุณแดง

เช่น เป็นการจัดหาสมุนไพรมาขาย ให้กับนักท่องเที่ยวสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน

คุณจรรยา

การท่องเที่ยวที่เป็นการรักษาวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ ไม่ให้ถูกกระทบจากภายนอกมากเกินไป อีกอย่างคือไม่ได้เน้นเงินเป็นที่ตั้ง ทำท่องเที่ยวเพื่อสิ่งอื่นๆ เช่น รักษาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี แก่ความขัดแย้งและการท่องเที่ยวเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนของเราให้มีความเข้มแข็ง

การท่องเที่ยวชุมชน คนในชุมชนมีสิทธิจัดการทรัพยากร สามารถใช้ประโยชน์ในทรัพยากรได้ หากของป่า พาเดินป่า พาเที่ยวถ้า ทุกคนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ มีการกระจายผลประโยชน์อย่าง เป็นธรรม.

คุณตั้ง

การท่องเที่ยวโดยชุมชนบริหารจัดการเอง ไม่หวังพึ่งหน่วยงานภายนอก มีปัญหาที่แก้กันเอง มาออกหัวคิดร่วมกัน คนในชุมชนเป็นผู้บริหารการท่องเที่ยว

จำนุญ

ให้คนในชุมชนได้มีงานทำ วิจัยไม่ต้องไปคิดยา มั่วสุ่มกัน เช่นเดี๋ยวนี้นายของเรามาเมื่อมาเป็น มักถูกเทศก่ล่องแก่งทำให้มีงานทำเป็นรายได้เสริมเพิ่มในครัวเรือน ก็ไม่ไปมั่วสุ่มบอขายมั่วแล้ว

จำลอง

การท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม

คุณแม้ม

จากที่หมู่บ้านเรามีถ้ำอย่างเดียว ถ้าคนมาเที่ยวก็แค่ถ้ำ แต่ว่าเราจะทำปรี๊ให้ชุมชนมี รายได้จาก การท่องเที่ยวนี้ โดยจัดตั้งทีมและผู้ร่วมดำเนินการ ให้กระจายรายได้เสริมกับคนในชุมชนและมีส่วนร่วมกัน

พิเชษฐ

เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยมีคนในชุมชนเป็นผู้จัดการเอง การดูแลรักษาทรัพยากร ระบบนิเวศ ในหมู่บ้านให้ยั่งยืน

คุณมานพ ต่ออีกนิดหนึ่งธุรกิจท่องเที่ยว จะคิดว่าลูกค้าคือพระเจ้า มีการประชาสัมพันธ์ แล้วท่องเที่ยว ชุมชนมันเป็นแบบไหน ความหมายของมันคือ...

อย่างธุรกิจท่องเที่ยวจะขายความบันเทิง ขายความสนุกสนาน ทำเพื่อรายได้ให้มากที่สุด สักพักหนึ่งถ้า มันก็เสื่อม แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเราขายคุณค่า ขายเรื่องราว ความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ขายเพื่อสร้าง คุณค่าความภูมิใจของชุมชน มีความสุขที่ได้อธิบายให้เพื่อนฟัง โดยที่เราต้องเห็นคุณค่าเห็นความหมายสิ่งที่เรา มีอยู่ก่อน แล้วค่อยใส่เรื่องการจัดการเข้าไป

จากการดูงานครั้งนี้ได้เรียนรู้อะไรบ้าง...

คุณแม้ม

ได้เห็นปัญหา การแก้ปัญหาจากการพูดคุย หาวิธีต่อรอง โดยเราเปลี่ยนเป็นการรักษาคุณแลธรรมชาติ เลี้ยงแดง

เห็นระบบไกด์นำเที่ยวที่เป็นมาตรฐาน และเห็นชุมชนยังไม่ลืมวัฒนธรรมของเขา เช่น การเลี้ยงผี ความเชื่อ วิถีการผูกเง่ง สื่อสารดี สุภาพเรียบร้อย เสีย 1,000 บาท ก็คุ้ม

คุณจรรยา

ได้กลับมาทบทวนตนเอง อยากที่เราไปดูงานเรื่องของโฮมสเตย์การท่องเที่ยวเรายังเป็นเรื่องบันเทิงอยู่ มาก กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาก็ไม่รับหลายราย และจะให้การท่องเที่ยวที่เราทำเป็นการทำท่องเที่ยวเพื่อชุมชน เอง ต้องการลูกค้าที่มาเพื่อท่องเที่ยวชุมชนจริงๆ และยังเห็นชุมชนหรือกลุ่มที่ยังทำท่องเที่ยวที่ไม่เน้นเงินเป็น ที่ตั้ง ทำให้เกิดกำลังใจที่จะนำแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยไม่มุ่งเน้นเชิงธุรกิจมาใช้ในชุมชนของเรา และกับตนเอง

พิเชษฐ์

เห็นทุนเดิมของบ้านเรายังสมบูรณ์และเป็นธรรมชาติอยู่ ได้แนวทางให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใน ภูายน่า เห็นคุณค่าสิ่งที่มีอยู่

จำลอง

เราเห็นสภาพหมู่บ้านที่คนมีความพร้อมในการพัฒนามีการจัดภูมิทัศน์ที่สวยงาม เห็นแล้วก็จะนำมา ปรับปรุงภูมิทัศน์บ้านเราให้สวยงาม

ผู้ใหญ่อัญญา

เรื่องไฟฟ้าภาคเหนือทำไมเกิดได้ทุกปี แล้วจะจัดการอย่างไร

คุณตั้ง

เห็นชุมชนสามารถ ปัญหาแก้กันเอง แก้ได้ดี เห็นชุมชนมีความสามัคคีพร้อมเพรียง ด้านสมาชิกทีมวิจัยมีการปรับปรุงและปฏิบัติตามกฎที่ออกมาอย่างเคร่งครัด

จำนุญ

บทเรียนเรื่องของการเก็บค่าธรรมเนียมของการผ่านขึ้นคอยอินทนนท์ ฝรั่ง 100 บาท กับคนไทยไม่เท่า บ้านเราไม่มีราคาฝรั่งที่ เห็นว่าควรกำหนดราคาที่ชัดเจน และไม่เท่ากันระหว่างคนไทยกับฝรั่ง

คุณแม่ม

ประทับใจโครงการการจัดการน้ำของพ่อหลวง ที่บนภูเขาทำเป็นขั้น ต่อลงมาเป็นรางให้คนในชุมชนได้ร่วมกันใช้ ร่วมกันบริหารจัดการ

คุณมานพ

เห็นจากทั้งหมดทั้งเพ มันอยู่ที่คนๆเดียวหรือไม่ อยู่ที่ผู้นำคนเดียวหรือเปล่า ถ้าคนเห็นและมีความรับผิดชอบ เห็นเรื่องส่วนร่วมเป็นเรื่องสำคัญ ระเบียบกฎหมายก็ไม่จำเป็น ปัญหาทุกอย่างก็แก้ได้ แต่ถ้าเราเอากฎหมายเป็นตัวตั้ง ใครที่หลักกฎหมายได้คนนั้นก็ไ้มาก

อันนี้เป็นการดูจากการดูงานที่ผ่านมาเราได้อะไร ก็คุยกันสั้นๆเพื่อเวลามีคนถามจะได้ตอบถูกดีเหลือ ต้องเตือนร้อน เมื่อเหล็กเย็น ออกแรงตีแทบตาย เหล็กก็ยังเป็นเหล็กไม่ขึ้นรูป สรุปจากที่ผู้ใหญ่อ่านจากสรุปเอกสาร

- เราจะสื่ออย่างไรให้มีความหมาย
- เราจะสื่ออย่างไรให้มีคุณค่า
- เราจะทำอะไรให้เกิดพลัง
- ค่อยๆคิด ค่อยๆทำ ป้อนให้จับแล้ววัดให้แห้งจึงจับปลา (สำนวนคุณจำนุญ)
- ง่ายวิจิัยไม่ยากอย่างที่คิด
- การรับนักท่องเที่ยวนั้นไม่ได้รับมาก เพียงต้องการขายความหมาย ขายคุณค่าของชุมชน
- ความภาคภูมิใจที่มีอยู่

สิ่งเหล่านี้ที่เราต้องมาถอดในการวิเคราะห์ เพิ่มเติมในช่วงท้ายลงไป คงไม่หนักไม่ไข่เรื่องวิชาการนะ แต่ที่นี้เราถอดแล้วต้องชวนคิดต่อว่าจะให้เราทำได้อะไร

คุยต่อเรื่อง ...การจัดการเรื่องข้อมูลของดิฐฎาเพชร ให้ออกมาเป็นเอกสารให้ได้ ได้เท่าไรเหอะเท่านั้น แต่ให้เรียบเรียงเป็นเอกสาร แล้วเรามาดูและเติมเต็ม แต่ใครจะช่วยก็ให้คุณจรรยาคุยกันในทีม ก็วันเสร็จ แต่น่าจะไม่เกิน 2 อาทิตย์

ลองดูมันมีวิธีการจัดการอยู่ 2 แบบ คือ

- เรามาดูทั้งหมดทุกเรื่องใช้เวลา 2 วัน แบ่งครึ่งก็ได้ ก็เรื่องต่อ 1 วัน ให้ตกลงกันเอง ไม่รบกวนเรื่องภารกิจอื่น (คุณจรรยาเสนอให้คุณนอกสถานที่ ถ้าแหล่งกันในพื้นที่ก็มีเรื่องมาก) ข้อมูลนี้สำคัญมากถ้าไม่ดูให้เนียนมันจะยาก
- คุณตั้ง “ถ้าในทีมความพร้อมมีความตั้งใจที่บ้านก็ไม่มีปัญหา”

ข้อมูลเราต้องการมาเติมเต็มในส่วนเราก่อน เพียงแต่ตอนนี้ข้อมูลอยู่ในเทป ทำให้ออกมาเป็นเอกสาร แล้วเราเติมข้อมูลในชุมชน เพราะเหตุผลว่าเราเป็นคนในชุมชน

ข้อมูลที่ได้อาจเป็นสื่อที่ให้เราเห็นด้วย

ถ้าเราคาดหวังว่าละเอียดสูงสุดคงไม่ได้

เอาเรื่องข้อมูลการเติมเต็มในทีมก็น่าจะละเอียดแล้ว

ความรู้งานวิจัยเป็นข้อมูลที่ลึก ละเอียดชัด ให้เขาไม่

จรรยา เอาว่าก่อนที่จะมีเวทีเติมเต็มข้อมูล แต่ให้เราทำออกมาเป็นเอกสารให้เห็นก่อน

คุณเมธี ผมรับผิดชอบเรื่องถ้า และประวัติชุมชนพิมพ์แล้วมาคุยกัน ใน 2 อาทิตย์ข้างหน้า

ผู้ใหญ่ ประวัติหมู่บ้านเริ่มจากไหน

มานพ เริ่มจากคนแรกที่เข้ามาอยู่ ที่อดีตผู้ใหญ่เล่าอย่างนั้นละเอียดแล้ว

จรรยา อยู่ในเทปที่ยังเป็นรายละเอียด ถ้าให้ผมทำเองคงไม่มีเวลาพอและไม่ทันก็ต้องให้คนนอกช่วยถอดเทป

มานพ เรื่องการมาเริ่มตรงไหนก็ใช้วงมาคุยกัน จะให้เริ่มที่ไหน

จรรยา ให้ถอดเทป แล้วจะดำเนินการตรวจ พริตแล้วแจกให้ทีมอ่านทำความเข้าใจข้อมูลก่อน

มานพ ก็ตามที่ไล่มาตรงไหนไม่เข้าใจก็ชี้ได้ แล้วก็ค่อยไปต่อเรื่องเวทีตรวจสอบข้อมูล

คุณจรรยา ถอดเทปใช้เวลา 10 วัน ใน 2 อาทิตย์ข้อมูลที่ผ่านมามีทุกคนที่ได้อ่านแล้ว นัดมาเพื่อมาคุยกัน เรื่องการเติมข้อมูล

มานพ ข้อมูลแต่ละคนที่จะเพิ่มก็เพิ่มมา จะพิมพ์ออกมาเองก็ได้ ก่อนคุยอย่างน้อยเอกสารต้องส่งมาให้ อ่านแล้ว ในเดือนพ.ค.เราต้องจัดเวทีคืนข้อมูลได้แล้ว

ข้อมูลที่ทีมรับผิดชอบจะต้องได้รับเอกสารมาอ่านศึกษาก่อน 2 – 3 วัน กำหนดการเวทีในวันที่ 11-12 พ.ค. 2552 ออกเดินทาง 9.00 น. รถ 2 คัน (รถยนต์จำลอง, รถยนต์พี่กอบ) สถานที่ลำปลอก จ.ตรัง ให้คุณมานพติดต่อ

น้ำต้ง น้ำบุญ รับเรื่องประวัติค่ายคอม...สถานะ ถอดเทปแล้ว อยู่ที่คุณจรรยา ขาดเรื่องการเดินทาง

พี่จวบ เรื่องบ้านรากไม้ พิมพ์เรียบเรียงเพิ่มเติม

พิเชษฐ์ นำร่อง เรื่องชาไก ถอดแล้ว ขาดเรื่องวันเดินทาง

ผู้ใหญ่ กอบ น้ำเม้ม เรื่องประวัติชุมชน เรียบเรียงแพจ ขาดถอดละเอียด ประวัติถ้า เขียนแล้วพิมพ์ นัดต่อวันที่ 12-13 พ.ค. 52 ที่ จ.ตรัง

- ส่วนใหญ่คุยไปแล้ว แต่ไม่ได้เอกสารออกมา ทำไม่ทัน
- อ่านเอกสารก่อน..ไป
- เวทีคืนข้อมูล เชิญคนที่เป้าหมายรู้และมาช่วยเติม โดยเราต้องเป็นคนนำเสนอ
- นัดเวทีเติมเต็มข้อมูลโดยทีมวิจัย 12 – 13 พ.ค. 2552 ลำปลอก
- เวทีคืนข้อมูล เมื่อวันที่ 23 พ.ค. 2552 จัดที่สำนักสงฆ์

เรื่องหรืออื่นๆ

- เวทีแลกเปลี่ยนทีมวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่ตรังสตูล ในวันที่ 30-31 พ.ค. 5
- เวทีการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น จังหวัดหนองคาย

เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

“จังกาบชุมชนวิจัย CBT ตรัง – สตูล ครั้งที่ 1”

ณ อุทยานแห่งชาติทะเลบัน จ.สตูล

วันที่ 30 – 31 พฤษภาคม 2552

.....

ผู้เข้าร่วมเวที จากโครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร
ประกอบด้วย

- 1.นายจรรย ทัศน ห้วหน้าโครงการวิจัย
- 2.นายไพโรจน์ คำพลับ ทีมวิจัย
- 3.นางประจวบ คงแก้ว ทีมวิจัย

และพี่น้อง ผองเพื่อน จากชุมชนต่างๆ ผู้ร่วมเส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนวิจัย เมื่อเจอหน้ากันก็
ดีใจกัน เพราะรู้จักกัน และคุ้นเคยกันเป็นอันดี

ผู้เข้าร่วมจากส่วนอื่นๆเช่น

- ชุมชนห้วยทาง สตูล 3 คน (ป้าชายเลน หอย)
- ชุมชนเขาจีน สตูล 5 คน (ป้าชายเลน ถ้ำ ภูเขา)
- เกาะสุกร ตรัง 3 คน (แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ควายทะเล แดงโม วิธีชีวิตประมง)
- โคกพะยอม สตูล 5 คน (แหล่งเรียนรู้ วิธีชีวิตประมง อาหาร)
- บูดิบ สตูล 11 คน (แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล วิธีชีวิตประมง)
- บ่อเจ็ดลูก สตูล 5 คน (แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล วิธีชีวิตประมง)
- ในทอน ตรัง 3 คน (ป้าชายเลน วิธีชีวิต)
- ภูผาเพชร สตูล 3 คน (ถ้ำ ภูเขา ล่องแก่ง เดินป่า)
- คลองลี้ สตูล 5 คน (แหล่งเรียนรู้ ป้าชายเลน)
- ควนโพธิ์ สตูล 5 คน (ถ้ำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สวน นา)
- เครือข่ายเทือกเขาบรรทัด 4 คน
- ทีมพี่เลี้ยง โหนดตรัง โหนดสตูล สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ก่อนมาร่วมเวที ผม(นายจรรย) ได้รับโทรศัพท์แจ้งการเข้าร่วมประชุมในเวที “จังกาบชุมชนคนวิจัย
CBT ตรัง-สตูล” ที่ทะเลบัน ในวันที่ 30 -31 พฤษภาคม 2552 จากคุณมานพ แต่ก็ไม่ได้รู้รายละเอียด

ในหมายกำหนดการ ด้วยไม่ได้รับเอกสารการประชุม จึงไม่ได้เตรียมตัว มานำเสนอเรื่องราวการวิจัยของโครงการตนเอง แต่ก็มาเตรียมเอาในเวทีการประชุม

สมาชิกในทีมวิจัย ที่จะมาร่วมเวที ก็ค่อนข้างหายาก เนื่องจากติดภารกิจงานศพผู้อาวุโสในชุมชน(ตาช่วง รัชท์ทองจันทร์ ผู้บุกเบิกชุมชนยุคแรก) ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ ต่างเป็นลูกหลาน ต้องอยู่ช่วยงาน และร่วมพิธีกรรม ทำให้หาผู้อาสาสมัครมา อย่างลำบาก แต่สุดท้ายก็คัดกันได้มา 3 คน ได้มาร่วมรับฟัง แลกเปลี่ยนในหลายๆประเด็น
ซึ่งจากรายละเอียดในเวทีมีดังนี้

เป้าหมายเวที

- รู้จักกันและกันชุมชนวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน ครัง สตูล
- เข้าใจสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคใต้
- เติมความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน
- สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ “ชุมชนวิจัย CBT ครัง สตูล”
- เรียนรู้ แลกเปลี่ยนกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกัน

พื้นที่เป้าหมาย

ชุมชนวิจัยภายใต้การสนับสนุนของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่จังหวัดตรังและสตูล

โครงการวิจัยที่กำลังดำเนินงาน

จังหวัดตรัง: ชุมชนเกาะสุกร ชุมชนในทอน

จังหวัดสตูล: ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนเขาพญาบังสา ชุมชนบูโบย ชุมชนโคกพยอม
ชุมชมเขาจีน

โครงการวิจัยที่กำลังพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย

จังหวัดสตูล: ชุมชนห้วยทาง ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ชุมชนลิคี

เครือข่ายเทือกเขาบรรทัด (สังเกตุการณ์)

กำหนดการเวที

วันที่ 30 พฤษภาคม 2552

10:00 น. เดินทางถึงสถานที่ประชุม และลงทะเบียน

10:30 น. กล่าวต้อนรับ และรู้จักกัน พี่น้องชุมชนวิจัยท่องเที่ยว

11:00 น. ประชุมปรึกษาหารือการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จากพี่สู่น้อง

ชุมชนรุ่นพี่ : ชุมชนเกาะสุกร ชุมชนในทอน

แลกเปลี่ยนซักถาม

12:00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13:00 น. ประชุมปรึกษาหารือการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จากพี่สู่น้อง

ชุมชนรุ่นกลาง : ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนเขาพญาบังสา ชุมชนเขาจีน

ซักถามแลกเปลี่ยน

14:30 น. รับประทานอาหารว่าง

15:00 น. ประสพการณ์การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จากพี่สู่น้อง

ชุมชนรุ่นน้อง : ชุมชนบุญโบย ชุมชน โศกพะยอม

ซักถามแลกเปลี่ยน

16:30 น. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน “คำถาม คาใจ นักวิจัยน้องใหม่”

17:00 น. พักผ่อน พักสมอง ออมแรง

18:00 น. รับประทานอาหารเย็น

20:00 น. จังกางเรื่องราว ความในใจ ทุกข์ สุข ตามประสานักวิจัย

21:30 น. พักผ่อน นอนหลับ

วันที่ 31 พฤษภาคม 2552

07:00 น. รับประทานอาหารเช้า

08:30 น. สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคใต้

โดย สุภาวิณี ทรงพรพาณิชย์ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

09:30 น. “การประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจการท่องเที่ยว”

โดย คุณปรัชญกร ไชยคช ททท.สำนักงานหาดใหญ่

ตัวแทนภาคธุรกิจการท่องเที่ยว

12:00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13:00 น. แนวทางการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เครือข่ายชุมชนวิจัย CBT ตรัง สตูล

14:00 น. นัดหมาย หาเจ้าภาพครั้งต่อไป

14:30 น. เดินทางกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ

ประเด็นที่แต่ละ โครงการต้องเตรียมในการแลกเปลี่ยนกับเพื่อนๆ พร้อมสื่อในการนำเสนอ

- ข้อมูลพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวของตัวเอง
- ที่มาที่ไปของการทำวิจัย
- ที่ผ่านมามีกิจกรรมอะไรไปบ้าง
- กระบวนการวิจัย : วิธีการทำงานที่ผ่านมา
- ผลที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมจากกระบวนการวิจัย
- บทเรียน ปัญหา อุปสรรค วิธีการแก้ไข
- ความท้าทายในอนาคต

สำคัญมาก คือประสบการณ์ การเรียนรู้ กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จากกิจกรรมที่

ทำสอนอะไรตัวเอง เกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง มีหลักฐานการทำงานกิจกรรม ต่าง ๆ อะไรบ้าง เพื่อนำเสนอ

1. การเตรียมงานนำเสนอ (แผนที่ ใครพูด พูดเรื่องอะไร กิจกรรมที่ทำ ทำอะไร ลำดับตามกิจกรรมที่เกิด

ไม่ว่าจะเป็นงานในโครงการ ฯ หรืองานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องระหว่างที่ ที่เป็นที่มาทำให้เราเกิดการเรียนรู้ใน

การพัฒนา การทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ทีม คนในชุมชน คนที่มาจากภายนอก หน่วยงานต่าง ๆ)

2. นำเสนอ ปัญหา อุปสรรค วิธีการแก้ไข (อาจสรุป ชาร์ต ประเด็นแล้วค่อยพูดเสริมจากเรื่องจริงที่ทำ)
3. ความท้าทาย อะไร ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนของเรา จากกิจกรรมของเราต่อไป

ระหว่างดำเนินการ

30 - 31 พฤษภาคม 2552 อุทยานแห่งชาติทะเลบัน จ.สตูล

หลังจากแนะนำตัวผู้ดำเนินการ และให้ทุกคนเขียนความคาดหวังของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

นำเสนอ แลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัย

ประเด็นนำเสนอ

- โจทย์ของงานที่ทำ เป้าหมายโครงการ
- กิจกรรมที่ทำ
- กระบวนการ วิธีการและเครื่องมือ
- ผลที่เกิดขึ้น
- ข้อติดขัด หนักรอกหนักใจ ปัญหาที่ผ่านมา

รอบแรก: รุ่นพี่ : หัวทง ในทอน เกาะสุกร ทีมพี่เลี้ยง

รอบที่สอง : รุ่นกลาง : ควนโพธิ์ เขาจีน

รอบที่สาม : รุ่นใหม่ : บุญย คลองลิดี

พรุ่งนี้ : ป่อเจ็ดลูก โกลพะยอม ภูผาเพชร

เทือกเขาบรรทัด

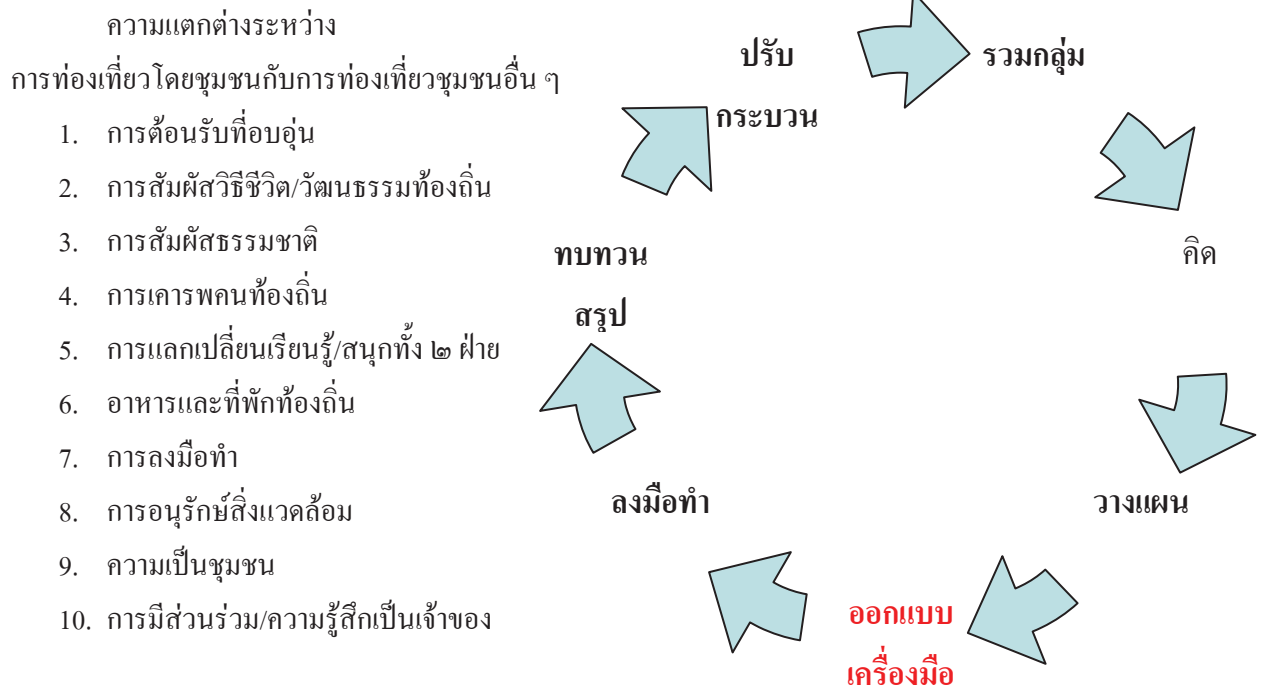
จากการกำหนดให้ มีการรวมกลุ่มเพื่อนำคุยให้ตรงประเด็นที่กำหนด ประมาณ 2 ชั่วโมง ก่อนการพักทานอาหารกลางวัน และร่วมกันนำเสนอในช่วงบ่าย ตามลำดับที่แจ้งไว้ โดยให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน โดยสามารถสรุปในกิจกรรมที่ได้ร่วมกันนำคุยก่อนการนำเสนอจากประสบการณ์ ซึ่งแต่ละชุมชนได้อ้างถึงทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลักในการดึงดูดใจผู้มาเยือน ในขณะที่ประสบการณ์บางชุมชนได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับอาชีพของคนในชุมชน ตั้งแต่ป่าต้นน้ำ ตามเทือกเขาบรรทัด จนกระทั่งผ่านป่าชายเลน มาถึงเกาะอาทิ สุกร

ช่วงคำ

สรุปวันนี้สักนิด...เรียนรู้อะไรบ้าง

เป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
การฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม
การเรียนรู้
รายได้เสริม

ทบทวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เป้าหมาย CBT	กำลังคิด คิด	คิดแล้วได้ลงมือทำต่อเนื่อง	ทำแล้วหยุด ทำแล้วหยุด	ทำแล้วเสร็จ
การอนุรักษ์ทรัพยากรฯ		ปลูกป่า /ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ/การใช้ เครื่องมือที่เหมาะสม		กฎระเบียบชุมชน
ฟื้นฟูวัฒนธรรม		- การแต่งกาย/การเรียนการสอน ศาสนา		- การเข้าสู่ นิต รวม - เมล็ด
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ภายใน ภายนอก)		ศึกษาดูงาน จัดประชุม		
รายได้เสริม				

วางแผนกิจกรรมของทีมทำงาน เพื่อการจัดการในวันพรุ่งนี้ 4 ฐาน

- บทเรียนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากอดีตสู่อนาคต
- กรณีศึกษา จากชุมชน บ่อเจ็ดลูก โคกพยอม (ภูผาเพชร ซึ่งเคยมีประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวแบบทั่วไปมาก่อน การดำเนินการโดยชุมชนในปัจจุบัน แต่มีเหตุไม่สามารถสรุปบทเรียนได้ เนื่องจากทีมชุมชนติดภารกิจญาติผู้ใหญ่ของชุมชนเสียชีวิต จึงไม่สามารถอยู่ร่วมดำเนินการในรอบนี้ ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการเตรียมการได้ จึงเปลี่ยนเป็นพื้นที่ชุมชนเกาะสุกร และบ้านโนนทอน)

ดึก 21.00 – 24.00 น.

เตรียมนำเสนอจากการสรุปบทเรียนรู้ของทีมวิจัย ในประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นร่วมถอดบทเรียน 5 ประเด็นหลัก คือ

1 เป้าหมาย CBT – การมีส่วนร่วม

(ชี้ให้เห็นการทอ้งที่เกี่ยวเชื่อมโยง เกี่ยวเนื่องกับเป้าหมายของ CBT คือ)

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
2. การฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม
3. การเรียนรู้
4. รายได้เสริม

2. การสร้างอุดมการณ์ – การสร้างจิตสำนึก (ฝังจิตในตอนเริ่มต้น)

3. การบริหารจัดการ

1. การจัดระบบการทอ้งที่เกี่ยวข้องของกลุ่ม
2. ทำอย่างไร ไม่ให้ การทอ้งที่เกี่ยวข้องโดยชุมชน เป็นงานประจำ
3. ทำอย่างไร ไม่ให้ การทอ้งที่เกี่ยวข้องโดยชุมชน เป็นงานที่เน้นหนักในงานบริการ คนลืมอัตลักษณ์ของตนเอง

4. การขยายวง / มีคนเพิ่ม

5. การสร้างคนรุ่นสอง / การถ่ายทอด

วันอาทิตย์ ที่ 31 พฤษภาคม 2552 08.30 – 12.30 น.

หลังจากทานอาหารเช้าเสร็จ ก็ให้แต่ละคนลงชื่อเพื่อเข้าเรียนรู้ตามกลุ่มตัวอย่างชุมชน 4 แห่ง โดยแบ่งพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม พร้อมผู้ที่ทำหน้าที่ บันทึก (โดยคุณภามาขอช่วยให้ นักศึกษา 2 คนได้ ทำหน้าที่ดังกล่าว)

ประมาณ 1 ชั่วโมงต่อมาหลังจากการนำเสนองาน ในการนั่งฟัง ของ 4 ประเด็น ก็มีการซักถามเพิ่มเติม เช่น ประเด็นของเกาะสุกรที่เชื่อมโยงคิบบงานยุติธรรมชุมชน รวมถึงการนำเสนอโครงร่างงานวิจัย จากผู้ที่สนใจ ศึกษาเรื่องการจัดการการทอ้งที่เกี่ยวข้องโดยชุมชน ก่อนการจัดหาที่ดำเนินกร โดยให้ประเมินผลการดำเนินการทั้งสองวัน

ข้อคิด “เบื้องหลังการทำงานจะไม่ได้สวยหรออย่างที่คิด ต้องให้กำลังใจตัวเองเสมอ” : จะนา

ในส่วนของชุมชนภูผาเพชร ในวันสุดท้ายก็ได้ออกไปนำเสนอพูดคุย กับพี่น้อง จากแต่ละชุมชน เนื่องจากทุกชุมชน ทุกส่วนงานได้นำเสนอหมดแล้ว ภูผาเพชร ก็ได้นำมาพูดคุยระบายกับพี่น้องถึงความสำเร็จ และล้มลุกคลุกคลาน แต่เป้าหมายในการเป็นชุมชน ที่ดี การจัดการทอ้งที่เกี่ยวข้องโดยชุมชน(CBT) เริ่มเด่นชัดขึ้นกว่าในยุคแรกมากๆ

ได้นำเสนอต่อที่ประชุมโดยโปรแกรม POWER POINT ในเนื้อหา ดังนี้

- ได้แนะนำตนเอง และทีมวิจัยที่เข้าร่วมประชุม(คุณประจวบและพี่กอบ)

- ได้เล่าถึงเรื่องราวของชมรม เช่น คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ จำนวนสมาชิก (44 คน) การถือหุ้นของสมาชิก
- กลุ่มต่างในชุมชน (มีจำนวน 8 กลุ่มกิจกรรม)
- ตั้งชมรมขึ้นมาทำไม
- ตั้งแล้วดำเนินการอย่างไร บ้าง ? เช่นการทำความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชน การสำรวจแหล่งท่องเที่ยว เช่นถ้ำภูผาเพชร น้ำตกวังใต้หนาน เส้นทางเดินป่า ค่าย พ.ค.ท. และเรื่องราวสหาย แหล่งท่องเที่ยว ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านรากไม้ การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว การแสวงหาความรู้โดยเข้ารับการอบรม ด้านต่างๆ จาก ธกส. การท่องเที่ยว(ททท) โครงการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนชายฝั่งอันดามันตอนใต้ (SACSTP) การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์ จดได้รับมาตรฐานโฮม-สเตย์ไทยประจำปี 2551 การเข้าทำวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับ สกว.
- ทำไมจึงทำการวิจัย - เพราะเห็นว่าความรู้ที่เกิดจากการอบรมโดยส่วนงานต่างๆ ที่ไม่ได้เกิดจากความรู้ที่คนในชุมชน เรียนรู้ร่วมกันโดยตนเอง ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ - ต้องการให้คนในชุมชนรู้จักคิดแสวงหาคำตอบแก้ไขปัญหาของตนเอง อย่างมีส่วนร่วม - ต้องการสร้างชุมชนเข้มแข็ง – ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ ดินน้ำลำธาร สัตว์ป่า เนื่องจากชุมชนอยู่ติดป่าลึก - สร้างเยาวชนในชุมชนเป็นคนดีของสังคม
- ที่มาที่ไปที่ได้มาทำการวิจัย
- ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข
 1. ความไม่เข้าใจของคนในชุมชนซึ่งระแวงว่าการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรม ภูผาเพชร อาจจะทำเพื่อประโยชน์ส่วนตน แก้โดยอาศัยความจริง อดทน ดึงคนที่ไม่เข้าใจ มาร่วมเป็นทีมงาน ซึ่งเมื่อเข้าใจ จะไปชี้แจงผู้อื่นต่อ จนเข้าใจดี
 2. ในการทำการวิจัย ทีมวิจัยยังอุทิศเวลาน้อย เช่นติดภารกิจส่วนตัว มาประชุมสาย ไม่ครบ แก้ไขโดยทำความเข้าใจกับทีมวิจัย ช่วยกันเสียสละ สร้างความสามัคคี
 3. เมื่อเริ่มเข้าใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน(CBT) รายได้ของชมรมก็ลดลง ต้องทำความเข้าใจกับสมาชิกให้เข้าใจ เช่น นักท่องเที่ยวบางคนไม่ได้มีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพักแบบโฮมสเตย์ เมื่อมาพัก เรียกร้องสูงเกินความต้องการที่ชุมชนจะตอบสนองให้ได้ เช่นที่พักอย่างดี พักรวมกันเป็นหมู่คณะในบ้านหลังเดียว ไม่กระจายไปตามบ้านต่าง ๆ การดำเนินกิจกรรมกระทบทางลบต่อชุมชน เช่น ดื่มสุรา ร้องคาราโอเกะ ส่งเสียงดัง ทางกลุ่ม มีการถกเถียงนักท่องเที่ยว ทำให้รายได้ลดลง
 4. ระบบการจัดการบริหารงานกลุ่มยังไม่ได้ถือปฏิบัติอย่างชัดเจน ซึ่งทางกลุ่มจะมาดำเนินการแก้ไขต่อไป

ที่ขอบ ได้เห็นกิจกรรมที่ดีจากชุมชนอื่นๆ เช่น โลกพะยอม บ้านบ่อเจ็ดลูก ก็มีความคิดจะนำมาปรับปรุงชมรมภูผาเพชรต่อไปในหลายๆด้านในการประชุมครั้งนี้ ได้รับความรู้ ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดกับพี่น้องจากชุมชนต่าง ๆ ได้เป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ได้ช่วยเหลือ

กัน มีเนื้อหาต่าง ๆ มากมาย ไม่ได้บันทึกไว้ในกระดาษนี้ แต่อยู่ในความทรงจำ ก่อนจากได้จดกลอนมาจาก บังหมาดหละ คลองยวน จากชุมชนลี้ดี้ ดังนี้

“ ธรรมชาติสวดยทรูสร้างสรรค์
ทะเลบันเคียงคู่กับภูผา
ต้นไม้ใหญ่ยืนอร่ามแสงงามตา
ฟังสัตว์ป่า เสียงชะนี เหมือนปีกลอง
ขอทุกคนร่วมใจช่วยรักษา
รักสัตว์ป่าพงไพร ไม่เศร้าหมอง
รักภูเขารักต้นไม้รักลำคลอง
รักพวกพ้อง รักเมืองไทย รักให้นาน ”

บังหมาดหละ คลองยวน นักกลอน ป.4 ผู้มีบทกวีในหัวใจ

เวทีทบทวนข้อมูลในชุมชน

ณ บ้านน้ำต้งโฮมสเตย์

มิถุนายน 2552

.....

วัตถุประสงค์ เพื่อทบทวนข้อมูลที่ทีมวิจัยได้ไปเก็บมา

ผู้ร่วมเวที ทีมวิจัย เจ้าหน้าที่สกว.

สรุปกิจกรรม

เรื่องไร่ 14

คุณต้ง

ตอนนั้นประมาณปี พ.ศ.2526 มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งอพยพมาจากพัทลุง มาอยู่บ้านถ้ำโกบใหม่ ๆ มีคุณเป็น(นายสมโชค รักษ์ทองจันทร์) คุณช่วง(นายช่วง รักษ์ทองจันทร์) และชาวบ้านรวม 14 คน ไปแบ่งแยกที่ดินกัน โดยคุณเป็นไปไปปรึกษาสหาย(พ.ค.ท) ซึ่งช่วงนั้นยังมีอยู่ โดยไปปรึกษาสหายที่พัทลุง โดยแบ่งที่ดินคนละหน้ากว้าง 2 เส้น ยาวติดภูเขา ที่ได้ชื่อไร่ 14 เนื่องจากมีการแบ่งปันที่ดินให้กับคน 14 คน

ในเรื่องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ชาวบ้านเห็นว่า ควรหยุดแค่หน้าควน โดยจะไม่บุกรุกต่อเพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งป่าต้นน้ำ ลำธาร ทำเฉพาะที่มีอยู่ ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นผู้รักษาป่า ตอนนั้นทางการยังไม่มาควบคุม แต่ชาวบ้านมีจิตสำนึกเอง เนื่องจากเห็นว่าหัวสวนยังเป็นป่าที่สมบูรณ์ ควรจะรักษาป่าไว้เพื่อลูกหลาน

“ สภาพป่าในตอนนั้นเป็นป่าแก่ ป่าใหญ่ เหมาะกับการปลูกยางพารามาก ได้รับไม่เกินคนละ 30 ไร่ คือหน้ากว้าง 2 เส้น ยาวไม่เกินคนละ 15 เส้น จะล้าไปไม่ได้ สหายไม่ให้บุกรุกแล้ว ได้แค่หัวหิน เนื่องจากเห็นว่าเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีบางคนจะไปบุกรุกต่อแต่ชาวบ้านต่อต้านไว้ เนื่องจากเห็นว่าการทำลาย

ทรัพยากรธรรมชาติ จะกระทบต่อโลกอย่างไร และต้องการรักษาป่าผืนนี้ไว้ให้ยั่งยืนที่สุดเพื่อลูกหลานใน
ภายหน้า

และสอนให้ลูกหลานรู้ว่า หากทำลายป่า หมดป่า ก็หมดน้ำ โลกนี้จะเป็นทะเลทราย สอนลูกว่าอย่า
ทำลาย ที่ได้รับมาก็มากพอแล้ว สมัยนั้นน้ำในลำธารมากท่วมมิดหัว ในช่วงนี้น้ำเหลือน้อยมากพอตั้งชมรมมา
ได้สร้างเรือมา ทำให้เยาวชนรู้ว่าน้ำแห้งเพราะอะไร เพราะมีการทำลายป่า ต้นน้ำลำ ธาร ”

วังกลอย

เป็นจุดที่พักในเส้นทางเดินป่า ภูเขาเพชร ระหว่างเส้นทางไปน้ำตกวังไต้หวัน

คุณตั้ง

ชื่อวังกลอย เกิดขึ้นสมัยสหาย(คอมมิวนิสต์) เวลาสหายเดินทางจะมีการพัก ไม่ว่าจุดไหนที่พัก จะเอา
ต้นไม้ หรือวังที่มีน้ำ เป็นที่นัดหมาย หรือที่สังเกต ที่วังกลอย เดิมจะมีต้นกลอยอยู่ 1 กอ กลอยเป็นพืชพื้นบ้าน
ใช้กินแทนข้าวได้ เมื่อสหายมาทำงานแถวบ้านป่าพน หรือบ้านควนดินดำ ก็จะนัดไปพักแถววังกลอย ก่อนจะเข้า
สู่หมู่บ้าน หรือกลับจากหมู่บ้าน

สภาพเป็นพื้นที่วังน้ำลึก ขนาดไม่กว้างมาก หาดทรายขาว เหมาะกับการตั้งที่พักรมาก เล่นน้ำได้ดี
สามารถตั้งที่พักรได้ดี ปลาที่มีเช่นปลาหวด เนื่องจากกล้าน้ำ วัยดานน้ำได้ดี ปลาคนน้ำจืด ปลาชีว ปลาชีวกลม
ปลาอีกรอง

วังตะเคียน

เป็นจุดที่พักในเส้นทางเดินป่า ภูเขาเพชร ระหว่างเส้นทางไปน้ำตกวังไต้หวัน

คุณตั้ง

ได้ชื่อจากมีไม้ตะเคียนขึ้นอยู่ริมคลองเป็นที่สังเกต 1 ต้น เป็นเส้นทางเดินป่าของชาวบ้าน หากไปน้ำตก
วังไต้หวัน จะผ่านวังตะเคียน(วังต้นเคียน) สภาพเป็นหิน คนพักรมาก ปลาอุดมสมบูรณ์น้อยกว่า วังกลอย การตั้ง
ชื่อ น่าจะเป็นชาวบ้านที่ไปทำนํ้ามันยางเป็นคนตั้ง ไม่ใช่สหายตั้ง

วังโก๊ฉ่าย

เป็นที่ในลำคลอง เป็นวังน้ำ เหมาะกับการเล่นน้ำ หาดทรายสวยงาม ที่มาของชื่อดังนี้

คุณตั้ง

“ที่มาของชื่อเกิดขึ้นสมัยคอมมิวนิสต์ โก๊ฉ่ายตอนนั้นเป็นทหารพราน สมัยนั้นคอมมิวนิสต์ เหลือไม่
มากแล้ว ที่เคลื่อนไหวยู่ที่บ้านถ้ำโกบ ตอนนั้นเกิดการปะทะขึ้นที่ปากทางเข้าถ้ำโกบ จากนั้นสหายล่อยกำลัง
ล่อยไปทางถ้ำโกบ จากนั้นทหารพรานตามมา เกิดการต่อสู้ทั้งสองฝ่าย สหายล่อยไปถึงป่าลอก (ซึ่งเป็นไร่ที่
สหายมาทำการผลิต) สหายล่อยร่นไปจนถึงลำคลอง ทหารพรานชื่อโก๊ฉ่าย ตะโกนท้าสหาย(คอมมิวนิสต์) ว่า
แน่จริงอย่าหนีมาชิงกันดีกว่า พอสหายได้ยินก็รู้ว่า เสียงโก๊ฉ่ายก็ยิงสวนมา โก๊ฉ่ายตกใจกระโจนหนีลงน้ำเป่ยก
หมด เลยเรียกวังโก๊ฉ่ายตลอดมา

น้ำตกวังไต้หวัน

คุณตั้ง

เดิมสหหายเรียกค่ายไต้หวัน เนื่องจากทางสหหายได้ย้ายค่ายจาก ค่ายโรงเรียน ไปที่ น้ำตก จึงเรียกค่ายไต้หวัน ต่อมาทางทีมสำรวจทางการท่องเที่ยว เช่น อบต. ได้ตั้งชื่อว่า น้ำตกวังไต้หวัน คำว่าไต้หวัน คือไต้หวัน ค่ายที่สหหายตั้งอยู่ใกล้วังไต้หวัน น้ำตกมีอยู่ 7 ชั้น ทางขึ้นจะอยู่ทางขวามือ มีความสูงสวยงามมาก มีความชุ่มชื้นสวยงามมาก ทางด้านซ้ายมือของน้ำตกจะเป็นป่าดิบ คุณแม่ผม ผมขอเพิ่มเติมดังนี้ มีครั้งหนึ่งเป็นการสำรวจครั้งที่ 2-3 ผู้ใหญ่สมปอง อนันต์ ไปด้วย ก็เคยตั้งชื่อว่า น้ำตกอนันต์ ในครั้งหนึ่ง อบต.คณิง จันทรแดง นำคณะไปสำรวจ มีพยาบาล ไปด้วย พยาบาลล้มลง บาดเจ็บ และร้องไห้ ทาง อบต.คณิง จึงจะตั้งชื่อว่า “ น้ำตกน้ำตาพยาบาล ”

ส่วนผมเอง(คุณแม่) ตั้งชื่อว่า น้ำตกค่ายไต้หวัน ส่วนปลัดสุกนต์ ตั้งชื่อว่าน้ำตกวังไต้หวัน เนื่องจากตอนสำรวจเห็นว่า ด้านล่างเป็นวัง เลยลงมดว่า น้ำตกวังไต้หวัน และได้ชื่อมาจนถึงปัจจุบัน

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร

ศ.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จงสตูล

วันที่ 1 มิถุนายน 2552

เก็บข้อมูลเจาะป่าชาไก(เพิ่มเติมครั้งที่ 2)

.....
ผู้เข้าร่วมเก็บข้อมูลและเยี่ยมชมทับชาไก

ประกอบด้วย

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. คุณมานพ ช่วยอินทร์	ศ.ก.ว.ตรัง
3. ศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์	ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต
ม.มหิดล
4. ดร.มยุรี ถาวรพัฒน์	ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต ม.มหิดล
5. ผู้ร่วมติดตามและผู้นำทางจากชมรมภูผาเพชร รวม 7 คน	

วันนี้ทางอาจารย์จากศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เดินทางมาชมรมภูผาเพชรฯ เพื่อมาศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิตและภาษาเจาะป่าชาไก ทางหัวหน้าทีมวิจัยได้กล่าวต้อนรับ และแจ้งว่าวันนี้คณะกรรมการส่วนใหญ่ติดภารกิจงานศพผู้อาวโสในชุมชนคือนายช่วง รักษ์ทอง จันทร ที่จะฌาปนกิจวันนี้ หัวหน้าทีมวิจัยจึงขอทำหน้าที่ต้อนรับแทนทุกคน จากนั้นได้พูดคุยนำเสนอต่อคณะที่มาดังนี้

- 1.ความเป็นมาของชมรมภูผาเพชร โสมสเคย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 2.ได้รับบรรยายพร้อมภาพประกอบด้วย Notebook เรื่องเจาะชาไกที่ภูผาเพชร

จากนั้น ศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ได้พูดคุยกับทางทีมวิจัยว่าคณะมาจากศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาในภาวะวิกฤต มหาวิทยาลัยมหิดล โดยทางศูนย์ มีหลักคิดว่าภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

ต่าง ๆ มีความเท่าเทียมกัน และความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติที่สมควรจะรักษาไว้ให้คนรุ่นลูกหลานสืบไป ในระยะเริ่มต้นภารกิจของศูนย์เน้นการศึกษาและฟื้นฟูภาษา 14 กลุ่มในประเทศไทยที่อยู่ในภาวะวิกฤตอย่างรุนแรงได้แก่

- 1.ชอง 2.กะชอง 3.ซัมเร 4.ชอุ้ง(ชะโอจ) 5.มลาบรี 6.ชาโก
- 7.ญฮูกร 8.โซ(ทะวัง) 9.ละว้า(ก่อง) 10.อิมปี 11.ละเวือะ
- 12.บิซู 13.มอเกลิ้น 14.อุลัคละไว้ย

และทางศูนย์ ยังมีการฝึกอบรมคนในชุมชนท้องถิ่นเก็บข้อมูล สร้างสรรค์และบันทึกวรรณกรรมท้องถิ่น รวมทั้งความรู้ท้องถิ่นของชุมชนด้วย ได้มีการพูดคุยในประเด็นต่างๆในเรื่องราวชาโกจนเที่ยง หลังรับประทานอาหารเที่ยงเสร็จ ทางคณะฯได้เดินทางไปเยี่ยมทักเเงะชาโกที่ไร่ 14 การเดินทางวันนี้ใช้รถยนต์กระบะไฟวิลัยของคุณมานพ และกะบะกรรมการชมรม เส้นทางเพ่งผ่านการไถคันไปเอาไม้ยางพาราของเจ้าของสวน สวนโล่งเตียน(ล้มไม้ยางแล้ว) น้ำกัดเซาะทางที่ไถคัน ทำให้เป็นร่องลึกค่อนข้างเสี่ยงและลำบาก เมื่อถึงใกล้ทับก็เห็นไอ้เผ่าเส้น(ชาโก) มาขึ้นคอยอยู่แล้ว ใส่เสื้อสีแดง ที่คอแขวนป้ายชื่อเหมือนเซลล์บริษัทประกัน ป้ายชื่อทำให้โดยทางอำเภอตอนจัดงานวิวาห์ชาโก ป้ายชื่อเขียนว่า “ชาโก ชื่อเส้น” จากนั้นเดินทางขึ้นเนินไปประมาณ 300 เมตร ซึ่ง ดร.สุวิไล เพ่งฝ่าตัดหัวเขามาทำให้เดินไม่สะดวกต้องพยุงและใช้ไม้เท้า แต่ด้วยจิตใจต่อสู้เกินร้อยก็เดินไปถึงทักเเงะกลุ่มไอ้เผ่าแซ จนได้

ศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เยี่ยมทักเเงะชาโก

วันนี้กลุ่มชาโกกลับมาอยู่ที่ทับไร่ 14 แล้ว เราจึงได้พบอีกครั้งหนึ่ง ทับเป็นทับยกพื้น หลังคามุงด้วยใบไม้ มีอยู่ประมาณ 8 ทับ ชาโกหลายคนนอนในทับ ตอนกลางวันเด็กเล็กอยู่ข้างแม่ เนื้อตัวมอมแมม

ไอ้เผ่าเส้น(เสื้อแดง) ไอ้เผ่าแดง(ในทับ) ไอ้เผ่าดุ่ม(ชุดดำ)

ทางคณะจากศูนย์ศึกษาฯ ได้สำรวจทับเงาะ และเขียนเขียนพูดคุย พร้อมทั้งมอบอาหารให้เงาะกลุ่มนี้ด้วยความเมตตา และได้มีการสำรวจด้านภาษา โดยได้ถามเงาะเกี่ยวกับอวัยวะร่างกาย โดยเงาะได้พูดเป็นภาษาเงาะ ทางคณะได้จดไว้ ซึ่งสังเกตว่า เงาะชาวกอกลุ่มนี้ – มีความเป็นมิตรสูง - ให้ความร่วมมือในการให้คำพูดเป็นภาษาเงาะถึงคำต่างๆด้วยความเต็มใจ - คงตาเปล่งประกายด้วยความสุขเมื่อได้พูดภาษาเงาะและเห็นว่าทางกลุ่มสนใจจริง คณะได้ศึกษาอยู่พอสมควรเห็นว่าเงาะมีความสนใจและให้ความร่วมมือด้วยดี จึงนัดให้ไปที่ชมรมภูผาเพชรในตอนเย็นเพื่อศึกษาเรื่องภาษาเพิ่มเติม

ระหว่างที่ทีมกำลังศึกษาข้อมูลอยู่สักพักหนึ่ง ไอ้เผ่าแซและเมียที่เพิ่งกลับจากหาอาหารในป่า ก็มาถึงด้วยความเหนื่อยหอบและเนื้อตัวมอมแมม ผู้ที่มาเยือนก็ขอถ่ายรูปและถามหลายคำ ไอ้เผ่าหวางมาเหนื่อยๆก็บอกว่าเดี๋ยวก่อนกูตั้งของก่อน เมื่อตั้งของเสร็จก็พูดคุยด้วยอารมณ์ดี วันนี้ไอ้เผ่าแซไปกับเมียตั้งแต่เช้าเย็นแล้วกลับมาได้ผลไม้ป่า ห้วมันป่า สับปะรดป่า ไล่ที่มหานักประมาณ 3 กิโลกรัม ซึ่งจะต้องแบ่งกินกันทั้งทับและไปขอดูในหม้อ ก็เห็นหัวลิงที่หมกไฟจนหมด ตั้งอยู่เตรียมปรุงเป็นอาหาร แต่วันนี้ไม่อดแล้ว ทางทีมสำรวจได้พาเสียบิงมาฝากแล้ว

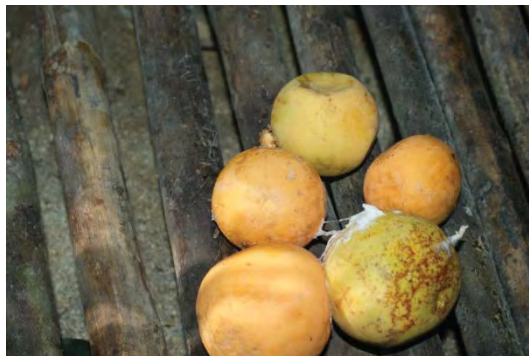
ได้สำรวจอาหารที่ไ้เผ่าแซไปหามาวันนี้ มีดังนี้

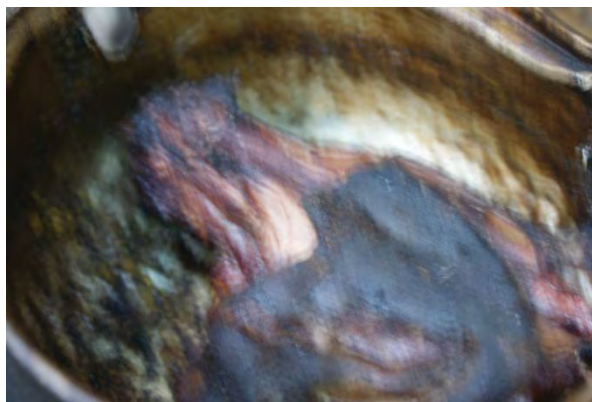
ลูกต้ปรตป่า

หัวมันป่า(หัวอยู่ลึกใต้ดิน)

ผลไม้ป่า(ลิ้มชื่อแต่เปรี้ยวจนลิ้มไม่ลง)

หัวลิงที่เหลือในหม้อเตรียมเป็นอาหารมือต่อไป

จากนั้นคณะเดินทางกลับ เพื่อทานอาหารและเตรียมตัว สัมภาษณ์ด้านภาษาของเงาะซาไกในตอนเย็น
จากนั้นในยามเย็น บอย สมาชิกชมรมได้นำรถกระบะไปรับทีมซาไกที่ทับเพื่อมาให้ข้อมูลด้านภาษากับ
ทางอาจารย์จาก ม.มหิดล เมื่อมาถึงได้เชิญซาไก 3 ท่านที่มาคือ 1.ไ้เผ่าแซ 2.ไ้เผ่าห้วง 3.ไ้เผ่าเส้น นั่งให้ดื่ม
น้ำ ตั้งกลั้วไว้ให้ตรงหน้า แต่ไม่เห็นใครหยิบกิน(มารยาทดีมากหรือขี้เกรงใจ) พอหยิบส่งให้ก็กินด้วยดี
จากนั้น ศาสตราจารย์ ดอกเตอร์สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และดร.มยุรี ถาวรพัฒน์ ก็เริ่มทำหน้าที่
ด้านภาษาศาสตร์ ถามภาษาเงาะ ไ้เผ่าคุ้ม(หัวหน้าโครงการวิจัย)คอยเสริมเติมความที่เข้าใจไม่ตรงกัน คนอื่นๆ
สังเกตการณ์ การทำงานลื่นไหลไปด้วยดี เงาะซาไกสนุกสนาน มีความสุขที่มีผู้สนใจภาษาตนเอง ร่วมกันพูดให้

คำ ต่อคอกเตอร์ทั้งสอง ศัพท์ต่างๆได้มามากมายพอสมควร แต่หัวหน้าที่มิวจัดฟังเพลิน เลยลืมนจด มาจดอีกทีได้ ส่วนที่เหลือดังนี้

คำไทยที่แสดงให้เงาะดู	เสียงที่เงาะพูดออกมา
ข้อศอก	คายอง
ไผ่ปลาร้า	โชนง
ดีใจ	บาแอส
ดี	ดิบาแอส คีมอ
อร่อย	บาแอส
คุณซื้ออะไร ?	เงาะ มอะ กะโล
ซื้อว่าไอ้หวาง	จ้อเมาะ ไอ้หวาง
กล้วย(Banana)	บีแซ้ง
น้ำ	บาตีว
กิน	ฮาว
กินกล้วย	ฮาวบีแซ้ง
กินข้าว	ฮาวนาชิ
เสื่อ	บายุ
ทับ,บ้าน	ฮาย-ยะ
บ้านอยู่ไหน ?	ฮายยะอินคะอุณ
บ้านอยู่ที่....	ฮายยะอินคอยนา.....
ลูก	กามาม
มีลูกกี่คน ?	กามามหว่อง
ไม่มี	ลาแบม
มีด	พาแฮบ, พาอิน

การนับของเงาะซาไกจะนับได้แค่ 3 ที่เหลือจากนั้นจะเป็นอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งนับไม่ถูกแล้ว ซึ่งเรื่องนี้ ดอกเตอร์ทั้งสองเจอด้วยตนเองก็ต้องว่าไปตามนั้น

1(หนึ่ง)	นาย ปะไฮ้
2(สอง)	กามาม
3(สาม)	ติกะ
ตั้งแต่ 4 เป็นต้นไป	แบม (คล้ายๆกับอื่นๆอีกมากมาย)

ตามที่ทางอาจารย์จัดไว้ได้มากมาย แต่ผู้บันทึกความรู้น้อยทางภาษาศาสตร์ก็ได้มาเล็กน้อย คราวต่อไปจะพยายามให้ดีกว่านี้

ประมาณ 2 ทุ่มเงาะเริ่มกระสับกระส่ายอยากกลับ เนื่องจากไม่พาไฟมา และกลัวผี ก็เลยต้องเลิก เพราะไม่
อยากขัดใจ เดี่ยวคราวหลังจะไม่มาเสีย ได้ถามทางเงาะซาไกเช่นไอ้เผ่าหวาง ไอ้เผ่าเซ ไอ้เผ่าเส้น ว่าคราว
ต่อไปยินดีมาอีกไหม ทั้งสามตอบว่ายินดีจะมาอีก หากไอ้เผ่าคุ่มหรือไอ้เผ่าเขยรูปอกไป วันหลังกู(ซาไก) จะมา
สอนภาษาให้ไหมสู่อีก จากนั้นได้มอบอาหารแห้งให้อีกชุดและพาไปส่งที่ทับ

จากการพูดคุยดอกเตอร์ทั้งสองสรุปว่า

- ภาษาซาไกอยู่ในตระกูลภาษา อัสเลียน ภาษากันชิว ซึ่งจะไปตรวจสอบอีกครั้ง
- เงาะป่าให้ความร่วมมือดีมาก สุภาพ การออกสำเนียงชัดเจน
- มีความสนใจใคร่รู้ มีความสุขในการให้ข้อมูล สังเกตที่ดวงตาเปล่งประกายด้วยความสุข
- จะส่งทีมงานมาวิจัยเรื่องภาษาเงาะเพิ่มในภายหลัง

นายจรรยา ทศกุล หัวหน้าทีมวิจัยภาษาเพชร กล่าวว่า ไม่อยากเชื่อว่าอยู่มาตั้งนาน ไม่ค่อยได้ยินภาษาเงาะ
ซาไก พออาจารย์ทั้งสองมาได้รู้ภาษาเงาะซาไกมากมาย และเป็นประโยชน์มาก ทั้งในตัวซาไกเองและคน
ภายนอกที่จะได้เกิดความรู้ในวิถีชีวิตเงาะซาไกที่ลึกซึ้ง และมีความเข้าใจกันยิ่งขึ้น เห็นว่าสามารถศึกษาภาษา
ซาไกได้จากคนภายนอกหากตั้งใจ และจริงใจต่อซาไก จนเป็นที่เชื่อถือ

จากนั้นดอกเตอร์สุวิไล บอกว่ามีใครบ้างที่ใกล้ชิดซาไก น่าจะนัดมาคุยกัน

โดยจะพูดคุยกันในวันที่ 25-27 กรกฎาคม 2552 ที่ จ.ตรัง

นายจรรยา บอกว่าในละแวกนี้มีผู้ที่ใกล้ชิดกับซาไก ด้วยความรักในฐานะเพื่อนมนุษย์ ไม่ใช่เพื่อธุรกิจหรือ
ประโยชน์ตน ที่สนิทสนมพอประสานได้ดังนี้

ซาไกกลุ่มภูผาเพชร นายพิเชษฐ ปิ่นเมฆ นายจรรยา ทศกุล
ซาไกกลุ่มวังสายทอง (ถูกดึงไปเป็นประโยชน์ในธุรกิจท่องเที่ยว) กำลังสืบหา
ซาไกกลุ่มช่องไทร หุ่นหัว ผ.อ.เทียนชัย พิสิทธิ์ธาดา(ด้านการศึกษาของเด็กซาไกในโรงเรียน)
นางสมปอง เอ็งฉ้วน พยาบาลโรงพยาบาลทุ่งหว้า(ด้านสาธารณสุขและอื่นๆ)
ซาไกกลุ่มรารปลา หุ่นหัว นายฐานะ คงเมฆ(พีเนียร์) อดีตพรานผู้ชำนาญป่า
สำหรับในสถานที่อื่นๆคุณมานพรับจะไปประสานเอง

ประชุมติดตามความคืบหน้าโครงการกฎหมาย

อ.มะนัง จ.สตูล

วันที่ 7 – 9 มิถุนายน 2552

.....

วัตถุประสงค์

- เพื่อติดตามความคืบหน้าของข้อมูล
- เพื่อนำข้อมูลรวบรวมวิเคราะห์ เรียบเรียง ทำรายงาน
- เพื่อวางแผนการทำงานต่อไป

ผู้ร่วมกิจกรรม

ผู้ใหญ่ น้ำตัง น้ำกอบ คุณจรรยา พี่จวบ เฒ่าแดง เฒ่าเชษฐ น้ำนุญ น้ำแมม นิด เจียบ

สรุปกิจกรรม

สืบเนื่องจากเมื่อวันที่ 30-31 พฤษภาคมที่ผ่านมา ตัวแทนทีมวิจัยคือคุณจรรยาและคุณประกอบ ได้เข้าร่วมเวทีเครือข่ายประเด็นการท่องเที่ยวที่ทะเลบัน จึงได้เล่าให้เพื่อนฟังว่าได้อะไรบ้าง

สิ่งที่ได้จากเวทีประชุมเครือข่ายวิจัย

- ได้พบเพื่อนใหม่
- ได้แลกเปลี่ยน ได้ความรู้ใหม่ ๆ
- ได้รู้บทเรียนการทำงานของแต่ละโครงการ
- ได้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยว
- คิดว่าบ้านเรามีของดีมากมาย เราน่าจะทำกิจกรรมอะไรบางอย่างให้มากกว่านี้ได้
- รู้สึกว่าบ้านคนอื่นไม่ค่อยมีอะไรมาแต่ทีมพูดเก่ง นำเสนอดี จนน่าสนใจ
- บางพื้นที่ทำเรื่องเล็ก ๆ แต่ก็น่าสนใจ
- น่าจะมีกิจกรรมเสริมของกฎหมาย เช่น การปลูกป่า
- ได้ข้อคิดว่าการทำวิจัยมีทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ
- ที่ทำงานวิจัยจะทำเรื่องอะไรก็ได้ แต่ต้องทำให้จริง ผลก็ออกมาดีได้เหมือนกัน
- น่าเสียดายบางพื้นที่งานวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ออกมาดีมาก แต่ไม่มีภาคการเข้าร่วมกันออกมาก็ต้องเหนื่อยต่อไป ต้องประกาศให้คนรู้จักกันให้ทั่วจะได้ช่วยกัน
- จะมีการตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวตรัง-สตูล อย่างเป็นทางการ (นัดคุยอีกที 16 มิ.ย.นี้)

คุณจรรยาแจ้งข่าวว่า

วันที่ 15-16 นี้ จะไปร่วมประชุมที่ขอนแก่นเรื่องการตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว

วันที่ 21 นี้จะมีทีมอบต.คลองแหมาล่องแก่งจำนวน 40 คน

วันที่ 27 นี้จะมีแขก 30 คน

วันที่ 4 ก.ค.นี้ จะมีแขกอีก 90 คน จากนราธิวาส

กิจกรรมเสริมที่ทีมวิจัยทุกคนเห็นว่าจะทำ

การปลูกป่า

- พื้นที่สำหรับปลูกป่า เป็นแปลงอนุรักษ์ (น้ำแม่มกกับน้ำกอบคุยกับเจ้าของที่คุณวี)
- ค่ายดินยางเหมาะสม ทำให้เป็นจริงได้
- หาพันธุ์ไม้ (คุณจรรยา)
- จะให้คนมีส่วนร่วมในการปลูกป่าครั้งนี้ได้อย่างไร (เอาเข้าประชุมหมู่บ้าน)
- จะให้คนนอกมีส่วนร่วมอย่างไร (คุณจรรยาเป็นคนเชิญคนภายนอก เชิญผู้ว่า นักข่าว หน่วยงาน เพื่อนเครือข่าย อื่น ๆ)
- จะคุยความคืบหน้ากันอีกครั้งในวันประชุมวันที่ 20-21 มิ.ย.นี้ที่ตรง

ข้อมูลชุมชนที่ยังไม่ได้เก็บ

ความเชื่อเรื่องที่อยู่อาศัย

เรื่องราวของความเชื่อที่ทีมวิจัยยังไม่ได้เก็บข้อมูล แต่น่าจะเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะเรื่องราวของความเชื่ออยู่คู่กับชุมชนมานาน โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้ป่าใกล้ภูเขา ที่ผ่านมายังไม่ได้มีการพูดถึงความเชื่อในการหาอยู่หากินกับธรรมชาติของคนภูผาเพชร

ทีมวิจัยช่วยกันเล่าให้ฟังว่า เรื่องความเชื่อของคนในชุมชนมีหลายเรื่อง เช่น ความเชื่อเรื่องที่อยู่อาศัย

ผู้ใหญ่บอกว่า ถ้าทำบ้านหรือขนาที่อยู่มานานมากกว่า 3 ปี ต้องมีการไหว้ภูมิ หรือทำอุบาสที่บ้านเป็นตราบ บางทีไม่แก่หรือเจ้าบ้านไม่รู้เรื่องถึงกับตายโดยไม่รู้สาเหตุก็มี เพราะฉะนั้นเรื่องแบบนี้มีทุกชุมชนและพิสูจน์ไม่ได้ แต่ในชุมชนก็มีเรื่องราวแบบนี้ให้เห็นเป็นตัวอย่างอยู่หลายรายหลายกรณี

ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ

ตามความเชื่อของคนในชุมชน สถานที่ต่าง ๆ ย่อมมีเจ้าของ หรือมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยปกป้องรักษาดูแลอยู่ ดังนั้น บางสถานที่ อาจจะต้องมีเรื่องราวเหล่านี้ประกอบการอธิบาย ที่ได้เก็บมาแล้วก็มีบ้าง เช่น ทวดหินกอง เป็นต้น

ความเชื่อเรื่องการประกอบอาชีพ

มีความเชื่อเรื่องการประกอบอาชีพมากมาย เช่น เมื่อขึ้นเขาไปหาของป่า ต้องทำอะไร ขณะที่อยู่บนเขาต้องปฏิบัติหรือมีข้อห้ามปฏิบัติอย่างไร เรื่องราวเหล่านี้ทีมวิจัยซึ่งหาอยู่หากินกับป่ารู้ดีว่ามีความเชื่อหลายอย่างแอบแฝงอยู่ แต่ว่าสมัยนี้เยาวชนไม่ค่อยสนใจเรื่องราวแบบนี้ อีกอย่างรุ่นก่อนก็ไม่ได้ถ่ายทอดให้ฟัง

พี่จวบ เล่าให้ฟังว่าเคยมีเหตุการณ์ที่ประสบด้วยตัวขณะไปหาของป่าบนเขาแล้วบังเอิญนอนขวางทางหรือผู้ใหญ่ น้ำจวบ น้ำดั่ง ก็เคยพบเรื่องราวลักษณะนี้มาแล้ว แต่ยังไม่ได้มีการเก็บเอาไว้ว่า มีความเชื่อใดบ้างขั้นตอนหรือวิธีการต้องทำอะไร

มีข้อเสนอแนะว่า หากทำประเด็นท่องเที่ยว เช่น นำเที่ยวป่า หากมีการอธิบายหรือมีพิธีกรรมเหมือนที่คนในชุมชนปฏิบัติให้นักท่องเที่ยวได้ทำตาม จะเป็นการสร้างความเข้มแข็ง ความน่าเชื่อถือ การปลูกจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวได้ เพราะว่าคนไทยในใจยังมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์อยู่มาก จะทำอะไรไม่ให้หายไป คิดว่าน่าจะส่งผลไปถึงว่า ต่อไปนอกจากนักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวที่ภูผาเพชร เมื่อนักท่องเที่ยวไปเที่ยวที่อื่นจะได้รู้ว่าควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติอย่างไร เป็นต้น

มอบหมายให้ผู้ใหญ่รวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อของคนภูผาเพชรมาให้ดู
เส้นทางท่องเที่ยว/สถานที่ท่องเที่ยว

ข้อมูลประกอบสำหรับเส้นทางท่องเที่ยวยังไม่ครบ เช่น ถ้ำต่าง ๆ เส้นทางล่องแก่ง ไกด์ยังไม่ได้สำรวจ
ควาระหว่างทางที่ล่องแก่งมีอะไรที่น่าสนใจ น่าจะนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้ ที่เที่ยวอย่างมีสาระ
มีคุณค่า มีความหมายมากขึ้น นอกจากล่องแก่งเพื่อความสุขสนุกสนานอย่างเดียว อีกอย่างจะแตกต่างกับกลุ่มอื่น ๆ
ที่มีการนำเที่ยวลักษณะเดียวกัน

ข้อมูลที่เก็บมาแล้ว

ประวัติชุมชน

ประวัติความเป็นมาของชุมชนเก็บข้อมูลแล้ว และเคยเชิญผู้ใหญ่สมปองมาเล่าให้ฟังในเวที น่าจะ
ครบถ้วน ถูกต้อง ตรงประเด็น ไม่ได้ยาวเหยียด แต่ก็น่าจะชัดเจน เสร็จแล้ว 3 ยุค คุณเจริญเป็นคนเรียบเรียง
บอกว่าน่าจะเอาช่วงก่อนที่คนกลุ่มแรกมาทำกิน แล้วก็ตามด้วยประวัติชุมชน ตอนนั้นยังไม่ได้แยกหมู่บ้านเรา
ต้องเอาสภาพพื้นที่เป็นหลักก่อน แล้วก็มาเริ่มต้นทำมาหากิน ใครมา มาจากไหน มาทำอะไร

ผู้ใหญ่ให้ความเห็นว่าประวัติหมู่บ้านยังสับสน น่าจะเรียบเรียงใหม่ให้เห็นความเป็นมา
เป็นไปที่ชัดเจนมากกว่านี้

ประวัติถ้ำเพชร

น้ำแม่กับเผ่าแดงเป็นคนรับผิดชอบหลัก น้ำแม่บอกว่าตอนนี้ให้เขาพิมพ์ให้อยู่ คิดว่าข้อมูลบางอย่าง
อาจจะยังขาดอยู่ คุณเจริญเสริมว่า อาจจะหาเวลาไปหาหลวงแผลงสักวัน

ความเชื่อ

เรื่องของความเชื่อมีหลายอย่างที่เป็สถานที่ เช่น ทวดหินกอง ทวดถ้ำโอบ ทวดถ้ำเพชร แต่ยังขาดอีก
มาก เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการหาอยู่หากิน ทวดคลองยางแดง สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือความเชื่อที่อยู่บนเขา หรือเวลา
ไปทำมาหากินบนเขา ปลวก เจ้าที่เจ้าทาง เป็นต้น

เรื่องของความเชื่อ ทีมวิจัยได้ให้ข้อมูลเพิ่มและให้ความเห็นพอสมควร เช่น น้ำกอบ มีตัวอย่างที่เกิดขึ้น
จริงเล่าให้ฟัง ผู้ใหญ่ก็บอกว่าของป่า สัตว์ป่า มีเจ้าของ มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยดูแลอยู่

ไร่ 14

ความเป็นมาของไร่ 14 ได้เล่าให้ฟังไปแล้ว แต่ก็ได้เพิ่มเติมเรื่องของคนที่อยู่ในข้อมูล ไร่ 14 เช่นนาย
แปลก รวมหมูน นายบันเทิง คงแก้ว นายเหมือด ทองดีเพ็ง นายจรัส เรืองพูน นายชื่น รักเกิด นายจรัส เรืองพูน
นายสมโชค รักทองจันทร์ นายเลื่อน สุดแป้น นายเลื่อน เรืองศรี นายขับ สงด้วง นายชู กลอดเหล็ก
นายสมมาตร แสงทอง นายแปลก รวมหมูน (เป็นคน 14 คน ที่ไปทำมาหากิน)

ไร่ 14 เป็นเรื่องราวของคนกลุ่มหนึ่งที่รวมกลุ่มบุกเบิกที่ทางทำมาหากิน ทำสวนทำไร่ ถางป่า
เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 2535 เป็นคนกลุ่มแรก ๆ ที่เข้ามาทำมาหากิน และเริ่มที่จะปักหลักสร้าง
ครอบครัว แต่สมัยก่อนเครื่องมือเครื่องมือไม่ทันสมัย สัตว์ร้ายก็ชุกชุม คน 14 คน จึงได้ออกแขกเวียนช่วยกัน
ถางป่าไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะครบทั้ง 14 แปลง

ป่ากระท่อม

ความเป็นมาของป่ากระท่อมยังเป็นความลับอยู่จนบัดนี้ เพราะในชุมชนไม่มีใครรู้ว่าป่ากระท่อมเกิดขึ้นได้อย่างไร คนรุ่นแรกที่มาอยู่ก็บอกว่าที่เห็นก็เป็นป่ากระท่อมอยู่แล้ว ไม่มีใครปลูก พื้นที่ที่เป็นป่ากระท่อมประมาณ 100 ไร่ กระท่อมเป็นไม้สูง ชอบพื้นที่ชุ่มชื้นและน้ำ จะขึ้นงอกงาม เพียงแต่ไม่รู้สาเหตุว่าทำไมถึงได้มีต้นกระท่อมเป็นป่าแปลงใหญ่ขนาดนี้ ต้นกระท่อมขึ้นเป็นดงหนาแน่น ที่กระจายห่าง ๆ ก็มี

ผู้ใหญ่เล่าว่า เข้ามาอยู่ที่นี้เมื่อปี 2513 ต้นกระท่อมมีอยู่แล้ว สันนิษฐานว่าน่าจะเกิดเองตามธรรมชาติ เพราะบริเวณที่มีต้นกระท่อมอยู่มากเป็นที่ชื้นและ น้ำใส สะอาด มีน้ำล้อมรอบ ดินดี ขึ้นตลอดปี กระท่อมชอบลักษณะแบบนี้ ส่วนคนในชุมชนนิยมกินใบกระท่อมเพราะบริเวณนี้เป็นป่าเป็นเขาต้องใช้แรงมากในการบุกเบิกทำนาทำสวน นิยมนำใบกระท่อมมากินเพื่อให้มีกำลังวังชา ทำงานได้ไม่เหน็ดเหนื่อย มีกำลัง และยังเป็นยารักษาโรคบางโรคได้ เช่น รักษาโรคเบาหวาน หายอาการมวนท้อง เป็นยาแก้ไอ (นำใบกระท่อมห่อน้ำตาลทรายเคี้ยว หายไอ แต่ใช้ได้สำหรับคนที่ไม่เคยกิน หรือกินน้อย) แต่ก็มีข้อเสียคือถ้ากินนาน ๆ ตัวจะดำ ถ้าไม่ได้กินอารมณ์หงุดหงิด และคนที่กินใบกระท่อมไม่ยอมอาบน้ำ (ใช้ร้านน้ำ) โดยตัวของใบกระท่อมถือเป็นพืชที่ดีและมีประโยชน์ คนรู้จักประโยชน์ของใบกระท่อมมานาน แต่ปัจจุบัน วัยรุ่นได้นำใบกระท่อมดัดแปลงเป็นอย่างอื่นไปแล้ว

ใบกระท่อมมีหลายพันธุ์ พันธุ์ใบบาง ก้านใบสีเขียว กินแล้วไม่มัน มีรสขม ไม่อร่อย ไม่กรอบ คนไม่ชอบกิน แต่ถ้าใบที่หั่นลงมาจากกินได้

พันธุ์ใบหนา ต้นไม่ใหญ่ ก้านใบมีสีแดง เป็นพันธุ์ที่คนนิยมกิน ไม่ขม “กินอร่อย” ในป่ากระท่อมมีทั้งสองชนิด ในรอบปีจะมีช่วงหนึ่งที่หนอนกินใบจนหมดเหลือแต่ก้าน

เมื่อก่อนใบกระท่อมไม่ได้เป็นไม้ที่หวงห้าม คนภาคใต้นิยมกินทั่วไป เพราะถือว่า “คนกินกระท่อมคือคนขยัน” แต่ประมาณ 2 ปีที่ผ่านมา ใบกระท่อมกลายเป็นไม้หวงห้าม ห้ามมีในครอบครอง เมื่อประมาณปี 2526-2527 เคยมีทหารจะมาโค่นต้นกระท่อมเพื่อให้เฮลิคอปเตอร์ลง แต่ก็ไม่ได้โค่นเพราะชาวบ้านไม่ยอม ตำรวจชายแดนก็เคยจะมาทำลายป่ากระท่อม แต่ก็ไม่สามารถทำลายได้ เพราะชาวบ้านถือว่าเป็นสถานที่สำคัญ และชาวบ้านก็ไม่ได้ปลูก ที่สำคัญบริเวณป่ากระท่อมเป็นป่าต้นน้ำ ช่วงน้ำหลากฝนตกหนัก น้ำจะมาขังอยู่หน้าถ้ำโกบ ชาวบ้านจะไปหาปลา

ที่จวบเล่าว่า ประทับใจถ้ำโกบมาก เพราะเมื่อก่อนเวลาน้ำน้ำจะไปหาปลา ลุงจะให้จิ้งจอนเข้าไปในถ้ำ ในถ้ำตอนกลางวันจะไม่มีคน น้ำมากใสเหมือนทะเล สนุกมาก

ครองระเกิด ยังไม่มีข้อมูล

พรรคคอมมิวนิสต์

ข้อมูลมีอยู่แล้ว เกิดเมื่อใด เพราะอะไร มีอะไรเกิดขึ้นบ้าง มีการคุยกับสหായด้วยกันเก็บข้อมูลมาได้มากพอสมควร เมื่อ 28 มีนาคมที่ผ่านมา คุณเป็น น้ำผึ้ง น้ำแม่ม ทีมนาหมื่นศรี และอีกหลายคน ได้นั่งคุยด้วยกันอีกครั้ง ความเป็นมา การเข้ามาของสหาย การตั้งค่าย วังแวน ค่ายต้นยาง ค่ายขี้ม้า ค่ายหน้าถ้ำ ค่ายโรงเรียน ค่ายลอก ค่ายใต้หนาน น่าจะมีการนำข้อมูลกลับสู่ชุมชน ในส่วนนี้ น่าจะมีการเปิดเวทีกันอีกสักที

ที่จวบเล่าเพิ่มเติมว่า เคยเห็นคอมตัวเป็น ๆ ครั้งหนึ่ง ตอนนั้นคอมลงมายิงคนในหมู่บ้าน ที่จวบบอกว่า “เคยเห็นคอมครั้งแรกเมื่อปี 2528 คอมฯไม่ใช่นักกลัว หน้าตาดี หล่อเหลา ยังเป็นวัยรุ่น ยังหนุ่มมาก รูปร่าง

หน้าตาเหมือนลูกผู้ดี ครั้งแรกที่เห็นคอมฯตัวเป็น ๆ ไม่น่ากลัวอย่างที่คิด เหมือนนักศึกษาเสียมากกว่า พูจาไฟเราะ สุภาพ ไม่ใช่เหมือนคนป่า มีมนุษยสัมพันธ์ดี การวางตัวดี

คอมฯยังเขียว คอมฯหล่อ ๆ เพ ้วยุ่น วันนั้นจำไม่ลืม(พี่จวบ) เหมือนลูกผู้ดีมาจากในเมือง เราไม่เคยเห็นตื่นเต้น เป็นครั้งแรกที่เห็นคอมฯตัวเป็น ๆ แต่ว่าไม่น่ากลัวเหมือนที่คิด เหมือนเด็กนักศึกษา พูจาสุภาพ ไม่ใช่เหมือนคนป่า แต่เหมือนเป็นคนได้รับการศึกษาดี มนุษย์สัมพันธ์ดี กับทหารไม่เคยหุ่่งข้าวให้กิน แต่กับคอมฯเคยหุ่่งข้าวให้กิน ยังจำหน้าคอมฯได้อยู่เลย”

เงาะซาไก

คุณจรรยาเล่าว่า ได้ศึกษาข้อมูลบางส่วนเป็นข้อมูลมือสองคือศึกษาจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์คนในชุมชน จากการลงไปสำรวจที่ทับเงาะ เชิญเต่าแซร์ มาคุยให้ฟัง ผ่านเวที ถามเรื่องที่สงสัย เช่น การตั้งถิ่นฐาน ความสัมพันธ์ของซาไกกับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มซาไกจริง สตุล พัทลุง การย้ายที่ทำกิน การนัดหมายพบปะ ลักษณะการตั้งทับ การหาอยู่หากินของซาไก ความสัมพันธ์ภายในทับ เป็นอย่างไร เปลี่ยนแปลงอย่างไร อดีต-ปัจจุบัน สภาพความเป็นอยู่ การกิน ยารักษาโรค สมุนไพร พิธีกรรมการตาย ภาษาพูด สิ่งของเครื่องใช้ การศึกษา ความเชื่อ การเลียนแบบ วิถีชีวิต

บ้านรากไม้

พี่จวบรับผิดชอบสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลมากพอสมควรแต่ยังขาดบุคคลภายนอก หรือทีมวิจัยที่มีความคิดเห็นอย่างไร ต้องเอาข้อมูลนี้ไปเล่าให้น้ำเสริฐเจ้าของบ้านรากไม้ฟัง เพื่อให้ช่วยเพิ่มเติม เพราะน้ำเสริฐเองก็มีความเชื่ออะไรบางอย่าง ตั้งแต่ทำไม้มน้ำเสริฐไม่เคยมีแผล ไม่เคยเลือดออกเลย

เส้นทางเดินป่า

ได้สำรวจเดินป่าแล้ว ทำไป 2-3 ครั้ง มีทั้งไปกันเองและนักวิชาการเข้าไป เส้นทางเริ่มจาก หลังหน่วยพิทักษ์ป่า ไปห้วยสงขลา ผ่านห้วยลึก ขึ้นสันเขาวังกลอย ไปวังต้นเคียน พักที่วังต้นเคียน ขึ้นไปที่น้ำตกค่ายไค่หนาน แล้วลงมาพักที่วังตะเคียน รุ่งเช้าเดินไปวังกลอย เข้าค่ายโรงเรียน เดินต่อที่ห้วยงู ทับเงาะ แล้วมาที่ค่ายหน้าถ้ำ ค่ายการผลิต มาหุงข้าวเที่ยงที่วังโกน้าย เดินผ่านเข้าป่ากระท่อม เข้าถ้ำโกบ ลอดถ้ำโกบมาออกถนนหน้าหมู่ 9 แยกที่ทำไว้แล้ว เก็บสภาพระหว่างทางหมด ปัญหาคือเราเดินกันเร็วเกินไป ส่วนใหญ่จะได้ที่ไปที่มาของสถานที่แต่ละที่ แต่บางที่ข้อมูลก็ยังไม่ชัดว่ามาจากอะไรที่ไปที่มา ส่วนใหญ่ได้ประสบการณ์กับบรรยากาศ ไม่ค่อยได้เนื้อหา

เส้นทางล่องแก่ง

ที่ผ่านมาเป็นเพียงการนำนักท่องเที่ยวนั่งเรือยางล่องไปตามน้ำเฉย ๆ และพัฒนาเส้นทาง เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเป็นอันตราย แต่เส้นทางระหว่างสองข้างทางยังไม่ได้มีการหาจุดสำคัญ ยังไม่ได้มีการบอกเล่าเรื่องราวใด ๆ แก่นักท่องเที่ยว

สถานที่สำคัญในชุมชน

มีที่ยังต้องหาข้อมูลเพิ่มเติม เช่น หน่วยพิทักษ์ป่าภูผาเพชร (เปิดหน่วยตุลาคม 43) สำนักสงฆ์ อ่างเก็บน้ำโตนเขาไพร (อยู่ที่ควนดินดำโครงการพระราชดำริ) ฝายคลองการะเกด (โครงการพระราชดำริ ได้รางวัล

ระดับเขต ส่งน้ำเข้าประกวด 18 ชุมชน อันดับ 1 ของภาคใต้ ได้รางวัลระดับประเทศที่ 4) มีการบริหารจัดการดี มีสียด องค์กร กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

นายกอบบอว่า ข้อมูลทั้งหลายในชุมชนน่าจะมีการเก็บรวบรวมเอาไว้ให้หมด เพราะว่าพวกเราถือว่าเป็นรุ่นบุกเบิก ยังมีข้อมูล เรื่องราวความเป็นมาเป็นอย่างดี แต่ที่ผ่านมาเราไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเขียน เพื่อเก็บเอาไว้เป็นหลักฐานบางเรื่องหรือหลายเรื่องในชุมชนจึงยังเป็นที่ถกเถียงกัน ต่างฝ่ายต่างก็ว่าของตัวเองถูก น่าจะมีการทำข้อมูลให้ดี ให้คนที่รู้เรื่องได้อ่าน ได้ดู ได้พิจารณา ถ้าว่าเห็นตรงกันแล้วก็ทำเป็นหลักฐาน เป็นเอกสาร เก็บเอาไว้สำหรับคนในชุมชน

ผู้ใหญ่เสริมว่า ดีเหมือนกัน จะได้เกิดความชัดเจน เราได้เอาข้อมูลตัวนี้เป็นหลัก ทุกคนในบ้าน หรืออย่างน้อยในทีมที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องท่องเที่ยว ผู้ใหญ่ กำนัน ผู้นำทั้งหลาย อบต. จะได้นำเสนอเรื่องราวที่ตรงกัน ลดปัญหา ลดความสับสน อีกอย่างจะเป็นเรื่องที่น่าภาคภูมิใจที่คนรุ่นเรา ได้ทำเรื่องราวพวกนี้เอาไว้

ผู้ใหญ่เพิ่มเติมประวัติชุมชน

ผู้ใหญ่เล่าว่าเริ่มเข้ามาที่นี่เมื่อปี 2513 ได้เข้ามาทำไม้ในโครงการสัมปทานป่ากับเจ้าแก้ว โดยมีพรรคพวกอีกหลายคนจากพัทลุง ทางกรมประมงยกเลิกสัมปทานประมาณปี 2517 แต่ว่าในพื้นที่ยังคงมีการตัดไม้กันต่อ เพราะสัญญายังไม่หมด สมัยนั้นคนภายนอก จากจังหวัดใกล้เคียง เข้ามาจับจ้างกับเจ้าแก้ว บริเวณนี้ยังไม่มีบ้าน คน ป่าอุดมสมบูรณ์มาก สัตว์ป่ามากมายหลายชนิดหากินง่าย คนที่มารับจ้างส่วนมากก็หาของป่ากิน-ขายไปด้วย เช่น ค่าง หมูป่า ควาย กระเจง ตัดหาขาย ทำน้ำมันยาง เป็นต้น เครื่องมือในการล่าสัตว์เช่น หนัวยาง ปืนแก๊ป หรือปืนนกดี แร้ว

ผู้ใหญ่บอกว่าแรก ๆ อยู่กันแบบเสดสาเล่าบากมาก ต้องทำงานหนัก แบกไม้ ลากไม้ รถก็ไม่มี ไปไหน ๆ ต้องเดิน บางครั้งเดินข้ามวันข้ามคืน ไม่มีถนน ไปไหนต้องมีเพื่อนเพราะระหว่างทางมีสัตว์ร้ายมาก ป่ารกทึบ น่ากลัว แต่ตอนหลังเจ้าแก้วมีแทรกเตอร์ก็ได้อาศัยรถแทรกเตอร์ทำทางให้ มีช้างของเจ้าแก้ว 8 ตัวไว้สำหรับลาก ชุง

คนงานที่เข้ามาตัดไม้ตั้งแคมป์อยู่ที่เดียวกันบริเวณหน้าโรงเรียนป่าพน เลิกงานก็กลับแคมป์ในแคมป์มีแม่ครัวทำกับข้าวให้ (คนจากฝั่ง 18 มาทำครัวให้) อยู่ด้วยกัน กินด้วยกัน นาน ๆ จึงจะได้กลับบ้านที่พัทลุงสักที เอาเงินค่าจ้างที่ได้กลับไปให้ครอบครัวที่พัทลุง แล้วก็กลับมาใหม่ เงินจะเบิกเป็นงวด ได้ทีละหลายหมื่น ให้ครอบครัวที่พัทลุงได้สร้างบ้าน

เสร็จงานก็นอนตรงนั้น คนจากฝั่ง 18 มาทำครัว มีรถแทรกเตอร์มาทำทาง ในแคมป์มีช้าง ประมาณ 8 ตัว ไว้สำหรับลาก ชุง ช้างเป็นของเจ้าแก้ว ส่วนต้นไม้ใช้เครื่องตัดโค่น เจ้าแก้วที่เข้ามาสัมปทาน เช่น เสี้ยทรง สักดิ์ อยู่พัทลุง เสี้ยมั่ง เจ้าแก้วเจียม และอีก 2-3 หลายคน

ส่วนโรงเรียนป่าพนได้ชื่อว่าป่าพน เพราะบริเวณนั้นมีต้นพน ขึ้นเป็นดง เลยเรียกป่าพน เรียกกันมาตั้งแต่สมัยที่ได้ตั้งแคมป์ เรียกแคมป์ป่าพน

หลังจากปี 2517 เริ่มมีการจับจองที่ดินกันบ้างแล้ว เป็นการจองไว้ก่อน ไม่ได้ถาง แต่รู้กันว่าของใคร เริ่มจากไหนถึงไหนเพราะมีเขตที่หมายโดยธรรมชาติ เช่น ดันไม้ใหญ่ เขตห้วย เขตควน หรือที่หมายที่สังเกตได้ง่าย

แต่การตัดไม้ยังคงทำต่อเนื่อง ระหว่างนั้นมีการบุกเบิกพื้นที่ ปลูกข้าวกันบ้างแล้ว จนถึงประมาณปี 2525 เริ่มมีการแผ้วถางป่าเพื่อเพาะปลูกอย่างจริงจังมากขึ้น เป็นการถางแบบ “ซอมือ” ของกินเริ่มหาซื้อในพื้นที่ได้แล้ว แต่ยังคงกลับไปกลับมาระหว่างพื้ตลึงกับภูผาเพชร ถางป่าเสร็จก็กลับออกไป ถึงฤดู “ฝนปรน” ก็เข้ามาใหม่ (ฝนไม้ให้เตียนแล้วจุดไฟเผา) หลังจากนั้นก็มาปลูก ซอมือกันเหมือนเดิม 10 คนก็ 10 วัน ถ้าไม่เสร็จก็เริ่มใหม่อีก มีการทำขนาเพื่ออยู่อาศัยชั่วคราว บางคนเริ่มปลูกพริก ขาย บางคนก็หาของป่าขายไปด้วย เช่น สัตว์ต่าง ๆ กบ ซึ่งสมัยนั้นหาง่าย มีมาก ไปขายที่บ้านปากคอก ชื่อของใช้ที่จำเป็นกลับไป ไม้ได้กลับไปพื้ตลึงบ่อยเหมือนเมื่อก่อน บางคนก็เริ่มชักชวนเพื่อนฝูง ญาติพี่น้องมาด้วย

คนยุคแรกที่เข้ามาบุกเบิกยังมีชีวิตอยู่หลายคนแต่ก็มีบางคนเสียชีวิตไปแล้ว เช่น นายเพียร (พ่อผู้ใหญ่) นายชู ปลอดเหล็ก นายสาย เรืองพล นายตัน สงด้วง นายจันทร์ สงด้วง นายหิด นายขวัญ เต็มเกื้อ นายเลียบ อินทพันธ์ นายแปลก ร่มหมุน นายเกลี้ยง สิทธิชัย น้ำเคียง ลุงจาง อันนี้คือคนยุคแรก บางคนก็ตายแล้ว บางคนก็ย้ายไปอยู่ที่อื่น

“ป่าอุดมสมบูรณ์ ฝนก็สมบูรณ์”

ตอนเริ่มบุกเบิกยังติดอยู่ในเขตการปกครองของ หมู่ 6 บ้านปากคอก ช่วงสัมปทานป่าเป็นหมู่ 13 แล้วเปลี่ยนมาเป็น 6 เมื่อ 2516 เปลี่ยนเป็นหมู่ 9 เมื่อปี 2543 ประมาณปี 2547 ไข้มาลาเรียระบาดหนัก

ปัจจุบันหมู่ 9 ภูผาเพชรมีบ้านเฉพาะบ้านที่มีเลขที่จำนวน 204 ครั้วเรือน รวมคนประมาณ 725 คน พื้นที่ทำกิน 5,600 ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่ทำสวนยางพารา ส่วนผลไม้ ปลูกปาล์ม เลี้ยงสัตว์ หาของป่ามีอยู่บ้าง ตามฤดูกาล เช่น สะตอป่า หาดักถูด ตีผึ้ง กบ หาม่น บนเขาไม่มีสวนคน ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องบุกรุกป่า เพราะเป็นเรื่องที่ชาวบ้านตกลงกันว่า เช่น กวางไม่ยิง ของป่าไม่ค่อยหา แต่คนนอกมักพาพวกอื่นมายิง ชาวบ้านที่นี้จะสังเกตเห็นความผิดปกติเรื่องน้ำจากที่น้ำเคยลึกก็แห้งขอดไป ป่าที่นี้สมบูรณ์เพราะชาวบ้านอนุรักษ์ ดูแลไว้ ไม่ใช่เพราะมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาดูแล แต่เกิดจากสำนึกของชาวบ้านที่นี้ เขาอยู่กับป่าเขาก็คิดรักอนุรักษ์ ชาวบ้านหยุดถางกันแล้ว หน่วยป่าไม้จึงเข้ามาตั้ง อาจมีบางส่วนน้อยที่มีการทำลายอยู่บ้าง แต่คนที่นี้เข้าใจและช่วยกัน หากมีการเตือนกันว่าอย่าถางก็ไม่ได้ถาง แต่การล่าสัตว์ยังมีอยู่บ้าง

ระหว่างนั้นมีการก่อตั้งกลุ่มต่าง ๆ หลายกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง บางกลุ่มก็มีหน่วยงานสนับสนุน บางกลุ่มชาวบ้านก็รวมตัวจัดตั้งตนเอง เช่นกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาคุณภาพยางแผ่น กลุ่มเงินล้าน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ

ปี 2548 เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พระพี่นางเสด็จพร้อมหน่วยแพทย์เคลื่อนที่พอศว. เยี่ยมหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ทำให้ชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจ “เจ้าเมืองเหี้ยมถือว่าเป็นศิริมงคล” ตอนนั้นมีการรวมกลุ่มถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล ได้หมื่นกว่าบาท

ผู้ใหญ่บอกว่า “สมัยก่อนเราถูกบังคับ ถ้าไม่ทำก็อยู่ไม่ได้ ไม่มีอะไรกิน ยางก็ตัดไม่ได้ แต่สมัยนี้อยู่สบาย เมื่อก่อนหาเงินตามฤดูกาล ถูกลูกเหียงก็เก็บลูกเหียง ฝนลงก็เก็บผักถูด ปลูกหัวมันจีหนู ติปลี พอได้ซื้อเคยซื้อเกลือ แรกก่อนเวลาเลี้ยงลูก เด็กไม่ได้กินนมกระป๋อง เพราะไม่มีเงินมาซื้อให้กิน เงินที่ได้ต้องซื้อเคยซื้อเกลือ หัวหอมหัวกระเทียม กับข้าวก็ไม่ต้องซื้อ แบ่งกันกิน เพราะของสมบูรณ์ ได้ตั้งค้เก็บ ไว้ใช้เวลาจำเป็นจริง ๆ เวลาออกไปข้างนอกพบที่วิก็ดีใจ เพราะในนี้ไม่มีไฟฟ้าไม่มีทีวีให้ดู”

พืจวบเล่าว่า “เข้ามาอยู่ที่นี้เมื่อ 2526 เพราะลุงชวนมา ลุงก็คือนายชู ปลอดเหล็ก เพราะเห็นว่าที่ทางที่พัทลุงเริ่มคับแคบ เลยมากับลุง แรกก่อนพริ้วซึกหนึ่งก็แกง 3 แกง บางทีก็แกงกับมันปาล์ม มันหมู หากินก็หาลำบาก ต้องขึ้นเขาไปหาของป่า ในป่าก็น่ากลัว ไม่ใช่มีใคร บางทีไปเจาะมันยางคนเดียว”

ที่นี้พัฒนาได้เร็วเพราะเป็นที่ดินจัดสรรของนิคมอุตสาหกรรม เขาให้ปลูกปาล์ม เป็นหมู่บ้านใหม่ ตำบลเดิมคือนิคมพัฒนา เพราะหมู่บ้านมากเริ่มแยกตั้งชื่อใหม่ อำเภอมะนังมี 2 ตำบลคือ ตำบลปาล์มพัฒนามี 10 หมู่ และตำบลนิคมพัฒนามี 9 หมู่บ้าน นิคมมาก่อน ปาล์มมาทีหลัง เมื่อก่อนตำบลนิคมพัฒนาติดเขตอำเภอควนกาหลง ส่วนปาล์มพัฒนาแยกมาตั้งใหม่ พร้อมกับกิ่งอำเภอมะนัง

“เมื่อก่อนเราอยู่เหมือนถูกปิดกั้นจากโลกภายนอก เราเพิ่งออกเมื่อหลังปี 2530 มาแล้วนิ เราอยู่กับความลำบากมาตลอด ก็เลยชินกับสภาพ การค้าขายต้องทำอยู่แล้ว แต่ที่พัทลุงเขาดีกว่า แต่พอมายูที่นี้เขาดักขาบางอย่างก็ต้องปรับต้องเปลี่ยน”

สำนักสงฆ์มีการทอดผ้าป่าครั้งแรกเมื่อปี 2536 ก่อนหน้านั้นเป็นสำนักวิปัสสนา ตอนหลังเปลี่ยนเป็นที่พักสงฆ์ แล้วก็มาเปลี่ยนเป็นสำนักสงฆ์ ช่วงนั้นเรียกถ้ำสุริยธรรม ซึ่งคนที่นี่พยายามหาชื่อที่เหมาะสมอยู่หลายชื่อว่าจะได้ชื่อที่เหมาะสม หลังสุดก็เลยได้ชื่อว่าสำนักสงฆ์ถ้ำภูผาเพชร

ส่วนทวดหินกองผู้ใหญ่ว่า ตอนผู้ใหญ่เข้ามาอยู่ที่นี้ ทวดหินกองมีมาก่อนแล้ว ที่รู้เพราะน้ำเค็มซึ่งมาอยู่ก่อนบอกให้ฟัง ซึ่งรายละเอียดน่าจะลงถามน้ำเค็มอีกที (น้ำเค็มบวชเสียแล้ว)

ทวดถ้ำโกบ (น้ำโกบ) ปาล์มออกยังมีดินหมาก ละมุดบ้านค่ายหน้าถ้ำยังมีอยู่เลย ถ้าจะให้สันนิษฐานน่าจะเป็นไปได้ว่าก่อนที่รุ่นเราจะมาอยู่ ก่อนหน้านี้นี้แต่เป็นเวลาเท่าใดก็ไม่รู้ว่าจะเคยมีชุมชนมาก่อนแล้ว สังเกตจากหลายสิ่งหลายอย่างยังมีหลักฐานอยู่

พืจวบเล่าเสริมว่า ที่สวนยางของพืจวบเวลาไปตัดยางหัวรุ่ง ๆ มักได้ยินเสียงเขารำโนรา เสียงดนตรีที่ไพเราะมาก ผู้คนบริเวณนั้นได้ยินกันทั่ว แต่หลังๆ เริ่มหายไปบ้าง พืจวบไม่กลัว เพราะรู้สึกว่ายอบอุ่นและเป็นเสียงดนตรีที่ไพเราะ

นัดประชุมอีกครั้งในวันที่ 20-21 นี้ เพื่อ

- คุยเรื่องข้อมูล
- วางแผนการทำงานต่อไป
- กำหนดปิดโครงการงวดแรก
- ปัญหาคาใจ

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนภูผาเพชร.

ค.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จงสตูล

วันที่ 23 มิถุนายน 2552

เวที ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเรื่องถ้าภูผาเพชร(ตอนค้นหาหลวงตาแผลง)

ผู้ร่วมค้นหา

1. นายจรูญ ทศกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายไพโรจน์ คำพลับ	ทีมวิจัย
3. ปลัดจรัส สุวรรณรัตน์	ที่ปรึกษาชมรม
4. นายจวน(ตาเคว็ด) สิ้นชู	ผู้อาวุโส อ.เมืองสตูล
5.บุตรชายนายไพโรจน์	ร่วมเดินทาง

ทางทีมวิจัยของภูผาเพชร ซึ่งได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลชุมชน ในประเด็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย “ถ้าภูผาเพชร” ซึ่งมีการเปิดเวทีเพื่อรวบรวมประวัติการค้นพบถ้าภูผาเพชร แต่เนื่องจากเวลาผ่านไปเนิ่นนาน ข้อมูลก็เลือนราง หลายคนไม่มั่นใจ เป็นที่ถกเถียง แม้แต่ประวัติถ้าภูผาเพชร ที่ทางราชการติดไว้ที่หน้าถ้ำ ก็ยังเป็นที่น่าเคลงเคลง ซึ่งได้บันทึกไว้ดังนี้

“กว่า 3,000 ปีมาแล้ว “ถ้าภูผาเพชร” ได้กลายเป็นแหล่งพักพิงของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งได้ทิ้งร่องรอยให้คนรุ่นหลังรับรู้ประวัติศาสตร์ที่ขาดตอนของถ้ำแห่งนี้ ปรากฏขึ้นอีกครั้งในปี 2534 โดยมีพระพุทธรูปนาม “หลวงตาแผลง” ในวันที่ 28 เมษายน 2541 สำนักงานโบราณคดีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 10 สงขลา ร่วมกับองค์กรและราษฎรในพื้นที่เข้าไปสำรวจและจัดทำประวัติถ้ำเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสตูล ”

ข้อมูลเบื้องต้น ถ้าภูผาเพชร ถูกค้นพบโดยพระภิกษุ ชื่อหลวงตาแผลง ในปี พ.ศ.2534 ซึ่งตรงกับข้อมูลจากชาวบ้านในชุมชน และส่วนหนึ่งก็เป็นทีมวิจัย ที่ได้อยู่ในเหตุการณ์ครั้งนั้น และได้ร่วมในการพัฒนาและบุกเบิกถ้ำ ต่อมา หลวงตาแผลง ได้สืบทอดการเป็นพระและออกจากพื้นที่ประมาณ ปี พ.ศ.2545 โดยไม่มีใครทราบว่าเป็นที่ใด

ทีมวิจัยโครงการศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนภูผาเพชร เห็นว่า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงในการค้นพบถ้าภูผาเพชร จำเป็นต้องสอบถามข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง ในและนอกชุมชน และสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ก็คือต้องค้นพบ “หลวงตาแผลง ” ให้ได้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1.เพื่อค้นหาเรื่องราว เหตุการณ์จริงทั้งหมด ของการค้นพบถ้าภูผาเพชร
- 2.เพื่อบันทึกประวัติและยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ที่ได้ค้นพบถ้ำที่สวยงามติดระดับโลก ที่ ได้ทำให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว แก่จังหวัดสตูล แม้จะมีผู้บันทึกเพียงว่า คือหลวงตาแผลง เสมือนบุคคลนิรนามในตำนาน หากตายไป ก็คงกลายเป็นสิ่งที่ถูกลืมเลือน แต่สำหรับพวกเราชาวชุมชนภูผาเพชร ท่านคือผู้มีค่า มีบุญคุณต่อแผ่นดิน จำเป็นต้องจารึกชื่อไว้ เพื่อเป็นเกียรติกับตัวท่าน และลูกหลานในภายภาคหน้า
- 3.เพื่อทราบเรื่องราวยุคแรกของการค้นพบ เช่นพบโครงกระดูกมนุษย์โบราณ เครื่องใช้โบราณ และสิ่งอาถรรพ์เร้นลับที่ท่านได้พบเจอ

4.เพื่อสร้างพลัง สร้างความรักสามัคคีของคนในชุมชน

วันที่ 23 มิถุนายน 2552 พี่กอบ(นายไพโรจน์ คำพลับ) พร้อมบุตรชาย ได้มาหานายจรูญ ทศกุล(หัวหน้าโครงการวิจัย) ตามที่ได้นัดหมายกันว่าจะไปสืบหา หลวงตาแผลง จากญาติตามที่ทราบว่ายู่ที่อำเภอเมือง จ.สตูล

มาถึงพี่กอบก็ได้ชวนคุณจรูญ ดำเนินการดังนี้

(1) ไปสืบหาข้อมูลจากผู้อาวุโสในจังหวัดสตูล อดีตผู้กว้างขวาง นักเลงใหญ่(หมายถึงคนจริงใจนักเลง) ได้ไปหาที่ชุมชนศาลากันตง ต.พิมาน อ.เมือง สตูล ท่านคือตาเคว็ด(นายจวน สินธุ) อายุ 87 ปี ปัจจุบันก็แข็งแรงตามวัย พูดคุยสนุกสนานและจริงใจ แต่ดวงตาฉายแววคนจริง และมีความเมตตาต่อลูกหลาน เมื่อไปถึงท่านนั่งอยู่กับเพื่อนๆ 2 คน ได้เล่าเรื่องราวและวัตถุประสงค์ให้ฟัง ตาเคว็ดบอกว่า ท่านรู้จักหลวงแผลง เพราะท่านเป็นเพื่อนกับนายเฉลียว พี่หลวงแผลง ทั้ง 2 ท่าน เห็นว่าน่าไปสืบดูจาก นายอ่วม ญาติ หลวงตาแผลงที่ข้างสวัดชนาธิปเฉลิม

(2) เดินทางไปหานายบ้าน ตาอ่วม ที่ซอยข้างวัดชนาธิปเฉลิม อ.เมือง จ.สตูล ไปถามหาบ้าน ตาอ่วม พบภรรยา ตาอ่วม บอกว่าตาอ่วมอยู่ข้างบ้าน เพิ่งกลับจากโรงพยาบาลไปรักษาโรคชราและเบาหวาน ตาอ่วมนอนอยู่บนเปลข้างบ้าน เมื่อ 2 เดือน พบกันก็ยินดี ด้วยรู้จักกัน เมื่อเล่าเรื่องราวให้ฟังตาอ่วม บอกว่าท่านก็ไม่ทราบแน่ชัดให้ไปถาม

จาก นายออด บุตรเขยนายเฉลียว ซึ่งไปทำงานก่อสร้างที่ในวัดชนาธิปเฉลิม ก็ทราบลาในความเมตตาของตาอ่วมมาด้วยความขอบคุณ

(3) ได้ไปในวัดชนาธิปเฉลิมซึ่งกำลังมีการก่อสร้างอาคาร ได้สืบหา นายออด ที่กำลังทำงานก่อสร้างอยู่ได้เล่าเรื่องราวให้ฟัง นายออด ก็บอกว่าตนเองเป็นเขย ไม่สามารถทราบแน่ชัดได้ว่า หลวงตาแผลง ชื่อจริงชื่ออะไร ขณะนี้อยู่ที่ใดให้ไปถามจาก นางแดง ซึ่งเป็นแม่ครัวอยู่ที่ร้านชลดา ต.คลองขุด อ.เมือง จ.สตูล ซึ่งเป็นหลานหลวงตาแผลง

(4) เดินทางไปที่ร้านอาหารชลดา ไปหาแม่ครัวชื่อ นางแดง เมื่อไปถึงก็ค่อนข้างตกใจ ตาเคว็ดก็ช่วยอธิบายและนายจรูญ ก็ได้อธิบายวัตถุประสงค์ในการค้นหา หลวงตาแผลงให้ฟัง นางแดง บอกว่าตนเองก็ไม่ชัดเจนนัก แต่ให้ไปถาม ญาติหลวงแผลง ที่ ปากทางสงขลา เป็นร้านค้าที่ปากทางสงขลา ชื่อ นายอุเทน บุญศิริ (เป็นหลาน) ให้ไปสืบถามดู

(5) ทีมค้นหาค่อนข้างเหนื่อยแล้วเนื่องจากค่อนข้างอาวุโส เช่นตาเคว็ด พี่กอบ คุณจรูญ แต่ตั้งใจที่ได้ข้อมูลมาก่อนข้างมั่นใจว่าครั้งนี้จะเจอเรื่องราวที่ชัดเจนแน่นอน

มาสืบหาที่ปากทางสงขลา จนพบบ้าน ที่เป็นร้านค้า และพบ นายอุเทน บุญศิริ(หลานหลวงตาแผลง) และนายเกษม บุญศิริ (พี่ชายหลวงตาแผลง) บ้านเลขที่ 46/1 บ้านปากทางสงขลา ม.5 ต.ควนขัน อ.เมือง จ.สตูล

โชคดียิ่งครอบครัวอยู่ครบทั้ง 5 คน ในย่านนี้ส่วนใหญ่เป็นญาติหลวงตาแผลงทั้งนั้น ไปถึงทางพี่เกษมก็ทักทายตาเคว็ด ด้วยเคยรู้จักกันมาก่อน เมื่อถามถึงหลวงแผลง ก็ได้บอกว่าตนเองเป็นพี่ชาย และนายอุเทนเป็นหลานหลวงตาแผลง ในช่วงแรกไม่ค่อยเต็มใจตอบนักด้วยไม่รู้ประสงค์แน่ชัดของทีมวิจัย อีกทั้งก่อนที่หลวงตาแผลงจะเสียชีวิตจากการเป็นพระด้วยมีปัญหาเกี่ยวกับลิ้นที่บ้านถ้ำโกบ แถวถ้ำภูผาเพชร แม้แต่หลานเช่นนายอุเทน บุญศิริซึ่งไปเป็นตำรวจอยู่ที่ สภอ.มะนัง ก็ไม่เคยกล้ารับว่า หลวงตาแผลงเป็นญาติกับตนและไม่เคยพูดให้ใครฟัง